**Un om norocos**
Octavian Paler

## 1

Visam că fusesem suit pe o masă, gol, cineva mă lovea peste testicule cu nuiaua, iar eu plîngeam de ruşine, şi am fugit ca să nu mai aud rîsetele care însoțeau fiecare lovitură; apoi m-am văzut la un proces, unde eram judecat pentru că furasem haine să mă îmbrac, iar procurorul citea cu o voce peltică rechizitoriul, "cer condamnarea lui Daniel Petric la...", restul n-am mai auzit deoarece, îmbrîncind uşierul, am fugit şi de-acolo şi m-am pierdut printre trecătorii care umpluseră străzile oraşului în noaptea de Paşti... Mirosea a primăvară, a sărbătoare, şi tot uitîndu-mă la lumînările aprinse care licăreau în întuneric m-am pomenit în fața casei unde locuia tata. Am vrut să trec mai departe, n-avea rost să-l caut după atîta vreme tocmai în noaptea de Paşti, cînd am auzit o bătaie în geam. M-am oprit intrigat. Casa era cufundată în beznă, nu venea dinlăuntru nici un alt semn de viață. Şi deodată m-am gîndit că tata, rămas singur în noaptea de Paşti, intrase în agonie şi cerea ajutor. Am luat-o la fugă, dar pe măsură ce alergam auzeam şi mai tare degetul care bătea în geam şi, după un timp, am înțeles că eram urmărit. Numeroşi oameni cu lumînările aprinse fugeau după mine şi, în loc să se stingă, flăcările lumînărilor creşteau, unindu-se într-un incendiu uriaş. Ca să scap de urmăritori m-am refugiat într-o pivniță. De cum am coborît treptele umede am simțit, cu groază, că mi se încolăceşte ceva

apăsător pe piept. Am ieşit imediat, să cer ajutor celor care mă urmăreau, dar acum străzile erau pustii, nu se mai vedea nici o lumînare aprinsă, un întuneric de nepătruns domnea peste tot. Disperat, m-am oprit la prima casă şi am bătut în geam. Nu mi-a răspuns nimeni, în schimb am auzit pe cineva fugind, ieşind din curte, apoi pe poartă şi pierzîndu-se în întuneric. La fiecare casă unde băteam în geam se întîmpla acelaşi lucru; oamenii o luau la fugă. Nu vedeam decît umbre care se îndepărtau grăbite şi se topeau în noapte. Pînă la urmă, tot încercînd în zadar să găsesc pe cineva care să mă ajute, m-am pomenit afară din oraş. Mergeam din ce în ce mai greu, abia respirînd şi-mi simțeam inima gata să plesnească. Probabil, din pricina asta am alunecat şi m-am rostogolit într-o rîpă. Cînd m-am oprit în sfîrşit şi m-am ridicat dintre bălăriile între care căzusem, am descoperit că mă aflam între ruinele unei vechi arene. De jur împrejur, la o distanță nu prea mare, se ridica un zid înalt. Eram fericit acum deoarece scăpasem de apăsarea de pe piept, inima îmi bătea aproape normal, zorită numai de emoția prin care trecusem, iar deasupra mea cerul se spuzise de stele. Abia cînd m-am desmeticit, am priceput că nimerisem într-un fel de capcană şi m-a cuprins din nou teama. M-am aşezat între bălării ca să mă gîndesc ce trebuia să fac. Să încerc să escaladez zidul? Părea imposibil. Nu mă simțeam destul de puternic pentru asta. Să-l acopăr cu flori şi ghirlande de buruieni, ca să nu-l mai văd, să nu mă demoralizeze şi să cultiv apoi pămîntul, aşteptînd să apară într-o zi acolo şi o femeie pe care s-o iubesc? ea mi-ar fi alungat Urîtul şi ar fi născut copii care la rîndul lor, crescînd, ar fi cultivat pămîntul şi ar fi făcut alți copii. Sau să mă culc pe spate, cu fața la stele? la

urma urmei, cerul înstelat se vedea şi de-acolo, în toată splendoarea lui, la fel ca de oriunde. Dar nu, nu mă puteam resemna să rămîn acolo. Singura soluție era să mă rog lui Dumnezeu să mă ajute să scap din capcană. Şi chiar am început să bolborosesc, speriat, o rugăciune cînd mi-a trecut prin minte că Dumnezeu este Marele Dresor în fața căruia tremură toate fiarele pămîntului şi că eu, ah cît de bine cunoşteam mirosul de la circ, mă aflam de fapt într-o cuşcă pe acea mică bucată de pămînt, înconjurată de un zid înalt, de unde Dumnezeu, la cererea oamenilor, vroia să mă scoată printr-un act de supunere necondiționată care avea valoarea unei capitulări. Mi-am încleştat imediat buzele şi mi-am înfipt unghiile în carne ca să nu mai spun nici un cuvînt din rugăciune. Eram gata chiar să scot un urlet de fiară îndîrjită, ca să-mi dau curaj, cînd am auzit un sunet cunoscut, a cărui proveniență n-o puteam totuşi preciza. Am ciulit urechile, m-am concentrat îndelung şi în cele din urmă m-am lămurit. Erau valurile unei mări. Dincolo de zid se găsea, aşadar, o mare. Această descoperire m-a umplut de bucurie, fiindcă totdeauna iubisem marea, iar bucuria mi-a dat puterea pe care n-o aflasem ceva mai devreme în disperare. M-am agățat cu unghiile de fiecare accident al zidului, mi-am jupuit mîinile şi genunchii pînă ce, cu un suspin de uşurare, am reuşit să-l escaladez. Grăbindu-mă să cobor, fericit de isprava mea şi nerăbdător să mă arunc în primul val ca să mă spăl de sînge şi să simt mirosul mării, am alunecat, am căzut din nou şi m-am trezit. M-am trezit în patul meu, în camera mea, la azilul de bătrîni despre care vreau să vorbesc. Lăsasem fereastra deschisă cînd mă culcasem şi de-afară, de pe țărm, vuietul mării se auzea foarte clar în liniştea dimineții.

Am tras pătura peste mine, încercînd să adorm din nou. Dar îmi fugise somnul. Îmi părea rău că nu ajunsesem la sfîrşitul visului şi, ca să mă consolez, m-am gîndit că poate nu ajungem niciodată la finalul viselor, totdeauna ne trezim înainte de a cunoaşte ce se întîmplă pînă la urmă; idee care mă persecută acum, dar peste care am trecut repede atunci. M-am sculat, mi-am aprins o ţigară şi m-am dus la fereastră. Încă nu se făcuse ziuă. Noaptea mai atîrna deasupra mării ca o zdreanţă murdară care se destrăma. La ora aceea pe ţărm nu era nimeni. Doar pescăruşii dădeau ocol stîncilor de marmură, unde urma să fie cimitirul cel nou. Brusc, mi-am amintit de durerile mele de stomac şi de sfatul lui Dinu. Nu mai trebuia să fumez avînd stomacul gol. Probabil, din pricina acelui obicei prost mă alesesem cu un ulcer care mă supăra în fiecare primăvară şi toamnă. Am strivit ţigara în scrumiera improvizată dintr-o cutie de conserve şi am aprins o mică lampă cu spirt ca să-mi încălzesc un ceai. N-aveam altceva. Ceai cu biscuiţi. După ce-am mîncat, mi-am aprins o nouă ţigară şi m-am întins în pat. Mă preocupa visul din care abia mă desprinsesem şi care, dincolo de unele amănunte trăite, înfipte ca nişte spini în carnea mea, fusese destul de exact în esenţa lui; undeva în memoria mea exista într-adevăr un zid, care mă despărţea de trecutul meu.

Cînd ţigara a ajuns să mă ardă la degete, m-am ridicat, am strivit-o în scrumieră şi m-am dus din nou la fereastră. Aerul dimineţii îmi făcea bine, era răcoros şi plăcut muşcător. Acum marea se vedea pînă departe, iar orizontul ardea ca o presimţire. Din clipă în clipă, soarele trebuia să răsară. Mi-am adus aminte ce-mi zisese Moaşa în ajun: "Simte-te bine, domnule sculptor, ca în vacanţă, de ce te grăbeşti? Doar nu te

sileşte nimeni să te grăbeşti. Profită de asta, cît timp mai poți. În locul dumitale m-aş duce pe țărm, aş face o baie în mare, m-aş plimba. În sfîrşit, dacă ai chef, du-te în cătun. Ia-l pe amicul dumitale, doctorul Dinu, să-ți arate plăcerile cătunului. În mocirlă, la vînat de cerbi, şi prin case la vînat de văduve". Şi rîsese cu poftă, foarte mulțumită de umorul ei. Mă plînsesem că Bătrînul uitase parcă de mine după ce mă chemase acolo. Trecuseră mai multe săptămîni de la sosirea mea şi nu primisem de la el nici un semn că dorea să discute cu mine despre noul cimitir pentru care venisem. Moaşa evitase cu abilitate un răspuns exact. După obiceiul ei, se folosise de o glumă pipărată ca să iasă din încurcătură. Dar n-am contrazis-o. Învățasem, în împrejurări foarte pedagogice, să nu-i contrazic pe cei ce reprezentau autoritatea şi să nu intru în conflict cu nimeni îmbrăcat în uniformă, chiar dacă era vorba doar de un halat alb. Cînd un doctor îmi da o rețetă, o băgam în buzunar, prefăcîndu-mă că voi înghiți ce mi se recomanda să înghit. Cu atît mai mult n-avea rost s-o înfrunt pe Moaşa; ea se ocupa de administrația azilului şi de mult timp nu-mi mai îngăduiam să mă arăt isteț cu cei de care depindeam într-un fel.

Am ieşit pe țărm, am făcut o baie în mare, care m-a înviorat de-a binelea, după care m-am dus să-l caut pe Dinu. În definitiv, ideea Moaşei nu era deloc rea. Tot nu fusesem eu niciodată în cătun. Îl cunoşteam numai din poveştile exaltate ale bătrînilor, cărora le străluceau ochii cînd vorbeau despre acea mică aşezare de pescari, de dincolo de baltă, ca despre un paradis interzis. Dar Dinu mi-a spus că abia după-amiază, cînd se mai debarasa de treburi, putea să meargă cu mine. "Eu îmi cîştig pîinea", a rîs el, făcînd

aluzie la faptul că aşteptînd să mă cheme Bătrînul şi să moară cineva, ca să cioplesc prima piatră funerară în cimitirul de marmură, eu n-aveam, practic, nici o obligaţie. Drept care m-am întors în cameră, încercînd să mai dorm un ceas, două. N-a fost însă chip. Cum m-am lungit în pat, am constatat că baia în mare nu mă spălase şi de mîlul visului care-mi stăruia în minte, mă preocupa.

Şi înţeleg de ce. A fost prima oară cînd mi-am dat seama clar că nu mai eram foarte sigur de trecutul meu şi că raporturile mele cu el nu mai sînt cele normale; mi-l amintesc fragmentar, cu fisuri, cu pete albe, cu semne de întrebare, dar ceea ce îmi aduc aminte mă urmăreşte şi în somn. Poate că amintirile mele s-au amestecat cu ale altora, ca apele rîurilor în mare, sau, poate, am uneori senzaţia că în evenimentele trăite există aluviuni din vise numai fiindcă nu sînt sigur cîtă autenticitate există în întîmplările care m-au împins pe acel ţărm, unde am cioplit morminte de marmură pentru bătrînii azilului, şi de-acolo în acest pod aşteptînd să vină furtuna, să-mi joc ultimul rol, de pilot de furtună. Sînt momente cînd mă îndoiesc de unele lucruri, că am făcut Şcoala de Belle Arte, că am fost însurat, că am stat la închisoare şi am visat să eliberez animalele de la un circ. Pe urmă îmi spun că asta n-are importanţă; ceea ce ni se pare că am trăit ne exprimă la fel de bine ca amintirile autentice. Trecutul poate fi ca păcatul originar pe care nu l-am săvîrşit noi, însă îl plătim noi. Orice e cu putinţă în lumea asta, inclusiv ca vinovaţii să se îmbrace în robă de judecători şi să condamne victimele. După cum e foarte posibil ca absolut totul să fie real, să-mi aparţină, şi ca impresia de nesiguranţă pe care o am să nu fie altceva decît o viclenie a

instinctului meu de conservare, o încercare, de care nu sînt pe deplin conştient, de a mă menaja, de a-mi uşura situaţia în propriii mei ochi sau de a pune măcar o îndoială în locul explicaţiilor pe care nu izbutesc să mi le dau. În orice caz, nu-i mai iau în derîdere pe cei ce vorbesc de infern; există infernuri trăite şi nu totdeauna cei care le-au străbătut sînt inocenţi.

În semn de penitenţă, m-aş putea condamna să rămîn aici, dar cît s-ar putea trăi aşa? Pentru dinţii ascuţiţi ai guzganilor problemele mele n-au, bineînţeles, nici o importanţă, în schimb trecutul meu ciopîrţit, îndoielnic şi tiranic mă sileşte să mă întorc mereu în urmă, cu ochii deschişi sau în vis, şi să pun cap la cap amintirile vii, înainte ca furtuna pe care o aştept să mături şi să purifice totul, pentru a înţelege cum a început (s-o numesc boală? ruptură? soartă? Dinu i-a zis o dată schizofrenie, întrucît ca psihiatru nu vroia să opereze cu noţiuni aproximative, dar nu-mi place cuvîntul, sună prea brutal, şi nici nu ştiu dacă e întrutotul exact) şi cînd? pricina care m-a împins să lupt împotriva mea cu o tenacitate penibilă, să afişez de timpuriu, cu o mare seriozitate, resentimente în care nu credeam, şi să ascund cu grijă afecţiuni în care credeam. De cum deschid ochii privesc printre scînduri cerul, pîndesc zgomotele posibile din hangar, cu toate că din momentul în care m-am suit în acest pod n-am auzit pe nimeni umblînd pe-acolo şi, cînd nu mai am nimic de făcut, zic şi eu că e plictisitor să nu te înşeli niciodată; apoi mă analizez, simţind în gură gustul sălciu al tuturor prostiilor în care m-am avîntat cu înflăcărare.

Şi pe urmă nu ţin să mă căiesc, să fiu iertat. Pentru atît de puţin n-aş sta aici la pîndă. Şi spun asta

fiindcă m-am debarasat de modestie ca de o cămaşă de forță în cimitirul de marmură. Îmi doresc ceva mult mai important decît iertarea acum, iar întrucît ştiu că fiecare pierde pentru sine, dar dacă reuşeşte să-şi dea sieşi un sens, va reuşi să dea şi lumii unul, mă feresc să-mi ascund păcatele ca animalele care îşi ascund excrementele şi mă lipsesc, nu dezinteresat, de orice scuză; în fapt, mărinimoşii te pot umili mai rău decît cei mai cîrcotaşi acuzatori, acoperindu-ți eşecul, ca pe o murdărie, cu mila lor.

Uneori, înclin să cred că, dacă ar fi rugați să spună ce ştiu, pescarii din cătun ar ridica din umeri, tăcînd, apoi s-ar uita țintă în ceştile lor de cafea pentru a-i da de înțeles celui care i-a întrebat că din punctul lor de vedere discuția e încheiată. Aşa făceau şi cu noi, cu mine şi cu Dinu, cînd mergeam să vînăm cerbi în mlaştină. Ori poate s-ar mira auzind de azil. "Ce azil? Un azil de bătrîni? Nu, n-a existat niciodată prin părțile noastre aşa ceva", ar zice, poate. "Bine, bine, dar cenuşa?" mă pomenesc şoptind. La care ei ar adăuga plictisiți: "Au ars nişte bălării". "Şi cerbii?" "Care cerbi?" "Un sculptor pretinde că a cioplit pietre funerare în Stîncile de marmură de pe țărmul mării şi că vîna aici în mlaştină cerbi". "A trecut unul cam nebun prin cătun, e drept, dar nu mai ştim nimic despre el. Cît priveşte cerbii, au existat cîndva cerbi în pădurea de sălcii de lîngă mlaştină, dar a dat o molimă în ei şi au pierit cu toții. Asta s-a întîmplat demult". După care, socotind că au fost mult prea guralivi, pescarii s-ar închide în muțenia lor... Dacă trecutul ar fi la fel de mut sau dacă ar trece ca pojarul fără să lase urme, aş fi tentat, poate, să le dau cu tifla guzganilor, cum făceam cu oamenii respectabili pe vremea cînd nu eram decît un mucos obraznic. Din fericire, aşa ceva

nu mai e cu putință. Confuz, ros de semne de întrebare, dar sîcîitor şi lipit de umerii mei ca o cocoaşă, pe care o voi duce cu mine în mormînt, trecutul mă împiedică să scap cu jumătăți de măsură.

## 2

Unii sînt de părere că e bine să greşeşti la o vîrstă cît mai fragedă şi că erorile sînt cu atît mai grave cu cît le comiți mai tîrziu. Nu mai ai timp să înveți din ele. Din acest punct de vedere, nu pot să mă plîng. Soarta m-a ajutat să greşesc grav la o vîrstă cînd alții abia îşi julesc genunchii. Destinul m-a luat de mînă într-o după-amiază, m-a scos pe stradă şi m-a dus pînă la micul cimitir din cartierul nostru, un cimitir aproape părăsit, năpădit de ierburi şi de păsări. Intrasem de multe ori acolo, cu celelalte haimanale cu care mă înhăitasem, cum zicea tata, să ne jucăm printre morminte, dar niciodată nu-mi trecuse prin cap să pătrund singur. Dar ziua aceea mă aştepta să mă împartă în două ființe, una care eram şi una care vroiam să par. Şi, Doamne, cît soare există la începutul acestei rupturi! Dacă lumina are miros, atunci după-amiaza aceea mirosea toată a lumină, a suc de lumină; lumină care se scurgea blîndă, cucernică şi mieroasă pe brazii tineri din gardul dărăpănat, pe pietrele funerare, pe florile şi ierburile grase ce acopereau mormintele. Cerul era limpede ca un pahar bine spălat, iar soarele cobora încet dincolo de acoperişul bisericuței în jurul căreia apăruse cimitirul.

Ducîndu-mă înlăuntru, destinul mi-a arătat ce era necesar: să citesc numele de pe pietrele funerare.

După aceea s-a retras şi a aşteptat să fac eu ce-i revenea lui. Şi am făcut, într-adevăr. Am mers de la o piatră funerară la alta, încercînd să silabisesc numele săpate pe ele. Învățasem să mă descurc cît de cît cu alfabetul înainte de a mă duce la şcoală, de la un librar care mă punea să-i car pachete de cărți de la magazie, şi mă distra să-mi pun la încercare bietele mele cunoştințe, de care eram foarte mîndru. La numele complicate, mă împiedicam. Nu reuşeam să le pronunț. Renunțam şi treceam mai departe, căutînd altele mai simple. Pietrele funerare erau în general modeste; cele mai multe, putrezite sau înverzite de licheni. La un moment dat am ajuns însă în dreptul unui mormînt frumos, bine întreținut, plin de flori şi cu o cruce mică de marmură neagră, avînd un medalion de porțelan cu imaginea unui copil bucălat şi surîzător. Poate că atunci destinul a tresărit dacă ațipise cumva. N-ar fi vrut să trec mai departe. Acel mormînt era motivul pentru care mă adusese acolo, în cimitir. Dar s-a liniştit şi a surîs ironic probabil cînd a văzut că silabiseam numele de sub medalionul de porțelan. Ştia că păşisem pe cărarea lui. Nu mai puteam evita să alunec.

Nu-mi venea să cred. M-am uitat încă o dată la fotografie, apoi la literele săpate în piatră, fără să pricep nimic. Era numele meu. De fapt, inițiala prenumelui meu, Daniel, şi numele întreg, Petric, dar în clipa aceea nu bănuiam că avusesem un frate, care se chemase Dinu.

Am plecat acasă destul de tulburat, dar hotărît să nu suflu o vorbă despre descoperirea mea. În săptămînile următoare am pus tot felul de întrebări ocolite rudelor şi vecinilor, fără să mă dau de gol, pînă ce am aflat adevărul. La drept vorbind, nu înțeleg prea

bine ce s-a petrecut cu mine atunci şi de ce m-am răzvrătit cu atîta înverşunare împotriva unui mort. Fapt e că m-am pomenit deodată gelos la culme pe Dinu şi că zîmbetul lui îngeresc mi-a devenit nesuferit, dîndu-mi o poftă devoratoare de a semăna unui diavol. Eram pregătit, fără îndoială, prin temperament şi prin caracter pentru această dorință şi nu aşteptam poate decît un prilej, un pretext, ca să mi-o pun în aplicare, dar a jucat un rol important, bănuiesc, în reacția mea şi revelația — o, cît sînge rău mi-a făcut! — că, în contrast cu răceala ce mi-o arăta mie, tata îl iubise enorm pe Dinu care, ziceau vecinii, fusese un băiat extrem de cuminte. Într-o iarnă, jucîndu-se îmbujorat şi fericit, se îmbolnăvise de pneumonie. Trupul lui de înger şubred rezistase doar trei zile. După care a murit.

Am înțeles că, zguduit de moartea fratelui meu, care îi lăsase în suflet o rană nevindecată, tata dorise în sinea lui ca eu să umplu un gol. Şi îmi închipui ce neplăcut i-a fost să constate că nu-i semănam lui Dinu în nici o privință. Printr-o ironie a destinului, eram exact inversul celui dispărut. De la înfățişare, la caractere, nimic nu ne apropia şi totul ne deosebea. Dinu nu se îndepărta niciodată prea mult de poarta casei. Eu hoinăream prin tot cartierul. Dinu n-ar fi rupt o floare. Eu veneam acasă cu obrazul învinețit după scandaluri. Dinu era silitor. Eu dovedeam o mare înclinație spre lene. Dinu promitea de mic să calce, supus, pe urmele tatei. Eu arătam de mic o vocație de ratat recalcitrant. Mințeam cu uşurință şi mă foloseam de asta ca să mă sustrag poruncilor părinteşti, dovedind încă de pe atunci resursele de ipocrizie de care m-am folosit mai tîrziu cu pricepere şi nesocotință.

Trebuie să spun însă că încă dinaintea întîmplării de la cimitir eu şi tata ne suportam destul de greu unul pe altul. Succesele, poate mai degrabă sociale decît artistice, obținute în cariera de pictor îi alintaseră două însuşiri naturale, vanitatea şi plăcerea de a domina, încît nu mai accepta nici măcar din partea unui copil să fie contrazis, contrariat, iar eu îi semănam într-un fel; nu mă interesa decît ceea ce avea legătură cu mine. Era mărunt şi rotofei, cu o burtă pe care încerca în zadar să şi-o ascundă şi, fiindcă avea complexul de a fi prea scund, nu suferea oamenii înalți la care trebuia să privească în sus. Prima dezamăgire pe care i-am produs-o a fost, probabil, trupul meu deşirat. Au urmat curînd altele. Făcea eforturi vizibile să mă impresioneze, să stimuleze în mine mîndria de a avea drept tată un pictor reputat. Fericit de cîte ori era linguşit, adulat, înclinat să nu observe că mulți roiau în jurul lui din interes, nu concepea că tocmai fiul lui îşi putea permite să facă excepție de la datoria semenilor de a-l admira. Cînd a observat că nu mă lăsam strivit de reputația lui — în realitate îl iubeam dar pentru nimic în lume nu i-aş fi mărturisit-o, — ba mi-am permis chiar să nu-i privesc, din frondă, tablourile şi să-i declar că meseria lui nu mă atrăgea, m-a repezit: "Eşti un mucos, încă n-ai dreptul să ai păreri". După asta m-a copleşit adesea cu reproşuri amenințătoare; că nu eram bun de nimic, că-l făceam de rîs, că va fi vai şi-amar de mine. Avea mania discursurilor şi ținea să-şi exerseze şi pe pielea mea darurile sale oratorice. Numai că eu nu eram ca auditoriul lui obişnuit. De cum se pornea să-mi facă morală, începeam să casc plictisit, ca să-l pedepsesc, deoarece ştiam că nu suporta să nu fie ascultat cu smerenie. Cînd vroiam

să-l scot din sărite, izbucneam în rîs, ceea ce reprezenta în ochii lui o adevărată insultă, pentru care o palmă răsunătoare pe obrajii mei era prea puțin; de obicei, asemenea obrăznicii aveau urmări şi mai rele.

Rezultatul a fost că ne îndepărtam unul de altul şi că amestecam în relațiile dintre noi din ce în ce mai multe resentimente care m-au împins, ori m-au ajutat, să vreau să fac totul pe dos. Îi plăceau lui romanțele? Eu le detestam. Se lăuda că muncise din greu ca să-şi întemeieze un rost? Cu atît mai mult m-am simțit îndemnat să-mi pierd timpul hoinărind prin cartier unde mă înhăitasem, cum zicea el, "cu toate gunoaiele".

Desigur, pentru firea autoritară a tatei — părea născut să comande — existența unui copil neascultător ca mine era o mare tristețe. Dar mult mai grav s-a dovedit faptul că în fața mea tata îşi pierdea mulțumirea de sine care fusese totdeauna principalul său sprijin. Asta a însemnat pentru el o adevărată catastrofă. Poate m-ar fi iertat în cele din urmă că nu-i semănam lui Dinu şi m-ar fi iubit în felul său, fie şi numai fiindcă eram un vlăstar din trunchiul Petric, dacă aş fi îndeplinit o condiție: să joc, față de el — m-ar fi crezut cu mare uşurință — şi mai ales față de alții, mascarada fiului iubitor, pătruns de admirație pentru tatăl său. Atunci relațiile dintre noi ar fi devenit suportabile. Numai că, din nefericire pentru amîndoi, tocmai asta nu vroiam eu. Bănuiala că părerea lumii îl interesa chiar mai mult decît afecțiunea mea m-a jignit, a dat aripi nesocotințelor mele, m-a împins să-i arăt, îndrăzneală neruşinată!, că nu-mi păsa de autoritatea lui. Or, aşa ceva un om ca el nu putea să-mi ierte. Înțeleg foarte bine asta. Îi reproşez tatei numai faptul că nu şi-a dat seama cît de simplu putea

să rezolve totul: dacă dorea să spună "alb", ar fi fost de ajuns să spună "negru" pentru ca eu să mă decid pentru culoarea albă; după cum dacă nu s-ar fi arătat atît de afectat de isprăvile mele, aş fi obosit poate cu timpul să mai joc acest joc nesăbuit şi primejdios; dar tata nu s-a hotărît să fie indiferent decît atunci cînd s-a dezgustat cu totul de mine; cînd a fost prea tîrziu ca să se mai schimbe ceva.

Uneori, părea ros de regrete. Atunci încerca să fie binevoitor cu mine. Dar de fiecare dată se întîmpla că făceam o gafă care strica totul şi ne readucea pe poziția inițială de combatanți; el pentru a-şi impune ideile cu forța, eu pentru a le lua în derîdere. Cînd mă certa, trînteam uşile prin toată casa pînă ce biata mama, care era din ce în ce mai bolnavă şi abia se mai ridica din pat, izbucnea în plîns. Asta ne înstrăina şi mai mult unul de altul şi ne-a fost şi mai uşor să ne şicanăm reciproc, cu rare izbucniri de tandrețe pe care ne grăbeam să le uităm amîndoi, de parcă ne era ruşine de ele. Tata îmi striga la masă dacă spuneam ceva neconvenabil: "Tu să taci din gură. Cînd o să-ți cîştigi singur pîinea pe care o mănînci, vei avea dreptul să vorbeşti. Deocamdată, nu e cazul. Am renunțat să mai aştept recunoştință de la tine, dar îți pretind măcar să taci." Eu replicam acestui ordin împingînd ostentativ farfuria; apoi mîncam pe ascuns, ca să pot juca, o zi sau două, comedia unei greve a foamei.

Se întîmpla să am şi eu cîteodată mustrări de conştiință, cînd mă apăsa răceala dintre noi şi eram gata să-i cer iertare: "Tată, sînt un netrebnic, dar te iubesc"; însă niciodată n-am ajuns cu căința pînă acolo; totdeauna a intervenit ceva, fie o izbucnire a lui, fie o prostie de a mea, încît relațiile dintre noi continuau să rămînă ostile, iar nevoia de dragoste era

amînată pentru vremuri mai bune; care n-au mai venit niciodată, fiind împiedicate definitiv de povestea cu Dinu.

Descoperirea pe care o făcusem în cimitir s-a dovedit, într-adevăr, hotărîtoare. Ea m-a îmbrîncit să înaintez, mai departe decît vroiam, pe drumul confruntării cu tata; un drum aspru, dificil pentru amîndoi, care nu putea să se termine decît prost. Sub puntea ruptă, s-a căscat o prăpastie pe care timpul n-a făcut decît s-o lărgească. De ce? Lucrurile au fost desigur mult mai complicate. Eu le simplific pentru a le înțelege cît de cît. Îmi spun prin urmare că prea semăna Dinu cu un înger, ca eu să nu doresc să semăn diavolului. Aveam ochii întunecați, spre deosebire de ai fratelui meu care fuseseră curați şi albaştri, nu mai lipsea decît să mă port pe măsura privirii mele sumbre, mînat de răutatea, otrăvită de gelozie, de a zgîndări cicatricea din sufletul tatei, cu atît mai mult cu cît el, comparîndu-mă probabil întruna cu Dinu, nu-şi ascundea dezamăgirea din ce în ce mai adîncă pe care i-o provocam eu. Mă purtam anume ca să nu mai fie posibilă nici o confuzie între mine şi cel dispărut. Stricam tuburile cu vopsele sau intram în casă plin de noroi murdărind covoarele. Şi de cîte ori tata avea accese de mînie sau crize de disperare, mulțumirea de sine se clătina, se prăbuşea; de aceea a început să vadă cu timpul în mine un adevărat pericol, un conspirator împotriva fericirii sale.

Într-o zi, m-a chemat la el. Stătea în fotoliu şi răsfoia o revistă. M-a lăsat să aştept, prefăcîndu-se cufundat în lectură. În sfîrşit, cînd a socotit că făcuse o pauză destul de educativă, a ridicat ochii spre mine: "A, tu erai?" M-a invitat să iau loc pe celălalt fotoliu. Era semn rău. Însemna că trebuia să mă pregătesc să

ascult o predică plictisitoare despre cum trebuie să se poarte un copil care, întîmplător, a avut norocul să aibă un tată cunoscut, un tată de care vorbea lumea, ce mai, aproape o celebritate, şi al cărui nume, prin forța lucrurilor şi grația destinului, îl purtam, deci trebuia să ştiu ce purtam, să respect acest nume, "nu să-l terfeleşti prin toate maidanele, cu toate haimanalele de la care ai învățat să... ai înțeles, băiete?" "Nu, n-am înțeles", i-am replicat obraznic. "Cum n-ai înțeles?" s-a enervat tata. Şi a început să-mi explice din nou: "Numele pe care-l porți tu nu e un nume oarecare. Trebuie să fii demn de el". "Păi nu s-ar putea să mi-l schimb?" am făcut eu pe prostul. Şi am simțit imediat, din ochii tatei, că lovisem bine. Nu se aşteptase la atîta impertinență. "Pleacă, du-te, să nu te mai văd", m-a expediat el furios.

Poate că mama ar fi reuşit să lămurească lucrurile, să mă împace cu tata, dar boala ei se agrava din ce în ce şi toată casa mirosea a medicamente şi a presimțiri de moarte. Cînd intram la ea în cameră, se ridica încet, cu greutate şi zîmbea ca să-şi ascundă lacrimile. Cîteodată avea lungi discuții cu tata, pe care le ascultam acum lipindu-mi urechea de uşă. li vorbea despre mine, implorîndu-l să fie mai îngăduitor. "Poartă-te şi tu mai atent cu el. E un copil, totuşi". Biata mama. Era îngrijorată din pricina mea. "Ce ghinion am avut să moară Dinu" era, aproape invariabil, răspunsul tatei. Aceste frînturi de discuție întretăiate de Plînsetele mamei m-au înrăit şi mai mult. Vroiam din tot sufletul să-i dau dreptate tatei, să aibă motive să mă considere un diavol, un vagabond, o ruşine. El nu-mi ierta faptul că nu semănam fratelui meu mort, eu nu-i iertam faptul că vroia să nu am propria mea identitate. Uneori, mă duceam la cimitir şi priveam, pe

crucea de marmură neagră, chipul lui Dinu. Aş fi avut poftă să-l bat, să-l tăvălesc prin praf, să-i vîr iarbă în gură, să-l oblig s-o înghită, ca să-l pedepsesc, să mă răzbun şi mă îndîrjeam pînă la lacrimi fiindcă Dinu îmi zîmbea mai departe.

Recunosc că fantezia mea se dovedea nesecată cînd era vorba de făcut ceva rău. Născoceam tot felul de prilejuri ca să-l scot din sărite pe tata şi eram foarte încîntat de eficacitatea mea. Aş spune chiar că într-o privință, pe care şovăi s-o judec, am înțeles de mic acest termen la modă în secolul nostru. Cu cît tata era mai disperat, cu atît însemna că eu eram mai eficient. Îmi măsuram succesul în reacțiile lui. Cînd turba şi strîngea pumnii, mă simțeam foarte aproape de victorie, adică de momentul cînd nu se mai putea stăpîni şi începea să urle.

Cine ştie? Poate dacă s-ar fi stăpînit multă vreme aş fi renunțat să aştept o asemenea criză. Dar era şi prea exasperat şi prea impulsiv pentru asta. El avea o încredere nelimitată în dreptul său de a-mi porunci; eu aveam o încredere nelimitată în dreptul meu de a nu-l asculta. În felul acesta amîndoi eram rigizi şi tiranici. El nu admitea decît părerile sale. Eu eram, din principiu, în dezacord cu aceste păreri.

Dealtfel, insist asupra copilăriei mele tocmai fiindcă, fără să vrea, tata mi-a deschis gustul pentru orbire şi intoleranță care şi-a avut partea sa în ceea ce s-a întîmplat mai tîrziu. Dorind să mă strivească sub greutatea autorității sale, el a declanşat în mine o opoziție înverşunată care n-a lăsat să se piardă nici un defect de-al meu. M-am războit cu tot ce era în mine timiditate, îndoială, modestie şi am pus în locul lor o dorință aprigă de a-mi da dreptate, indiferent ce făceam. Am devenit un fel de fanatic al nesupunerii,

un fel de bigot al nesăbuinței şi îmi cheltuiam energiile pînă la secătuire în această încleştare, încît nu mai aveam ochi şi urechi pentru nimic altceva. Ironia era că depindeam astfel din ce în ce mai mult de tata; aşteptam cu pumnii strînşi ca el să-mi ceară un anumit lucru, pentru a proceda pe dos. Şi cred că nu greşesc cînd spun că am avut de la o vîrstă fragedă doi profesori care m-au învățat să-mi pierd cumpătul: tata şi eu. Nici unul dintre noi nu dorise să devină aşa ceva, dar peste dorințele noastre asta reprezentam fiecare şi pe măsură ce relațiile noastre erau mai rele intram amîndoi mai bine, mai adînc, în rolurile noastre.

Conflictul a izbucnit pînă la urmă cu toată puterea. Întreaga iubire de care aş fi fost capabil s-a mutat în dorința ca tata să mă deteste. Nu trecea o zi fără să-i înveninez viața şi fără să-l exasperez. Cred că am fost pentru el mai mult decît o povară. Bănuiesc că am fost tragedia lui. Mai ales că-mi făceam treaba metodic, nu-i dădeam nici un răgaz şi nici o speranță şi nu m-am lăsat pînă ce n-am simțit că răceala tatei, apoi antipatia lui s-au schimbat în ură. Îşi aranjase viața destul de bine, cu gloria se descurca, iar eu îi stricam reputația; era peste puterile lui să se împace cu asta. De cîte ori primea oaspeți şi avea nefericita inspirație să mă închidă în cameră, băteam cu pumnii în uşă pînă ce, dacă nu era larma prea mare şi se auzeau zgomotele, se vedea nevoit să-mi deschidă, spumegînd de furie şi îngrozit de ce va urma; deoarece în prezența prietenilor şi cunoscuților lui eram totdeauna şi mai îndrăzneț, îmi arătam cu cruzime sentimentele antipaterne şi răspundeam la amabilități cu o proastă creştere care mă înfiora uneori şi pe mine. Cred că aceste demonstrații care mă epuizau, dar mă umpleau

de euforia triumfului, l-au făcut să nu mă mai ia nicăieri cu el.

Dar şi pe mine mă costau aceste sminteli. Străbătînd infernul răzvrătirii şi geloziei, copilăria mea n-a mai avut decît un sens: de a-i da tatei motive să se înstrăineze, să mă urască şi să regrete şi mai mult moartea lui Dinu. Singurul farmec pe care l-am cunoscut în această luptă pentru a-mi cuceri o identitate a fost unul veninos; şi singura lecție pe care o învățam zilnic era aceea a urii. Dacă tata încerca uneori, probabil cuprins de remuşcări, să mă mîngîie, îl respingeam. Eram mai încăpățînat decît el. Cînd mă bătea, se oprea să mă întrebe: "Mai faci?" Aştepta să zic un "nu" de circumstanță, ca să mă lase în pace. Nu era, în fond, un om rău şi regreta, poate, că trebuia să mă pedepsească. Mă uitam atunci în ochii lui cu duşmănie şi ziceam: "Da, mai fac". Îl sileam să mă bată din nou, în timp ce eu, ca să nu izbucnesc în lacrimi, îmi înfigeam dinții pînă la sînge în degete. "Te omor, striga tata disperat, te omor." Îl înfruntam: "Asta şi vreau. Ca să intri la puşcărie". El mă privea lung şi aproape mă înduioşa furia lui neputincioasă. Se congestiona la față, arăta ca un rac fiert, iar buzele căpătau un tremur nervos. Cred că nu l-am iubit niciodată mai mult ca în asemenea momente cînd el mă ura. Şi, în ciuda a tot ce se întîmplase, aş fi găsit poate tăria să mă căiesc dacă mi-ar fi zis pe nume. Dar nu mă striga, de multă vreme, "Daniel". Evita. De parcă se jurase să nu mai rostească nici un alt nume de copil în casă în afară de cel al lui Dinu; sau, poate, ținea să-mi arate şi în acest fel că socotea ziua mea de naştere o zi de doliu şi că numai de mila mamei n-o însemna cu negru în calendar. Locuiam pe atunci lîngă un circ. Tata se plîngea că nu putea suporta

mirosul animalelor, din care pricină căuta mereu o altă casă în care să ne mutăm. În schimb, eu mă grăbeam să dau fuga la gardul care ne despărțea de platoul unde își așezase circul uriașul său cort și mă zgîiam printr-o spărtură, așteptînd să fie scoși leii și tigrii la plimbare. Călcîndu-mi peste mîndrie, m-am rugat de cîteva ori să mă ducă într-o seară la spectacolul anunțat cu afișe mari. Tata m-a privit de fiecare dată de sus: "Eu la circ? Ce să caut eu la circ?" Și apăsa pe "eu" pentru a sublinia ce incompatibilitate profundă exista între persoana lui și circul pe care-l detesta din toată inima. Din ranchiună, ca să mă răzbun pentru acest refuz, mi-am umplut camera cu fotografii de lei, tigri și pantere și am făcut o adevărată pasiune pentru junglă și pentru deșerturi; pasiune pe care tata mi-a impus-o. Așa am ajuns să-mi construiesc un bîrlog al meu unde mă retrăgeam și dădeam frîu liber imaginației. Pe un perete, deasupra leilor, tigrilor și panterelor, am prins cu pioneze o fotografie mare cu un șarpe boa dormind și cu o maimuță care își arăta fundul roșu. Pe celălalt, am atîrnat poza unui deșert gălbui, cu un cer metalic, sub care se vălureau pînă la orizont dune de nisip. În felul acesta, cînd mă închideam în camera mea, ceea ce se întîmpla din ce în ce mai des, aveam de ales între două imperii. Uneori, alegeam jungla. Alteori, deșertul. Simțeam nisipul pe buze și în ochi sau mă împiedicam de liane ceasuri întregi în care visam cu ochii deschiși fără să-mi fie nici foame, nici somn. Îmi cunoșteam în amănunt imperiile. Dună cu dună și copac cu copac. Și îmi erau la fel de dragi. Îmi fixam reședința temporară în funcție de preferințe, însă în oricare dintre aceste imperii eram singurul stăpîn. Nu mă mai contesta nimeni. Adevărata mea copilărie s-a petrecut,

poate, sub soarele deşertului şi al junglei, pregătindu-mă, fără să ştiu, pentru sala cu oglinzi de la azil.

Tata venea uneori să-mi facă morală. Mă învinuia că-mi pierdeam timpul şi mă amenința că mătură "gunoaiele" de pe pereți; adică imperiile mele. Atunci îmi arătam colții: "Îndrăzneşte". Ştia la ce mă refer. Suferea de migrene teribile şi era o adevărată sărbătoare pentru mine să tropăi, cînd îl durea capul, în camera alăturată. De aceea trîntea uşa şi mă lăsa în pace.

O singură dată l-am rugat din nou, după ce jurasem să nu-i mai cer nimic, să mă ducă într-o seară la circ. Doream din tot sufletul Bă văd de aproape animalele la care visam şi pe care nu le zăream decît printre scîndurile gardului. N-a vrut. M-a repezit. "Nu meriți", mi-a aruncat el, dispreţuitor. De ciudă, am intrat în absența lui şi am rupt fotografia lui Dinu de pe birou, ceea ce mi-a adus o bătaie soră cu moartea. "Cu mîna mea te omor, nemernicule", răcnea tata. După ce m-a bătut, a strîns cu grijă bucățile fotografiei rupte, s-a trîntit pe un fotoliu şi a început să plîngă. Îmi era milă de el, dar îl şi uram în clipa aceea fiindcă pentru mine, ştiam, n-ar fi plîns niciodată.

Cam tot pe atunci, întrucît mama nu mai putea să aibă grijă de casă, tata a dat un anunț la mica publicitate: "Caut persoană corespunzătoare pentru menaj". La masă l-am întrebat: "Tată, cum trebuie să fie o persoană corespunzătoare?" "Eşti obraznic", a curmat el discuția. În ziua următoare s-au prezentat mai multe femei, şi mai tinere şi mai vîrstnice, pînă ce a ales-o pe Luchi. Era cea mai zdravănă şi mai ciolănoasă dintre toate, de unde am tras concluzia că tatei îi plăceau femeile voinice. Venise înainte o fată slabă, cu privirea

visătoare, care mie mi-a plăcut foarte mult. Tata, însă, nici nu s-a uitat bine la ea că i-a şi trîntit uşa în nas, mințind: "Locul nu mai e liber, domnişoară". Apoi s-a îndepărtat bombănind: "Asta a greşit adresa. Căuta o mînăstire". În schimb, cum a zărit-o pe Luchi, i-au scînteiat ochii. Era cam şleampătă, dar masivă, impunătoare, cu şolduri late şi cu părul lucios şi negru. "Cum ai zis că te cheamă, fetițo, Luchi?" "Da", rîse lat Luchi, cucerindu-l definitiv pe tata care a angajat-o pe loc. "Luchi e corespunzătoare?" am întrebat eu la masă. "Daniel, se poate?" m-a pus la punct mama. Era una dintre ultimele dăți cînd s-a mai tîrît ca să mîncăm împreună. Tata n-a zis nimic. Mi-a aruncat o privire ucigaşă, atît.

Nu mult după asta am avut prilejul să mă răzbun. M-am furişat noaptea sub scara camerei de serviciu cu o pisică în brațe, iar cînd tata s-a strecurat în cămăruța unde dormea Luchi, am strîns pisica de coadă, silind-o să miaune. M-am apropiat, chinuind biata pisică şi chiar am zgîriat cu labele ei uşa, pînă ce am auzit, înlăuntru, paşi; atunci am fugit şi m-am ascuns sub scară, aşteptînd să se închidă uşa ca să revin.

Nu făceam asta ca s-o răzbun pe mama. Din partea mea, tata putea să transforme toată casa în bordel. Dar am intuit că hărțuindu-l în asemenea împrejurări cîştigam o biruință importantă. Şi n-am greşit. L-am auzit scrîşnind: "Trebuie să fie ticălosul de Daniel". Dar Luchi l-a oprit să mă bată, iar a doua zi tata mi-a arătat două bilete: "Mergem diseară la circ".

Seara, s-a plîns că-l durea capul. "Dacă vrei. du-te tu, mi-a zis. Îți dau voie". Ştiam ce urmărise. Doream însă prea tare să văd animalele de la circ ca să rezist ispitei, încît l-am lăsat să se bucure că o angajase pe

Luchi şi m-am dus la spectacol.

Ceea ce s-a petrecut în arenă a fost o mare decepție pentru mine. Sălbăticiunile pe care mi le închipuisem mîndre şi semețe se comportau ca nişte pisici. Se lăsau comandate cu biciul. Uneori, mai mîrîiau şi le scînteiau ochii. Atunci deveneam atent, aşteptînd cu sufletul la gură să sară şi să-şi înfigă, spre groaza spectatorilor, colții în dresor. Dar de fiecare dată se auzea un nou pocnet de bici şi animalele redeveneau supuse şi ascultătoare, făcîndu-şi cumințite numărul.

În mintea mea a încolțit în seara aceea o idee: să mă furişez într-o noapte în circ, după terminarea spectacolului, şi să eliberez animalele din cuşti. Tot mai des mă aşezam la spărtura din gard prin care se vedea bine cortul circului. Aşteptam să se potolească toate zgomotele, să se stingă luminile şi atunci puneam la punct planurile mele cutezătoare. Cînd m-am socotit pregătit, m-am hotărît, profitînd de împrejurarea că tata era ocupat cu Luchi, să trec la fapte. M-am strecurat, fără să mă zărească nimeni, în circ şi, dibuind, am reuşit să ajung în zona cuştilor. Dar acolo visul meu s-a spulberat. Cuştile erau bine ferecate. Am plîns descoperind asta.

În nopțile următoare, m-am trezit de cîteva ori leoarcă de transpirație. Aveam fel de fel de coşmaruri. Mă visam vîrît în cuşcă, bătut cu biciul şi mă deşteptam urlînd. Cînd, într-o noapte, tata a apărut în prag îngrijorat, am fost gata să mă arunc în brațele lui şi să plîng, ca să-mi liniştesc spaimele, dar el, bănuind că anume urlasem, ca să-l scol din somn, m-a drăcuit şi s-a dus să ia un somnifer ca să poată readormi.

Pînă la urmă ara ajuns să-mi fac din cuştile animalelor de la circ un simbol. Tata vroia să mă vîre în cuşcă, să mă îmblînzească. Eu țineam să rămîn

liber, sălbatec, nedomesticit. Şi am jurat să fug de-acasă. Într-o seară, am ieşit pe poartă şi nu m-am oprit decît în pădure. Ceva mai tîrziu am auzit voci şi am zărit două felinare; mă căutau, mă strigau, tata îmi promitea că nu mă va bate. Eu stăteam ascuns după un tufiş şi tăceam. După ce au dispărut felinarele şi nu s-a mai auzit decît vîntul foşnind prin frunze, mi s-a făcut frică; nu izbuteam să-mi dau destul curaj spunîndu-mi că eram liber şi aproape m-am bucurat cînd tata a venit înapoi cu un cîine politist care mi-a adulmecat repede ascunzişul, silindu-mă să mă reîntorc în cuşcă şi să mă duc la şcoală unde singura mea consolare erau cărțile despre junglă şi despre deşerturi, mai ales cele cu poze, pe care le găseam în bibliotecă.

## 3

Luchi a pus ghiara pe tata şi nu l-a mai lăsat să scape. Curînd după moartea mamei, a început să se poarte ca o stăpînă. Îşi punea mîinile în şold şi dădea dispozițiii: să nu mai intrați pe aici, că doar n-o să mătur în fiecare zi după voi, ia faceți bine şi ştergeți-vă pe picioare, nu mă obligați să vă strig de două ori la masă, gata restaurantul s-a închis, şi tu, Daniel, ce te zgîieşti la mine? poate vrei să-ți ard una... Conflictul meu cu tata s-a extins, cuprinzînd-o şi pe Luchi, ceea ce a spart buba. Tata se văicărea acum din ce în ce mai des că nu ştia cum să procedeze cu mine şi într-o dimineață m-a vîrît la şcoala de corecție după ce mi-a explicat că asta era spre binele meu. Probabil, Luchi apăsase cu toată greutatea ei ca să încline balanța în

favoarea acestei hotărîri.

La drept vorbind, azi îl judec mai puțin aspru pe tata deoarece am descoperit şi în mine incapacitatea de a iubi altminteri decît în chip egoist. Îl înțeleg — avea destule motive să vrea să se descotorosească de mine — şi cîteodată mă gîndesc cu tandrețe la el. Dar atunci vorbea în mine numai înverşunarea. Tocmai găsisem într-o revistă şi prinsesem pe perete, deasupra patului, alte două fotografii. Una înfățişa un pămînt roşcat, cu fire de iarbă rară, uscată şi o gaură în care se strecurase şi înainta un om căruia nu i se mai vedeau decît picioarele; un vînător de pitoni; astupase celelalte ieşiri şi cobora să tragă reptila din bîrlogul ei, dacă scăpa cu viață, fiindcă îmbrățişarea pitonului e mortală; şarpele îşi reglează contracțiile în contratimp cu bătăile inimii victimei şi îi opreşte inima. Cealaltă fotografie arăta un piton uriaş, de vreo şapte-opt metri, înfăşurat în jurul unui bărbat care avea fața răvăşită de groază. Vînătorul strîngea cu mîna dreaptă reptila de după cap, ca s-o sugrume; i se vedeau degetele crispate, încordate cu disperare în spatele ochilor pitonului, fascinanți, semănînd perfect cu două pietre de ametist; şi încă nu se putea şti dacă vor ceda mai întîi vertebrele şarpelui sau va ceda inima omului... Această ultimă fotografie mai ales mi-a rămas întipărită în minte cu toate amănuntele. De cîte ori mă înțeapă inima, am senzația că destinul s-a încolăcit pe pieptul meu ca un piton şi că pumnul meu se strînge în gol. La fel am simțit şi în dimineața cînd am ieşit pe uşa camerei mele pentru ultima oară. Am rîs însă tot drumul pînă la şcoala de corecție ca să-mi dau curaj şi ca să-l umilesc pe tata. Numai după ce l-am văzut plecînd, am izbucnit în plîns; şi pe primul care a venit să mă întrebe de ce boceam, l-am zgîriat

pînă la sînge.

Adevărul e că tata n-a bănuit niciodată cîte lacrimi am vărsat în contul eforturilor de a-i demonstra resentimentele mele. De cîte ori venea la şcoala de corecție, îi rîdeam în nas. După ce pleca, mă duceam în dormitor, îmi puneam perna pe cap şi plîngeam în voie. O dată, am auzit din coridor, trăgînd cu urechea, ce discuta cu directorul. Îl sfătuia să fie aspru cu mine, neîngăduitor; îşi închipuia că astfel voi fi îmblînzit, pus cu botul pe labe. Cînd a ieşit din cancelarie, a tresărit văzîndu-mă; a vrut să se întoarcă, să-i spună directorului că ascultasem la uşă, apoi a renunțat. "Te urăsc", i-am şuierat printre dinți şi am văzut cum s-a clătinat de parcă îl lovisem cu pumnul în piept. "Ce zice?" a întrebat directorul care tocmai ieşise. "N-am auzit nici eu", a mințit tata. Şi a plecat.

Oricum, s-a înşelat dacă şi-a închipuit vreo clipă că şcoala de corecție mă va domestici. Ea nu m-a corectat, ci m-a deformat şi mai mult. A fost ca o operație rău făcută; în loc să extirpe din mine partea bolnavă, a zgîndărit-o. Am învățat acolo numai să mă tem de cei care pretindeau că-mi vroiau binele. Mă uitam urît la pedagogi şi m-am izolat într-o tăcere colțoasă. Cînd eram scoşi în curte, mă strîmbam la trecătorii care, din stradă, se holbau la noi ca la nişte exemplare curioase. Cîte unul ne arunca prin gard un baton, două, de ciocolată. Atunci mă zbăteam să intru în posesia prețiosului dar, fără să-mi pese de ghionturi şi de vînătăi, pentru ca să-l pot azvîrli în capul celui ce ni-l făcuse; să se învețe minte, să nu ne mai jignească prin mila lui. Îi preferam pe trecătorii cinstiți care ne priveau bănuitor, ca pe nişte haimanale incorigibile cu care era mai bine să nu aibă de-a face.

Cei mai mulți dintre colegi mi se păreau jalnici. Ştiam bine cît îi urau pe pedagogii cei mai nemiloşi, care se lăudau că vor scoate din noi nişte mieluşei, şi totuşi nu se dădeau înapoi să se gudure pe lîngă ei, să se închine în fața mîinii care îi pleznea peste ochi. Nu bănuiam că voi ajunge mai tîrziu să-i imit şi am bătut cîțiva cînd i-am prins în locuri ferite. Numai că dreptatea mea mi-a înrăutățit la maximum situația. Am ajuns să umblu prin curtea şcolii singur ca un cîine rîios. Din acelaşi motiv am încasat cîteva pedepse grele, umilitoare, în public, cînd am simțit pe pielea mea laşitatea bravilor mei colegi.

Nu vreau să intru acum în amănunte. Trec de aceea direct la scandalul datorită căruia în cele din urmă am scăpat — e drept că numai eu gîndeam astfel — de şcoala de corecție. Un lungan, căruia îi mijise mustața şi îşi mîngîia puful negru de sub nas cu mîndrie, mi-a şoptit într-o zi batjocoritor la ureche că auzise o discuție care mă privea. Directorul se interesase de ce nu mai venea tata deloc la şcoală şi aflase "ascultă, ceva nemaipomenit, puştiule, cască bine urechile. Tatăl tău a descoperit, se pare, că nu eşti fiul lui. A pus laba pe nişte scrisori de-ale maică-tii, păstrate dintr-o dragoste ascunsă, de la un preot. De aceea ai ieşit tu atît de cucernic. Furios, taică-tu nu mai vrea să ştie de tine, aşa am înțeles. Dacă vrei te adopt eu, puştiule. Mi-e milă să te văd atît de singur. Poamă-ta de maică-ta s-a dus, taică-tu s-a topit..." Am văzut negru în fața ochilor, am sărit asupra lui şi l-am muşcat de beregată de a trebuit să fie internat la spital. După aceea am stat o noapte întreagă în closet, urlînd, bătînd cu pumnii în uşă şi vomînd. Dimineața au venit de la un spital de psihiatrie, m-au suit cu forța într-o ambulanță şi m-au dus acolo.

Am încercat să le explic doctorilor ce se întîmplase, dar ei nici n-au vrut să mă asculte. "Noi ştim mai bine ca tine", mi-au zis iritați, închizîndu-mi gura şi trimițîndu-mă într-o cămăruță cu pereții goi, cu fereastra zăbrelită şi cu două paturi. În cel de lîngă fereastră stătea lungit un bărbat în vîrstă, care după ce mi-a aruncat o privire nu prea binevoitoare, fiindcă ar fi preferat să rămînă singur, s-a întors cu spatele, să doarmă.

Noaptea am plîns. Nu credeam în povestea cu scrisorile, eram convins că lunganul scornise totul ca să rîdă de mine, să mă jignească, dar în mod curios ea topise aproape întreaga mea înverşunare împotriva tatei. Îi înțelegeam chiar dezamăgirile legate de mine şi nu-i mai reproşam decît faptul că se lăsase pus în lanț de Luchi, în loc s-o țină la respect, pe post de menajeră, culcîndu-se cu ea cînd avea chef, ca un stăpîn. Auzindu-mă plîngînd, bărbatul din patul de la fereastră a scos capul de sub pătură şi s-a răstit la mine: "Ia mai încetează cu smiorcăielile, că nu pot să dorm".

Istoria pe care mi-o vîrîse în cap lunganul a avut şi un alt efect, încă şi mai curios. Acel preot închipuit, al cărui păcat l-aş fi purtat, chipurile, în sînge m-a pus într-o relație ciudată cu Dumnezeu. Ca s-o explic, trebuie să mă întorc puțin în urmă.

Cam în vremea cînd descoperisem mormîntul lui Dinu, un țîrcovnic îi făgăduise tatei că mă cumințeşte şi mă aduce pe calea cea bună. M-a luat cu el la biserică şi m-a pus să vînd lumînări, gîndindu-se, probabil, că atmosfera cucernică va face să tacă în mine păcatele străzii. Dar după ce m-a prins de cîteva ori că şterpelisem o parte din mărunțiş, m-a alungat fără să ia în seamă că făcusem asta nu din lipsă de

respect pentru locul unde mă aflam, ci pentru micile mele nevoi, între care dulciurile jucau un rol important. În zadar l-a rugat tata să mă primească înapoi. N-a vrut. Îmi plăcea la biserică deoarece mirosea a tămîie, pe deasupra puteam să-mi asigur de la lumînări ceva bani de buzunar şi am fost sincer revoltat că nici după ce-am plîns țîrcovnicul nu s-a îndurat să mă ierte. Din pricina asta, de cîte ori îl vedeam mă luam după el şi spuneam porcării numai ca să-l înfurii; îşi făcea cruce şi sfîrşea prin a azvîrli cu pietre după mine, în timp ce femeile bătrîne şi cuvioase care mă auzeau se speriau de mine: "Pe copilul ăsta o să-l bată Dumnezeu", vorbe care, în loc să mă intimideze, m-au făcut să mi-l închipui pe Dumnezeu tiranic, pornit împotriva mea, ca tata.

Dacă tata ar fi fost un ateu, cred că aş fi devenit bigot. El era însă din acest punct de vedere un om normal care trăia undeva între evlavie şi indiferență. Respecta zilele de sărbătoare, tradițiile, aprindea la biserică lumînări pentru morți. A trebuit prin urmare să mă descurc singur, fără ajutorul lui, adică fără să-l iau drept model pentru a face exact invers, iar întîmplarea a vrut ca datorită țîrcovnicului să descopăr, odată cu gustul de a fi nelegiuit, o altă ciudățenie a oamenilor. Nimeni nu mă observa pe stradă cîtă vreme eram cuminte, tăcut, în schimb cum deschideam gura şi strigam cîteva prostii, prin care arătam că nu mă sfiam nici de lucrurile sfinte, trecătorii întorceau capul ca să vadă cine era golanul, puşlamaua, păcătosul care îşi îngăduia să vorbească în gura mare şi într-un chip atît de neruşinat despre lucruri în care unii credeau, alții nu, dar ascundeau asta cu multă discreție sub un înveliş de bunăcuviință. Puțin îmi păsa că privirile lor erau

încărcate de reproşuri. Important era că se îndreptau spre mine, că mă observau. Neruşinarea îmi dădea prilejul să mă simt cineva, nu mai eram un nimic pe stradă. M-am grăbit atunci să văd în Dumnezeu un prieten al tatei, un sfetnic al lui, pe care trebuia să-l înfrunt ca pe tata, şi aveam destul de puțină minte ca să găsesc în asta o ocazie pentru a face pe grozavul, fără să-mi pun cîtuşi de puțin problema că trecătorii aveau dreptate să se scandalizeze şi că nu se cădea să ies în evidență prin astfel de mijloace. Mi-am dat seama că în special femeile în vîrstă erau cele mai sigure victime. Ele se speriau cel mai repede, adică exact ce urmăream eu. Mă țineam, deci, după ele pînă ce reuşeam să le aduc în situația de a-şi astupa urechile ca să nu mă mai audă. Eram încîntat, mă închipuiam un fel de rege vagabond al străzii şi fiecare reproş care mi se adresa îmi ațîța entuziasmul; toată lipsa mea de măsură jubila în asemenea împrejurări. Cu timpul, sigur, m-aş fi plictisit de asta, cum mă plictisisem şi de alte isprăvi nu mai puțin stingheritoare, dar au intervenit două întîmplări, una după alta, care m-au făcut să nu cedez atît de repede. Un agent de circulație, proțăpit pe marginea trotuarului, m-a lovit de mi-a țîşnit sîngele pe nas fiindcă mă uitasem la el chiar în clipa cînd am zis ceva despre Dumnezeu şi a avut impresia că l-am înjurat. "Să se învețe minte, bine i-ai făcut", l-a aprobat cu un glas pițigăiat, lungindu-şi gîtul, o femeie care avea părul vopsit în culoarea morcovului. După ce mi-am şters sîngele şi m-am îndepărtat, mă pregăteam să-l înjur fără ocoluri pe agentul de circulație cînd m-a luat de o parte un bătrîn cu țăcălie care mi-a explicat cu blîndețe că nu tot ce gîndim trebuie spus. "Dacă toți ar striga în gura mare ce cred, mi-a zis el, ştii ce s-ar

întîmpla? S-ar goli strada. Li s-ar face tuturor frică". A fost prima lecție clară de duplicitate pe care am primit-o. N-am înțeles-o însă decît, pe jumătate. Cu agenții de circulație nu m-am mai luat la ceartă de-atunci, nici măcar cînd m-au insultat; preferam să consider că erau în dreptul lor s-o facă. În schimb, în loc să mă tempereze, sfatul bătrînului cu țăcălie mi-a dat aripi în răfuiala cu cei care-mi aduceau aminte de țîrcovnicul căruia îi purtam o nestinsă ranchiună.

E drept că, dacă mă gîndesc bine, instinctul meu de conservare a funcționat atunci mai bine decît mai tîrziu. Fără să-mi atragă nimeni atenția, am priceput singur că puteam să fiu prost crescut față de Dumnezeu fără să pățesc ceva, pe cînd orice neisprăvit mă putea snopi în bătaie dacă era mai zdravăn decît mine sau reprezenta o autoritate. În mod tulbure, am mirosit că insolențele cele mai puțin riscante sînt cele metafizice.

Apoi m-am liniştit singur, pentru ca, brusc, simpla presupunere că s-ar fi putut să am alt tată, un preot. să mă tulbure. M-am revoltat, dar în revolta mea exista un sîmbure de îndoială care a dat şi ideilor mele despre credință, copilăroase ori, mai tîrziu, născute dintr-o nestăpînită dorință de a brava, o vinovăție şi chiar o duioşie ascunsă. N-am scăpat niciodată de această ambiguitate datorită căreia am putut trece atît de uşor de la sfidare la venerație fără să mi se pară că sar dintr-o extremă în alta sau că mă contrazic. Am putut să-mi închipui Golgota sub un cer pustiu şi un Christos batjocorit, lovit, înțepat cu sulița şi sfințit omeneşte de suferință, pentru că adversarii lui n-au avut încredere nici în şcolile de corecție, nici în spitalele psihiatrice; au preferat soluția radicală, crucea, fără să priceapă, proştii, că abia astfel cel

răstignit va cuceri lumea, cu mîinile găurite de cuie. Dar asupra acestei chestiuni delicate voi reveni. Acum e nevoie să vorbesc despre ce s-a întîmplat la spital, deoarece trecerea pe-acolo a însemnat o schimbare de o sută optzeci de grade în atitudinea mea. Lucrurile s-au petrecut în felul următor. M-am purtat colțos cu doctorii fără să reuşesc altceva decît să-i silesc să fie şi mai bănuitori cu mine. Pe măsură ce eu mă izolam mai arțăgos în tăcerea mea, refuzînd să răspund la întrebări şi să înghit medicamentele pe care mi le dădeau, mă socoteau din ce în ce mai evident un bolnav dificil. Îmi dădeam seama de asta din felul cum mă aşezau pe scaun, impunîndu-şi să aibă răbdare, să-mi repete acelaşi lucru de mai multe ori fără să se enerveze, dar dincolo de politețea lor impusă, prevenitoare, simțeam că situația mea devenea din ce în ce mai problematică şi că nu puteam spera să plec foarte curînd de-acolo. Nu mai vedeam nici o ieşire cînd mi-a trecut prin minte să încerc să mă prefac. Am devenit blajin, ascultător, cuminte, încît în primele zile doctorii şi-au închipuit că am înnebunit de-a binelea. S-au uitat la mine şi mai bănuitor, de parcă se temeau să nu-i muşc de gît în clipa următoare. Treptat, însă, s-au obişnuit, ba chiar m-au bătut pe umăr: "Bravo, băiete, ai început să-ți revii". Cum aveam un oarecare talent la desen, m-am apucat să le fac portretele, iar atunci le-am devenit de-a dreptul simpatic. Am avut un singur hop de trecut. Unul dintre doctori, cu ochi de broască şi mustața scurtă, care se ocupa mai îndeaproape de mine, m-a luat peste picior. "Băiete, tu ar trebui să ajungi la Belle Arte". Şi a rîs. N-a lipsit mult să-i arunc cu creionul şi cartonul în cap, dar, din fericire, m-am stăpînit. După ce a trecut pericolul, i-am zîmbit umil: "Vă mulțumesc, domnule, sînteți prea

bun cu mine". Clipa aceea mi-a decis cumva soarta. Mai întîi am jurat în sinea mea să ajung, într-adevăr, la Belle Arte. Apoi văzînd pe mutra doctorului cîtă plăcere i-au făcut vorbele mele, am înțeles mai limpede că nu puteam trăi ca o fiară neîmblînzită, în conflict cu toată lumea, şi că mă purtasem ani în şir fără noimă, răzvrătindu-mă pe față cînd puteam să obțin ceea ce doream, mult mai uşor şi mai sigur, prin viclenie, părînd smerit şi supus. Am descoperit astfel, singur, ipocrizia; modestia îmi putea fi de folos dacă mă serveam de ea bine, micşorîndu-mă pe mine cu umilă fățărnicie ca să-i ajut pe ceilalți să se creadă importanți. Fiindcă aşa sînt oamenii. Cu cît eşti mai aproape de starea unui vierme, cu atît îi înduioşezi mai mult, pe cînd valoarea ta îi pune în stare de alarmă, socotind-o o ofensă personală. Din ziua aceea am făcut tot ce mi se cerea, arborînd o modestie care s-a lipit de mine şi cu greu, abia la azil, am reuşit să scap de ea. Îmi ascundeam orice calitate şi îmi plîngeam în gura mare defectele. Şi ce simplu au mers apoi toate! Doctorii se emoționau şi roşeau de plăcere de cîte ori le arătam profundul meu respect şi marea mea admirație. Bieții de ei. Cît erau ei de psihiatri n-au rezistat linguşirilor unui băiețandru. În scurtă vreme i-am cucerit şi nu mai conteneau să se minuneze: "Şi ce bine desenează, altul în locul lui şi-ar fi luat nasul la purtare". Noroc că tata nu mă mai căuta deloc. Ar fi căscat ochii mari şi m-ar fi dat de gol. Mi s-a permis să ies singur în oraş şi într-o zi le-am comunicat că aş fi vrut să mă angajez îngrijitor la Şcoala de Belle Arte, unde era un post liber, ca să-mi încerc puterile. Cum le devenisem drag tuturor, doctorii ar fi vrut să mă mai țină acolo. Pe urmă s-au gîndit probabil că ar fi fost nedrept şi păcat să se aşeze

în calea norocului meu. Mi-au dat ieşirea din spital cu recomandări călduroase, ca să pot ocupa acel post, încredinţaţi că, în curînd, voi reuşi să mă înscriu şi la cursuri. În seara dinaintea plecării au dat chiar un mic banchet, destupînd o sticlă de şampanie în cinstea mea şi urîndu-mi să devin un mare artist. Unul a crezut că face o glumă adăugînd că Van Gogh a sfîrşit la spital, în timp ce eu plecam din spital să cuceresc gloria. De aceea aveam mai multe şanse, plecînd la drum cu o experienţă completă. Ceilalţi n-au prea gustat gluma. De fapt, comparaţia n-avea nici un rost. Spitalul în care mă găseam nu era propriu-zis un ospiciu şi nici eu nu fusesem nebun. Am rămas abătut şi toţi s-au simţit obligaţi să mă încurajeze, să mă asigure că nu trebuia să pun la inimă gafa colegului lor care mă jignise din exces de simpatie, urîndu-mi să ajung un artist tot atît de cunoscut şi de mare ca Van Gogh. "Îţi dai seama, Daniel, ce mîndri vom fi cînd vom veni să-ţi vedem operele la muzeu? Vom povesti tuturor că te-am îndemnat noi să te înscrii la Belle Arte". Erau foarte drăguţi şi le-am mulţumit ca să nu le stric seara. A doua zi mi-am luat geamantanul de carton în care aveam cîteva schimburi şi un caiet de desen, ieşind pe poartă.

Ştiu cîte confesiuni au un unic scop: de a ascunde adevărul. Cum eu, însă, n-am nevoie de bunăvoinţa şi iertarea nimănui, îmi pot îngădui să recunosc că m-am purtat şi la Şcoala de Belle Arte ca un potlogar: i-am cucerit şi pe. profesori prin cuminţenia şi admiraţia mea. Îi priveam ca pe nişte genii. Urmarea a fost că n-a trecut mult şi m-am văzut înscris la cursuri. Totul e, am rîs în sinea mea atunci, să nu fii lipsit de metodă.

Probabil, în hotărîrea mea de a intra la Belle Arte a

atîrnat greu şi dorința ascunsă de a-l concura pe tata pe propriul lui domeniu. În timpul şcolii, entuziasmul mi s-a stins însă. Destul de repede am ajuns la concluzia că relația mea cu arta nu putea fi alta, în mod normal, decît una neplăcută, de curtezan respins. Am încercat să mă mai mint o vreme, dar înclinația spre lene mi-a venit într-ajutor. Ce rost avea să mă chinuiesc inutil cu mulaje, schițe şi studii dacă n-aveam nici o şansă? Cam aşa gîndeam pe la sfîrşitul primului an de şcoală. Şi, din acel moment, şcoala mi-a devenit chiar dragă; se potrivea de minune cu indolența mea şi cu plăcerea de a tăia firul în patru, în opt, în şaisprezece, jucîndu-mă ca un scamator cu ideile, ceea ce mi-a fost de folos la examene. De citit, citeam la întîmplare, pe apucate, şi n-am studiat nimic serios. Singura mea specialitate adevărată era plictiseala pe care mi-o provoca învățătura sistematică. Îmi pregăteam însă cu grijă totdeauna cîteva citate pe care la momentul oportun le debitam ca din întîmplare, ca să forțez o impresie favorabilă; şi au fost cîțiva profesori care s-au lăsat înşelați, ba chiar au văzut în mine o speranță, ceea ce mă făcea să rîd în sinea mea cu recunoştință deoarece, sărmanii de ei, îmi dădeau fără voie încredere în capacitatea mea de escroc; cel puțin la acest capitol nu eram cu desăvîrşire mediocru; învățasem ceva din războiul cu tata, din lecția dură a şcolii de corecție şi din ipocrizia bine însuşită la spital.

Azi nu mă mai mir decît de curajul şi luciditatea cu care am constatat atunci că nu eram bun de nimic. Cum am ajuns să-mi pierd ulterior această luciditate e aproape o taină pentru mine. La Belle Arte îmi spuneam aproape cu satisfacție: "Avantajul meu față de ceilalți mediocri, şi slavă Domnului nu sînt deloc

singur, e important: eu ştiu! De aceea ei vor fi mereu în inferioritate față de mine". Şi totuşi am uitat asta. Singura explicație pe care mi-o dau e că în orice ins mediocru există primejdia de a se crede într-o bună zi genial. Totul e dacă nimereşte în situația care declanşează boala. Eu am nimerit.

Tînăr absolvent al Şcolii de Belle Arte, am încercat să nu pun la inimă că-mi alesesem o meserie, sculptura, pentru care nu aveam nici un fel de har. Mi-am încropit un atelier şi m-am apucat de treabă. Într-una din zile a venit la mine să se ofere drept model o fetişcană ascuțită la față, cu umerii înguşti, buze subțiri şi cu doi cercei imenşi de argint, în formă de lăcustă, care-i dădeau un aer ațîțător. Avea ceva ciudat, absent şi trist în atitudini şi mă irita faptul că nu reuşeam să-i surprind cît de cît expresia în sculptura la care lucram. Stricam piatra fără să izbutesc nimic. Nervos, i-am cerut să-şi scoată cerceii, ca să nu-mi mai distragă atenția. N-a vrut. Nu accepta să se despartă de ei. I-am cerut încă o dată acelaşi lucru, de data aceasta iritat de refuz, poruncitor. Ea a clătinat, îndărătnică, din cap. În clipa aceea am simțit că iau foc. Ce sculptor eram dacă nici modelele nu mă ascultau? M-am îndreptat furios spre ea şi am întins mîna să-i smulg cerceii. Atunci m-a muşcat de braț, aruncîndu-mi o căutătură sălbatecă. Mînia o făcea frumoasă şi, pe loc, am simțit o mare simpatie pentru ea. Fără să stau prea mult pe gînduri şi fără s-o cunosc, mai mult din dorința de a mă culca mai repede cu ea, scutindu-mă de preliminarii obositoare, i-am propus să se mărite cu mine. Livia a făcut ochii mari. Nu se aştepta la aşa ceva. Dar nu s-a arătat ofensată. Dimpotrivă, cînd şi-a revenit din uimire, a consimțit imediat.

Probabil, dintre prostiile pe care le-am făcut, aceasta e cea mai greu de explicat. Nimic nu mă împiedica să încerc s-o cuceresc pe Livia fără să mă complic cu o căsătorie. De aceea nici nu mai încerc să caut motivele. Din cîte îmi amintesc am mai avut o mică ezitare în ultimul moment şi mi-am găsit un pretext: că vreau să-l anunţ pe tata de intenţia mea. M-am dus, deci, după ce nu-l mai văzusem din vremea şcolii de corecţie, să-l caut pe domnul pictor Petric, care nu-mi mai făcea onoarea să se intereseze de mine. Apropiindu-mă de casa unde locuia, alta decît cea din care plecasem, mi-am simţit inima bătînd cu putere. Cum mă va primi? m-am întrebat. Ca pe un fiu rătăcitor? Sau o va pune pe Luchi să mintă că nu e acasă, că e plecat în străinătate? Printre multele mele defecte, nu se numără şi sfiala. Totuşi, cînd am ajuns în dreptul casei m-am oprit şi n-am avut curaj să pătrund. Propriu-zis, nu ştiu ce anume m-a reţinut. Poarta era deschisă. Sau, poate, tocmai asta? Am fost învăţat să suspectez bunăvoinţa fără oprelişti. Tot-deauna am preferat să mă lovesc de obstacole, de piedici. Asta mă ambiţiona, mă făcea să trec peste orice şovăială. În schimb, generozitatea, drumul liber m-au pus de fiecare dată pe gînduri şi n-am avut încredere în ele. Mi-au dat chiar un sentiment de panică. Nu cunosc o interdicţie mai rece decît o uşă care se clatină în balamale, nepăzită de nimeni; ce rost are să intri undeva unde nimeni nu e dispus să te îmbrîncească afară? Dacă ar fi existat acolo vreun cîine rău, dacă poarta ar fi fost ferecată dacă m-ar fi oprit Luchi sau altcineva, aş fi căutat să intru prin forţă sau prin viclenie. Dar casa părea fără apărare. Părăsită parcă. Iar această lipsă de obstacole n-am reuşit s-o înfrunt. Am mai privit o dată curtea goală,

storurile ridicate doar pe jumătate, zidurile de fortăreață abandonată, apoi m-am retras, m-am dus acasă şi în cîteva zile eram însurat.

Cu ceva tot m-am ales însă din această gafă. La insistențele Liviei, ne-am mutat într-o locuință de la marginea oraşului. Ferestrele dădeau spre pădure, ceea ce îmi plăcea foarte mult. Strada nu era pietruită, pămîntul se desfunda la fiecare ploaie şi devenea noroios, în schimb aveam curtea plină de trandafiri; în special trandafiri galbeni şi de un roz palid, obosit, care umpleau aerul cu un miros greu şi dulceag. Mă atrăgea să stau între ei, să mă îmbăt şi să mă îmbolnăvesc de mirosul lor şi profitam de toate zilele cu soare ca să renunț la sculptură, consacrîndu-mă unei îndeletniciri pentru care eram mult mai înzestrat; trîntit între trandafiri, mă lăsam în voia imaginației. În închipuire puteam să-mi ofer tot ce-mi doream, fără nici o restricție, şi destul de des alunecam pe nesimțite în vis unde, printr-o curioasă complicitate a subconştientului, continuam să văd aceleaşi lucruri ca în reveriile cu ochii deschişi, cu un plus de fantezie care atingea uneori ridicolul. Mă visam astfel explorator sau mare aventurier. Am colonizat chiar o insulă, mi-am alcătuit un trib al meu, m-am declarat şef de trib, m-am împodobit cu cununi împletite din frunze de palmier şi de laur, mi-am cioplit singur un însemn al puterii în formă de falus şi chiar am fost pe punctul să institui o nouă religie şi să deschid un templu, cu statuia mea înlăuntru. De la un timp făceam din nimic febră, care urca pînă la 38 de grade şi chiar mai mult. Febră centrală, ziceau doctorii, provocată de sistemul nervos. Dar nu mă deranja. Din contră, ea mă ajuta să visez şi cu ochii deschişi. Îmi trăiam atît de intens reveriile încît uitam unde mă

aflam; jocul devenea serios şi chiar puţin stupid în seriozitatea lui.

Într-o dimineaţă rece, cu brumă timpurie, am descoperit trandafirii arşi, rebegiţi de frig; jalnici. Ţin minte ziua aceea fiindcă puţin mai tîrziu am simţit deodată că mi se face rău. Am avut senzaţia că mă cufundam într-un întuneric înăbuşitor, duhnind a căldură rîncedă, care se învîrtea cu mine. Cînd mi-am revenit, mi-am dat seama că mă prăbuşisem în curte. M-am întrebat dacă inima fusese de vină şi-mi dăduse un avertisment sau nervii mei cedau, suprasolicitaţi de o meserie pentru care nu aveam chemare; în ultimele săptămîni stricasem cîteva bucăţi de marmură fără să scot nimic ca lumea din ele. Ascultam bîzîitul viespilor şi filtram lumina aurie de toamnă printre gene. Mi-ar fi părut rău să mă despart de viaţă, păcătos de dulce şi pentru un ratat. Încercam să mă liniştesc. Abia după ce m-am ridicat şi m-am dus în casă, am observat că-mi apăruseră pete roşii pe mîini. Parcă eram mînjit de sînge. Speriat, am alergat la oglindă. Şi pe faţă aveam asemenea pete. Tulburat de această descoperire, i-am cerut Liviei să-mi facă un ceai. Ea s-a uitat la mine curioasă, temătoare, a dat din cap şi a ieşit pe uşă cu spatele. Am auzit-o alergînd pe stradă. Ce-o fi alergînd ca o nebună? m-am întrebat. Peste un timp, m-am pomenit cu o maşină a Salvării care a venit să mă ia.

Am zăcut la spital cîteva săptămîni. Întors acasă, am găsit uşa încuiată şi cheia pusă sub o cîrpă. Livia dispăruse, luîndu-şi toate lucrurile. Se speriase, probabil. Nici n-am mai văzut-o vreodată.

Sincer să fiu, n-am suferit din pricina plecării ei. Poate cel mult vanitatea mea a fost lezată. Dar a fost o rană superficială care s-a vindecat repede. Apoi am răsuflat uşurat. Nu eram apt să trăiesc în comun cu o

femeie pe care n-o iubeam. Preferam să fiu singur ca un lup care se ține departe de haită. Mă simțeam mai bine aşa. Nu mă întreba nimeni nimic, nu trebuia să țin seama decît de mine însumi, ceea ce şi vroiam, de fapt, eu fiind singura persoană care mă interesa.

Am rămas în convalescență, cum îmi recomandaseră medicii care vorbeau de o epuizare nervoasă, străduindu-mă să nu-mi fac gînduri. Între timp, toamna se instalase de-a binelea. Copacii îngălbeniseră şi începuseră ploi lungi, plicticoase, ucigătoare, care mă alungau de la fereastră sub pătură. Ca să-mi cumpăr alimente, m-am văzut nevoit să vînd diverse lucruri din casă. Dar nu puteam continua la nesfîrşit astfel. Într-o zi m-aş fi pomenit cu pereții goi şi tot ar fi trebuit să găsesc o soluție. Cum nu ştiam să fac altceva decît să cioplesc piatra, m-am dus şi i-am oferit unui cioplitor de cruci să devin ajutorul lui.

Locuia pe aceeaşi stradă cu mine, lîngă un maidan. De cîte ori mă duceam să cumpăr ceva în oraş, treceam prin dreptul curții lui, străjuită de o poartă grea de fier, vopsită în negru, dincolo de care se vedeau, ca într-o margine de cimitir aglomerat, mai multe cruci, gata cioplite, şi bucăți de marmură. Am avut noroc. Omul, un sfrijit, bolnav de plămîni, vroia să-şi mai cruțe puterile. M-a pus la încercare, a strîmbat puțin din nas văzînd că nu mă prea pricepeam, dar la sfîrşit m-a anunțat cu glasul lui hîrîit şi uscat că era de acord. Se simțea încolțit de boală, nu-şi putea îngădui să fie foarte pretențios.

Aveam acum o situație cît de cît sigură. Treptat, meşterul m-a lăsat pe mine să-i cioplesc crucile. El se ocupa de procurarea marmurei, alergînd îndeosebi după marmură neagră, mai solicitată de clienți, şi

finisa ceea ce lucram eu. Şi ne înțelegeam destul de bine. El era mulțumit că scăpase în bună măsură de efortul care îi scurta viața, eu eram mulțumit că mă lăsa în pace. Vorbea extrem de rar şi de puțin. Nu zicea nimic cînd trebuia să corecteze ce făcusem. Se consolase să nu ceară de la mine mai mult decît eram în stare să dau.

Acolo am cunoscut-o pe Emilia. Venise să comande o cruce pentru un unchi al ei care murise călcat de un camion. Eram singur, meşterul plecase după marmură. Am întrebat-o cum dorea să fie crucea şi cum n-aveam în lucru alte comenzi m-am apucat pe loc s-o cioplesc. Ea n-a plecat. S-a aşezat pe o bucată de marmură şi se uita la mine cum mă luptam cu piatra. Am avut impresia că n-avea încredere în mine, că regreta avansul dat şi am fost pe punctul s-o trimit la plimbare. M-am stăpînit totuşi. Treceam printr-o perioadă în care nu ne prea înghesuiau clienții. Nu prea erau decese. Meşterul s-ar fi supărat fără îndoială dacă ar fi auzit că dădusem cu piciorul unei comenzi. Fără să bănuiască iritarea mea, sau fără să-i pese, Emilia stătea nemişcată, cu o pălărie mare de pai înfundată pe cap pînă la sprîncene, în rest îmbrăcată în negru, semănînd cu o călugăriță obosită de mătănii şi de rugăciuni. Cînd şi-a scos pălăria, părul blond i-a strălucit în soarele dimineții reci de toamnă. Era singurul lucru expresiv la ea. Pentru nimic în lume nu mi-ar fi trecut prin minte că ființa aceea fadă, tăcută, urma să fie folosită de soartă ca să-mi încurce viața încă o dată.

Îmi închipui că puțini s-au gîndit la ciudata asemănare dintre dragoste şi dresură. În orice legătură dintre o femeie şi un bărbat unul din ei trebuie să se lase domesticit. Altfel, iubirea nu se poate desăvîrşi.

Unul trebuie să-şi piardă libertatea şi să devină supus. În felul acesta îl constrînge pe celălalt, mai puternic, să se ataşeze de supunerea sa. Victoria devine înfrîngere şi înfrîngerea devine victorie. În ce o priveşte pe Emilia, ea n-ar fi putut, în orice legătură, să fie altminteri decît supusă. La amiază, cînd am făcut o pauză, obosit, şi profitînd de absența meşterului am luat-o de mînă şi am dus-o în casă, culcînd-o pe un cojoc, fără să mă sinchisesc prea mult de faptul că era îmbrăcată în doliu, nici n-a crîcnit. Apoi şi-a înfundat din nou pe cap pălăria de pai şi şi-a reluat locul pe bucata de marmură, la fel de placidă, de parcă nu se întîmplase nimic. M-a izbit ridicolul situației. Dar, fireşte, nu eram eu omul care să mă înduioşez pentru că o fată tomnatecă se dovedea supusă cu mine. Îmi tîram libertatea, de la plecarea Liviei, de unul singur, ferindu-mă să mi-o pun în pericol. Îmi vedeam de crucile pe care le ciopleam şi nu mă încurcam cu nici o femeie mai mult de un ceas, cît aveam nevoie pentru igiena cărnii mele. De aceea fără să mă gîndesc că vorbele mele o puteau jigni, i-am spus Emiliei: "Du-te. Vine meşterul şi nu țin să te găsească aici". S-a ridicat, cu un aer de cîine bătut sau de client inoportun, şi a plecat tîrîndu-şi picioarele. A doua zi a venit iar. De data aceasta meşterul era acasă şi, văzîndu-l, a plecat singură, fără să mai aştepte îndemnul meu, după ce s-a interesat de formă în ce stadiu se găsea crucea.

Culmea e că tocmai capacitatea ei de a trece peste orice, fără probleme, fără să transpire de efort sau de grijă, m-a atras. De fapt, Emilia nu făcea o deosebire prea mare între mine şi altul. Habar n-avea ce vroia, ce nu vroia, ce-i plăcea, ce nu-i plăcea, ce-i trebuia, ce nu-i trebuia, ce era pentru ea bine şi ce era rău. Rîdea

la fel dacă-i povesteai o comedie sau dacă-i spuneai prețul ouălor. Şi, cînd deschidea gura, repeta de cîte ori avea prilejul aceeaşi frază: "Faci dacă ai energia necesară". Avea ceva sensibilitate, dar inima ei de vrăbiuță nu alegea nimic, cum nu poate furnica percepe norii. Or, cum nu mi-a plăcut niciodată să fiu confundat cu nimeni, am vrut s-o leg de mine, ca să-i pot da apoi cu piciorul şi să sufere din pricina asta, s-o aud oftînd, făcîndu-mi reproşuri, rugîndu-mă să-i arunc din cînd în cînd cîte o ciosvîrtă de dragoste. Aveam şi pregătit un discurs pentru o asemenea ocazie: "Dragă Emilia, nu am energia să te iubesc. Adevărul este că..." etc. etc.

Adevărul este că viața tropăia pe lîngă mine şi eu n-o observam de multă vreme, îmi astupasem urechile ca să n-o aud, iar Emilia m-a trezit cumva din amorțeală. Am intrat atunci cu furca în sufletul meu, am răscolit cu răutate şi am aflat un singur lucru, ce-i drept, important: că aveam totuşi nevoie de cineva. În definitiv, Emilia nu era nici imbecilă, nici schiloadă. Nu era cea mai ispititoare femeie, n-avea putere nici să se sulemenească, începea să-şi dreagă figura searbădă cu creme şi farduri, pe parcurs obosea şi lăsa totul baltă, dar nu se grăbea niciodată, avea o resemnare demoralizantă pentru cei din jur, căreia nu i-am rezistat. Cu o lipsă de judecată care, în cazul meu, s-a substituit adesea destinului, m-am mutat la ea. I-am plătit şi datoriile — adunase datorii cu neputință de achitat — tocmai fiindcă nu mi-a cerut nici un ban şi nici măcar nu mi-a mulțumit cînd mi-am arătat generozitatea, eu care n-am mişcat un deget pentru nimeni!

Locuia într-o cameră plină de praf, cînta prost la pian şi avea o singură carte, pe care o recitea mereu:

"Doamna Bovary". Era Biblia ei. Nu m-a mirat că Emilia se apucase să bea din plictiseală. Pentru ce altceva ar fi băut? Şi pentru că nici eu nu aveam alte motive, m-am apucat să beau împreună cu ea.

Asta m-a pus în conflict cu meşterul. Am început să-mi neglijez lucrul, nu mai veneam punctual şi, pe deasupra, miroseam mai tot timpul a băutură, ceea ce, poate şi din pricina bolii, meşterul nu suporta. Mi-a dat să înțeleg că dacă mai continuam astfel era nevoit să renunțe la ajutorul meu. Cum în ziua aceea eram destul de bine amețit, l-am înfruntat. I-am spus că trebuia să se considere onorat de prezența mea acolo; nu se puteau lăuda mulți cioplitori de cruci că aveau în serviciul lor un sculptor. Şi tot el era nemulțumit? Meşterul mi-a aruncat o căutătură piezişă. Vroia să vadă dacă nu glumeam. Nu glumeam. Apoi s-a hotărît să mă lase în plata Domnului. Nu ținea să se certe. Avea grijile lui cu boala, cu atelierul. Nu-i ardea de țîfnele mele. Dar am simțit că la prima supărare va prefera să rămînă singur.

Uneori, mă apăsa viața mediocră, cenuşie, pe care o duceam. Dar, vorba Emiliei, nu mai aveam energia necesară să renunț la ea, zbătîndu-mă. Reproşurile amorțiseră undeva în adîncul meu; la suprafață nu mai rămăsese decît o resemnare plictisită, de om ratat, de tristețe fără orizont, care se bălăcea într-o existență anostă, în care nu se întîmpla nimic deosebit. Singurul mod în care puteam să evadez din această existență era să mă mint cu ajutorul imaginației şi al viselor. După ce beam, plecam în somn ca printr-o poartă secretă, cunoscută numai de mine, şi reveneam de-acolo mulțumit că-mi trăisem pentru ziua respectivă partea de fericire, de glorie, puteam să mă ocup de crucile meşterului şi să fac dragoste cu Emilia, mai

mult ca să combatem amîndoi plictiseala decît din dorință. Ştiam că nu se putea întîmpla nimic excepțional în viața, ca să zic aşa, lucidă; acesteia, deşi uneori mi se părea nesuferită, renunțasem să-i mai cer altceva; aşteptam totul, ca o recompensă, de la imaginație şi de la vise. Acolo era domeniul meu, imperiul meu, acolo puteam fi monarh absolut, pontifex maximus, Michelangelo, orice. Nu mă stînjenea nimeni, nu mă contrazicea nimeni. Eram admirat, adulat, uns cu suc de mirt, mă bucuram de toate onorurile posibile.

Asta mă ajuta să suport o existență ticăloasă, meschină, cioplind cruci pentru alții ca, apoi, închizînd ochii sau noaptea în somn, să mă duc într-o altă lume, unde nu-mi lipsea nimic. Cu mîinile sub cap, întins lîngă Emilia, doborîtă de băutură, mă imaginam un geniu care uimea pe toată lumea prin creațiile sale. Era singura răzbunare de care eram în stare împotriva unui destin ironic care, după ce nu-mi dăduse nimic, mă silise să fiu conştient de asta! Insul mediocru care nu ştie că e mediocru sau nu-i pasă de asta e pe jumătate mîntuit; pactul său cu viața nu amenință să se rupă; el trece prin viață liniştit, se însoară, se duce la serviciu, îşi urăşte colegii mai buni şi îi vorbeşte de rău, ia cuvîntul în întruniri, de prefe-rință primul, negînd azi ceea ce a afirmat ieri, fără să tresară, îşi linguşeşte superiorii, iar cînd nu mai depinde de ei îi bîrfeşte, îi detestă, între timp face copii, are chiar o mică aventură, pînă îmbătrîneşte şi moare. Pe cînd unul ca mine, oricît de lipsit de scrupule ar fi, simte totuşi cîteodată frigul mediocrității şi atunci e gata de orice nesocotință ca bețivul care înainte de a se lăsa de băutură se îmbată oribil într-un chef de adio, în care se încaieră şi, lovit,

moare. Iar cînd dincolo de mediocritate aşteaptă să ridice capul un megaloman, atunci e pierdut dacă nu găseşte un remediu, cum au fost în cazul meu visele, cît mai nesăbuite cu putinţă. Fiindcă aici a fost izvorul dramei mele. În ciuda faptului că nu eram bun de nimic — sau din cauza asta? — am fost însetat de glorie şi ros de ambiţii tainice. Mă afundam în reverii nebuneşti din care reveneam, răsplătit, la o viaţă sălcie, cu care mă învăţasem, aşa cum te înveţi să trăieşti nespălat.

Am minţit-o pe Emilia că începusem o sculptură care va revoluţiona arta. M-a privit admirativ, fremătînd, spre marea mea surpriză, de curiozitate. Ea, atît de seacă de obicei, dorea să afle cum arăta sculptura. A trebuit să improvizez un subiect. Mi-am adus aminte de cerceii Liviei şi i-am spus că încercam să înfăţişez un nor de lăcuste care devoră o catedrală. "Dumnezeu mîncat de lăcuste, îţi place ideea?" Privirea ei uluită m-a încurajat să continui: "Dintr-un vis mi-a venit ideea. Am visat că rătăceam într-o lume cu temple închinate lăcustelor, cu preoţi îmbrăcaţi în odăjdii pe care erau ţesute cu fir de aur lăcuste şi cu nenumărate lăcuste care îi devorau pe toţi cei ce nu credeau în ele. Mă feream să scot o vorbă, să nu se afle ce gîndeam, pînă ce, reflectîndu-mă într-un geam, am observat că eu însumi devenisem o lăcustă. Nu se poate cînd trăieşti între lăcuste şi nu faci nimic împotriva lor să nu devii tu însuţi ca ele, mi-am zis cu amărăciune". Pe măsură ce-i povesteam Emiliei visul, mă convingeam singur că lucram la o operă capitală. Pentru a da şi mai multă greutate vorbelor mele, am ascuns acasă, sub o pînză, o bucată de marmură, iar în săptămînile următoare i-am răspuns aproape mereu, Emiliei, la întrebarea "ce-ai mai făcut?" cu o

frază sibilinică, de cîte ori mă duceam să-mi aduc ceva de care aveam nevoie: "Ce să fac, Emi, am mai cioplit puțin la piatra mea, cu gîndul că lăcustele ne vor sili pe toți să ne rugăm lor". Într-o seară, însă, amîndoi băusem cam mult, Emilia s-a apropiat de urechea mea şi mi-a şoptit: "Mă credeai proastă?" Am priceput imediat că găsise, cînd mersese cu mine, un prilej să ridice pînza care acoperea bucata de marmură. "Dar nu-i nimic, chicoti ea ca să mă consoleze, ai să faci tu o sculptură mare dacă o să ai energia necesară". Ruşinat, furios, am reacționat grosolan. Am îmbrîncit-o, "du-te dracului cu energia ta", apoi am plecat trîntind uşa.

Din întîmplare, paşii m-au dus în noaptea aceea în dreptul circului. Spectacolul se terminase, iar uriaşul cort de pînză era cufundat în întuneric. M-am strecurat înlăuntru, neobservat de nimeni, şi găsind o cuşcă liberă, deschisă, m-am culcat în ea. Dimineața, cînd m-am trezit, un îngrijitor se zgîia la mine. Credea că visează probabil. Era atît de caraghios cum stătea înțepenit, cu ochii holbați, încît i-am făcut semn cu mîna. Atunci a luat-o la fugă şi a revenit cu alți îngrijitori. Ce a urmat a fost foarte confuz. Ei m-au scos de-acolo şi, socotindu-mă nebun, au telefonat la spital. Eu încercam să le explic ce se întîmplase şi, văzînd că nu mă înțelegeau, am încercat să scap; m-am luptat, m-am zvîrcolit, pînă ce unul m-a lovit cu ceva în cap şi am leşinat. După întîmplarea asta, care a făcut oarecare vîlvă, meşterul n-a mai vrut să mă primească în atelier. În zadar m-am rugat şi i-am promis că mă las de băutură. N-a vrut să audă. A preferat să-şi agraveze boala de piept luptîndu-se singur cu crucile decît să-i mai stau în preajmă. L-am înjurat şi l-am lăsat să se distrugă. M-am dus la

Emilia şi, după ce ne-am împăcat, am golit o sticlă întreagă de rom pînă seara.

Am mai locuit la ea un timp, după care n-am mai văzut-o. Mă încurcasem cu o infirmieră brunetă, nostimă, care-mi aducea mîncare de la spital. Din păcate, nu făcea asta numai cu mine. Cînd i-am atras atenția, în loc să mă mintă, a izbucnit batjocoritoare: "Îmi e milă de tine şi tot tu faci mutre?" Am văzut negru în fața ochilor în clipa aceea. Vasăzică ajunsesem vrednic de milă? Ne-am despărțit într-un mod care nu e foarte onorabil pentru un bărbat şi m-am întors la Emilia. Numai că Emilia avea un peşte acum, un chelner la restaurantul gării şi trişor în orele libere. M-a privit cu ochii ei placizi şi trişti şi m-a rugat să plec. Nu vroia să mă găsească chelnerul. Era foarte gelos. I-am promis că o las în pace şi chiar am vrut să-mi respect cuvîntul, însă nu m-am grăbit, am mai întîrziat ca să golesc o sticlă începută şi asta a fost fatal. Cînd a venit chelnerul şi a dat cu ochii de mine a făcut o scenă de furie caraghioasă; îşi tot scotea cu limba un dinte fals şi-l învîrtea prin gură. "Vezi să nu te îneci cu dintele", i-am strigat şi atunci individul a plecat trîntind uşa. Emilia a izbucnit în plîns fiindcă îl iubea. "Dacă mă părăseşte, mă omor", a zis printre sughițuri şi, auzind-o, am rîs. O vrăbiuță ca ea? N-avea energia să trăiască, darmite să moară. Şi, Doamne, ce surpriză a fost să aflu peste vreo trei zile că fata aceea meticuloasă care bea din plictiseală nu glumise; îşi pusese capăt zilelor. Încă o dată a trebuit să constat că sufletul femeiesc e la fel de misterios pentru mine ca problema vieții pe Marte.

## 4

Ca să ajungi la baltă, trebuia să mergi de-a lungul țărmului şi apoi să coteşti, lăsînd marea în spate. Imediat vedeai pata întunecată a stufărişului care se lăbărțase pe marginile bălții. Cătunul era dincolo. La mal se găseau, priponite, cîteva bărci vechi, rudimentare, dar destul de sigure, şi am luat una dintre ele.

Vîsleam eu. Dinu se uita la stufărişul care amenința să cotropească într-o zi toată balta şi se juca vîrîndu-şi degetul în apa neagră, putredă, acoperită pe mari porțiuni de mătasea broaştei. Soarele îi bătea în față. Privindu-l, m-am întrebat de ce tresărisem prima oară, cînd îl cunoscusem. Din pricina numelui, care îmi amintise de fratele meu? Numele era totuşi destul de frecvent. Mai frapantă era poate coincidența ținînd de ceea ce se numeşte "aerul" fiecărui om. Ochii cenuşii, cu un început de miopie, părul blond, rărit oarecum de vîrstă, fața cu trăsături frumoase, dar bătrînicioasă înainte de vreme, gesturile moi, şovăielnice m-au făcut din primul moment să mă gîndesc că aşa ar fi putut arăta la maturitate fratele meu. Şi mai ales vocea. O voce caldă, însă lipsită de energie, înăbuşită, cu care nu poți face orice în viață. Nu poți să fii, de pildă, orator, comandant, şofer de taxi sau profet. Eşti nevoit, avînd-o, să-ți alegi o profesie discretă, care nu-ți cere să ridici tonul niciodată, nici să-ți înflăcărezi auditoriul. "Ai mai vînat?" m-a întrebat el într-o doară, ca să spună, probabil, ceva. "Cerbi?" "Nu neapărat. Aşa în general". Participasem cîndva la nişte concursuri de tir, dar la vînătoare nu fusesem niciodată. L-am mințit: "Fireşte". Nu vroiam să recunosc că eram novice. Ar fi însemnat

să accept un handicap față de Dinu care, rezervat, timid şi fragil cum era, ținea totuşi două puşti de vînătoare în cătun. Răspunsul meu i s-a părut normal pentru că a zis: "Bănuiam".

Eram, datorită ipohondriilor, febrelor mele ciudate şi stărilor proaste pe care le aveam uneori, cărora li se adăuga ulcerul, prea dependent de medici ca să-i pot iubi. Cînd apelam la ei, o făceam cu un resentiment aproape, de parcă ei erau vinovați că le ceream ajutorul. De Dinu însă mă simțeam atras. Era psihiatru — deşi la azil nu lucra în specialitate, trata bătrînii pentru toate, reumatism, dezinterie, gută, boli de circulație sau dureri de şale — iar problemele legate de domeniul său mă interesau mai mult decît altele. În plus, sau mai ales, Dinu era omul ideal ca să mă simt bine în preajma lui. Avea o inteligență la fel de fină ca forma mîinilor, pe care i le priveam totdeauna cu ciudă, dar complexele îl sileau să fie cît mai şters, pentru a nu atrage atenția asupra lui. Firea lui şovăitoare, moale, politicoasă mă lăsa să ies în evidență, să mă impun, să exagerez, să iau foc, pe scurt să mă comport ca un tiran, ispită extrem de plăcută după ce dusesem o existență îmbîcsită, măruntă, de ratat. "Oare ce crede acum despre mine? m-am întrebat spionîndu-l cu coada ochiului. Că sînt un vînător cu experiență? Poate chiar un dur"...

Țineam minte foarte bine vorbele individului de la care aflasem prima oară de acele locuri. "E adevărat, zicea el, țărmul e cam pustiu. Nu există nimic în jur. Doar un cătun de pescari, dincolo de o baltă pe care trebuie s-o treceți cu barca. Şi chiar acei pescari sînt cam ciudați. Nu vin niciodată la azil. Îşi petrec timpul pe mare, pescuind, sau în fața cafenelei din mijlocul cătunului unde stau ceasuri întregi cu cîte o ceaşcă de

aramă dinainte, plină cu un fel de lichid negru, cafea spun ei. Uneori fără să schimbe o vorbă de cînd vin pînă cînd se scoală să plece. Din respect, poate, pentru şeful lor, unul botezat Profetul, un pescar uriaş şi mut, cu limba smulsă. E o poveste din tinerețe. Se pare că pescarii sînt ostili azilului, dar nimeni nu pricepe de ce. S-ar putea să fie tot o întîmplare veche, pe care ceilalți au uitat-o, numai ei o țin minte şi, în numele ei, rumegă gînduri de răzbunare. Cîteodată, mai merg în cătun doctori sau inşi din administrație. Deh, acolo văduvele sînt totdeauna bucuroase să vadă un bărbat străin. Iar în apropierea cătunului există, da, să nu vă mire, o rezervație de cerbi. Se pot organiza acolo vînători în mlaştină, singurele evenimente care îi scoală de la mesele lor pe pescari"...

Atunci ascultasem destul de absent. Dar acum aveam puțin trac. Se învălmăşeau în mine, într-un amestec confuz, gînduri şi stări contradictorii; curiozitate, "ce dracu de vînători mai sînt şi astea? să vînezi cerbi în mlaştină?", ambiție, "acum, dacă tot am plecat n-aş vrea să mă fac de rîs", teamă, "dacă o să vomit?" Odată, cu Emilia, împrumutasem o maşină şi, amîndoi beți, am gonit, cu farurile aprinse, pe şosea pînă ce am călcat un iepure care alergase orbit, înnebunit, ca să scape. După ce l-am călcat şi am oprit, ne-am dat jos, am văzut bucata de carne însîngerată de pe şosea, apoi m-am dus în spatele maşinii ca să urinez şi acolo am vomat cu silă. Cînd am revenit, am observat că Emilia vomase între timp lîngă roata din față; fiecare ne ferisem de celălalt ca să nu ne arătăm miloşi. N-aş fi vrut să repet aceeaşi ispravă acum. Curioşi, şi unii dintre ei cîrcotaşi, bătrînii aveau să-l tragă de limbă pe Dinu să afle amănunte despre cum s-a desfăşurat vînătoarea şi n-aveam nici un chef să se uite la mine

cu simpatie ironică. Preferam să fiu socotit o canalie decît un neajutorat. Prin azil circulau fel de fel de poveşti despre tăcerea bizară a pescarilor, despre văduvele din cătun care îşi alungau singurătatea cum puteau, dar vînătorile de cerbi incendiau pur şi simplu imaginația unora ca Mopsul şi Dominic. "Pe toți dracii, ofta Mopsul, o asemenea vînătoare trebuie să fie ceva de neuitat. " Şi el, şi Dominic ar fi vrut să poată urmări măcar una singură, dar, vorba Călugărului, nu toți pot participa la împărțirea plăcerilor pămîntului; lor, bătrînilor, nu li se permitea să meargă în cătun. Era limpede că dacă nu mă dovedeam la înălțimea unui privilegiu care lor le era interzis, Mopsul ar fi bombănit: "Ce, ăsta-i bărbat?", iar alții i-ar fi ținut isonul: "Simpatic, drăguț sculptorul, dar..." complimente care în urechile mele ar fi sunat mai degrabă a injurii. Nu mă simțeam un ticălos autentic, cu sufletul destul de bine tăbăcit încît să n-am nici o strîngere de inimă, dar nici nu vroiam să se spună că eram slab de înger. Aşa ceva mi-ar fi putut compromite şansele de a mă impune în azil. Trebuia, prin urmare, să arăt că am nervi de oțel sau de bivol, ca să nu se discute despre mine în vîrful buzelor, ci cu teamă şi admirație: "Îl vezi pe ăsta? Am auzit că nici nu clipeşte cînd omoară cerbii în mlaştină şi că gemetele lor nu-l tulbură mai mult decît purecii". M-am uitat din nou la Dinu. Părea plictisit. "E mai tare decît mi-am imaginat", m-am gîndit cu oarecare invidie, ferindu-mă să-mi trădez în vreun fel surescitarea care, pe măsură ce traversam balta, punea stăpînire pe mine. Nu țineam să-l aud întrebîndu-mă cu vocea lui calmă, politicoasă: "Nu te simți bine, Daniel? Dacă n-o să suporți, nu ne sileşte nimeni să mai venim". Am strîns mîinile pe vîsle,

hotărît: "Te voi sili să mă admiri, domnule Dinu".

După ce-am legat barca şi am străbătut o bucată de drum printre cioturi de sălcii, am ajuns în cătun. Părea gol. Nu se zărea nimeni prin curţi, reparînd plase, bărci sau unelte pescăreşti, cum mă aşteptasem. Mirosea însă violent a peşte fript şi a mîl dospit la soare. Înşirate de o parte şi de alta a uliţei, singura, casele erau mici, făcute din chirpici şi acoperite cu trestie. Aveau ferestre strîmte, iar din loc în loc geamurile erau înlocuite cu băşici de porc. Între timp trecuse de amiază fără ca tăria căldurii să scadă deloc; mă făcea să transpir abundent, să ţin batista în mînă şi să mă şterg încontinuu pe faţă, cu acea senzaţie de murdărie iremediabilă pe care ţi-o dau uneori zilele de vară cînd pielea e mereu umedă. Din pricina asta şi, bineînţeles, din pricina stării de tensiune în care mă găseam, mergeam tăcut, fără să pun întrebări, uitîndu-mă în trecere la salcîmii prăfuiţi din marginea şanţului, la duzii plini de dude negre, coapte, la butoaiele cu apă din curţi şi eram din ce în ce mai mirat că nu întîlneam pe nimeni. Alături de mine, Dinu mărşăluia prin praful uliţei, uşor adus de spate, fără să privească nici în dreapta, nici în stînga. Era cufundat în aceeaşi linişte plictisită care a sfîrşit prin a mă irita fiindcă nu mi-a plăcut niciodată să mă simt în inferioritate lîngă nimeni şi cu atît mai puţin nu-mi plăcea să mă simt aşa lîngă un om pe care-l consideram slab. "Ai răbdare, domnule Dinu, mi-am zis în gînd, o să-ţi arăt că maimuţele sînt duioase pe lîngă mine. Îţi închipui că mă sperie puţin sînge amestecat cu noroi? Cu stomacul meu sensibil nu prea fac faţă cînd îmi e greaţă, dar nici o grijă, am luat înainte de a pleca de la azil un antivomitiv. Nu sînt idiot să-mi vărs maţele ca să mă fac de rîs. N-o să mă

las privit cu îngăduință să ştiu că trag cu ochii închişi, astupîndu-mi nasul cu cealaltă mînă ca să nu mai simt duhoarea noroiului..."

— Aici locuieşte, zise Dinu, întrerupîndu-mi monologul. Dacă ții neapărat s-o cunoşti, eu te aştept la cafenea. Pînă atunci iau puştile.

În prima clipă nici n-am înțeles despre ce anume vorbea. Ne aflam în dreptul unei case încă şi mai pri-zărită decît celelalte, cu o singură fereastră, acoperită de o perdea murdară. În curtea plină de urzici, nici un semn de viață. Totul părea, ca şi în restul cătunului, ațipit; ai fi zis că numai muştele şi vrăbiile erau treze la ora aceea; că pescarii erau duşi în larg cu năvoadele, iar femeile îşi făceau somnul de după-amiază pentru ca noaptea, cînd se întorceau bărbații lor, să fie proaspete. Apoi mi-am amintit. Doctorul Aristide, un individ nesuferit, cu o mutră de porc parfumat şi încrezut, care se considera irezistibil ca bărbat, se lăudase prin azil că părăsise o văduvă pentru care l-ar fi invidiat mulți bărbați. Şi într-o zi îi spusesem lui Dinu, mai mult din antipatie împotriva lui Aristide pe care aş fi vrut să-l prind cu minciuna, că doream s-o cunosc; îl rugasem chiar să-mi arate casa la primul drum în cătun, dar nu-mi închipuisem că Dinu mă va lua în serios şi că mă socotea în stare să dau buzna peste o femeie necunoscută.

Eram în încurcătură. Nu ştiam ce să fac. Mă deranja gîndul că Dinu m-ar fi putut vîrî acum în categoria bărbaților sfioşi şi binecrescuți, ca el, care nu discută decît cu femeile ce le-au fost prezentate sau, şi mai rău, în rîndul impotenților care se laudă cu virilitatea lor, dar la o adică fug de le sfîrîie călcîiele. De aceea i-am spus pe un ton degajat: "Să nu te duci singur la mlaştină". Şi am împins portița din gard,

pătrunzînd pe lîngă un gutui sălbatec în curtea invadată de urzici. Eram mai calm acum. Mi se părea că în cătunul acela izolat nu mai funcționau regulile obişnuite de bună-cuviință şi pe urmă n-am avut niciodată prea dezvoltat simțul situațiilor ridicole. Am înaintat cu grijă, ca să evit urzicile, ocolind o barcă unsă cu catran care nu mai văzuse cu siguranță apa de multă vreme, şi m-am trezit într-un fel de prispă putredă. Acolo am ezitat. În fața mea era o uşă roasă de carii şi scorojită. Trebuia să mă decid să apăs pe zăvor şi întîrziam să iau această hotărîre. Şi, probabil, dacă nu mi-ar fi fost teamă că Dinu va zîmbi aprobator, văzînd că mă întorc atît de repede, aş fi renunțat. Cînd am trecut, în sfîrşit, pragul (parcă aud şi acum scîrțîitul enervant al uşii) n-am mai văzut aproape nimic din pricina întunericului răcoros care m-a orbit; am priceput doar că mă aflam într-o tindă şi m-a izbit un miros pătrunzător de mucegai şi de busuioc. Ca să-mi dau curaj, am întrebat cu o veselie care mi s-a părut pe loc prostească: "Nu se poate face puțină lumină în casa asta?"

Nu m-am priceput niciodată la psihologia femeilor. Dovadă felul lamentabil în care au eşuat şi alte încercări ale mele de a stabili cu ele relații normale. Totdeauna am exagerat, ori într-un sens, ori în altul, fiind cînd prea rezervat, cînd prea îndrăzneț. Cauza gafelor fiind mereu aceeaşi: nu mă gîndeam decît la mine, nu judecam decît din punctul meu de vedere. Dar parcă niciodată nu mi-am dat, mai rău ca atunci; în petic. În fîşia de lumină care pătrundea de-afară prin uşa rămasă deschisă, am zărit o femeie căutînd înfrigurată ceva.

"Ce vrei? Ce cauți aici?" mi se adresă ea pe un ton înfricoşat şi răstit. Am înțeles imediat ce căuta: un

obiect cu care să se apere. Asta m-a azvîrlit brusc în realitate. Nimerisem ca un nătărău într-o situație penibilă luîndu-mă după poveştile lui Aristide. Furios, am trîntit o înjurătură. Apoi am bîlbîit ceva care putea să semene cu o scuză, că am greşit casa, şi am ieşit.

Şi, ca să fiu sincer, nici astăzi nu ştiu prea bine ce anume a determinat-o pe Marta să iasă după mine. Bănuiesc că surpriza. Se pregătea să se apere împotriva unui străin care intrase în casa ei ca într-un bordel, pentru ca să-l audă împleticindu-se în scuze şi făcîndu-se singur nătărău. Merita, îşi va fi zis, să vadă cum arăta la mutră individul.

S-a oprit în lumina violentă, privindu-mă curioasă, fără să spună nimic. Nu mai era tînără, dar nici în vîrstă. Avea mîini puternice, de spălătoreasă, şolduri promițătoare şi părul roşu; roşul oxizilor de fier. În tinerețe fusese, probabil, chiar frumoasă. Purta o rochie de cînepă aspră cu nasturii desfăcuți la piept, încît i se zăreau umerii şi sînii, ce fuseseră odată pietroşi, cu siguranță, dar cu timpul îşi mai pierduseră din obrăznicie, fără să-şi piardă şi provocarea tulbure pe care o aruncau bărbaților.

Tăceam stînjenit. Vroiam să-i cer din nou scuze, îmi căutam cuvintele, ea aştepta şi, văzîndu-mă încurcat, mi-a zîmbit. Ea sau destinul care vroia să mă scoată din încurcătură. Zîmbetul Martei m-a făcut să uit de scuze. Am rămas în lumină, cu ochii la rochia ei de cînepă desfăcută la piept şi simțeam o căldură plăcută topind jena pentru cele întîmplate. La un moment dat, înțelegînd motivul liniştii mele, şi-a încheiat grăbită nasturii. Dar am ştiut în clipa aceea că voi reveni în casa Martei. Şi poate şi ea a ştiut. Ceva ca o provocare tăcută ne apropia acum.

— Cum te cheamă? am întrebat-o, ca să nu plec

fără să-i ştiu măcar numele.

— Marta.

— Frumos nume, m-am pomenit zicînd, întocmai ca tata cînd o angajase pe Luchi. Şi am luat-o de mînă, descoperind că mirosul de busuioc venea de la trupul ei. Strivise busuioc în palme şi-l folosise ca parfum. De cîte ori îmi aduc aminte clipa aceea, mă gîndesc cît de ciudate sînt femeile. Alt regn, cum zicea, în glumă, Dinu. La început, Marta ar fi fost în stare să se apere cu cuţitul de mine. Mai tîrziu m-a înduioşat cu tandreţea ei.

Dinu mă aştepta la cafeneaua din mijlocul cătunului. Mă rog, să-i zic cafenea. Semăna mai curînd a magazie, cu o singură fereastră, năpădită de păianjeni şi pătată de muşte. Înlăuntru nu era nimeni. Doar iarna se strîngea lumea acolo. Acum, pescarii stăteau toţi afară, la nişte măsuţe de tablă vopsite cîndva în alb şi pline de zgîrieturi. Fiecare avea dinainte o ceaşcă de aramă. Am zis politicos "bună ziua", dar nu mi-a răspuns nimeni. De la măsuţa lui, de care erau rezemate două puşti de vînătoare, Dinu se întoarse spre mine.

— Nu-ţi răci gura degeaba. Tot nu-ţi răspund...

Nu m-a întrebat dacă o găsisem pe Marta acasă şi nici eu nu i-am spus nimic. Am luat loc lîngă el, pe unul din scaunele de tablă traforată vopsite în verde deschis, care păreau să fi avut iniţial altă destinaţie şi nimeriseră acolo din întîmplare. Un bărbat pipernicit, care făcea pe patronul, mi-a adus şi mie o ceaşcă de aramă cu un lichid negru şi s-a retras apoi lîngă pescarii care ne priveau, mai ales pe mine, probabil fiindcă eram o figură nouă, într-o tăcere de gheaţă. De parcă vroiau să ne facă să înţelegem că locul nostru nu era acolo.

— De ce ne privesc aşa? l-am întrebat în şoaptă pe Dinu. El făcu un gest evaziv cu mîna.

— Habar n-am. Lasă-i în pace.

N-am insistat. Mi-am băut cafeaua, înghițind cu noduri, pentru că avea un gust groaznic.

Atunci l-am văzut prima oară pe Profetul. Să tot fi avut vreo cincizeci de ani, dacă judecam după părul puțin, lipit în lațe murdare şi neatins de foarfecă, sau după barba lungă, încîlcită şi pe jumătate albă, de la care îi venea poate porecla, dar nu-şi pierduse nimic din vigoare. Îi domina pe toți cu statura lui de uriaş. Buza spintecată de o cicatrice urîtă îi dădea un aer aspru, sălbatec, în schimb o lumină interioară, cum există pe figurile misticilor naivi, îi îmblînzea trăsăturile. Pescarii îi recunoşteau în mod evident autoritatea cu toate că, fiind mut, nu putea porunci decît cu ochii. Dar avea, ce-i drept, nişte ochi neobişnuiți. Striga cu ei şi blestema cu ei dacă era nevoie. M-am convins chiar atunci. Un puştan s-a ridicat de lîngă ceilalți pescari şi ne-a întrebat, obraznic, dacă ne-am băut cafeaua. Cu alte cuvinte: "Cărați-vă!" În clipa următoare am auzit o bufnitură. Masa la care stătea Profetul s-a prăbuşit sub pumnul care o lovise. Băiatul s-a aşezat la locul lui ruşinat — încălcase un consemn sau nesocotise o tradiție? —, în vreme ce Profetul continua să stea calm lîngă masa prăbuşită, de parcă nu se întîmplase nimic, ținîndu-şi pe genunchi palmele enorme şi noduroase. Se lăsase o linişte încordată, tulburată doar de foşnetul arțarului bătrîn care umbrea în parte mesele şi care, am observat atunci, era plin de omizi care ciuruiau frunzele prăfuite şi se tîrau lipicioase pe trunchi.

Incidentul ne-a determinat să ne grăbim. Dinu a lăsat două monede pe masă, şi-a luat o puşcă, mi-a

întins mie alta, şi a pornit-o pe uliță. Eu după el. Ne-am îndreptat spre pădurea de sălcii, aflată la ieşirea din cătun, la cîteva sute de paşi, unde trăiau şi se înmulțeau nenumărați cerbi. Nu ştiu cum se pripăşiseră tocmai acolo şi ce anume îi făcea să nu plece, mai ales că nu exista nici o împrejmuire. Se speriau, poate, de golul din jurul pădurii şi stăteau în ea ca într-o cuşcă deschisă fără să o părăsească. Dealtfel, animalele păreau să-şi fi pierdut calitățile speciei; dormind în iarba miloasă dintre sălciile bătrîne, se îmbolnăviseră de un soi de încetineală în mişcări, abia fugeau, de parcă erau porci cu coarne, încît nu ne-a fost greu să împingem doi cerbi în mlaştina din stînga pădurii, unde ne-am început vînătoarea.

Propriu-zis nu era vînătoare, ci un măcel murdar. Odată intrați în mlaştină, cerbii se cufundau pînă la burtă în noroi şi nu mai reuşeau să iasă de-acolo. Încercînd să scape, nu făceau decît să se afunde şi mai rău. Aşa că vînătorul îşi putea îngădui luxul să nu se grăbească, să fixeze ținta, cu răbdare, un ceas întreg dacă vroia, şi chiar să atingă trăgaciul, uşor, fără să apese. Şi tocmai aceasta era noutatea acelor vînători, că vînătorul putea amîna momentul final, prelungind plăcerea de a ține moartea în vîrful degetului. Fiindcă vînatul rămînea pe loc. Prinşi în mlaştină, cerbii n-aveau cum să scape. Vînătorul risca cel mult să intre în concurență cu noroiul, care se transforma pînă la urmă în destin. Încît, văzînd cerbii afundați pînă la gură în mlaştină, vînătorul îşi putea găsi chiar o scuză: că-i salva de o moarte încă şi mai scîrboasă.

Aflasem de la Domnul Andrei, care se jura că ştia totul de la un pescar în vîrstă întîlnit într-o zi pe țărm, că alții, înainte, se dedaseră acolo la adevărate orgii.

Aduceau pe malul mlaştinei sticle de bere şi se îmbătau. Pe urmă împuşcau cerbii fără să-i omoare şi îi lăsau aşa pînă ce le intra noroiul în gură. După care se mînjeau la rîndul lor cu noroi şi se băteau între ei. Le plăcea să simtă gustul morții. Asta îi excita. Erau simple poveşti? Nu ştiu. S-ar putea. Dar eu am aflat de la mine cît de adînc poți să decazi uneori. Mizerabilele mele vînători m-au învățat în privința asta aproape totul. Am şi acum gust de noroi în gură. Păcat că îmi e silă să vorbesc despre această învățătură. Aş spune lucruri interesante despre civilizația noastră care ridică puşca şi ținteşte. Şi tot noi vorbim despre milă.

Nu vedeam ce făcea Dinu. Eram atent numai la mine. Mă simțeam rău, nu-mi plăcea mirosul noroiului dospit de soare şi mai eram şi foarte nervos. Zbătîndu-se, cerbii îmi sfredeleau creierii cu mugetele lor. Experiența mea de viață nu era dintre cele mai trandafirii, totuşi nu mă pregătise să fiu chiar atît de cîinos. Fără Dinu alături, aş fi aruncat puşca. Aşa, n-o făceam din vanitate şi căutam tot felul de argumente ca să-mi țin nervii în frîu. Îmi ziceam că singura deosebire față de alte vînători era că, acolo, animalul nu putea fugi. Era de ajuns atît ca un sport să devină o mîrşăvie? Dreaptă ar fi numai vînătoarea în care omul ar vîna cu mîinile, dar cine mai vînează aşa? Deodată, am auzit un zgomot. M-am întors. Palid, înspăimîntător de palid, Dinu voma. Am priceput într-o clipă că-şi impusese să pară un vînător cu experiență şi crezuse că va reuşi. Se ținuse tare pînă atunci, dar cedase..

— N-am dormit azi noapte din pricina astmului, s-a scuzat el, jenat, cînd şi-a mai revenit. De ce țin oare oamenii să se dezvinovățească pentru faptul că nu sînt destul de ticăloşi? Mințea, evident. După care, ca să se

linişte ască, s-a culcat pe iarbă, privind cerul fără să mai zică nimic.

Pățania lui Dinu a avut un efect ciudat asupra mea; mi-a insuflat o vitejie dementă. Vroiam acum să-i dovedesc că eu eram clădit dintr-o altă fibră. M-am întors spre mlaştină. Cerbii ridicau disperați boturile în sus ca să respire şi se zbăteau ca să iasă la suprafață. Noroiul nu ierta, urca mereu, le prindea treptat nările, asfixiindu-i. Am dus puşca la ochi şi am tras. Apoi am țintit şi celălalt cerb, grăbit; agonia lui îmi făcea rău.

Între timp, pescarii ieşiseră în marginea cătunului şi, nemişcați, înghesuiți unul în altul, urmăriseră toată scena. După ce-au auzit împuşcăturile, s-au întors la fel de tăcuți să bea ce mai rămăsese pe fundul ceştilor de cafea.

M-am trîntit lîngă Dinu pe iarbă. Simțeam nevoia să mă descarc într-un fel de surescitare şi am izbucnit cu o veselie forțată:

— În fond, dragă Dinule, o vînătoare ca asta e o imagine destul de exactă a vieții, nu crezi? Unii, norocoşi, stau pe marginea mlaştinei cu puşca la ochi sau privind. Alții, cei fără noroc, se trezesc azvîrliți în mlaştină şi acolo aşteaptă îngroziți să le intre noroiul în gură ori să pice glontele care să-i scape de asta. Şi de ce să ne mințim? Cine e aiuritul care să se dorească vînat, nu vînător?... Dinu tăcea. Dar, spune-mi, l-am întrebat, de ce mai ții puştile în cătun?

— Împuşc ciori, mi-a zis el, ridicîndu-se brusc. Hai să mergem.

La întoarcere, am trecut prin dreptul cafenelei fără să ne mai oprim acolo. Cînd am ajuns la baltă şi ne-am suit în barcă, soarele cobora şi însîngera apa neagră. Nu se auzea decît zgomotul vîslelor. La un

moment dat l-am întrebat pe Dinu ce credea despre mine.

— Nu înțeleg, făcu el.

— Crezi că sînt anormal?

A rîs atunci.

— Nu, deloc. Eu sînt anormal.

În noaptea aceea, am avut nişte vise urîte care m-au trezit de două ori din somn. Se făcea că Dinu mă hăituise pe mine, silindu-mă să intru în mlaştină. Că eu eram vînatul, iar el vînătorul. Ridica puşca, mă ochea, ducea degetul pe trăgaci, mi se usca limba în gură şi aşteptam să mor din clipă în clipă. Apoi, izbucnea într-un hohot de rîs şi lăsa puşca jos. Nu se hotăra să mă omoare. Am încercat să ies, dar n-am reuşit decît să mă afund şi mai rău şi atunci am strigat după ajutor. Strigătul m-a trezit. Era noapte neagră, de-afară nu se auzea decît vuietul mării, stins, ritmic, legănător şi am readormit şi m-am visat din nou în cătun. Atrăgeam în mlaştină femeile după ce mă culcam cu ele, dar la un moment dat pescarii s-au întrebat de ce dispăreau văduvele care plecau cu mine şi, pentru că tăceam, s-au hotărît să-mi smulgă limba. Atunci am strigat din nou după ajutor.

## 5

Aici, dacă aş striga "ajutor", n-aş face decît să mă dau de gol. Sau, dacă nu e nimeni, cine să-mi sară în ajutor? Guzganii? Ei, da, ei îmi fac educația mereu, cu excepția orelor în care dorm. Se opresc tot timpul să se uite la mine. Parcă îmi spun: "Daniel Petric, eşti de-al nostru. Nu vrei să ne fii profet? Ai putea atunci să

vorbeşti nu numai în numele tău. Doar ştii că podul acesta e domeniul nostru". "Nu vreau", mă pomenesc murmurînd. Ei mă privesc cu reproş. "Eşti un egoist şi acum, Daniel Petric. Nu poți să îmbrățişezi o cauză care să depăşească umbra ta".

Ne temem unii de alții. Mă simt, deci, ca între oameni. Cu deosebirea că eu mă mărturisesc în timp ce dinții guzganilor lucesc în ungherele mai întunecoase ale podului fără să ştiu de ce. Noroc că nu mi-am pierdut cu totul curajul de a nu mă ascunde după cuvinte sau de a mă ascunde atît de mult încît e, oricum, inutil. Îmi aduc aminte una din serile în care am discutat cu Dinu despre ratare. Nu aprinsesem lumina în cameră, deoarece ne plăcea să observăm în ceața amurgului cum marea se colora în albastru sîngeriu înainte de a se cufunda în noapte. De-afară, venea miros de alge putrede. Tăceam amîndoi, ascultînd zgomotul valurilor şi privind dunele de marmură care ardeau rece pe țărm chiar în dreptul ferestrei mele. Dinu se afla după una din crizele lui de astm, era deprimat, îmi mărturisise că nu realizase nici unul din visurile lui de tinerețe şi m-am aprins:

— Ascultă, Dinule, ce înseamnă a te realiza? A-ți închide destinul. Ca pe un cerc. Eşti realizat, cu alte cuvinte poți să mori. Ai ajuns pe culme, ai cîştigat o bătălie. Şi ce faci după asta? Te culci cumva pe laurii cuceriți pînă ce ei putrezesc sub tine? Sau te sinucizi şi laşi cu limbă de moarte să ți se pună pe mormînt aceşti lauri? Pe cînd eşecul, domnule, eşecul e cu totul altceva. El te obligă să speri, să mergi mai departe, s-o iei de la capăt, să încerci din nou, strîngînd pumnii. Eşecul e un sfîrşit numai pentru cei care n-au vlagă în ei. Pe mine, află, mă ambiționează să fac ceea ce n-am reuşit să fac... Am izbucnit în rîs: Eu nu mă tem, dacă

vrei să ştii, decît de momentul cînd mă voi realiza. Şi pe care, din fericire, n-am cum să-l ating. Cimitirul de marmură nu va fi niciodată o operă desăvîrşită. Vrînd, nevrînd, o voi lăsa neterminată, fiindcă într-o zi voi muri şi altcineva va trebui să facă piatra mea funerară şi mormintele celor care vor muri după mine. Cum s-ar zice, sculptorul a murit, opera lui continuă.

Poate şi credeam în ceea ce ziceam. Dar acum? Ascult vîntul care se înteţeşte uneori. Printre scînduri, nu văd nici o stea. Sper că din pricina norilor. Simt, se apropie, totuşi, nu mai poate să întîrzie prea mult. Încă o noapte, două, trei, cîte? La gîndul acesta, îmi vine să fac un pas de dans şi să caut pe aici prin pod o oglindă... Dar nu, nu doresc să ştiu cum mai arăt. Nu m-am ras dinaintea incendiului, firele de păr din barbă încă miros a ars, iar faptul că am dormit atît de puţin a lăsat, probabil, urme. Bănuiesc că am ochii injectaţi. Mai e şi febra care îmi dă ameţeli. Şi apoi nu m-aş putea privi într-o singură oglindă, după ce m-am văzut în mii de imagini, într-o sală căptuşită peste tot cu oglinzi. Dealtfel, mi-e de ajuns să privesc în dezordinea vieţii mele ca să aflu tot ce mă interesează.

În seara dinaintea plecării la azil, m-am dus în două locuri. Mai întîi, pe platoul unde fusese instalat circul ale cărui animale sălbatice visasem să le eliberez. Terenul era gol. Circul plecase de mult. Pe locul arenei creştea iarbă. M-am înduioşat amintindu-mi cu cîtă convingere şi cu cîtă simplitate îmi pusesem în mintea mea de copil problema libertăţii: viaţa în cuşcă sau viaţa în afara cuştii. Nu-mi ţinusem promisiunea. Leii, tigrii, panterele aveau să moară de bătrîneţe în cuşti; nu le deschisesem drumul spre pădure. În schimb, aveam impresia că scăpăm eu de o cuşcă. Trăiam pe atunci, şi mai tîrziu la fel — voi mai

vorbi despre asta — cu ideea fixă că nu trebuia să mă leg de nimic, să mă ataşez de nimic, pentru a fi liber. Îmi spuneam că orice devotament, orice fidelitate, m-ar dresa, m-ar înlănţui. I-aş fi rîs în nas celui care mi-ar fi zis că numai legat de cineva, de ceva, poţi să fii cu adevărat liber şi că eu însumi voi ajunge într-o zi la această concluzie... Apoi m-am dus la cimitir. Vroiam să îngenunchez la mormîntul mamei, dar, ridicîndu-mă, nu m-am putut opri să nu mă uit la chipul de porţelan al fratelui meu. Spre surprinderea mea, am simţit că nu mai eram pornit contra lui Dinu. Timpul ştersese gelozia care îmi înveninase anii copilăriei, aşa cura ploile şterseseră literele de pe crucea de marmură neagră. A fost prima oară cînd m-am întrebat dacă nu cumva destinul face numai ceea ce trebuie să facă. Adică să execute ordinele pe care i le dau caracterele noastre. Am uitat însă destul de repede acest gînd.

Dar nu cumva încep să mă justific? Cînd te aperi, te micşorezi. Pentru asta nu merită să "mişti nici un deget. Destui se apără, se dezvinovăţesc de dimineaţa pînă seara, îşi plîng de milă, încît te întrebi, dacă toţi se dezvinovăţesc unde dracul sînt vinovaţii? nu ţin să le sporesc numărul, ratînd astfel şi ultima mea şansă de a ieşi din mediocritate. Odată, i-am spus lui Dinu că Dumnezeu nu e inocent faţă de mine şi că nici la Judecata de Apoi nu mă voi prezenta decît dacă victimele vor lua loc, în sfîrşit, pe scaunele judecătorilor; şi dacă n-o să fie niciodată o asemenea judecată înseamnă că voi rămîne în veci neiertat. El a zîmbit, convins că bravam după obiceiul meu. Tocmai murise Prinţul, luîndu-şi zborul spre strămoşii lui. "N-a fost o moarte normală" a zis Dinu. "Sigur că n-a fost", l-am aprobat imediat, grăbindu-mă să-i demonstrez că moartea normală e cea mai

scandaloasă; ea nu depinde de noi niciodată şi uneori e ultimul număr de dresaj. Destinul ne urmăreşte ironic cum bîjbîim între scuze, cerşind o amînare, apoi alta, din ce în ce mai înfricoşați, pînă ce, brusc, se plictiseşte, devine nerăbdător, se încruntă şi porunceşte, "acum, salt!", şi cu un suspin intrăm în neant. Nu cred că l-am convins, dar eu mă înflăcărasem, poate fiindcă pe atunci îmi era mai simplu să vorbesc despre asemenea lucruri întrucît le înțelegeam mai puțin. Acum... dar, vorba Călugărului, fiecare îşi face Dumnezeu din ce poate. Din talaş, din catifea sau din tăcere. Eu mi-l fac din ideea că în orice eşec mai e ceva important de făcut: să-l povesteşti; şi că în orice înfrîngere se mai poate obține o victorie: s-o priveşti în față. E mai bine aşa, asta îmi aminteşte de Prințul care a stat în colivia lui, a cîntat, a ciripit, pînă ce s-a dezlănțuit furtuna. Ars de viață pînă la os, mai am îndrăzneala să nu maimuțăresc o înțelepciune laşă care să mă transforme din pilot de furtună în guzgan şi rîd de teama mea; cum am rîs totdeauna cînd mi-a fost frică.

## 6

Întrucît nu mă socoteam vinovat în nici un fel de moartea Emiliei, am crezut că-mi pot bate joc de anchetă. De fapt, nu-mi dădeam seama de gravitatea situației. Judecam totul cu o uşurință care m-a costat. În loc să-mi angajez un avocat care să risipească învinuirile ce mi se aduceau, am preferat să adopt o atitudine sfidătoare, încredințat că pînă la urmă trebuiau să mă lase în pace şi chiar să-şi ceară scuze

pentru că îndrăzniseră să mă bănuiască. Pe mărturia mincinoasă a unui chelner gelos, care mai era şi cartofor pe deasupra, nu poţi să azvîrli un om la puşcărie, îmi ziceam eu. Uitasem că dreptatea este împărţită de oameni şi că oamenii au slăbiciunile, vanităţile lor. Dacă-i înfrunţi, dacă-i jigneşti, dacă-i sileşti să-ţi poarte pică, te pot face să regreţi. Am rîs cînd am aflat capetele de acuzare şi pe măsură ce creştea insolenţa mea, creştea şi zelul anchetatorilor mei. Le-am explicat pe un ton care i-a scos din sărite că sinuciderea este o problemă care ţine de libertatea individuală şi că n-aveau nici ei dreptul să se amestece în ea şi nici eu nu ţineam să mă amestec. Singura atitudine cuviincioasă era s-o lăsăm pe Emilia să doarmă moartea pe care şi-o dorise. Şi am refuzat să dau orice lămurire, care să spulbere născocirile chelnerului pe seama mea. Mi se părea absurd să mă justific pentru ceva ce nu făcusem.

Cînd am văzut că lucrurile luau o întorsătură ameninţătoare şi m-am speriat puţin, m-am hotărît să-i scriu tatei. Era singurul om la care puteam apela. M-am chinuit două nopţi să compun o scrisoare în care să nu mă umilesc prea mult. I-am descris pe larg ce se întîmplase, fără să mă cruţ şi fără să-l cruţ nici pe el, întrucît datorită lui, îi reaminteam asta, ajunsesem să-mi petrec anii cei mai frumoşi prin şcoli de corecţie şi spitale. Crezuse că astfel mă voi domestici? Se înşelase. Îi ceream scuze că-i provocam această nouă dezamăgire. Ferindu-mă de lacrimi, i-am arătat că devenisem totuşi mai lucid. Şi, ca dovadă, mi-am înşirat eşecurile. Chiar şi succesul de a pătrunde la Belle Arte mi se părea un eşec; datorită lui ratasem şansa de a mă apuca de o meserie pentru care aş fi avut înclinaţii. Apoi felul cum mă însurasem. Sau

bețiile. Totul era singurătate, minciună, tiflă stupidă. Singurul înşelat eram eu. Simțeam că viața mă trăgea la fund, vroiam să mă smulg şi încheiam rugîndu-1 să mă ajute.

Dacă tata m-ar fi crezut atunci, cine ştie?, viața mea ar fi luat, poate, alt curs. Dar, influențat probabil şi de Luchi, tata se plictisise să mai spere ceva în legătură cu mine. Nu-l mai interesam sau era scîrbit de purtările mele. Drept care mi-a trimis cîteva rînduri reci prin care îmi comunica, altă lovitură, că fusesem primit la Belle Arte datorită influenței lui. Acum nu mai era dispus să facă nimic pentru mine. Dealtfel, era ocupat. Mă anunța că tocmai cucerise un premiu internațional. Răspunsul tatei m-a jignit de moarte. Pînă atunci, trăisem cu sentimentul că-l urîsem fiindcă nu mă lăsase să-l iubesc şi că el însuşi m-ar fi iubit, ca pe Dinu, dacă aş fi fost un băiat cuminte ca fratele meu. Viața îmi arăta brutal că mă amăgisem. În realitate, nici nu-i păsa de mine. M-am blestemat pentru slăbiciunea care mă împinsese să-i scriu şi am renunțat cu totul să mă apăr. Mai mult, am declarat la anchetă că mă socoteam un gunoi al societății, că acceptam orice concluzii doreau să-mi pună în cîrcă, deoarece şi silnică autoritatea tot autoritate rămîne. Din nefericire, aceste vorbe au fost interpretate ca o sfidare.

La proces, am avut surpriza să-l descopăr pe tata în asistență. Numai că în loc să-mi mai fie de ajutor, prezența lui mi-a înrăutățit încă şi mai mult situația, şi aşa destul de proastă. Aproape am uitat de ce mă aflam în boxă; nu mă mai interesa decît să-l impresionez pe el şi mi-am încordat voința şi muşchii într-o luptă pe care judecătorul, un tip chel şi cu aer de copil bosumflat, nici n-o bănuia. Tăceam cînd mi se

puneau întrebări şi pentru nimic în lume nu m-aş fi dezvinovățit; ar fi însemnat să-i fac tatei pe plac. Din pricina asta, judecătorul devenea din ce în ce mai pornit, mai nervos, reuşind din ce în ce mai greu să-şi ascundă enervarea. Habar n-avea că în sala procesului el nu era decît un simplu martor, că adevăratul proces se judeca în tăcere între mine şi tata, şi interpreta tăcerea mea ca un afront personal. Dar chiar dacă aş fi ştiut că încăpățînarea mea mă ducea la ştreang, tot n-aş fi izbutit să vorbesc. Mi-am strivit un deget de marginea scaunului, ca să mă doară şi să nu mai fiu atent decît la durerea mea, tăcînd în continuare, fără să contest nici una din ipotezele care mă afundau din ce în ce mai mult în gravitatea faptelor respective. Cu mîinile încleştate pe genunchi, cu capul sus, privind fără să văd pe nimeni în afară de tata, am rezistat la toate întrebările şi la toate bănuielile. Nici un moment în timpul procesului nu mi-am încovoiat umerii. Căpătasem o monstruoasă stăpînire care mă condamna fără scăpare, dar de care eram din ce în ce mai mîndru. Era cea mai mare biruință a mea. O biruință chiar mai mare decît intrarea la Belle Arte. N-am protestat nici cînd chelnerul a venit la bară şi m-a acuzat spunînd minciuni pe seama mea. Din cînd în cînd mă întorceam spre tata care mă privea furios, poruncindu-mi din priviri să ies din muțenie, să mă apăr.

Procesul acela s-a transformat pentru mine într-o sărbătoare. Nici măcar în clipa cînd a fost pronunțată sentința, nu m-am cutremurat. Patru ani de închisoare! Patru ani pentru nevinovăție. Dar i-am zîmbit judecătorului aprobator. Îl țin minte perfect. Îşi ştergea chelia transpirată cu o batistă mare, cadrilată, şi ar fi avut chef să mai adauge ceva la pedeapsă. Dar

sentința era dată, nu mai putea reveni. A izbit cu ciocănelul. În masă şi a evacuat sala, în vreme ce tata mă privea consternat. Nu pricepea victoria mea, era limpede. Abia cînd am fost scos din sală şi dus în celulă, m-am frînt, m-am trîntit pe patul mizerabil şi îngust şi am început să plîng ca un copil. Ajunsesem la capătul puterilor. Întreaga mea energie se epuizase în concentrarea nervoasă de la proces. Eram slab, domesticit de suferință, dar nu mă vedea nimeni.

La închisoare, am încercat în toate felurile să-mi îndulcesc cît de cît viața. Mă străduiam din răsputeri să nu iau în tragic ceea ce mi se întîmplase. Patru ani mi se păreau un abces. Încercam, mai ales, să uit că dintre toate cuştile prin care trecusem aceea era cea mai asemănătoare cu ce văzusem la circ. Gardienii semănau cu îngrijitorii, iar noi semănam cu animalele captive. O vreme, însă, toate străduințele mele s-au soldat cu eşecuri. Deținuții aveau parcă o pasiune specială să facă ultimilor sosiți o impresie cît mai proastă. Cel cu care mă nimerisem în celulă reuşise, printr-un miracol, să ascundă de gardieni trei bucăți de sfoară. "Îți dau şi ție una să te spînzuri, mi-a rînjit el. Mie îmi ajung două. Dacă o să ai ghinion şi o să se rupă, să nu mă blestemi". Mi s-a făcut teamă de el şi la prima ocazie l-am pîrît. Sforile au fost, bineînțeles, confiscate, iar eu mutat în altă celulă ca să nu devin obiectul răzbunării celui reclamat. Dar această întîmplare mi-a atras antipatia generală, şi a deținuților şi a gardienilor care se uitau în altă parte cînd cineva profita de înghesuială ca să-mi vîre cotul în burtă sau îmi punea piedică şi mă rostogoleam pe jos. N-am avut ce face şi m-am întors la metoda prin care mă apărasem la spital. Am început să-i tratez pe gardieni ca pe nişte oameni importanți şi, cînd am

avut prilejul, i-am arătat directorului închisorii un respect ieşit din comun, ceea ce i-a atras atenția asupra mea. L-am asigurat că eram fericit să petrec patru ani în preajma unui om de talia lui. Îmbujorîndu-se de plăcere de cîte ori îl linguşeam, a sfîrşit prin a crede că era ceva de capul lui, cine rezistă la laude? şi de cîte ori intra în criză de încredere trimitea după mine. Asta mi-a adus cu timpul nu numai linişte ci şi o situație de invidiat, căci puteam să-i strecor directorului orice adevăr sau minciună fără aerul că pîrăsc. Nimeni nu mai îndrăznea să se atingă de mine, ba, lucrurile au ajuns pînă acolo încît gardienii care vroiau să fie avansați veneau şi-mi povesteau greutățile lor, necazurile, se plîngeau că nu le ajungea leafa, că aveau copii mulți. Unul, cam gîngav, mi-a promis chiar că mă ajută să evadez dacă, mai întîi, îl sprijin eu să fie avansat, dar cum bănuiam în el un provocator, l-am poftit să nu mă împingă în păcat. Mai tîrziu mi-a părut rău. Directorul a ieşit la pensie şi în locul lui a venit o brută căreia nu i-a plăcut mutra mea, deşi am făcut eforturi disperate să-i intru în voie. De data aceasta a trebuit să-mi vîr bine în cap că şi directorul şi gardienii, care şi-au schimbat dintr-o dată atitudinea față de mine, reprezentau în fața mea legea. Chiar cînd mă înjurau, mă înjurau în numele legii. Şi tot în numele legii mă scuipau uneori ca să-mi arate că lor nu le păsa de ce credeam eu. Gîngavul mi-a cerut să-l salut cînd, în curte, urina pe un zid. În fața mea era legea care, într-o pauză, îşi făcea nevoile. Doar şi ea trăieşte, nu? Nu poate fi tot timpul severă şi dichisită, mai are şi ea nevoie să se destindă, ținea parcă să-mi demonstreze individul.

Cînd am părăsit închisoarea, nu ştiam de ce să mă apuc. Mai întîi am vrut să-mi practic meseria de

sculptor.

Lumea n-o duce prea strălucit cu gustul şi, din moment ce trecusem pe la Belle Arte, mulți puteau săşi închipuie că mă şi pricep. Pe deasupra, puteam oricînd să pretind că nu eram înțeles. S-ar fi găsit naivi care să mă creadă, care să şi cumpere cîteva din porcăriile mele, în speranța că odată şi odată, cine ştie, se va descoperi că am fost genial şi atunci vor da lovitura cea mare. Dar spre deosebire de cei care se feresc să pună ordine în mediocritatea lor, eu mi-am dereticat-o, am scuturat-o de praf şi am privit-o atent, chiar dacă am făcut asta cu silă. Încît mediocritatea mea semăna cu o cameră curată în care nu găseai nici un gunoi. Totul era de duzină, ieftin, descurajant; eram prea conştient de asta ca să devin un impostor oarecare. Mi-am amintit fraza chicotită de Emilia: "Nu-i nimic, ai să faci tu o sculptură mare, dacă o să ai energia necesară". Nu, nu aveam această energie. M-am dus să-l rog pe meşterul cioplitor de cruci să mă primească înapoi. Am rămas mirat găsind poarta încuiată; meşterul n-o încuia niciodată, ca să nu-şi alunge clienții grăbiți. Am bătut pînă a venit o femeie în vîrstă care şchiopăta foarte tare. O mai văzusem pe-acolo, dar foarte rar. Era mama lui. Mi-a explicat că meşterul murise, răpus de boala lui de plămîni. "Şi atelierul?" am întrebat. "Ce-i cu atelierul?" zise femeia cu voce moale, obosită. "Cine ciopleşte crucile acum?" Ea îşi şterse o lacrimă cu dosul palmei, înainte de a-mi răspunde: "Nimeni". Şi adăugă pe acelaşi ton, aproape indiferent: "Dacă vrei să faci cruci din marmura care se mai găseşte aici, te las". Era o idee. Oricum, nu aveam alta mai bună. Am intrat în curte şi m-am uitat la proviziile de piatră. Nu erau prea mari, dar ajungeau pentru vreo două luni. Pînă trecea iarna. M-

am apucat de lucru chiar de a doua zi.

Într-o seară, în iarna aceea, m-am pomenit cu un vizitator ciudat. A intrat în casă, şi-a scuturat zăpada de pe căciula cu clape şi de pe mantaua de postav vechi, cerîndu-mi permisiunea să se aşeze pe un scaun chiar înainte de a-mi spune ce dorea de la mine. Avea ochii arşi de febră şi obrazul neras. Îmi părea cumva cunoscut, dar cu greu mi-am reamintit de unde. Stătuse cu mine la spital în aceeaşi cameră, ultima oară, şi-mi luase adresa atunci. M-am uitat la el amuzat. Era un tip de modă veche, foarte ceremonios în gesturi şi în vorbe. Venise să-mi spună despre un azil de bătrîni, aflat, zicea el, undeva pe un ţărm cu admirabile stînci de marmură, întrebîndu-mă dacă n-aveam chef să merg acolo. Fireşte, nu în calitate de pensionar al azilului. "Vai, domnule sculptor, credeţi că-mi arde de glumă? se scuzase el pentru posibila neînţelegere. Dumneavoastră sînteţi încă tînăr. Dar administratorul e un om umblat, a vînturat lumea şi are o slăbiciune pentru artă. Şi, cum ar vrea să facă ceva pentru bieţii bătrîni care se prăpădesc, s-a gîndit să profite de existenţa acelor stînci şi să creeze un cimitir unic. Fiecare bătrîn decedat ar fi înmormîntat lîngă o stîncă pe care ar urma să fie sculptat profilul răposatului. În felul acesta, sărmanii bătrîni ar intra din viaţa lor pustie şi plină de decepţii direct în eternitate. Cu siguranţă că o asemenea perspectivă le-ar îndulci ultimii ani de existenţă. Ar fi o operă în acelaşi timp filantropică şi durabilă. Ce-şi poate dori mai mult un artist?" Înşira toate motivele care ar fi putut să mă convingă. Aveam, totodată, posibilitatea să mă odihnesc, să mă bucur de soare, de apa mării. Cum tăceam, el s-a ridicat stînjenit de pe scaun. "Nu vă tentează oferta? Păcat.

Mare păcat. Oricum, poate vă mai gîndiți. Eu vă las adresa pentru cazul că vă schimbați părerea".

A fost o iarnă foarte friguroasă. N-au căzut zăpezi mari, dar frigul, sticlos şi demoralizant, nu mă slăbea nici o clipă. Îmbrăcat cu două perechi de ciorapi groşi, cu două pulovere, tropăiam în atelierul cu cruci de marmură. Trebuia să-mi frec mereu mîinile care-mi înghețau pe daltă. Acasă, pereții, patul, scaunele, toate erau reci. Pînă am cumpărat nişte lemne am crezut că înnebunesc. Îmi blestemam zilele. Şi nici atunci nu s-a schimbat mare lucru. În lipsa mea, aerul redevenea ca de peşteră încît seara îmi era groază să mă apropii de casă. Umblam pe străzi şi visam la plăji cu nisipul dogoritor. Nu-mi mai suportam nici trecutul cu care trebuia să împart mereu mîncarea şi să dorm în acelaşi pat, într-atît mă loveam întruna de el. Dar lumea are prostul obicei să nu te lase să uiți exact ceea ce ai vrea să uiți; încît îmi aminteam mereu şcoala de corecție, spitalul, noaptea cînd dormisem în cuşca de la circ, moartea Emiliei, anii de puşcărie...

Într-o zi m-am dus să-l caut pe tata. Luchi nu mi-a dat voie să-l văd decît în fugă, motivînd că era bolnav şi că o ceartă cu mine îi putea fi fatală. Ca să fie mai sigură şi-a tras şi ea un scaun, să asiste la discuție. Tata avea ochii prinşi de cataractă şi nu mai picta de un an. Doctorul nu-i mai dădea voie să fumeze din cauza unei boli de circulație, dar am mirosit că fuma pe ascuns. A dus mîna la buzunar, probabil ca să scoată o țigară, dar s-a oprit la jumătatea gestului şi s-a uitat rugător la Luchi. Ea i-a zis, hotărîtă, "nu, hodorogule, nu e voie", iar tata n-a îndrăznit să protesteze. Mi s-a făcut milă. Am vrut să-i întind eu o țigară, pe urmă am renunțat. Ar fi urmat o scenă neplăcută, de care preferam să mă scutesc. Nu țineam

să-l văd cerşind permisiunea servitoarei încă o dată. În cîțiva ani se prăbuşise într-un mod incredibil. Devenise o ruină, nu mai avea nimic din prestanța de odinioară. Îi căzuse şi părul, gura i se strîngea ca o pungă şi slăbise. Nu m-a întrebat nimic, nici măcar cum o dusesem la închisoare; mi-am dat seama că boala, bătrînețea, egoismul său şi Luchi înăbuşiseră în el orice sentiment. Uitase pînă şi supărările pe care i le pricinuisem. Venisem acolo cu gîndul să-i cer scuze că mă înverşunasem ca un prost la proces împotriva lui, dar n-am mai adus vorba despre asta. Omul din fața mea îmi era complet străin. Se părea că întrucît nu ne mai lega ura, nu ne mai lega nimic. Aşa ne-am despărțit.

Închisoarea îmi schimbase numai în parte existența, însă îmi schimbase cu totul visele. Paradisul din somn se transformase în infern. Nu mai aveam vise frumoase, ca înainte, ci coşmaruri. Aproape mă temeam să mă culc. În felul acesta, nemaiavînd nici un refugiu, viața mă lăsa singur cu existența mea adevărată pe care o vedeam, acum, pînă în cele mai mizerabile amănunte. M-a încercat chiar gîndul sinuciderii şi dacă n-aş fi fost atît de laş în fața morții poate aş fi făcut-o; dar cu moartea n-am reuşit niciodată să mă comport cum mă comportasem cu tata în copilărie; ea m-a paralizat, m-a înfricoşat, m-a redus la tăcere. Nu-mi mai rămînea decît să rup într-un fel cu trecutul, iar azilul despre care mi se vorbise mi se părea din ce în ce mai potrivit pentru asta, mai ales că marmura din atelierul bătrînei era pe sfîrşite.

Poate că fără o noapte anume nu m-aş fi hotărît totuşi să plec. Şi, Doamne, cîte s-au petrecut în noaptea aceea. M-am culcat devreme şi l-am visat pe Bătrînul. De fapt, nu vedeam decît nişte ochi mari,

alburii şi ironici. Auzeam vorbele pe care mi le spunea, fără să-i văd gura. "Domnule sculptor, te-am poftit să vii aici. Am nevoie de cineva care să cioplească pietre funerare în Stîncile de marmură. Îți ofer o şansă absolut unică pentru un artist mediocru. Poți să ajungi celebru fără nici un pic de talent. Nu vii?" Apoi strălucirea ironică a ochilor a înghețat şi privirea a devenit încruntată. A urmat o tăcere lungă, în timpul căreia nu ştiam ce să fac. Deodată, Bătrînul a început să rîdă. Lung, în cascadă, înfricoşător.

M-am trezit speriat şi n-am mai putut să readorm. Cum nu reuşeam nici să citesc ceva fiindcă literele îmi jucau prin fața ochilor, m-am îmbrăcat şi am ieşit să mă plimb prin oraş. Străzile erau pustii. Nici țipenie de om. În gară, a început să plouă, ciuruind întunericul ca pe o haină mîncată de molii. Mai exista încă zăpadă, dar iarna se apropia de sfîrşit. Un vînt rece şi umed mătura peroanele, încolțindu-i pe cei cîțiva călători rebegiți de frig şi de nesomn. Pe lîngă noi a trecut un tren fără să ne avertizeze. Neatentă, o femeie a alunecat şi trenul i-a smuls o parte din brațul drept. Nu pot să uit cum îşi privea femeia aceea, mută de disperare şi de groază, bucata de braț care rămăsese între şine. Era uluită înainte de a începe să urle. După ce-au luat-o de-acolo, a apărut un nebun pe care nişte vlăjgani, care-l urmăreau, l-au înhățat. Privindu-l, m-am gîndit că porcăria de soartă care ne joacă atîtea feste întrece uneori măsura. Ca să mă încălzesc puțin sau ca să uit de ploaie, de femeia mutilată şi de nebunul dus cu forța, am intrat într-o bodegă împuțită de lîngă gară, unde m-am îmbătat şi m-am emoționat aflînd povestea unei fetişcane care strîngea paharele murdare şi le spăla. Se mişca fără să vadă şi fără să audă, făcîndu-şi treaba în mod mecanic. Vecinul meu

de masă mi-a şoptit, rîgîind, că fata îşi omorîse tatăl pentru că nu mai putuse îndura bătăile. Judecătorii au achitat-o, "dar viața, a chicotit vecinul meu de masă, e mai necruțătoare ca justiția; ea nu iartă". Nu mai suportam frigul, femeile mutilate, nebunii, pe vecinul care chicotea şi am mai băut o sticlă după care m-am întors acasă. L-am visat din nou pe Bătrînul. Mi-a zis poruncitor: "Te aştept, domnule sculptor". Mă aşteptam să adauge: "Nu mă sili să te aduc cu forța". Dar nu s-a mai auzit nici un cuvînt. Doar ochii mă fixau în continuare, reci, insuportabili. M-am gîndit că visul acela era de fapt un ordin căruia nu mă puteam sustrage.

În zilele următoare am pus în ordine lucrurile la care țineam, fotografiile mele din copilărie, printre care se rătăcise coronița de premiant a lui Dinu, şi alte cîteva fleacuri pe care le-am strîns într-o ladă şi le-am lăsat în grija bătrînei. I-am spus că plec pentru un timp. Nu m-a întrebat nici unde, nici cînd aveam de gînd să mă întorc, să-mi iau lucrurile care, din clipa aceea, nu m-au mai interesat. Din moment ce tot încercam o altă viață, n-avea rost să mă mai îngrijesc de resturile celeilalte. Omul trebuie să treacă uneori ca un lup prin frunze. Să nu lase urme. Prea multe urme încep să miroasă a trecut.

Nu-mi aduc aminte cum am plecat, în ce moment, şi dacă măcar am încuiat uşa în urma mea. De fapt, de ce s-o fi încuiat? Hîrtiile pătate de muşte şi singurătatea plină de pureci în care trăisem nu puteau să tenteze pe nimeni. Fiecare are propria sa singurătate, nu e nevoie s-o ia de la altul.

## 7

Faptul că era o zi frumoasă, de început de primăvară, mi se părea de bun augur. Lîngă baltă am văzut mugurii plesnind pe crengile sălciilor. În jur, iarba se deştepta la viaţă. Eu însumi aveam sentimentul că reînviam. Mă trezeam dintr-un somn urît, ieşeam la soare dintr-o pivniţă umedă, plină de şobolani, purificîndu-mă în lumina dulce a primăverii. Cînd cineva e bolnav şi nu vrea să moară are trei lucruri de făcut; aşa citisem undeva. Mai întîi să recunoască singur că e bolnav. Apoi să acţioneze împotriva suferinţei. Şi, în sfîrşit, să meargă pînă la capătul tratamentului. Mă arătasem credincios acestor condiţii, eram mulţumit de mine. Am avut o tresărire numai cînd am ajuns la clădirea azilului. O clădire destul de comună, cu un singur etaj, aproape pătrată, care avea însă, dacă te uitai mai bine, ceva de mînăstire sau de fortăreaţă în ciuda albului strident, zgomotos, al zidurilor; sau poate din pricina lui. Nici o podoabă în arhitectură. Ziduri drepte, rezistente şi grosolane, ferestre zgîrcite, mici, şi acoperişul de tablă vopsită în roşu putred. Cîteva trepte de piatră suiau spre singura intrare. La capătul lor, imediat la stînga, se afla ghereta portarului, din faţa căreia pornea un coridor întunecos. O femeie tînără, înaltă, strînsă într-un halat alb, a trecut pe lîngă mine, lăsînd în urmă o dîră de parfum — ţin minte asta fiindcă Laura avea parfumuri fine, curioase într-un azil — dar n-am apucat să-i văd faţa. Cîţiva bătrîni se plimbau sau stăteau pe trepte la soare. Toţi îmbrăcaţi în halate vişinii, uzate, decolorate de prea mult spălat. Un cîine, pripăşit probabil, jigărit ca vai de el, alb şi cu o pată neagră între urechi, moţăia lipit de trepte, scheunînd

cînd îl lovea cineva cu piciorul. Nimeni nu se sinchisea de mine. Din ghereta lui, portarul arunca uneori cîte o vorbă celor care suiau sau coborau treptele. Glumea şi izbucnea singur în rîs... M-am hotărît să mă duc mai întîi pe țărm. Nu mai fusesem de multă vreme la mare, iar ziua era prea frumoasă ca să rezist dorinței de a-mi înmuia picioarele în apă şi de a umbla puțin pe nisip. Mai purtam încă în mine frigul nopților în care, îmbrăcat cu puloverul peste pijama şi cu două pături deasupra, nu izbuteam să mă încălzesc; contactul cu marea avea să mă spele, în sfîrşit, de el. Am pornit, deci, pe cărarea care făcea un mic ocol pînă la nişte trepte măcinate de timp şi după ce am străbătut o mică rîpă salbăticită şi o văioagă presărată de cioturi negre, ca de oase carbonizate în lumină, m-am pomenit pe o mică plajă, muşcată de valuri şi plină de pietre, situată chiar în dreptul azilului. Nu era încă vremea pentru baie. M-am descălțat, mi-am răcorit picioarele trudite de drum, apoi m-am dezbrăcat de cămaşă şi m-am întins pe nisip, ceva mai departe de apă, ca să nu-mi ude pantalonii valurile care pătrundeau uneori peste o parte din mica plajă, spă-lînd pietrele sau, dimpotrivă, acoperindu-le cu ghemotocuri de alge; spectacol care se joacă zilnic pe toate țărmurile din lume dar care atunci mă umplea de o încîntare copilărească; am luat chiar o scoică enormă, înlăuntrul căreia vuia stins marea şi m-am jucat multă vreme depărtînd scoica şi lipind-o apoi din nou de ureche, cum fac copiii. În cele din urmă, toropit de soare, am ațipit şi m-am trezit seara. Abia atunci mi-am reamintit de Stîncile de marmură şi m-am mirat că nu se vedeau nicăieri. Singurele stînci erau cele din apă, acoperite pe jumătate de licheni, negre şi lucind de spuma care se scurgea de pe ele la

fiecare val.

Prin ferăstruica gheretei sale, portarul m-a măsurat scurt din cap la picioare, m-a evaluat şi probabil rezultatul nu mi-a fost foarte favorabil deoarece m-a poftit să nu-l tulbur. Era în miezul unei activităţi mult mai importante, pe care nu era dispus s-o întrerupă pentru mine; vîna muştele din gheretă, după o metodă, se părea, bine pusă la punct. Aştepta, răbdător, ca musca să se aşeze undeva, după care o studia cîteva clipe atent. Ridica mîna încet, surîzînd mulţumit, concentrîndu-se, şi, brusc, o lăsa să cadă cu toată puterea. Plictisit de întrebările mele care au dat cîtorva muşte prilejul să scape, mi-a făcut semn să tac. O victimă se oprise, obraznică, chiar pe hîrtia albă, prinsă în pioneze, de pe masa la care şedea. De data aceasta pregătirea loviturii a fost mai lungă; vroia să nu-i scape insecta, sfidătoare şi neagră pe hîrtia imaculată. Mîna a coborît fulgerător, dar, din păcate pentru mine, lovitura a fost ratată. Cum eu am profitat de pauză ca să întreb din nou în ce fel puteam ajunge la administraţie, portarul a închis, enervat, ferăstruica gheretei. Am început să fiu îngrijorat de perspectiva nopţii. Din fericire, la următoarea tentativă omul a avut mai mult noroc; o pată de sînge a mînjit hîrtia. Victorios şi mulţumit, portarul a deschis ferăstruica şi mi-a făcut semn, binevoitor, că acum avea în sfîrşit timp pentru mine. Cînd i-am explicat însă ce căutam acolo, a rămas pe gînduri. M-a privit bănuitor, încruntîndu-şi sprîncenele. Nu-l anunţase nimeni că vin.

— Stai aici, zise, şi a intrat în clădire, de unde, după o vreme, s-a întors şi mai încurcat. N-am găsit-o pe Moaşa, nu pot să-ţi dau drumul.

— Moaşa? m-am mirat eu. Ce nevoie aveţi de moaşe

aici? Nu e un azil de bătrîni?

— Nu e moaşă, rîse portarul. Dar aşa îi zice. Şi ducîndu-şi degetul la buze îmi dădu de înțeles că nu era cazul să mai pun şi alte întrebări pe această temă. După cîteva clipe de chibzuință, se hotărî să mă lase să-mi petrec noaptea în ghereta lui. Oricum, era ora ca el să se retragă. Poate că o să reuşeşti totuşi să dormi, mi-a zis, şi a plecat încuind uşa de la care pornea coridorul.

În gheretă nu se găsea decît un scaun fără spătar. Cu capul sprijinit de masă, m-am chinuit toată noaptea încercînd în zadar să adorm. De aceea, a doua zi m-am grăbit să zic "da" cînd portarul m-a întrebat: "ai priceput cum se ajunge la administrație?" şi am pornit-o pe coridoare, grăbit să rezolv cît mai repede formalitățile legate de sosirea mea şi să mă lungesc pe un pat. Am rătăcit însă vreo oră fără să nimeresc birourile administrației, timp în care prin fața mea a defilat un şir nesfîrşit de uşi vopsite în alb murdar, identice. Întîlneam bătrîni, înfăşurați în halatele lor vişinii şi uzate, îi rugam să mă lămurească încotro s-o apuc, unii îmi arătau direcția cu mîna, alții nu-mi răspundeau, şi eram gata să revin la portar, să recunosc că nu mă descurcasem, cînd un infirmier lung şi uscățiv, cu gîtul ca de lebădă şi cu o guşă vizibilă, mi-a aruncat din mers: "Ține-te după mine". Însoțindu-i, am pătruns într-o altă aripă, la etaj, unde uşile erau vopsite în maron. Lunganul a deschis una dintre aceste uşi şi m-am pomenit într-o încăpere ticsită de hîrțoage, cu un miros insistent de praf stătut, cu o masă plină ea însăşi de hîrțoage, din spatele cărora un ins pirpiriu şi negricios şi-a ațintit, de sub ochelari, privirea rece şi interogativă spre mine. I-am explicat ce căutam acolo şi deodată, ca prin farmec, individul a

început să-mi surîdă, prietenos, dezvelindu-şi dinţii galbeni şi cariaţi. M-a invitat să iau loc.

— A venit primăvara, mă anunţă el pe un ton foarte intim, luînd un dosar gros, cu colţurile hărtănite, şi pregătindu-se pentru o treabă probabil foarte importantă, căci obrazul îi radia de fericire. Şi-a suflecat mînecile, s-a descheiat la cămaşă, lăsînd să i se vadă părul galben-roşcat de pe piept, a luat de pe masă un toc, i-a examinat cu atenţie peniţa, a încercat-o, i s-a părut că nu era de ajuns de ascuţită şi a schimbat-o cu alta. În sfîrşit, cînd toate preparativele au fost îndeplinite, îşi fixă mai bine ochelarii pe nas, deschise dosarul cu grijă, întoarse cîteva foi, se opri, citi, răsfoi mai departe, citi din nou, pînă cînd găsi ceea ce căutase. Se concentră şi tăie cu o linie groasă ceva, atent, de parcă tăia cu un cuţit, după care luă o sugativă, o apăsă pe locul cu pricina şi aşteptă cîteva clipe înainte de a se hotărî să-şi admire opera. O mare cicatrice neagră, urîtă, rămăsese acolo. Sub ea nu se mai vedea nimic. Arhivarul, căci individul nu putea fi altceva, îşi frecă mîinile mulţumit. Se ridică de la masă, îşi puse haina, adoptă o figură de funcţionar corect, conştiincios, îmi spuse, aplecîndu-se, "Un moment, domnule, vă rog să fiţi atît de bun să mă aşteptaţi", porni spre uşă, se răzgîndi şi se întoarse după cîţiva paşi ca să se aplece din nou spre mine. "Vă grăbiţi cumva? Vai, cît de recunoscător vă sînt că-mi daţi acest răgaz, domnule" şi se îndreptă, de data aceasta mai hotărît, spre uşă; o deschise, inspectă din reflex împrejurimile şi se prelinse pe coridor. Eram intrigat. Cînd Arhivarul se întoarse, îmi mulţumi încă o dată.

— Vă sînt recunoscător că m-aţi aşteptat, domnule...

— Sînt sculptor. Spuneți-mi Daniel.

— Da, domnule Daniel, vă rămîn îndatorat, obligat. Vă rog să fiți atît de bun şi să-mi spuneți cu ce v-aş putea fi de folos.

I-am comunicat că vroiam să merg la administratorul azilului, care mă chemase acolo. Arhivarul rămase pe gînduri. Credeam că va lua de la capăt ritualul la care asistasem înainte, dar m-am înşelat. M-a rugat numai din nou să-l aştept şi, zîmbindu-mi, dispăru pe uşă lăsîndu-mă iarăşi singur în încăpere.

Spre deosebire de coridoarele întunecoase, camera în care mă aflam era inundată de soare. O lumină gălbuie, învechită, cădea peste mobile, atenuînd aspectul lor rudimentar, şi pe hîrțoagele care asfixiau pur şi simplu încăperea. Pe toți pereții, inclusiv între ferestre, de sus pînă jos erau îngrămădite, unele peste altele, vrafuri mari de registre şi de hîrtii îngălbenite pe la colțuri. O clipă, din curiozitate, am avut intenția să mă scol de pe scaun, să controlez ce conțineau acele hîrțoage, dar m-am temut să nu fiu surprins de cineva în această postură neplăcută. Nu țineam să dau impresia unui ins care îşi vîră nasul în treburi ce nu-l privesc. Dealtfel, obosit cum eram şi moleşit de lumina care invada încăperea, am ațipit. Cînd am deschis ochii, am observat că mă privea cineva. Era o femeie frumoasă în ciuda pistruilor care îi umpleau obrajii; ochii însă, aveau ceva neliniştitor, o fixitate anormală. Am bănuit imediat că mă găseam în fața unei nebune şi, zăpăcit de această bănuială, am încercat să bîigui ceva, cînd a năvălit pe uşă o femeie grasă, corpolentă, cu părul puternic oxigenat care a strigat cu o voce autoritară, de hochmarschall: "Mefista, ce cauți aici?" Da, Mefista, de la Mefisto. E drept, un Mefisto feminin

cu chip de înger, la care numai ochii sumbri te neliniştesteau.

Femeia grasă, cu părul puternic oxigenat, era Moaşa. Arhivarul stătea în spatele ei, respectuos şi tăcut. Blondă, masivă, cu buzele violent rujate, ca nişte lipitori roşii, cu sînii mari, umflîndu-i provocator halatul, Moaşa mă cîntărea fără menajamente din priviri. În mod ciudat, nu părea foarte încîntată de venirea mea. Nici nu m-a invitat să iau loc. Mi-a întins o cheie, explicîndu-mi pe acelaşi ton autoritar că urma să discutăm mai tîrziu. Pînă atunci puteam să-mi iau camera în primire şi să îndeplinesc formalitățile de rigoare, prevăzute de protocolul azilului, împreună cu Arhivarul. După care Moaşa m-a mai măturat o dată cu privirea, s-a întors şi a ieşit pe uşă, lăsîndu-mă uşor nedumerit. Aveam sentimentul unui intrus, dar al unui intrus pe care Moaşa nu-şi îngăduia totuşi să-l repeadă.

Arhivarul s-a aşezat la locul lui, la masă, m-a poftit să stau şi eu şi, zîmbind tot timpul, m-a întrebat:

— Fumați, domnule sculptor?

Dintr-o cutie veche de bomboane mi-a întins o țigară, anunțîndu-mă că el se lăsase de fumat din pricina acceselor de tuse care îl chinuiau uneori noaptea.

— Mai e şi praful de aici, îmi zise cu ochii la hârțoagele care tapisau pereții. Şi ridică din umeri pentru a mă lămuri că n-avea ce face, trebuia să suporte praful din hîrtii ca pe o fatalitate. Scria o istorie a azilului.

— Ce fel de istorie? am întrebat politicos. Zîmbetul lui deveni atunci slugarnic şi viclean. Mi-a explicat că toți cei care veneau acolo se vindecau de amărăciunile vechi şi, cu timpul, chiar le uitau.

— Ştiți, aerul mării, apa, lumina fac să se şteargă

trecutul. De aceea trebuie să mă grăbesc totdeauna. Şi cum nu pricepeam la ce anume trebuia să se grăbească, m-a lămurit că lui îi revenea datoria ingrată de a consemna într-o istorie a azilului amintirile celor care soseau să locuiască acolo, ca să se poată face, eventual, mai tîrziu o comparaţie. V-aş fi recunoscător, prin urmare, dacă mi-aţi povesti şi dumneavoastră, scumpe domnule Daniel, mă îmbie curtenitor, deschizîndu-se din nou la cămaşă, luînd tocul cu peniţa verificată şi deschizînd dosarul la pagina unde făcuse mai devreme ştersătura.

— Acum? Chiar acum?

— De ce nu, scumpe domnule Daniel? zise Arhivarul. Mai tîrziu vă luaţi cu treburile, nu mai aveţi vreme de mine... Apropo, aţi văzut Stîncile de marmură?

— Nu încă.

— După ce terminăm, vă sugerez să faceţi o plimbare pînă acolo. Vă garantez că n-aţi mai întîlnit aşa ceva.

Era atît de smerit că nu-l puteam refuza. Şi, ca să fiu sincer, vroiam să scap cît mai repede de corvoada pe care o presupunea operaţia respectivă. Apoi, am început să-i vorbesc chiar cu plăcere, cu impresia că mă uşuram, debarasîndu-mă de trecutul meu ca de o haină uzată, şi că într-o zi în locul amintirilor sîcîitoare va exista o mare şi frumoasă pată albă pe care o vor spăla valurile şi o va încălzi soarele. Cît am vorbit, nu ştiu. Tot ce-mi aduc aminte e acea senzaţie curioasă că-mi predam trecutul la arhivă, ca hainele într-un spital. Mai tîrziu, m-am întrebat dacă n-am visat cumva totul şi m-am certat: trebuia să ceri un bon pentru amintirile lăsate la arhivă, Danie] Petric! aşa n-ai nici o dovadă, iar memoria ta poate cloci în

golul lăsat alte amintiri!... Poate chiar aşa a fost, dar nu jur nimic... Cînd am isprăvit, Arhivarul m-a condus pînă la uşă. Nu mai contenea cu mulțumirile.

Camera ce-mi fusese repartizată era o încăpere îngustă, ceva mai mare decît celula pe care o avusesem la închisoare şi, fireşte, mult mai potrivită pentru a găzdui un om. Un pat de fier, o masă, un scaun şi un cuier cu picior, asta era toată mobila. Pereții arau vopsiți pînă la înălțimea unui om, în ulei, într-o nuanță albăstrie şi, în rest, văruiți. Spre bucuria mea, fereastra ocupa aproape o întreagă latură din acest patrulater, aşa că lumina pătrundea din belşug.

Pe masă se aflau două farfurii cu mîncare şi pîine. O mîncare fără gust, dar cum eram flămînd n-am făcut nazuri. M-am lungit apoi în pat şi am adormit de cum am pus capul pe pernă.

Cînd m-am trezit, soarele nu mai bătea în geam. Era mult după-amiază. M-am aşezat cu coatele pe pervazul ferestrei şi priveam marea care se clătina luminoasă sub un cer indolent. Pescăruşii țipau, fericiți sau cruzi, era greu de ştiut. Valurile spălau țărmul cu spuma lor albă. Era o zi splendidă, frumoasă ca un păcat. Dintr-odată, m-a copleşit o senzație plăcută şi nouă pentru mine; memoria îşi pierduse parcă din greutate. Ah, binecuvîntată stare. Mă simțeam ca o pivniță goală din care au fost izgoniți şobolanii şi n-a mai rămas decît, ici, colo, cîte o pînză de păianjen. Chiar lucrurile pe care mi le aminteam nu mai aveau greutate, nu mă mai apăsau, pluteau printr-un gol parcă.

În timp ce ascultam muzica dulce a acestui gol dinlăuntrul meu, a vîrît capul pe uşă un bătrîn. Mi-a venit să rîd deoarece avea ceva de molie imensă. A aruncat o privire speriată spre mine, a dat să plece,

dar s-a răzgîndit. Stătea în uşă fără să spună nimic.

— Ce doriţi? l-am întrebat.

Prinzînd curaj, omul s-a apropiat, lămurindu-mă cu ajutorul unui torent de vorbe care se revărsa continuu că auzise de venirea unui "scluptor". Sculptor, l-am corectat eu. Şi se gîndise că fiind eu un oaspete de seamă, poate îl ajutam cu o vorbă bună pe lîngă Moaşa.

— Ştiţi cine-i Moaşa, nu-i aşa? mă chestionă. Am dat din cap. Ei bine, domnule scluptor, nu mai e de trăit aici, se porni el pe un ton plîngăreţ, explicîndu-mi că avusese o colivie cu un canar. Asta era toată averea mea. Într-o noapte, Tuberculosul, care e rău, a adus o pisică în cameră şi a deschis uşa coliviei. Bineînţeles, pisica mi-a mîncat canarul. Eu de abia aţipisem. Cînd m-am trezit, Tuberculosul se prefăcea că doarme, cu faţa la perete, iar pisica se lingea pe buze. M-am înfuriat, bineînţeles. Şi m-am înfuriat atît de tare încît eu, care n-am omorît o muscă în viaţa mea, am omorît pisica. De-atunci mi se întîmplă să visez ba canarul meu mort, ba pisica şi mă trezesc, bineînţeles. Ca să-l ascult pe Tuberculosul tuşind. Eu cred că are plămînii ciuruiţi. Cum să dormi, Doamne sfinte, cînd auzi pe cineva tuşind încontinuu lîngă tine? M-am dus de cîteva ori la Moaşa, s-o rog să-l mute în altă cameră. A clătinat din cap. Nu. Nu se poate. N-am reuşit s-o înduplec nici cum. Şi e o crimă ce face. De ce nu vrea?... Şi dacă ar fi numai Tuberculosul, continuă după un oftat stăpînul canarului mîncat de pisică. Dar mai e unul, că sîntem trei în cameră. Cumsecade om celălalt, nu zic, dar, iertaţi-mă, urinează pe el. Nu se mai poate ţine. Uneori, în timp ce vorbeşti cu el, îl vezi deodată că nu mai e atent, că rămîne pe gînduri, cu ochii duşi, dar cînd cobori privirea descoperi că la

picioarele lui se formează o mică băltoacă galbenă, care începe să miroasă urît. E poreclit din pricina asta, iertați-mă, pot să vă spun acest cuvînt ruşinos? n-am vrut să vă supărați pe mine, de aceea vă întreb. "Pişorcea" îi zice, domnule scluptor. Chiar aşa. Du-te dracului, îl mai certăm noi, măcar şterge porcăria aia de la picioarele tale, dacă nu te poți ține. Nu sta aşa, că ne omoară mirosul. Şi îi azvîrlim cîte o cîrpă murdară, că de-astea se găsesc, nu ducem lipsă. Dar el, săracul, din pricina ismenelor ude tot întîrzie să se aplece. Şi-mi zice: Filipe, Filipe, nu strîmba din nas. Mai bine roagă-te să nu te lovească şi pe tine boala. Pînă la urmă n-are ce face, se apleacă, şterge băltoaca, duce cîrpă la closet şi se întoarce în cameră, culcîndu-se cu fața la perete ca să nu mai vadă mutrele noastre scîrbite.

Pe măsură ce-l ascultam, îmi reveneau în minte amănunte din noaptea cînd intrasem în bodega de lîngă gară. Pivnița se umplea iarăşi. Golul luminos dinlăuntrul meu crăpase şi pătrundeau în el ape tulburi din trecut.

— Ieşi afară! i-am strigat bătrînului cu canarul, iar el, îngrozit şi surprins de reacția mea brutală, s-a grăbit să se strecoare pe uşă, închizînd-o cu grijă, ca să nu mă supere şi mai rău.

Am pornit din nou spre administrație cu gîndul să cer o cameră mai ferită, unde să nu mai fiu la discreția bătrînilor pisălogi. Filip reuşise să-mi strice ziua. Văzîndu-mă, Arhivarul a început să-şi tot fixeze, încurcat, ochelarii pe nas. I-am spus ce se întîmplase. El dădu înțelegător din cap.

— Ştiți cum sînt bătrînii, mă consolă. Pe urmă, pe un ton îndatoritor, mă încredință că nu exista o cameră mai luminoasă, ceea ce mă determină să

renunț la cererea mea. Ați văzut Stîncile? mă întrebă el ca să încheie discuția. Şi mă lămuri că se găseau după un mic cot pe care-l făcea țărmul, la nord de azil.

Cum nu aveam ceva mai bun de făcut, m-am dus să le văd. Portarul m-a salutat ca pe o cunoştință veche, cu aerul "ei, ai văzut că te-ai descurcat?" după care şi-a reluat obişnuita lui vînătoare de muşte. Am coborît treptele, pătrunzînd într-o primăvară în care şi marea şi cerul străluceau de tinerețe. În spatele azilului, se întindea un teren uriaş plin cu bălării. Intre el şi mare se vedea cărarea ce ducea la baltă. Altă cărare cobora spre mica plajă unde stătusem cu o zi înainte şi de unde clădirea azilului părea aşezată la o răspîntie, între mare şi cer; zidurile ei albe şi acoperişul putred erau singurul accident de culoare în atîta albastru.

De fapt, marea semăna cu toate mările. Nici singurătatea de pe țărm nu era foarte deosebită de cea întîlnită pe alte țărmuri pustii. Vîntul sufla la fel, soarele răsărea din valuri, iar ploile (din fericire ploua rar) erau, ca pretutindeni la mare, plicticoase; întunecau orizontul şi nu mai vedeai nimic dincolo de spuma albă a valurilor. Dar cum te apropiai de zona stîncilor de marmură, totul se schimba. Am avut un adevărat şoc cînd am dat cu ochii de ele.

Stîncile erau veritabile dune de marmură între care creşteau scaieți cu flori violete. Valurile azvîrleau pe ele stropi de apă care scînteiau, umezeau petele de licheni, ce semănau unor caracatițe verzi ieşite la soare, şi spălau piatra făcînd-o să lucească, să ardă ca o flacără curată, pe sute de metri. Dacă Dumnezeu s-a compromis în multe locuri plămădindu-şi creația, trebuie să recunosc că acolo şi-a dat măsura adevărată. Văzînd dunele de marmură inima mi-a

bătut cu putere şi mi s-a tăiat respirația. Fulgerau albe în lumină, deasupra ierburilor crescute pe peticele de pămînt dintre stînci. Păreau puse acolo anume ca să le aducă aminte bătrînilor că nu trăiau într-o lume oarecare, că nu trebuiau s-o judece după azilul lor mizerabil. Dincolo de zidurile între care Arhivarul strîngea hîrțoage pentru o istorie a tuturor ratărilor, lumea îşi striga, pe țărm, gloria şi reproşurile. Voi sînteți vinovați dacă existența voastră nu e cum s-ar cuveni să fie, era avertismentul mut, permanent, al acelor stînci de marmură, singurul loc unde mi-a venit să plîng de evlavie. Căci era un spectacol în stare să amuțească pe oricine. Nu m-am săturat niciodată să admir dunele, îndeosebi la amiază cînd soarele făcea marmura să strălucească, aprinzînd ruguri albe prin iarbă; ruguri pe care stropii azvîrliți de valuri le ațîțau şi pe care florile violete ale scaieților le împresurau ca o ofrandă. Dincolo de ele, spre capătul falezei, se sălbăticise o plantație de smochini, cu trunchiurile noduroase şi frunzele mari, alburii, acoperite de praf. Smochinii nu mai făceau fructe. Rămăseseră inutili printre cactuşi enormi cărora le pria, se părea, uscăciunea țărmului, dar păleau în fața altarelor înalte de marmură pe care îți venea să îngenunchezi.

Michelangelo în persoană, dacă ar fi sosit într-o bună zi pe acel țărm, nu l-ar mai fi părăsit, cred; ar fi sculptat acolo toată viața, mulțumindu-se cu pîine şi apă; şi dintr-odată să mă trezesc eu față în față cu o asemenea şansă grandioasă! Aşa ceva poate face fericit un om, dar poate şi să-l descumpănească, să-l sperie. Marmura, cu rare vinişoare albastre prin ea, nu părea nici greu de lucrat. Priveam uimit, tulburat, vrăjit, şi a trebuit să-mi aduc aminte de ce mă aflam acolo ca să-

mi revin, să-mi spun că n-avea rost să-mi fac prea multe scrupule; nu eram eu primul, nici ultimul impostor. Era o crimă ca un cîrpaci să se atingă de acele stînci? Dar nu pentru o crimă venisem acolo? Vroiam să-mi ucid trecutul; să-l ucid amintire cu amintire, să-l transform într-un stîrv şi să-l înmormîntez într-un cimitir de marmură. Fiecare piatră funerară putea să fie un prilej ca să-mi obțin definitiv acea memorie uşoară pe care o simțisem cîteva clipe, mai devreme, bătînd din aripi înlăuntrul meu, gata să zboare după ce se scuturase de mîl. După care aş fi plecat fără să-mi pese încotro din moment ce trecutul nu mai putea să mă stînjenească; aş fi plecat înainte de căderea serii, ca să nu vină ora strigoilor şi nu m-aş mai fi întors niciodată pe acel țărm.

## 8

În cartierul în care m-am născut n-am avut prilejul să mă deprind să respect bătrînețea. Copiii cu care mă jucam eu printre pubelele rău mirositoare nu erau dispuşi să fie moralizați. La şcoală nu învățam mare lucru, în schimb pe stradă se preda temeinic disprețul. Profesorii mei erau în acelaşi timp colegii mei. De aceea de cîte ori vreun bătrîn făcea greşeala să ne certe, era prompt răsplătit cu rîsete şi insulte. Ne întreceam între noi în neobrăzare şi vorbe necuviincioase pe care aş roşi să le rostesc astăzi, dar atunci mi se păreau cît se poate de normale în gura noastră. Cînd aveam ocazia, ne țineam după convoaiele funerare, fără să pricepem nimic din

amărăciunea morții, numai ca să furăm florile de pe morminte. Rar, foarte rar, ne lăsam impresionați de vreun bătrîn şi numai cînd îl vedeam disperat.

Exista, țin minte, un orb care trecea la ore fixe şi totdeauna traversa strada în dreptul unui magazin de pălării. Adulmeca momentul cînd circulația slăbea; atunci ridica mîna stîngă pentru a atrage atenția maşinilor, în timp ce cu dreapta ținea bastonul care-i slujea de călăuză. Unul dintre noi, țigănos şi cu ciorapii mereu căzuți pe glezne, îi smulgea cîteodată bastonul, numai ca să ne distrăm pe seama bietului bătrîn care intra imediat în panică. Şi multă vreme am rîs cu o bucurie neroadă, auzindu-l cum ne certa. Pînă într-o zi cînd bătrînul a împietrit între maşini şi nu ne-a mai reproşat nimic. Atunci n-am mai rîs. L-am silit pe cel care luase bățul să i-l dea orbului înapoi şi, pentru că n-a vrut, l-am bătut măr. A fost unul din puținele momente în care a învins în noi bunul simț, dar nici atunci n-am înțeles că bătrînețea e un destin pentru fiecare.

La azil, cei mai mulți bătrîni erau retraşi, posaci, închirciți în lumea dinlăuntrul lor, cît de vie n-am cum să ştiu; din ea răzbăteau slabe pîlpîiri în afară. Pe aceştia îi vedeam mai rar, pe unii chiar foarte rar, tristețea fiind de obicei discretă, şi n-aş putea spune mai nimic despre ei. Cînd încerc să le reconstitui figurile, abia reuşesc să-mi amintesc cîte un amănunt: un tic, o privire, o voce. În rest, nu mai văd decît aceleaşi halate de un vişiniu spălăcit de care mă izbeam în fiecare zi. Am cunoscut mai bine numai un grup de bătrîni care, pe fundalul tăcerii celorlalți, umpleau scena cu bîrfelile şi curiozitățile lor. Ei constituiau, ca să zic aşa, viața vizibilă a acelui mic univers. La ei mă gîndesc cînd spun "bătrînii". De

regulă se strîngeau pe peluza din fața azilului şi discutau, luau în răspăr totul. Marea aproape că n-o priveau. Nu mai aveau putere să facă baie, intrau doar lîngă țărm, asemenea copiilor, cînd era foarte cald, vara, şi trăiau de prea mulți ani în orizontul îmbîcsit al azilului ca să mai aibă ochi pentru spectacolele grandioase ale naturii. Unii abia îşi tîrau reumatismele pe coridoare, iar dacă rîdeau li se vedea gura ştirbă. Singura răzbunare împotriva acestor nenorociri era plăcerea de a avea păreri despre orice sau de a asculta ce cleveteau cei mai cîrcotaşi. Dacă li s-ar fi interzis asta, ce culoare ar mai fi avut viața? s-ar fi putut duce să se arunce de pe stînci, la capătul falezei, unde apa era adîncă şi făcea vîrtejuri amețitoare. Privindu-i, nu mă puteam abține, recunosc, să nu fiu mulțumit că eram tînăr. Aşa e omul; caută mereu să se consoleze şi să-şi dea curaj, cu ochii la defectele altora; e destul să-l vadă pe altul mai nenorocit decît este el însuşi ca să spună că, totuşi, viața n-a fost ingrată cu sine. Dar nu-i desconsideram pentru bătrînețea lor. Cu excepția Mopsului, la început mi-au fost chiar simpatici şi mă distra să le ascult poveştile.

Domnul Andrei era dimineața vesel şi sclipitor. După-amiaza începea să amuțească. "Nu sînt în formă după-amiaza, ne avertiza el glumind. Iar seara riscați să vă dezamăgesc". Cînd era singur, adora să-ți vorbească în şoaptă, după ce se uita în toate părțile şi se convingea că nu se afla nimeni prin apropiere. Îți comunica atunci tot felul de lucruri delicate; că Moaşa profita de situația ei după ce-şi obținuse postul în cortul de tuareg al Bătrînului sau că Bătrînul ar fi trebuit să dea un exemplu convingător pentru ideile lui, să se sinucidă. Terminînd de şoptit, se mai asigura o dată că nu apăruse nimeni prin preajmă, apoi se

uita fix în ochii tăi, triumfător, ca să citească în ei admirația pentru curajul lui de a vorbi despre asemenea lucruri. Fața lui caraghioasă, croită parcă din piele de şopîrlă care se încrețea toată la fiecare mişcare a buzelor, se linişte pentru moment. Uneori, ca să-l zgîndăr, mă prefăceam: "Eşti nemaipomenit, Domnule Andrei, de unde ai aflat-o şi pe asta?" "Mă priveşte", se umfla el în pene. Dar erau şi dăți cînd n-aveam răbdare. "Azi n-am timp, mă grăbesc". Atunci se uita la mine dezamăgit şi revoltat, de parcă turnasem pe el o găleată cu apă rece. Îşi zicea probabil: "Ia să-l mai dau dracului pe ăsta. Pe viitor n-o să-i mai spun nimic. Să moară prost". Dar nu rezista să mă lase să mor prost, căci Domnul Andrei era, în realitate, un adolescent bătrîn. A doua zi, dacă mă întîlnea, i se făcea din nou milă de mine şi mă trăgea de o parte: "Ai auzit?" "Ce să aud?" Şi totul se relua de la capăt. Îi plăcea mai ales să-l incit să-mi povestească şi să-mi repovestească tinerețea lui petrecută cu nasul în vînt, după avioane, cînd din hîrtie de la saci de ciment şi cu fîşii de lemn de plop îşi făcuse un planor şi rugase pe cineva să-l tragă cu maşina pe cîmp. Din nefericire, la capătul cîmpului era o groapă mare, maşina a frînat şi, înainte de a decola, planorul s-a zdrobit în iarbă. Dar ambițiosul candidat la zbor nu se lăsase. S-a ridicat din iarbă şi s-a pus din nou pe treabă. Cerul îl aştepta. Trebuia să ajungă la întîlnire. Şi a ajuns. A devenit pilot apreciat, cîştiga bine şi avea succes la femei. "În fiecare seară era o problemă să aleg, se lăuda Domnul Andrei. Se înghesuiau ca fluturii în luminile avionului. Cîteodată mă vedeam silit să le jignesc. Eram ob6sit, a doua zi aveam o cursă grea, trebuia să mă odihnesc. Le spuneam din mers: «Fetițelor, astă seară băiatul se culcă devreme.

Pe curînd. Vă pup pe toate»"... Totul a mers bine pînă cînd, într-o zi, Domnul Andrei a descoperit că şi cerul e orgolios, nu se lasă sfidat mereu fără să se răzbune. Asta s-a întîmplat chiar la o demonstrație aviatică. Era timp ideal de zbor. Şi-a arătat atunci întreaga măiestrie făcîndu-i pe spectatori să-şi simtă inima în gît de emoție la fiecare looping. Cînd şi-a terminat programul, s-a pregătit de aterizare. S-a mai uitat o dată la cer. Era limpede. Cerul nu-i previne pe aviatori cînd are de gînd să le joace o festă. A mai făcut un viraj şi deodată a simțit că intervenise o neregulă. Nu ştia ce anume, dar nu-i plăcea deloc bătaia motorului. Pentru prima dată i s-a făcut frică. A renunțat să mai încerce o aterizare şi a sărit cu paraşuta. Avionul s-a zdrobit sub ochii îngroziți ai spectatorilor, într-un nor imens de flăcări şi fum. Pilotul a fost acuzat după aceea că şi-a pierdut cumpătul, că a sacrificat un avion fără nici un motiv, că nu mai prezenta garanții, şi s-a trezit concediat. Şi-a văzut cariera compromisă-şi tot atunci s-au stins şi farurile seducției. Fluturii nu mai năvăleau spre lumina şi mai ales spre banii Domnului Andrei. Eroul a descoperit altă față a vieții. Înainte avusese de toate. Succes. Bani. O casă frumoasă cu mobilă stil. Admiratoare. După aceea lucrurile s-au inversat. A pierdut casa, a rămas fără mobila stil, fără bani şi în cele din urmă şi fără admiratoare. Ele au plecat ultimele. În clipa cînd au văzut că nu mai era nimic de jumulit, s-au uitat de sus la Domnul Andrei şi i-au aruncat nişte mărunțiş. "Na, să nu crapi". Şi duse au fost. Numai singurătatea i-a rămas credincioasă. Ea nu i-a cerut nici bani, nici mobilă stil. A stat cu el şi într-o magherniță. Ba, chiar se simțea mai în largul ei acolo. Şi nu era nici măcar geloasă. Domnul Andrei păstra o icoană sub sticla

căreia aşezase nenumărate fotografii: el în centru şi "fluturii" în jurul lui. Şi de cîte ori privea pozele se înduioşa. Într-o noapte însă le-a scos de sub sticlă şi le-a dat foc. Era un gest de recunoştinţă pentru singurătatea care îi era atît de credincioasă şi care l-a urmat peste tot. "Ca o căţea", rîdea Domnul Andrei, încreţindu-şi pielea de şopîrlă: "Poate că şi acum dă tîrcoale pe undeva prin bălării. Dacă am nevoie pot s-o chem în ajutor. Uneori, noaptea, chiar mă simt ispitit s-o strig. Dar mă abţin. Mi-e frică să nu se îndrăgostească de Mopsul", adăugase în bătaie de joc, într-o zi, cînd rivalul său nu era de faţă.

Mopsul fusese în tinereţe, zicea, acrobat la circ. Trapezist. Şi mărturisesc că am tresărit. Dacă tot se găsea un fost acrobat printre bătrîni, aş fi preferat să nu fie cel mai rău, cel mai cîrcotaş dintre ei. Fusese poreclit Mopsul din pricina nasului turtit (amintire a unei căzături) cu care mirosea scandalul de la o poştă şi imediat îşi făcea apariţia cu capul lui mare, acoperit de păr aspru, tuns scurt, cu ochii vicleni, inteligenţi şi şireţi. Dar i se zicea şi Ulise. După împrejurări. "Mopsule, iar m-ai scuipat", sărea cîte unul. Sau, "Ulise, ce părere ai?" Cam aşa mergeau lucrurile. De fapt, numai împreună poreclele i se potriveau, fiindcă natura se distrase punînd o inteligenţă rece alături de un caracter infect. Între el şi Domnul Andrei exista o rivalitate continuă şi veche, fiecare vrînd să obţină supremaţia în cadrul grupului. Mopsul avea însă un defect, era ştirb, doi dinţi îi lipseau chiar în faţă şi scuipa cînd vorbea. Asta îl împiedica să-l înlăture cu totul pe Domnul Andrei şi, pe de altă parte, îl silea să se folosească de toate resursele inteligenţei şi răutăţii sale ca să micşoreze numărul celor care preferau să stea ceva mai departe de el din motive de igienă, ca să

nu fie stropiți.

Drept să spun, m-a surprins cînd mi-a povestit din ce cauză părăsise circul: «Mă chemase directorul, își amintea el. Eram bolnav, aveam temperatură mare, amețeli, migrene, și anunțasem că nu puteam să-mi fac numărul în spectacolul de a doua zi. "Îmi pare rău, Ulise, pentru tine, mi-a zis directorul, dar trebuie să joci mîine seară". "Dar nu pot, domnule, sînt bolnav", am protestat. Fără nici un folos. Nici n-a vrut să audă. "Nu mă interesează. Avem oaspeți importanți. Nu-mi pot permite să scot din program tocmai un număr de senzație. Mai ales că, știi, nu vei avea plasă". "Cum adică?" am transpirat brusc. "Așa cum îți spun. Dacă nu prinzi trapezul, te-ai ras. Nu mai e nevoie să te vindeci". Și mi-a întors spatele. Am simțit că mi-a trecut temperatura, că nu mai aveam amețeli. Mă stăpînea numai frica. În seara următoare mi-am făcut numărul cu groaza în suflet. A fost un succes imens. A treia seară, a patra, a cincea, la fel. Îmi era continuu frică și nu mai aveam nici o migrenă. Pînă ce am început să mă obișnuiesc. Cînd mi-a trecut frica, a revenit boala. Am început să am migrene îngrozitoare și am fost nevoit să părăsesc circul». Am bănuit că Mopsul avea un calcul ascuns care-l determina să relateze o întîmplare nu tocmai avantajoasă — nu era el omul care să recunoască sincer că-i fusese atît de frică — dar n-am izbutit să aflu nimic din ochii lui șireți. "Aici nu te mai doare capul?" l-am întrebat. A rîs. "Nu, aici îmi e continuu frică". Mințea? N-am insistat deoarece a intervenit Călugărul: "Ați auzit? Îi e frică. Dumnezeu să-l binecuvînteze. Amin".

Domnul Andrei mi-a atras atenția să ascult ce cîntece îngîna Călugărul cînd era beat. Erau melodii tărăgănate, în care te așteptai să fie invocat cerul, dar

deodată descopereai, uimit, că fostul călugăr îşi amintea de o femeiuşcă pe care o iubise. Cînd se trezea din beție, era cuprins de remuşcări negre. Striga: "Sînt un gunoi, Doamne, un gunoi" şi se lovea cu capul de podea. Se ruga lui Dumnezeu să-l ierte, bătea mătănii, apoi în disperarea pocăinței se îmbăta iar. Nimeni nu ştia cum făcea rost de băutură, unde îşi ascundea sticlele şi cum reuşea să-i înşele pe cei care-i făceau percheziție şi care nu izbuteau niciodată să găsească nimic. Îmbătîndu-se, plîngea şi bolborosea "Doamne, iartă-mă", pentru ca, dintr-odată, să înceapă cu cîntece deocheate. Se vorbea că din pricina asta fusese alungat din mînăstire. Purta un fular soios de lînă, de care nu se despărțea niciodată, nici vara, şi se poreclise singur, în derîdere, "Cobaiul lui Dumnezeu. " Dar nu era un şarlatan. Credea, din cîte mi-am dat seama, cu aceeaşi pasiune şi în plăcerile lumeşti şi în împărăția cerească şi tocmai aceasta era drama lui, că nu putea împăca aceste pasiuni şi nici nu era ipocrit ca să ascundă una din ele, pentru a părea fie depravat, fie sfînt. Nu, Călugărul se încăpățîna să nu renunțe la nimic, justificîndu-se prin vorbele Sfîntului Augustin: "Iubeşte şi fă ce vrei". Pretindea, dealtfel, la beție, cînd avea curajul să fie neruşinat, că lucrurile s-au încurcat în lume după apariția lui Dumnezeu. Pînă atunci, zicea el, totul fusese clar, nu existau nici păcat, nici iertare; exista doar nevoia de a ucide şi de a iubi. Ceilalți se grăbeau să-l certe, "Du-te şi te culcă, bețiv păcătos", deşi în blasfemia Călugărului era şi un sîmbure de adevăr, fiindcă, în istorie cel puțin, infernul a apărut numai după ce a fost trîmbițat paradisul. În schimb, îl ascultau cu plăcere de cîte ori avea mîncărime de limbă şi îşi amintea de societatea secretă în care

intrase după ce fusese izgonit de la mînăstire; un fel de sectă care îşi fixase drept țel de necrezut să se răzbune împotriva oamenilor de valoare care aveau proasta inspirație să ia în rîs prostia şi pe imbecili.

Istoria acestui episod era piesa de rezistență a Călugărului. Şi întotdeauna aşteptam să văd împotriva cui se îndrepta nelipsita înțepătură finală. "Membrii de marcă ai sectei (Călugărul începea totdeauna pe un ton de cronicar imparțial) erau imbecili adevărați, necorciți cu vreun deştept şi îi urau de moarte pe cei care îşi permiteau să rîdă de titlul lor de noblețe. Îi treceau pe listă şi îi urmăreau pînă în pînzele albe. De aceea mi s-a făcut teamă să hrănesc prea mult purecii acolo. Fiindcă deştept poți să pari fără să fii, dar dacă nu eşti un prost autentic te dai de gol. Scapi o vorbă mai ca lumea şi eşti pierdut. M-am prefăcut eu cît m-am prefăcut, însă imbecilii pur sînge au mirosul fin. Simt pînă la urmă cînd unul nu e din rasa lor. Mai venea cîte un deştept care făcea pe prostul, care nu avusese noroc în meseria lui şi căuta să se chivernisească altfel. La început reuşea să se descurce, să se piardă printre ceilalți. Dar a fi deştept într-o societate de proşti e un defect pe care nu ți-l poți ascunde la nesfîrşit, într-o zi ceva te trădează. Un nimic şi adevărul iese ca o pată de ulei la suprafață. Iar impostorii prinşi de imbecili nu sînt iertați niciodată. Pe unul l-au aruncat cu capul în jos de pe un pod într-o noapte. Încît mi s-a făcut frică. Dacă mă prind ăştia? mi-am zis. Fără să mă pretind prea deştept, nu eram chiar de-al lor. Ca să nu mă trezesc şi eu azvîrlit de pe un pod, m-am gîndit că era mai bine s-o şterg. Mi-am luat tălpăşița şi m-am făcut vînzător de limonadă... (Aici intervenea o pauză. Era momentul critic, cînd Călugărul se pregătea să se întoarcă din poveste în

realitatea imediată. Ceea ce se întîmpla în diverse feluri.) Dar, apropo, nu-mi aduc aminte să vă fi văzut şi pe voi pe listele de suspecţi. Figurau acolo oameni de toate profesiile. Şi piloţi şi artişti şi judecători integri. Şi nu v-am văzut printre ei. Mai degrabă aţi fi avut poate şanse să ajungeţi la loc de cinste, dacă m-aţi fi cunoscut pe mine, să vă iniţiez. Tu, Dominic, ai fi beneficiat şi de uniformă... Adică nu, am glumit. (Cînd Dominic înghiţea în sec era semn de primejdie.) Ce, nu mai ştii de glumă?" Trecutul lui Dominic era aproape legendar. Crescuse într-un bordel unde prostituatele se întreceau să-i dea bunătăţi sărmanului copil găsit sau născut pe ascuns de una din ele. Cu timpul se obişnuise să stea în salon unde veneau clienţii şi să caşte gura la ce auzea. Uneori se juca ridicînd fustele uneia din multele sale mame adoptive. Celelalte rîdeau atunci de se prăpădeau: "Vai, ce drăgălaş e!". Apoi Dominic trecuse la fapte şi mai îndrăzneţe. Se furişa pe urma prostituatelor care îşi conduceau clienţii în camere şi se uita prin gaura cheii. Cînd a fost prins, s-a trezit mutat la poartă. Din ziua aceea, singura profesie pe care a practicat-o a fost aceea de portar. Mulţi ani păzise cu statura lui impozantă uşa unui bar de noapte. Dansatoarele bete îl alintau zicîndu-i "dragul nostru idiot". Dar Dominic nu se supăra. Se apleca, le săruta mîna ceremonios, ca un general la un bal de la curte. Era mîndru de uniforma lui şi avea ţinută. Beneficia în plus de un pumn greu cu care doborîse, se zicea, mulţi scandalagii recalcitranţi, aruncaţi în stradă ca nişte cîrpe. Odată a fost chiar pe punctul s-o păţească. Fusese prea convingător cu un beţiv gălăgios şi îi spărsese timpanul. Noroc că a doua zi individul nu şi-a mai adus aminte în ce împrejurări fusese lovit. Masiv, lat în umeri, cu un gît ca de taur,

Dominic îşi purta şi halatul de la azil ca pe vremuri uniforma cu fireturi; cu o uşor ridicolă importanță. Mopsul îi zicea în batjocură uneori "dragul nostru idiot", dar, bineînțeles, nu de față cu Dominic. "Are şi acum mînă grea, mi-a suflat Domnul Andrei, şi cînd te apucă... Nu s-a dezbărat de asta şi de un vechi tic profesional: să urmăriți că face şi acum cu ochiul tuturor femeilor pe care le întîlneşte".

Acelaşi halat vişiniu, ars la spălat, părea o haină de doliu pe umerii lui Dodo, un fost pianist, cu degete încă frumoase şi cu gene lungi, de femeie. Dodo era sfios, blînd şi ros de o tristețe tăcută. Se vorbea despre el că avusese un talent ieşit din comun. I se prevăzuse o carieră artistică strălucită. O decepție sentimentală însă, luată prea în serios, stricase totul. Tînărul pianist îndrăgostit a vrut mai întîi să se sinucidă. S-a hotărît apoi pentru o sinucidere ocolită: a sacrificat muzica. Mai tîrziu cînd s-a desmeticit, a fost prea tîrziu. N-a mai reuşit decît să cînte într-un restaurant, pînă ce, într-o noapte, după un scandal, a fost dus într-un beci şi bătut peste degete. Domnul Andrei avea însă altă versiune în privința lui Dodo. "Din păcate pentru el era un băiat cu trecere la femei. Asta i-a fost fatal. În loc să-şi vadă de muzică, în loc să exerseze la pian, şi-a folosit degetele ca să mîngîie femeile. Era mai plăcut şi mai simplu decît la pian. Cînd şi-a dat seama cît timp a pierdut astfel, era prea tîrziu. Avea douăzeci şi opt de ani şi chiar în ziua respectivă, curat ghinion! sau semn al destinului! i-a căzut sub ochi o frază fatală. Fraza suna astfel: "Dacă n-ai reuşit să devii celebru pînă la douăzeci şi opt de ani trebuie să renunți la glorie". Bietul Dodo s-a consolat să rămînă cu femeile. Le-a iubit mai departe şi a cîntat cu degetele pe carnea lor muzica dulce a dragostei,

înăbuşindu-şi în această plăcere decepțiile pentru gloria pierdută. Pînă cînd femeile au luat-o, ca şi în cazul meu, pe urma gloriei. L-au părăsit şi ele. Atunci Dodo s-a angajat la un restaurant. Bietul Dodo. Ca un papagal..." De ce ca un papagal, n-am înțeles.

Anton fusese judecător. Cum auzea de o ceartă se şi înființa. Punea întrebări, cerea lămuriri, vroia să-şi formeze o părere. Îi plăcea să-şi aducă aminte cîte fleacuri îi influențaseră altădată sentințele. "Cei din sală îşi închipuiau că verdictul meu era precis întemeiat pe paragrafe de legi totdeauna. Aş! Uneori culoarea ochilor acuzatului era mai importantă decît legea. Pe unul l-am condamnat mai aspru numai pentru că avea urdori la ochi şi eu nu suportam asta. I-am dat un an de închisoare peste ce i se cuvenea. Dacă l-aş întîlni acum, i-aş cere iertare..." Şi cufundat în amintiri, Anton ofta, regretînd, desigur, nu numai păcatele cu care se încărcase, ci şi posibilitatea, pierdută pentru totdeauna, de a le mai săvîrşi; tinerețea însemna, vai, vremea cînd acuzații din boxă se uitau spre el ca o vită în pragul abatorului. În rest, era un om discret. Rar se plîngea de ceva; i se părea că ar fi dăunat prestigiului său. Cu profilul lui acvilin, de pasăre de pradă îmbătrînită, stătea de obicei lîngă Dodo şi prefera, ca şi el, să asculte.

Ehoan, ce nume mai era şi ăsta? poate de aceea toți îl evitau şi îi ziceau simplu Hingherul, alergase toată viața după cîini să-i prindă şi tocmai la picioare îl lovise blestemul cîinilor capturați. I se umflau şi, din pricina asta, avea mereu neplăceri. Îşi lărgise pantofii, udîndu-i cu apă şi pe urmă purtîndu-i uzi, dar degeaba. Cînd picioarele i se făceau ca nişte butii, nu se mai putea încălța. Trebuia să meargă cu picioarele goale. "Ai picioarele ca apostolii lui Caravaggio", i-am

zis într-o zi. Hingherul s-a întors spre mine încruntat. Crezuse, poate, că-l înjurasem. Nu-mi plăcea meseria pe care o avusese, de aceea îl mai necăjeam uneori, la început, înainte de a observa că acest bătrîn rezervat, bizar, umblînd veşnic cu un basc pe cap, avea o slăbiciune pentru cîini care inspira teamă şi respect. Rîdeam cînd întindea mîna vreunui cîine şi spunea "Dă laba", iar acesta se executa docil, dar dacă ne auzea şi întorcea capul ne îngheța rîsul pe buze. Ne fîstîceam imediat şi plecam de-acolo sau îi zîmbeam, prieteneşte, ca să nu se supere.

Cel mai simpatic mi se părea Siminel. Poate şi fiindcă am citit într-o carte că vidanjorii seamănă cu zeii. Siminel suferea de angină pectorală. Nu ieşea niciodată afară pe vreme rece fără să îmbrace un pulover pe sub halat. Visa să vadă țările calde, a fost dealtfel primul care m-a rugat să-i vorbesc despre deşert, şi avea un suflet de copil. Rîdea cu mare plăcere, sincer şi contagios. Cînd auzeai pe cineva rîzînd în hohote, ştiai precis că acolo se afla el. Am rîs şi eu cu lacrimi cînd mi-a povestit cum, odată, nişte hoți care-l credeau plin de bani l-au dus pe întuneric într-un loc pustiu şi acolo l-au amenințat că-i fac de petrecanie dacă nu le dă tot. «Eu aveam ceva bani, îşi amintea vesel Siminel, dar nu la mine. Şi adevărul e că, o clipă, am fost gata să le spun. Era un vînt rece care mă pătrundea pînă la oase şi m-am gîndit că-mi va fi foarte frig în mormînt. "Mai bine le zic de bani, să mă ducă acasă". Dar s-a întîmplat ceva care nu mi-a dat voie. Am făcut pe mine de frică. Atunci m-a umflat rîsul. "Tocmai eu care sînt vidanjor... să vadă ăştia că m-am cufurit pe mine?" "Ce rîzi?" au zbierat ei. "Uite aşa, ce n-am voie?" i-am înfruntat. Atunci unul din hoți le-a spus celorlalți: "Lăsați-l, bă, că e un păduche.

Hai, cară-te", s-a întors spre mine. Dar eu nu vroiam să mă mişc deloc. "N-aveţi decît să vă căraţi voi. Eu aicea rămîn". Şi m-am aşezat jos ca să nu priceapă pricina curajului meu. Au bombănit şi s-au dus».

O aventură hazlie şi picantă, dar cu un final mai puţin vesel, povestea şi Nelson, un fost marinar, un roşcovan îndesat care, bîrfeau gurile rele, s-ar fi bucurat că a rămas chior deoarece în felul acesta semăna cu vestitul amiral, deşi împrejurarea în care îşi pierduse ochiul nu era deloc glorioasă. Faptul se petrecuse la prima cursă în ocean, pe un vas destul de şubred, a cărui punte plină de pete de ulei şi lunecoasă juca sub picioare pe timp de furtună. Sub rafalele unei furtuni oribile, Nelson a ieşit să caute ceva pe punte şi a observat acolo un domn foarte distins, bine îmbrăcat şi cu capul gol, stînd nemişcat în ploaie, balansîndu-se odată cu vasul şi străduindu-se să-şi păstreze echilibrul. S-a apropiat să-l ajute, dar cînd ajuns lîngă el l-a auzit murmurînd: "Domnule, nu pot se mă mişc din cauza furtunii şi nu mă mai pot ţine. Nu vrei dumneata să fii atît de bun să mă deschizi la pantaloni?" În prima clipă, n-a înţeles. Apoi s-a înfuriat. A crezut că domnul distins şi cherchelit îşi bătea joc de el şi n-a gustat gluma. A scos un briceag, apropiindu-se să-i taie nasturii pantalonilor ca să-l înveţe minte, ceea ce l-a speriat, fireşte, pe domnul distins şi l-a silit să se lipsească de serviciile marinarului şi chiar să se apere. Din pricina unei pete de ulei, Nelson a alunecat, a căzut pe briceagul deschis şi de-atunci a trebuit să poarte o banderolă neagră, pe care n-o mai spălaseră decît ploile.

Dar cel mai ciudat era Victor, un bătrîn slab, chiar costeliv, care se ţinea de ceilalţi fără să se amestece totuşi cu ei. Rămînea puţin mai departe şi asculta;

absent, ca praful pe mobile. Nu vorbea aproape cu nimeni. Îşi strînsese în cameră, într-o cutie veche de conserve, tot felul de fleacuri, nasturi, agrafe, penițe, ace, de care, zicea, putea să aibă nevoie într-o zi şi se supăra foc dacă îndrăznea cineva să-i scormonească prin ele. "Feriți bijuteriile Coroanei", rîdea Mopsul, țuguindu-şi buzele otrăvite. În general era lăsat în pace şi nimeni nu prea vroia să aibă de-a face cu el deoarece se răspîndise părerea că prea multă intimitate cu Victor aducea nenoroc. Poate că era, însă, singurul înțelept dintre noi, cine ştie? Domnul Andrei mi-a şoptit că nu trebuia să-l judec după halatul mîncat de molii; fusese un om cult, un filosof, devenise ciudat din prea multă învățătură. Şi, ce-i drept, ochii miopi şi trupul încovoiat ca o paranteză (poate din pricină că stătuse ani în şir aplecat deasupra cărților) se potriveau cu aceasta bănuială. Cea mai mare ciudățenie a lui Victor era că ținea ascuns sub pernă un dicționar vechi din care tăia zilnic un cuvînt. Cuvintele tăiate nu le mai folosea. Cînd vorbea, frazele lui erau eliptice. Nu supăra pe nimeni, stătea lipit de tăcerea lui ca lichenii de stînci şi de abia azi înțeleg că, neavînd curaj să se sinucidă, Victor alesese o formă mai suportabilă de a se obişnui cu moartea, treptat, învățînd să devină mut.

Nu ascund că am avut momente în care aproape m-am ruşinat comparîndu-mă cu unii dintre bătrîni. Şi primul la care mă gîndesc spunînd asta e Hingherul care hăituise toată viața cîinii prin praful străduțelor dosnice, care purta acest păcat în varicele mari, ca nişte lipitori vinete, dar care iubea acum cîinii cu o căldură şi un devotament ce-l făcuseră în ochii mei aproape un sfînt. Mila mea pentru animalele închise în cuşti pe la circuri sau prin grădini zoologice a fost

egoistă; în ea nu m-am văzut decît pe mine. Pe cînd Hingherul suferea dezinteresat pentru fiecare cîine lovit. Era în stare să doarmă lîngă un cîine bolnav şi cred că a şi făcut-o. Uneori lipsea nopți şi zile întregi. Rătăcea prin bălăriile care creşteau vara, înalte cît omul şi chiar mai mari, în spatele azilului, unde se ascundeau tot felul de cîini pripăşiți. Noi ne aventuram rar pe-acolo; el umbla fără grijă; dacă era cazul bolborosea ceva într-un limbaj, neomenesc pe care însă cîinii îl înțelegeau. Odată, țin minte, a apărut chiar în fața azilului un cîine mare cît un vițel, roşu ca focul. Toți care ne găseam afară în clipa aceea am tulit-o în coridor, cu excepția Hingherului care a rămas pe trepte. S-a uitat la cîine şi cîinele s-a uitat la el. Apoi, fața Hingherului s-a destins, iar buzele au început să scoată sunete tulburi. Cîinele a ciulit urechile şi a dat din coadă. Uluiți, am văzut cum amîndoi s-au tolănit pe pămînt la soare; Hingherul mîngîia bestia, iar aceasta se uita, supusă, în ochii lui.

Ca să fie în stare de o asemenea minune, mi-am zis, Hingherul trebuia să cunoască absolut totul despre cîini. Nu se jucase în meseria lui. În timp ce eu... "Dacă trebuie să fim mediocri, atunci să fim nişte mediocri desăvîrşiți", asta era gluma mea preferată în timpul studiilor de la Belle Arte. Şi cam tot pe atunci îmi alesesem această deviză, invocînd autoritatea lui Talleyrand pentru ea: "Surtout pas de zele". Nu ținusem să depun zel în nimic. Nici la învățătură, nici în dragoste, nici în recunoştință. Şi dacă era să-i judec prin această prismă, şi alți bătrîni erau mai buni decît mine. Aproape fiecare avea în urma lui un exces. Poate chiar din pricina unor excese eşuaseră acolo. Bătrînețea şi împrejurările îi ticăloşiseră pe unii sau îi siliseră să pară uşor ridicoli, însă, trebuia să recunosc,

eu n-aveam nici o calitate care să-mi dea dreptul să-i dispreţuiesc. Fiecare dintre ei tînjea în secret după ceva. Dominic tînjea după o uniformă cu fireturi. Anton tînjea după un proces; cînd se gîndea la asta se îndrepta din spate, devenea marţial şi parcă nici proteza nu-i mai jucă în gură. Dodo tînjea după un pian. Siminel tînjea să ajungă într-o zi în ţările calde. Se minţeau, înţelegeam asta. Dar oare nu există situaţii cînd, dacă nu te laşi legănat de minciuni, nu te laşi legănat de nimic? N-aveau voie să treacă balta şi de aceea cătunul era pentru ei un eldorado interzis. Se duceau cîteodată pînă la marginea bălţii şi se uitau dincolo, la căsuţele de chirpici pe care nu le văzuseră niciodată de aproape. Nu îndrăzneau să se urce în bărci. Consemnul suna limpede: cine trece nu mai e primit înapoi. Şi nu m-a surprins cînd, după prima mea vizită în cătun, m-au asaltat cu întrebări. "Cum a fost? E adevărat că există văduve care tremură de bucurie cînd apare un străin?" "Şi pescarii ce fac? Stau chiar aşa, în faţa cafenelei, fără să scoată o vorbă?" "Dar de ce tac? Nu v-aţi lămurit?" "Şi ce-i cu cerbii aceia? Nu-i minciună?" "De unde pînă unde cerbi pe ţărmul mării? Nu s-a mai pomenit aşa ceva. Ce, sînt cîini să se pripăşească acolo?" "Şi de ce rămîn, să fie împinşi în mlaştină, cînd nimic nu-i opreşte să plece, să fugă? Am înţeles că pădurea de sălcii nu e împrejmuită". "Dar pe tine cine te opreşte să pleci? se întoarse Mopsul spre Domnul Andrei. A, cine te opreşte? Poţi oricînd să-ţi iei bagajul şi s-o porneşti încotro vezi cu ochii. Şi totuşi stai aici. La fel şi cerbii". Ce era de obiectat? Pielea de şopîrlă a Domnului Andrei făcu mii de încreţituri, dar nu pentru un răspuns, ci pentru o altă întrebare. "Dar cine ne vînează pe noi?" "Dumnezeu, interveni Călugărul. El

ne vînează pe toți". "Ei, Dumnezeu, făcu Mopsul. Dumnezeu nu-şi pierde timpul pe marginea mlaştinei de aici. E ocupat cu alte mlaştini mai mari". Siminel îndrăzni cu jumătate de gură: "Poate că Bătrînul. Stă în sala lui cu oglinzi şi ne urmăreşte de-acolo. Se distrează..." De dată aceasta toți tăcură, cu un amestec de aprobare şi spaimă.

Dar oricît de proastă era părerea pe care o aveam despre mine, tot am rămas perplex în clipa cînd m-a fulgerat bănuiala că amintirile la care se refereau bătrînii puteau fi, în întregime sau în parte, pură închipuire. Asta s-a întîmplat într-o zi în care Mopsul se lăuda: "Hei, puişori, în meseria mea n-aveam voie să greşesc. Dacă nu prindeam bara, adio. În cîteva secunde ar fi trebuit să-mi fac formalitățile pentru lumea cealaltă. De aceea am învățat să fiu mai atent decît alții. Siminel, tu dacă greşeai nimereai cel mult într-o hazna, Anton dacă greşea, îl ținea pe altul mai mult ori mai puțin decît trebuia la răcoare, Hingherul scăpa o javră, Călugărul pierdea o liturghie, în vreme ce eu... Eu trăiam cît timp nu greşeam, încît trageți şi voi concluzii de aici". Ceilalți se enervaseră. Nu ştiu de ce atunci am fost aproape sigur că Mopsul nu fusese niciodată acrobat la trapez şi că mințea cu neruşinare. N-aveam nici un temei pentru bănuiala mea şi totuşi am început să fiu mai atent. Ce se întîmpla acolo? Într-o clipă, toți mi s-au părut nişte acrobați care jucau fără plasă, dar nu într-o arenă, ci deasupra realității, trăncănind despre un trecut pe care şi-l născoceau ori şi-l corectau, şi-l completau; de ce? Aveam senzația că întrezăresc urme de fard în ridurile bătrînilor. M-am suspectat că le atribuiam propria mea dedublare, că împrumutam realității o subrealitate care nu era decît în mintea mea. În zadar.

Din ziua aceea n-am mai putut să mă lepăd de această obsesie, că asistam la un joc de măşti; ea s-a cuibărit în gîndurile mele intime, a prins rădăcini, a înflorit şi n-am mai reuşit s-o ignor. Şi mă mir că m-am abţinut să nu-i suflu lui Dinu o vorbă despre asta; am făcut-o poate ca să nu rîdă de mine. La spital, cunoscusem o femeie care scria tot timpul. Umplea coli întregi şi pe faţă şi pe dos în cea mai deplină tăcere. Privea cîteodată în jur, absentă, şi se apleca apoi, scriind mai departe. M-am apropiat pe furiş şi am tras cu ochiul. Foile erau aproape identice; diferea doar numele culorii pe care o repeta de la primul la ultimul rînd, cu o caligrafie ordonată, meticuloasă: verde verdelui verde verde verzi verdelui verde verde verzi verde... Nu eram foarte departe de ea, intrigat de jocul bătrînilor. Toate gîndurile mele se învîrteau în loc: de ce? oare de ce? de ce oare? de ce? Pînă cînd mi-am dat o explicaţie. Bătrînii trăiau cum trăisem eu în copilărie în camera cu poze, dar nu era joc ce făceau. Sau dacă era un joc, el era profund serios. Pe măsură ce realitatea muşca mai adînc din trupul lor, se refugiau mai mult în amintiri imaginare.

Apoi am făcut legătura cu ce-mi spusese Arhivarul şi dintr-odată subrealitatea acestui refugiu mi s-a părut copilăros de logică. Toţi îşi lăsaseră cîndva trecutul la arhivă, după care, cu timpul, profitînd de faptul că nimeni, cu excepţia Arhivarului, nu cunoştea adevărul, căutaseră să uite unele lucruri din viaţa lor, să le azvîrle din memorie şi să mobileze altfel încăperile goale.

Să spun, deşi n-ar mai fi nevoie, că nu mă scandaliza minciuna. Ar fi fost, dealtfel, caraghios şi n-am dus niciodată ipocrizia atît de departe. Minciuna mă ajutase de multe ori să ies din impas, ea mi se

părea chiar comodă în anumite împrejurări; ca un costum pe care ți-l croieşti singur, după gustul tău şi pe care, dacă nu-ți convine, îl schimbi cu altul; pe cînd adevărul n-ai cum să-l cîrpeşti, să-l lărgeşti, n-ai cum să-i modifici croiala; dacă te strînge, te simți în el ca într-o cămaşă de forță. Încît n-aveam motive să fiu indignat, nu asta era problema. Altceva mă descumpănea. Înțeleg să minți, dar să ştii că minți! Or, bătrînii nu mai deosebeau adevărul de minciună, nu mai deosebeau realitatea de închipuire. Povesteau un trecut în parte visat, cîrpit şi nu mai ştiau nici ei cu exactitate care fusese adevărata lor viață, cîtă autenticitate exista în urma lor, Minciuna le intrase în pori ca praful de marmură în pielea sculptorilor.

Erau momente cînd ar fi dorit, cu siguranță, pentru ei înşişi, numai pentru ei înşişi, să ştie exact ce au fost, dincolo de întîmplările care se umflaseră în timp, cu sîngele supt, ca nişte lipitori crescute pe trupul realității. Uneori, seara, cînd coridoarele se goleau de lume, îl vedeam pe cîte unul dînd tîrcoale prin apropierea arhivei, singur, tăcut, cu gulerul la halat ridicat ca să nu fie recunoscut, de parcă adevărul aflat înlăuntru, în hîrțoagele Arhivarului, păstrat ca plantele presate în ierbar, putea fi mirosit, adulmecat. După care cei care se învîrteau pe-acolo se duceau pe țărm, se uitau la stînci şi la mare, înțelegînd probabil că n-aveau să mai regăsească niciodată trecutul întreg, cum nu mai puteau să fie o dată tineri.

Pe de altă parte, se şi temeau, mi-am dat seama. Dacă trecutul adevărat îi sărăcea? Domnul Andrei putea să descopere că n-a fost în realitate decît simplu spălător pe un aeroport. Anton, că n-a fost decît grefier. Încît doreau şi nu doreau să afle adevărul. Aveau uneori nostalgia lui, dar mult mai înclinați erau

să-l socotească primejdios. Mai ales că niciodată nu se ştie cît adevăr poate îndura un om, în ce doză care să nu fie mortală. Numai zeii şi brutele sînt maşini fiziologice desăvîrşite pe care nici un adevăr nu le poate deregla. Din acest motiv, cred, arhiva fusese înzestrată cu o broască solidă, iar Arhivarul avea ordine stricte, să nu permită nimănui accesul, acolo, în lipsa lui. Dacă la început arhivei nu i se dăduse, poate, prea mare importanță, cu vremea devenise o veritabilă magazie cu dinamită.

Unii, îndeosebi Domnul Andrei şi Siminel, pretindeau că şi istoria Bătrînului se găsea în arhivă, într-un plic special, sigilat cu ceară roşie, dar cei mai mulți, auzind asta, zîmbeau: "Basme". În orice caz, pentru acest ipotetic secret fuseseră întreprinse, cu ani în urmă, singurele tentative de forțare a arhivei. "Odată, cînd Arhivarul zăcea bolnav — mi-a povestit Domnul Andrei — Mopsul a reuşit să desfacă broasca şi a încercat să se strecoare înlăuntrul. A împins uşa, dar ce spaimă a tras! În încăpere, ce credeți, fusese lăsat de pază un cîine uriaş care a făcut un salt furios spre uşă, să-l omoare nu alta. Spre norocul lui, Mopsul a fost iute de mînă şi de picior. A doua oară, tot el i-a convins pe Hingherul şi pe Anton să-l ajute". Se mai vorbea încă despre această întîmplare de pomină pe care mi-a relatat-o chiar Mopsul înainte de izbucnirea conflictului dintre noi: "Hingherul s-a dus înainte să îmblînzească bestia. Eu şi Anton ne-am dus pe urmă. Dar n-am putut să intrăm. Hingherul n-a vrut să ne deschidă uşa! Ne-am rugat de el în toate felurile. Degeaba. Şi vorbea, domnule, cu cîinele, aşa cum vorbeşti cu un om. Noi îi şopteam prin crăpătura uşii: «Hingherule, deschide, ce dracu faci? Că vine cineva şi ne prinde». El nici nu vroia să ne răspundă.

Discuta mai departe cu cîinele. Ce dracu şi-or fi vorbit, nu ştiu, că eu n-am învățat limba cîinească. Şi nici cînd i-a strigat Anton: «Hingherule, în numele legii te somez să deschizi!« nu s-a sinchisit. Pînă la urmă a trebuit să plecăm. Cînd a venit, tăcut şi îngîndurat, ne-am repezit să-l luăm la rost: «Bine, omule, îți bați joc de noi? Ne laşi să stăm ca proştii la uşă? De ce dracu nu ne-ai dat drumul?» Şi ce credeți, domnule sculptor, că ne-a răspuns? Ne-a zis: «Dacă deschideam, ar fi omorît cîinele». Ei, ați mai pomenit vreun hingher care să se îndrăgostească de un cîine? (Şi Mopsul făcu un semn prin care să-mi sugereze că Hingherul nu era tocmai zdravăn la minte. ) Deşi mai bănuiesc ceva. Cred că Hingherul şi-a recitit povestea lui şi a găsit acolo ceva care l-a tulburat foarte tare, pentru că de-atunci a devenit şi mai ciudat şi mai tăcut, nu mai discută aproape cu nimeni. I-o fi fost frică să nu vedem şi noi".

După ce s-a aflat de spargere, au fost voci care au cerut insistent să se dea foc hîrțoagelor, pentru ca să nu mai tenteze pe nimeni şi să nu existe pericolul ca într-o zi un intrus să-şi vîre nasul în tainele celorlalți şi să-i terorizeze după aceea. Destul că ştia Arhivarul. Mai bine se transforma totul în cenuşă, în scrum şi astfel dispărea orice pericol. Dar alții s-au împotrivit şi au rugat să nu se dea totuşi foc arhivei. "Poate că într-o zi..." Nu prea ştiau ei la ce sperau să le folosească "într-o zi" adevărul, dar nici nu se hotărau să-l arunce în foc. Şi, pentru a fi mai convingători, au cerut să se anunțe că vor fi izgoniți fără milă din azil cei care ar mai îndrăzni să forțeze uşa arhivei. Într-o privință îi admiram pe bătrîni. Ce reuşisem eu? Să mă revolt împotriva tatei? Să mă prefac modest, ca să-mi servesc mai bine vanitatea? Fleacuri. Ei îşi jucau chiar

amintirile la trapez! Auzisem despre nişte insecte care fac înțepături otrăvitoare altor insecte, fără să-şi omoare victimele. Paralizate, acestea continuă să trăiască, iar insectele otrăvitoare îşi depun ouăle în corpul lor, transformîndu-le în hrană vie. Aşa se întîmpla şi cu bătrînii. Nu mai puteau să-şi ofere nimic la vîrsta lor, în azil, în schimb le rămînea golul lăsat de trecutul de care se despărțiseră; el era hrană vie pentru imaginația lor. Puteau să-şi dea frîu liber închipuirii, să mintă, să viseze, să-şi remodeleze amintirile, de parcă timpul era de ceară, şi se fereau cu grijă să se mire de alții pentru ca la rîndul lor să fie crezuți. Numai cînd apărea Arhivarul deveneau reticenți şi stînjeniți, stricînd, atunci, totul. Antipatia pe care mi-o inspirase omul dintre hîrțoage şi care sporise destul de repede (se pretindea istoric de meserie, dar în afară de istoria azilului nu ştia probabil nimic), mă făcea să nu văd cu ochi buni stînjeneala şi teama lor. Mă enerva faptul că se gudurau în jurul mitocanului de Arhivar, că-l salutau, plini de respect, ca să-i cîştige bunăvoința, deşi înțelegeam de ce se purtau aşa. Stîrpitura ştia tot, despre fiecare! Era gardianul trecutului lor, notat conştiincios în hîrțoagele îngălbenite, clasat, ordonat, pregătit pentru orice, inclusiv pentru compromiterea celor care nu i-ar fi fost pe plac, de aceea îşi permitea, viezurele, profitînd de rolul lui, să rînjească trecînd pe coridoare. Cine ar fi îndrăznit să-l pună la punct? Bătrînilor şi chiar doctorilor le era frică de el. Arhiva fiind pe mîna lui, la discreția lui, putea să măsluiască orice, ori să divulge unele lucruri neplăcute. Era de ajuns să scape o vorbă, bîrfitori existau destui în azil. O asemenea perspectivă îi intimida şi chiar îi înfricoşa pe toți, silindu-i să fie prudenți, iar Arhivarul abuza de asta

purtîndu-se ca unul din acei mici despoți care repetă la bucătărie ceea ce au văzut în salon. Îşi arăta dinții stricați şi putrezi, de-ți venea să-l plezneşti peste mutră, avînd aerul cuiva care zice în gînd: "Lasă, nu mă păcăleşti tu pe mine. Eu ştiu cine eşti în realitate. Fă pe deşteptul cu alții".

Asta m-a făcut să iau foc cînd Domnul Andrei mi-a atras atenția că Arhivarul îl trăgea de limbă pe portar în legătură cu mine. "De ce te interesezi de mine pe la alții, domnule?" m-am răstit la el năvălind în arhivă. Surprins, Arhivarul s-a retras ca un şobolan speriat în spatele mesei la care lucra. Împiedicîndu-se, şi-a scăpat ochelarii pe jos şi, căutîndu-i, a călcat din greşeală pe ei şi a zdrobit lentilele. Fără ochelari nu mai vedea nimic. Era ridicol, lipsit de apărare acolo în spatele mesei şi mi s-a făcut milă de el, deşi pe figura lui jalnică perplexitatea era amestecată cu ură. M-am mulțumit să-i atrag atenția că dacă mai trăgea de limbă pe cineva în legătură cu mine nu-l mai iertam. Şi am ieşit trîntind uşa.

Cam tot atunci mi-am făcut, dintr-o prostie, şi din, Mopsul un duşman.

— Ulise, i-am zis, de ce eşti atît de modest?

Mopsul m-a privit bănuitor.

— Nu înțeleg, domnule.

— Sînt convins că ai fost mult mai mult decît un biet acrobat la trapez... Hai, mărturiseşte, l-am îndemnat ironic. Dar Mopsul era prea inteligent ca să se lase înşelat de lauda mea.

— Nu, domnule, mi-a replicat el sec. N-am fost altceva.

— Ba ai fost, m-am încăpățînat.

M-a fixat cu ochii lui şireți.

— Dar de ce credeți dumneavoastră că am fost mai

mult decît spun?

— Aşa.

— Poate aveţi dreptate, admise el prefăcut. Şi eram gata să jubilez cînd mi-a scuipat în obraz această ironie: Într-o altă viaţă am fost proprietarul carierei unde aţi învăţat să cioplişi piatra... Şi mi-a întors spatele.

După un timp am aflat de la Domnul Andrei că Mopsul mă bîrfea: "Ce, ăsta-i sculptor? Cine a mai pomenit sculptor care să se mulţumească să cioplească pietre funerare?" Eram de aceeaşi părere, dar nu-mi convenea s-o aud din gura unui individ prost crescut şi veninos. Domnul Andrei a încercat să mă consoleze: "N-are rost să vă supăraţi, domnule sculptor. Pe ăsta nu-l ia moartea, de frică să nu se otrăvească cu el". Tot Domnul Andrei s-a grăbit să le explice celorlalţi că nu era în folosul lor să mă supere. Dacă plecam? Cine ar mai fi venit pe ţărmul acela pustiu? Stîncile de marmură ar fi rămas neatinse, între scaieţi, iar ei ar fi fost îngropaţi, ca morţii de pînă atunci, între bălăriile din spatele azilului. "Bă, nu fiţi proşti, le zicea. Trebuie să ne punem bine cu el, să nu-şi ia catrafusele. Altfel, adio cimitir de marmură. Bătrînul se lasă păgubaş, nu mai cheamă pe nimeni. Şi apoi, altfel îţi ciopleşte piatra de pe mormînt cineva căruia i-ai fost simpatic. Pune omul puţină inimă în meseria lui".

Mai ales acest ultim argument a avut un efect miraculos. Fiecare şi-a ales locul unde ar fi vrut să fie înmormîntat şi mi l-a comunicat în taină. În scurtă vreme s-a creat, pornind de aici, chiar un fel de psihoză. Mă iscodeau pe rînd dacă discutasem proiectul cimitirului şi fierbeau de nerăbdare să mă vadă apucîndu-mă de lucru. Mopsul mă împinsese

astfel, fără să vrea, în atenția generală a azilului. Pînă şi portarul s-a dovedit sensibil la eternitate. M-a luat într-o zi de o parte şi mi-a explicat: "Eu n-ar trebui să mă grăbesc. Sînt încă tînăr. Dar nu poți să ştii niciodată ce se întîmplă. Mi-am ales de aceea şi eu un loc". După asta, de cîte ori mă zărea, se ridica respectuos în picioare şi îşi scotea şapca decolorată, salutîndu-mă în timp ce-şi ştergea cu dosul mîinii chelia transpirată: "Să trăiți, domnule sculptor". Dacă n-aveam chef de el, îi răspundeam la salut şi treceam mai departe. Altfel îmi plăcea să petrec cîtva timp în ghereta lui, fiindcă mă asculta cu gura căscată, fericit, orice îi spuneam. Ba chiar închidea ferăstruica gheretei ca să nu ne deranjeze nimeni. Îi îndrugam verzi şi uscate şi, uneori, rîzînd, îi puneam palma peste gură: "Ai grijă că-ți intră muştele şi devii carnivor fără să vrei". (Era vegetarian convins, cunoştea nenumărate ierburi pe care le căuta în spatele azilului şi pe care, după caz, le fierbea sau le mînca crude.) El zîmbea jenat şi închidea gura, dar ochii îi străluceau mai departe. De abia aştepta să continui, recunoscător că-mi pierdeam timpul cu el, să-i povestesc. A fost primul din azil pe care am experimentat plăcerea de a fi ascultat cu admirație.

Singur Mopsul mai bombănea, închipuindu-şi că răutățile lui nu ajungeau la mine: "Pietrarul ăsta nu valorează cît un cartof degerat din moment ce Bătrînul nu l-a chemat la el de cînd a sosit, şi a trecut ceva timp, dar face pe nebunul şi se plimbă prin azil de parcă ar fi..." Şi scuipa pe alții, denigrîndu-mă.

Se făcea că eram într-un fel de casă izolată, undeva pe un cîmp. Clădirea nouă, abia terminată, fără nici o mobilă, cu pereții albi, goi, cu pete de var încă pe geamuri şi pe jos. Mai multe camere şi în fiecare cameră cîte un bărbat. Zidari? Zugravi? Ucigaşi travestiți? Tăceau şi tăcerea lor avea ceva amenințător. Cuprins de presimțiri rele, am început să mă retrag spre ieşire, fără să mă grăbesc, ca să nu-mi trădez panica. Şi eram gata să reuşesc cînd unul dintre acei indivizi spelbi mi-a sărit în spate şi m-a strîns de gît, şuierîndu-mi cu o voce fierbinte la ureche: "Ascultă... să-ți spun ceva... de fapt, ai rămas acasă şi dormi... doar visezi că ai plecat la mare... dimineață cînd te vei trezi, te vei duce s-o întrebi pe bătrîna meşterului de cruci dacă mai are nevoie de tine... dar pînă atunci mai e... Încă dormi, încă visezi şi dintr-un vis nu te poți smulge... Într-un vis eşti ca o frunză pe o apă curgătoare... aşa că supune-te visului, Daniel Petric. El e stăpînul tău inexplicabil..." Vocea a şuierat deodată mai tare, am auzit urletul unei locomotive, am țipat, am fugit şi am nimerit într-o bodegă unde, singur în toată încăperea, Dinu stătea la o masă cu o sticlă aproape plină dinainte. Era beat. "În sfîrşit, bine că te-ai decis să vii, a zis. Te aştept de mult. Altfel mă mîncau şoarecii aici." Şi mi-a făcut semn să mă uit la podea. Printre scaune mişunau şoareci. Uneori, se opreau să se uite la noi, curioşi. Dinu mi-a turnat şi mie vin şi, în clipa aceea, am observat că figura lui semăna perfect cu cea a fratelui meu. Era exact chipul din fotografia de porțelan, acoperit de riduri. "Ce mă examinezi aşa?" m-a întrebat, fiindcă nu-mi puteam deslipi privirea de el. Avea aceeaşi expresie cuminte şi chiar acelaşi zîmbet, acum îmbătrînit şi obosit.

"Semeni cu cineva", i-am zis. "Cu cine?" "Nu-l cunoşti. " M-am grăbit să beau vinul care mai era în sticlă ca să putem pleca mai repede de-acolo, să scăpăm de şoareci. "Să ieşim prin spate", a bombănit Dinu, clătinîndu-se. Ne-am pomenit, beți amîndoi, pe marginea mlaştinei. Dinu a început să țopăie, gata să alunece în ea. Mie îmi era rău şi stăteam puțin mai departe. Poate altfel m-aş fi dus şi eu să dansez în noroi, să facem amîndoi pe cerbii. "Daniel, ia-mă la țintă", mi-a strigat Dinu şi m-a înjurat. Atunci am ridicat capul. N-avea decît să se bălăcească în noroi, dar de ce mă înjura? M-am îndreptat mînios spre el; el s-a dat înapoi şi, brusc, rîsul s-a transformat în urlet, deoarece Dinu a alunecat de pe pragul de pămînt unde se afla şi s-a scufundat în noroi pînă în gît. Beția i-a trecut fulgerător. Îngrozit, a început să răcnească: "Ajutor! Daniel, ajută-mă!", dar eu nu eram atît de beat încît să mă duc să murim împreună. Şi s-ar fi înecat poate dacă n-ar fi intervenit Profetul. Încruntat, acesta s-a apropiat lipăind cu cizmele lui uriaşe de cauciuc, a intrat în noroi pînă la brîu, a întins mîna lui mare şi grea şi l-a tras pe Dinu afară. L-a aruncat apoi ca pe un obiect în marginea mlaştinei şi s-a reîntors la grupul de pescari, lăsînd o dîră de noroi în urma lui. Apoi, au dispărut toți, pescarii şi Dinu. Cineva, a cărui față n-o distingeam din pricina luminii prea puternice, îmi spunea cu o voce uscată şi tristă: "Domnule sculptor, nu ştiu dacă dumneata cunoşti o pasăre neagră, împestrițată cu alb, aproape cît o găină de mare care nu e făcută pentru zbor, se codeşte să coboare chiar de pe crengile joase ale copacilor unde se urcă. Iar dacă ajunge în vîrf, nu mai are nici o şansă. Trebuie să aştepte un vînător care s-o ucidă. Căci de coborît de acolo nu e în stare să coboare. Ei

bine, eu sînt o asemenea pasăre. Uită-te cu atenție la mine. Nu mă vezi? Sînt singura pasăre din vîrful copacului. M-am cocoțat aici şi nu mai pot să cobor. Şi vreau să-ți cer o favoare, domnule sculptor. Să fii dumneata vînătorul pe care-l aştept..." Am bănuit că omul căruia nu izbuteam să-i desluşesc chipul ascundea ceva. Îmi întindea o cursă? Am simțit transpirația curgîndu-mi caldă, lipicioasă pe buze, pe bărbie şi m-am trezit apărîndu-mă de ceva, şopîrlă? păianjen?

Am aprins lumina. Îmi crescuse pulsul. Afară era încă noapte. M-am uitat la ceas: două fără zece minute. M-am dus la chiuvetă, mi-am dat cu apă rece pe față, după aceea am căutat prin pat, deşi ştiam că era o copilărie ce făceam. Evident, n-am găsit nimic. Am stins lumina şi m-am vîrît sub pătură din nou, încercînd să readorm. Dar n-am reuşit. Nu mă hotăram nici să mă scol, să citesc din cartea pe care o lăsasem seara lîngă pat, deschisă; o istorie a împăraților romani. Mi-am amintit, în schimb, ce-mi şuierase la ureche individul care mă strînsese de gît... Era posibil oare aşa ceva? Era posibil oare ca zgomotul valurilor izbite de țărm, pe care-l auzeam foarte limpede, să fie vis? iar eu să fiu acasă, învelit cu două pături ca să nu mai simt frigul? Mi se întîmplase doar şi altădată ca în plin vis să mă gîndesc că visam şi să încerc să mă rup din el. Dar numai treaz poți să zici: "Nu mai stau aici, nu-mi place. Plec". Visul îl visezi şi îi aparții. Te loveşti de gratiile lui ca de o cuşcă... Am aprins lumina şi am luat de jos cartea. Am recunoscut ultimul rînd citit: *"Humanitas, Felicitas, Libertas* erau cuvintele înscrise pe monedele din timpul lui Hadrian". Ba chiar am zîmbit amintindu-mi de visul lui Caligula, ca întreaga omenire să fie redusă la un grumaz întins

cuțitului. Humanitas. Apoi am continuat testul: m-am plimbat puțin prin cameră, mi-am încălzit un ceai, am deschis fereastra, am făcut gimnastică şi am respirat aerul înviorător. Deodată m-a pufnit rîsul: "Nu rezolv nimic aşa. Pot foarte bine să visez că fac toate astea". Şi m-am întors în pat, descumpănit de propria mea obiecție, întrebîndu-mă dacă nu cumva o visam şi pe ea.

Dimineața l-am căutat pe Dinu şi i-am povestit tot, mărturisindu-i că de mai multă vreme aveam coşmare noaptea. El m-a ascultat cu atenție. La sfîrşit, mi-a sugerat să-mi notez un timp visele într-un caiet, explicîndu-mi că studiul lor permite diagnosticarea timpurie a unor boli pe care, cu mijloacele obişnuite, le putem descoperi abia mai tîrziu.

— Adică să-mi fac o carte de vise proprie? am rîs.

— Nu rîde, zise el serios. E o investigație ştiințifică despre care se discută din ce în ce mai aprins. Şi pe urmă trebuie să fie foarte interesant să-ți revezi visele după un timp, să-ți dai seama ce te persecută în somn, ce obsesii revin; ți-ai înțelege, poate, viața mai bine decît dintr-un jurnal obişnuit... Aşa ar fi trebuit să fac şi eu, adăugă pentru sine, după care îndepărtă acest gînd. Iți propun să-mi arăți caietul peste cîtva timp, de acord?

Nu ştiu dacă Dinu a bănuit vreodată că am urmat sugestia lui. N-am mai vorbit cu el despre asta, însă chiar de a doua zi am început să-mi notez visele cînd mi le-am amintit dimineața. Mai întîi fără convingere, dar după aceea m-au interesat unele observații pe care le făceam singur, comparînd; de pildă că visele, cel puțin ale mele, n-au sfîrşit; de ce, nu ştiu; poate fiindcă moartea e sfîrşitul fiecărui vis şi mă trezesc la timp ca să nu mor... Acum m-am întors, se pare, de

unde am plecat şi mă întreb dacă nu cumva visez şi guzganii din acest pod. Îmi vine să-i persiflez uneori: Stimaţii mei, scîrboşii mei confidenţi, nu existaţi în realitate, îmi pare rău pentru voi, nu sînteţi decît nişte biete ficţiuni. Clipa cînd mă voi trezi vă va omorî... Dar să revin mai bine la Dinu.

— Nu ştiam că ţii un jurnal, i-am zis într-o doară şi l-am văzut tresărind, intrînd în panică. Am rămas surprins. Ce e, Dinule? Ţi se pare ruşinos ca la vîrsta ta...?

— Nu e vorba despre asta, murmură el.

— Atunci?

Nu l-am lăsat pînă nu mi-a dezvăluit ceea ce îl speria. Avea, într-adevăr, un jurnal, dar orice jurnal trebuia predat la arhivă.

— De ce?

— Cum de ce? Sînt poate singurul din azil care îşi are în proprietate personală trecutul. Asta mă pune în conflict cu ceilalţi.

— Prin urmare şi voi doctorii...?

— Dar ce credeai? îmi întoarse el întrebarea.

— Îmi închipuiam că numai bătrînii.

— Nu, dragă Daniel, uitarea e indivizibilă.

Ceva mai tîrziu, cînd a descoperit că i se umblase prin lucruri, mi-a încredinţat mie jurnalul, rugîndu-mă să-l păstrez. N-am avut curiozitatea să-l răsfoiesc, l-am aruncat într-un sertar şi l-am lăsat acolo. Abia după moartea lui Dinu l-am citit şi am descoperit parcurgînd însemnările din acest caiet de matematică, uzat, cu foile asprite de umezeala care s-a uscat, cît de simplist îl judecasem pe acest om în care nu reuşisem să văd decît o parte de adevăr, cea care îmi convenise, fiindcă încurajase stupida convingere că eu eram făcut din alt lut, mai tare, că aveam dreptul să-mi impun

părerile şi umorile, datoria lui fiind, în relația noastră, să joace rol de ecran... Mi-l amintesc cum trecea pe coridoare: cu halatul pe umeri, lăsîndu-l să fluture ca două aripi albe la fiecare mişcare. Dădea impresia unui ins afectat, blazat, semănînd cu vocea lui moale, incapabilă de stridențe. Venea des la mine în cameră, se aşeza pe marginea patului şi discutam lucruri fără importanță. Vorbea egal, căutînd cuvintele exacte, ferindu-se de dispute tăioase, preferînd să-mi lase ultimul cuvînt, deşi, cu altă fire, m-ar fi putut zdrobi. Rareori se înflăcăra. Atunci îşi trecea mai des mîna prin părul de culoarea paielor ude, cu un gest mai puțin obosit, iar trăsăturile delicate, în ciuda faptului că o acnee puternică îi ciuruise fața, i se însuflețeau. În astfel de clipe înțelegeam că reticențele, afectările şi uscăciunea lui protocolară, ceremonioasă, nu erau decît o mască sub care se ascundea un om viu, timid, vulnerabil şi îndrăgostit pînă la disperare de viață. Dar nu treceam niciodată de această constatare pe care o făceam parcă numai pentru a-mi găsi în complexele lui Dinu încă un îndemn ca să-mi pierd capul.

Era singurul dintre cei trei medici de care mă apropiasem la azil. Ceilalți doi, Aristide şi Sonia, îmi erau profund antipatici. Aristide lăsa după el continuu un miros dublu, de coniac şi de parfum. (Parfumul nu-mi place decît la femei, iar coniacul nu-mi place decît să-l beau, i-am zis lui Dinu, care a rîs.) Omul mi-a fost nesuferit chiar din clipa cînd şi-a făcut prima oară apariția în camera mea, îmbrăcat într-un halat imaculat, călcat ireproşabil şi împodobit, deasupra buzunarului de la piept, cu o monogramă complicată. Avea alura unui ins din categoria "virililor", cu fălci puternice, mustața subțire şi părul strălucind de briantină. Din toate mişcările lui reieşea că se credea

irezistibil. S-a aşezat plin de sine pe scaun şi, vizibil plictisit de această corvoadă ce-i fusese impusă, a început să-mi pună întrebări ca unui bolnav.

— Nu vă supăraţi, vă rog, l-am întrerupt politicos, dar hotărît să nu mă las confundat cu bătrînii din azil. Eu nu mă aflu aici pentru tratament. Sînt sculptor (şi am accentuat cuvîntul "sculptor"). Şi încă nu sînt sigur că voi rămîne aici.

Aristide nu păru însă deloc impresionat de vorbele mele. A ridicat din umeri.

— Mă rog, dar eu trebuie să-mi fac meseria. Aţi avut febră de cînd aţi venit aici?

— Nu.

— Dar ameţeli?

— Nu.

— Dar greaţă?

— Nu. Adică, uneori. Acum, de pildă, m-am corectat ca să-l iau peste picior.

Netulburat, a scos din buzunarul halatului un carnet de reţete şi un stilou elegant şi a început să scrie fără să-mi mai dea nici o atenţie. Cînd s-a ridicat, a lăsat reţeta pe masă.

Sonia mirosea numai a coniac pur, neamestecat cu parfum. Cum se scula, prima grijă era să bea cîteva păhărele ca să intre în normal. După aceea se lansa într-o trăncăneală fără sfîrşit, istovitoare pentru cei care aveau ghinionul să se afle prin preajmă. De aceea, cînd o zăream pe coridor, orice motiv era bun ca s-o şterg. Dacă nu găseam la repezeală unul, eram pierdut. Mă apuca, după obiceiul ei, de reverul hainei, ca să nu-i scap probabil, şi începea să turuie. Eu zîmbeam şi fierbeam. De fiecare dată mă blestemam că n-am fost mai atent, s-o evit, şi mă pedepseam să am răbdare. După ce oboseam, ca să mă răzbun şi pe ea,

o obligam să meargă. Înaintam şi era nevoită să se mişte ca să nu-mi scape reverul. Mă distra mersul ei de rață uriaşă, datorat picioarelor strîmbe şi parcă desprinse din şold. Apoi, cînd simțeam că rezistența mea se apropia de limită, începeam să fac inventarul degradării ei fizice, fără să mă las înşelat de părul tuns băiețeşte şi de fardul folosit din belşug. Abia cînd nici asta nu mă mai salva, mă smulgeam în sfîrşit din mîna ei. Atunci exclama invariabil: "Iartă-mă, dragă, de ce nu mi-ai spus că te grăbeşti?"

Dinu nu semăna din nici un punct de vedere cu ei. Era şi mai inteligent, şi mai dezarmat. Se transformase pe sine în pacientul său principal şi de ani de zile se diseca, se trata, căutînd să-şi ascundă complexele sub un aer de normalitate. Această armură invizibilă, prin care îşi apăra de ceilalți fragilitatea sufletească, îi intrase în carne, în mişcări, în atitudini, îi modelase gesturile. Se studiase şi se supraveghease atît de mult încît reuşise să se educe, să pară absent şi chiar distant uneori, dar această victorie îl costase cît zece înfrîngeri, deoarece Dinu dezlănțuise în taină un adevărat război împotriva calităților lui pe care le socotea, nu fără motiv, defecte grave într-o lume ce confundă adesea, cum am confundat eu, delicatețea cu prostia şi slăbiciunea cu vocația de a fi călcat în picioare.

Probabil, un compartiment din jurnal, intitulat ironic "Întîmplări cu zei" intra tot în această terapie permițîndu-i să se "defuleze", cum zicea el, prin ironie. Două însemnări mai ales mă fac să cred într-o asemenea ipoteză. Cea dintîi m-a surprins chiar, şi dacă n-ar fi fost scrisul lui Dinu aş fi zis că aparținea altcuiva. Nu-l auzisem niciodată vorbind pe acest ton, care în prima clipă mi s-a părut aproape vulgar. Apoi

l-am înțeles.

"Se întîmplă uneori ca zeii să coboare din Olimp. Fix la ora H., Jupiter ieşea din biroul său spațios, unde mă ținea totdeauna la o distanță care să sublinieze diferența dintre noi, pentru a se duce la closet. Dacă profitai de această punctualitate, puteai să-ți faci nevoile alături de el. Şi ce umană ți se părea lumea atunci! Tu, alături de Jupiter. Fiecare săvîrşind acelaşi lucru simplu şi esențial. La nevoie puteai să faci o mişcare stîngace pentru a-l atinge cu cotul din greşeală. El întorcea spre tine ochii săi aroganți, examinîndu-te o clipă prin lentilele ochelarilor, ca pe o muscă, apoi revenea la prea omeneasca lui operație. Nici zeii nu pot fi fără întrerupere zei. Din cînd în cînd, pentru cîteva clipe, se umanizează. Şi cît de plăcut e să ai un zeu alături de tine, fie şi în fața unui pisoar. Nările te usturǎ din pricina dezinfectantului prea puternic, dar, ce să-i faci, bucuriile nu se obțin gratuit. Trebuie să plăteşti măcar olfactiv cinstea de a vedea un zeu degradat şi descheiat la pantaloni, arătînd o grijă divină ruşinoasei sale podoabe. Încerci să fii cît mai discret în acest timp ca să nu-l stînjeneşti pe Jupiter cu muritoarea ta necuviință. El îşi încheie ultimul nasture, apoi se spală pe mîini şi se examinează în oglindă. Tu aştepți, desigur. Nu se cade să vă reflectați amîndoi în aceeaşi oglindă, fie şi acolo. Rişti să fii fulgerat de divinitatea lui. A fi muritor de rînd îți impune unele obligații. Una dintre ele e aceea de a fi cuviincios. Trebuie, deci, să stai de o parte, să nu te uiți prea atent, ca să nu-i vezi cumva ridurile. Asta ar putea să-l irite şi de ce ai nevoie să rişti? Încît aştepți. Cînd întoarce, neglijent, capul spre tine, treci printr-o clipă de gheață şi foc. Surîzi ca să-ți semnalezi astfel respectul şi-ți e groază că acest surîs nu va fi

destul de bine observat şi înțeles. Şi, vai, ai avut dreptate! Jupiter se întoarce fără să-ți răspundă la surîs. Intri într-o uşoară panică, fiindcă nu ştii dacă nu cumva l-ai supărat. Îți trec prin minte, fulgerător, tot felul de grozăvii. Dacă l-ai deranjat cînd l-ai atins cu cotul? Dacă nu i-a plăcut că ai stat prea aproape de el? Doar nu eşti tu de vină, nu tu ai fixat distanța dintre... Sau poate nu i-a plăcut mirosul? Dar ce, numai tu ai urinat acolo? Nu mirosea şi propria lui urină? Eşti aproape paralizat de spaimă. Mai bine te abțineai, nu veneai odată cu el. Mai bine erai cîine şi făceai undeva lîngă un tufiş. Poate chiar în Olimp. Tot e Olimpul gol, de cînd zeii umblă pe la pisoarele muritorilor."

"Sportul atrage mulțimi din ce în ce mai numeroase. E un soi de anestezie în masă. Ea deturnează de la probleme serioase, şi uneori vitale, o mare cantitate de energie. Totuşi, dincolo de frumusețea efortului — al altora, e adevărat! — sportul oferă o lecție. Ceea ce atrage această mulțime sînt: competiția, selecția, cultul vedetei. Tot ceea ce unii refuză cu vehemență în viața intelectuală, predicînd ipocrit modestia, egalitatea, impersonalitatea, dezgustul față de publicitate. Sau, poate, zeii nu mai sînt posibili decît pe estrade şi în arenele de sport. Şi de aceea se înghesuie lumea acolo. Nimeni nu se mai indignează dacă Jupiter îmbracă chiloți şi ghete cu crampoane. Cu condiția să se pricepă să tragă un penalti sau să joace în ofsaid. Zeii nu au voie să scrie, să citească, să picteze, într-un cuvînt să fie intelectuali. Există o singură şansă dacă ții să fii zeu: să joci tenis, de pildă, şi să fii mai bun decît alții. Dacă poți. Atunci, lumea te va recunoaşte ca zeu, chiar dacă, după un timp, te va arunca undeva în abisul din

jurul Olimpului".

Cine ar fi spus că aceste însemnări aparțin aceluiaşi om care mi-a mărturisit într-o seară: "Trebuia să fiu demult mort. Numai faptul că iubesc viața cu o tenacitate de catîr m-a ajutat să rezist". Dinu suferea de un astm bronşic grav şi trăia, dependent de medicamente, sub teroarea că una din crize îi va fi fatală. De aceea se ferea de polen, de cîini, de ceață, de orice i-ar fi putut declanşa astmul şi, pentru a nu răci, umbla ca Siminel îmbrăcat cu un pulover pe care-l scotea numai în zilele foarte calde. După-amiaza făcea lungi plimbări pe țărm. Dealtfel, venise la azil tocmai din pricina mării; avea nevoie de ea, cum avusese nevoie altădată să urmeze terapia de salină.

Aceasta fusese unica decizie fermă luată de acest om plin de calități, dar cu suflet dublu, inteligent şi laş, ironic şi visător, care credea poate în mod serios că "virtutea e cel mai costisitor viciu", fiind prea slab ca să nu ia forma voințelor mai puternice decît el, chiar cînd le dezaproba. Vocația lui adevărată nu fusese medicina, ci muzica. Mama lui, o văduvă ambițioasă şi energică, trăită la țară, hotărîse însă altminteri: să devină chirurg; şi numai o noapte în care, la ski, s-a rătăcit pe munte şi i-au degerat degetele a compromis acest plan. Dinu s-a ales cu o uşoară anchiloză a indexului şi a inelarului de la mîna stîngă, pentru corectarea căreia ar fi fost nevoie de voință şi gimnastică îndelungată, încît — ambițioasa mamă s-a înclinat în fața soartei — locul chirurgiei a fost luat de psihiatrie... Cînd şi-a luat diploma, a mirosit că acasă se punea la cale ceva. Mama şi fratele lui mai mare hotărîseră că trebuia neapărat să se însoare cu fata unui personaj important. A rîs: "Eu?

Eu să mă însor astfel? Nici nu mă gîndesc. Ori mă însor din dragoste, ori nu mă însor deloc". Naiv tînărul doctor, căci mama lui şi fratele lui nu glumeau cînd era vorba de interes. Ziceau că numai proştii nu se aranjează. Într-adevăr, presiunile s-au întărit. Atunci, a încercat să se intereseze de fata pe care vroiau să i-o arunce de gît. Şi s-a îngrozit. Puştoaica, destul de coaptă, avea slăbiciunea de a fugi mereu de-acasă şi o preferință precoce pentru viața la stînă, în aer liber. "E frumoasă, dar curvă", a obiectat el triumfător. "Şi ce importanță are asta?" i-a replicat maică-sa. A rămas încremenit. "Mamă, cum poți vorbi astfel? Doar sînt fiul tău". Dar ea a sărit ca arsă. "Tocmai pentru că eşti fiul meu, nu vreau să ajungi ca vai de capul tău, să tragi mîța de coadă." "Şi conştiința mea?" a apelat el, în disperare de cauză, la o vorbă mare. La care frate-său a izbucnit în rîs. "Conştiința? Conştiința ai zis?" Şi nu se mai putea opri. "Mă c... pe conştiința ta, i-a strigat mînios şi batjocoritor. Ai auzit?" Şi a repetat fraza. "Asta fac cu conştiința ta. Conştiința, băiatule, e cel mult o cîrpă cu care-ți ştergi pantofii. Doar la asta e bună. Aşa că nu mai vorbi prostii. Mai bine pregăteşte-te de nuntă cu Augusta". "Nici nu mă gîndesc", s-a opus el dînd să plece. Frate-său i-a sărit atunci în față şi a împins uşa cu piciorul, barîndu-i calea. "Mă, *tu* înțelegi de vorbă bună sau nu? Să ştii că pot folosi şi alte metode dacă eşti căpățînos." "De pildă?" s-a grozăvit Dinu. "De pildă, te bat pînă-ți ies gărgăunii din cap", l-a lămurit, prompt, frate-său. Dar nu s-a intimidat. N-a luat în serios amenințarea. "Ei, nu zău, l-a înfruntat el. Încearcă numai dacă vrei s-o încasezi." În clipa următoare s-a petrecut ceva neaşteptat. Maică-sa a venit în spatele lui şi i-a prins mîinile, strîngîndu-i cu toată puterea. "Leagă-l de

piciorul patului", i-a strigat lui frate-său. Şi cum acesta nu se desmeticea, i-a poruncit încă o dată: "N-auzi? Ce stai acolo şi te uiți la mine? Leagă-l odată, cum îți zic". Aşa că Dinu s-a trezit legat cu o frînghie de piciorul patului. "Bate-l cu cureaua acum, a strigat maică-sa îndîrjită, bate-1 pînă-i vine mintea la cap." Înverşunîndu-se şi el, frate-său şi-a smuls cureaua de la pantaloni şi a început să-l bată cu ea. Simțea loviturile pe mîini, pe umeri, pe spate şi a descoperit îngrozit că pe figura aspră a maică-sii nu era nici urmă de milă; se uita la el cu ochi înrăiți de furie şi-l încuraja pe frate-său să-l lovească şi mai tare. În cele din urmă mai mult din pricina acestui chip desfigurat de furie rea s-a înmuiat ca o cîrpă. "Bine, o să fac cum ziceți voi, lăsați-mă", s-a rugat.

Dacă nu mi-ar fi povestit Dinu însuşi această întîmplare, n-aş fi crezut-o. Ea îl exprima însă foarte bine.

Mereu avusese un Rubicon de trecut şi nu avusese curajul să rişte. S-a lăsat dus de valuri. La puțin timp după istoria cu cureaua, a fost suspectat de tuberculoză osoasă. De aici, un şir de urmări. Augusta a renunțat să se mai mărite cu el. Înspăimîntat de spectrul unei boli teribile, s-a iradiat devenind steril şi a început să bea. Concediat de la spitalul unde părinții Augustei îi găsiseră un post, a trebuit să se angajeze medic la un dispensar de mahala, unde a cunoscut o tînără soră de caritate de care s-a îndrăgostit. Părinții fetei n-au vrut să audă de o căsătorie cu un bolnav bețiv, el n-a avut puterea să lupte pentru a se impune, în vreme ce fata, mai decisă, s-a mutat la el punîndu-i o singură condiție, pe care a şi respectat-o: să se lase de băutură. Dar, peste un timp, tînăra soră de caritate s-a răzbunat pentru elanul ei romantic. S-a culcat cu un fotbalist (de-atunci data probabil pornirea lui Dinu

contra fotbalului!), a rămas însărcinată şi s-a întors la părinți. Întîmplarea a făcut ca tocmai atunci suspiciunea de tuberculoză osoasă să se dovedească neîntemeiată, ceea ce a readus-o în scenă pe Augusta, prinsă în plasa unui scandal care trebuia înăbuşit. Căsătoria s-a făcut în grabă.

Reproduc acum din jurnalul lui Dinu.

"*20 decembrie* Spaima de tuberculoză m-a obosit, m-a golit cu totul de energie. Nu mai am putere nici să mă bucur că diagnosticul a fost greşit. Într-un fel, mă simt în convalescență ca după o boală adevărată şi deşi au trecut trei luni de-atunci, timp în care am sperat să-mi revin, văd că nu sînt semne optimiste.

*22 decembrie* În timp ce stau cu nasul vîrît între paginile caietului — excelent alibi ca să fiu lăsat în pace — trag cu coada ochiului la Augusta. Îşi priveşte mereu ceasul. Probabil, nu ştie cum să-mi explice de ce pleacă de-acasă. Sînt curios ce motiv va invoca azi. Că se duce la coafor? Imposibil. L-a folosit ieri. Că se duce la cinema? Nici asta. Se teme că o pot întreba subiectul filmului şi n-are fantezie.

Se pare că s-a hotărît. Pleacă fără să-mi spună nimic. E mai bine aşa. Constat că nici măcar nu sînt gelos. O observ ca pe o insectă. Mă preocupă altceva decît fidelitatea ei, o dificultate la respirație pe care o simt de cîteva zile. Parcă mă înăbuş uneori. Din pricina asta sînt aproape placid, iar ea fierbe. Aseară a vrut să mă oblige s-o doresc. Sta înfiptă în fața mea în timp ce-şi trăgea ciorapii. Am privit-o lung şi i-am zis candid: "Parcă s-a dus un fir". S-a înroşit violent şi m-a privit cu ură. "Tîmpitule", a şuierat printre dinți.

*23 decembrie* Pornind de la dispensar, am vrut să scurtez drumul. Am nimerit pe o stradă unde se demolau nişte case. Molozul de la zidurile dărîmate,

amestecat cu apa ploilor şi zăpezilor, se transformase în noroi. Camioane vechi, cu roțile murdare, lăsau urme adînci în care se strîngeau băltoace tulburi pe care, cînd mi-am mînjit cu totul pantofii, am încetat să le mai ocolesc. Un şofer arțăgos m-a înjurat. Ce căutam acolo? Îi încurcam şi se putea să-mi cadă ceva în cap. N-am protestat. Avea dreptate, ce căutam? O amintire? Amintirile nu mai existau. Erau amestecate cu noroi.

*24 decembrie* Augusta e plecată. M-a lăsat singur. E ceață, seară? Uneori se aude cîte un autobuz trecînd. Apoi linişte. O pîclă umedă învăluie zidurile şi copacii. Ieslea e rece. Christos se naşte mort.

25 *decembrie* Fratele Augustei a venit să-mi reproşeze că o neglijez. I-am zis: "Nu e nevoie să fii mitocan. Reputația pe care o ai în privința asta îți ajunge. "

*26 decembrie* Azi noapte am adormit cu lumina aprinsă, citind. M-am trezit tîrziu, spre dimineață, cînd ferestrele începeau să se albească, deoarece nu apucasem să trag jaluzelele. Mă uit afară. Iarnă blîndă. Mă bucur că nu mai rabd de frig şi că respir liniştit. Cu restul voi mai vedea.

*27 decembrie* Invidiez femeile care, croşetînd, nu se mai gîndesc la nimic altceva decît la "un ochi pe față, unul pe dos".

*28 decembrie* Un coleg mi-a explicat azi cum se poate pune diagnosticul unui nebun. Îi dai nebunului țucalul după ce l-a folosit şi el trebuie să aleagă. Ori şi-l pune în cap şi atunci e nebun, ori ți-l pune ție şi atunci nu e nebun deloc. Simplu de tot. Cu prostia lucrurile sînt ceva mai complicate. Proştii se descurcă, se pare, mai bine.

*29 decembrie* Din nou am avut dificultăți de

respirație. Sper să fie o simplă spaimă trecătoare.

*30 decembrie* M-am înşelat cînd am crezut că iarna va fi blîndă. Mă uit pe fereastră la oamenii care trec zgribuliți, la frunzele muşcate de frig, la pietrele care lucesc ciudat, rece, la zăpada viscolită azi noapte. Trebuia să mă nasc urs. Să mă culc iarna şi să nu mă scol decît desmorțit de căldura primăverii. Dar nu se mai poate face nimic. Brr! Va fi destul de greu. Şi noaptea încă mai merge. Dar ziua... Absolut demoralizant. Ce Dumnezeu, doar sînt încă tînăr, abia m-am însurat! Să-mi fie frig la picioare şi în papuci de pîslă...?

*31 decembrie* Se încheie încă un an. Ce încet trec zilele şi ce repede trec anii!

*1 ianuarie* Surîd. În viața mea domneşte ordinea. Aproape ca în cimitire.

*2 ianuarie* Cînd nu faci nimic oboseşti. Începi să te temi şi, gata, vin angoasele, stările proaste, dorința de a te justifica.

3 *ianuarie* E dreptul meu de a mă purta "ca un fraier", cum îşi zice probabil Augusta. Am dezamăgit pe mulți, era normal s-o dezamăgesc şi pe ea, nerevoltîndu-mă. O las în pace cu escapadele ei.

*4 ianuarie* Azi cade o zăpadă rară, apoasă, provincială. Asta e tot. Cum spun crupierii, *rien ne va plus.*

*6 ianuarie* Mă gîndesc că Dumnezeu n-a murit decît pentru cei decişi să-l socotească astfel.

*9 ianuarie* O clădire veche cu fațada acoperită de iederă. Urc la etaj. Ajung în fața doctorului B. care mă întreabă dacă n-am purtat niciodată barbă. "Nu, n-am purtat. " Şi mă aşed pe scaunul din fața biroului, în timp ce el ridică telefonul care are un fir lung ca să poată fi utilizat în ambele încăperi (în spatele meu e o

cameră unde lucrează două funcționare îmbrăcate în halate albe). Doctorul B. examinează analizele. Zice: "Par bune. Una singură îmi dă de gîndit. N-ar strica, poate, să le repetăm".

*11 ianuarie* Înoți într-un rîu, fiind în acelaşi timp dus de curenții apei. Aşa e viața. Chiar dacă am înotat, curenții m-au dus unde au vrut ei.

*12 ianuarie* Augusta m-a văzut abătut şi m-a întrebat: "Ce ai, puişor?" Proasta! Crede că sufăr de gelozie.

*14 ianuarie* Noi îi spuneam "Zerou". Făcuse nu se ştie ce ispravă, iar prenumele său începe cu Z. L-am întîlnit azi. Mi-a explicat: "Îmi ador neputința. Ea e salvarea mea, mă scuteşte de regrete. Îmi zic -«nu pot» şi cu asta am terminat, nu mai am nici un reproş să-mi fac. Sînt omul cu cele mai puține dezamăgiri, pentru că am evitat să am speranțe. Îi las pe alții să-şi umple viața cu deziluzii". N-am ştiut ce să cred. Să-l deplîng? Să-l invidiez?

*15 ianuarie* În timp ce mă bărbieream, m-am tăiat fără să vreau cu briciul. Va trebui să-mi cumpăr lame.

28 *ianuarie* Un prieten mă întreabă: "De ce nu faci, totuşi, nimic?" Aluzie clară la Augusta. Aventurile ei țin de domeniul public. Îi răspund: "Fiindcă sînt slab şi nu-mi place scandalul".

*20 ianuarie* Nu mă tentează (încă) să număr mărunțişul. Asta e bine.

*21 ianuarie* Ninge încruntat. Viscoleşte. Simt frigul la spate, de la fereastră. Trebuie să mă duc să-mi fac analizele.

*22 ianuarie* La spital, pe uşa WC-ului, era următoarea precizare afişată: "Pentru cadre medicale şi femei".

*25 ianuarie*

— Nu vrei să ieşi puțin, să iei aer? m-a întrebat

Augusta.

— Du-te singură, i-am zis.

— Mereu mă laşi singură.

— Nu asta vrei?

Nu i-am zis nimic despre analize.

*26 ianuarie* Aş fi avut nevoie de o femeie care să-mi dea curaj.

*27 ianuarie* Trebuie să lucrez pînă la capăt, pentru că tot ce fac e efemer. (Principiul lui Budha)

*29 ianuarie* Iar a venit fratele Augustei cu reproşuri. L-am dat afară. Nu e nimeni vinovat cînd îi miroase gura. Vinovat e cînd, ştiind asta, nu se ascunde şi iese în lume.

*30 ianuarie* E foarte simplu să minți. E destul să spui: "Nu regret nimic, nu mă doare nimic, nu-mi lipseşte nimic, mă culc liniştit, a trecut de 11 noaptea". E foarte simplu. Hai, curaj! Pe dracu.

*1 februarie* Totul e să reuşeşti să fii cît de cît nesimțit. După aceea lucrurile merg mai bine. Îți capeți o linişte relativă şi scapi de neplăceri.

*3 februarie* Am intrat într-o biserică. Am aprins două lumînări. M-am uitat apoi cum scădeau ceara şi viața.

*4 februarie* Sînt bolnav şi uşor îngrozit. Gripă cu complicații de respirație. Augusta e foarte enervată de boala mea. Pare din ce în ce mai sîcîită.

5 *februarie* Citesc o carte despre rolul delațiunilor în timpul Inchiziției şi mă gîndesc că uneori victimele n-au fost mult mai onorabile decît călăii lor. Doar că n-au avut anvergura de a deveni călăi.

7 *februarie* "Atîta timp cît vom putea aştepta ziua de mîine" (Apostolul Pavel)

8 *februarie* Mă simt obosit. Mi-am amintit de o barză care stătea singură, undeva pe un cîmp. Nu, nu

mă plîng.

*10 februarie* Nu există decît un remediu împotriva aşteptării: să mă ocup cu ceva. Şi cum nu ştiu ce să fac, iau jurnalul şi mă aşed la masă. Altădată, cîți ani au trecut de-atunci? cînd eram la țară, mă pricepeam la lucruri mai folositoare. De pildă, semănam grîu sau îl seceram. Deşi eram tînăr, foarte tînăr, îmi cîştigam pîinea mai cinstit: creînd pîine. Pîinea pe care o mîncam era pregătită în parte de mine. Nu trişam pe nimeni. Cel mult, trişam pămîntul care hrănea grîul şi care nu se alegea cu nimic de pe urma mea. Ba, s-a ales cu ingratitudinea mea, căci l-am părăsit. Acum nu mai sînt sigur. Îmi cîştig oare pîinea fără să trişez pe nimeni? Nu sînt în stare să dau un răspuns. Poate chiar pe mine mă trişez, fiindcă în acest timp pămîntul făgăduințelor se acoperă cu bălării.

*11 februarie* Deşi nu m-am restabilit de pe urma gripei, am ieşit. M-am dus la doctorul B. să aflu rezultatul noilor analize. L-am găsit furios pe tăcerea mea. "Nu am numai grija dumitale", mi-a zis. Era mai sceptic. Mă suspectează de astm bronşic.

*12 februarie* Soarele se ridică peste acoperişurile roşii ale caselor din fața ferestrei mele pe un cer mai puțin rece decît în zilele precedente şi curat. Lumea zîmbeşte. Şi are dreptate. În viață e ca la cursele de cai. Nu te opreşti pentru că un călăreț a căzut din şa. Cel mult, îl fereşti.

*13 februarie* Doctorul B. mi-a vorbit azi despre "terapia de grotă". Mi-a înşirat cu entuziasm binefacerile aerului de salină şi m-a întrebat ce cred. I-am* răspuns cu o frază pe care am citit-o undeva: "Bolnavii sînt totdeauna optimişti. Poate că optimismul însuşi este boală. " A rîs.

*15 februarie* Ştiu ce-mi lipseşte. Să zic şi eu: "Puțin

îmi pasă dacă." Mă gîndesc prea mult la lucrurile de care mă tem. Sau poate am nevoie să fiu legat de pat şi bătut. Altfel nu ştiu pe ce cale să apuc.

*16 februarie* Am jucat şah cu T. Vroia neapărat să-mi arate că e un om citit şi mi-a explicat că. "şah" vine de la "şah", iar "mat" de la "moarte". "Şah mat" vrea să spună "Regele a murit". Am renunțat la partidă. "Mă doare capul", i-am zis. Un dobitoc cu pretenții.

28 *februarie* Îmi repet zilnic că n-are valoare decît ceea ce ne costă.

*22 februarie* M-am uitat atent la Augusta. E frumoasă fără îndoială. Un animal frumos şi de o mărginire fermecătoare.

*26 februarie* Am păstrat multă vreme trei sticle de vin prăfuite şi sigilate, primite în dar. Mi se părea un sacrilegiu să deschid una. Azi m-am hotărît să încerc totuşi. Am descoperit că vinul păstrat cu atîta evlavie s-a stricat, s-a oțetit..

*2 martie* Cred că va trebui să urmez tratamentul recomandat de doctorul B. Înapoi în grote! Acolo e mîntuirea.

*4 martie* Venind de la dispensar, m-am întîlnit cu J. Era îmbrăcat cu cojoc şi cu capul gol. Cap de dihor bătrîn, încărunțit în rele şi viclenie. "E adevărat că eşti cam bolnav?" m-a întrebat. M-am mirat. "Dar de unde? Mă simt excelent".

*7 martie* Am fost la teatru cu Augusta. Era frig. Am plecat după actul I. Ea s-a bucurat. Nu era nici o persoană interesantă în sală.

*10 martie* La un restaurant (de cînd n-am mai intrat într-un restaurant?) am dat peste C. Are o incontinență verbală obositoare. A fost un chin. Oare am început să devin mizantrop? Misogin, înțeleg, aş avea motive. Mă apropia de el numai faptul că-l

simțeam slab ca o cîrpă sub aerele pe care şi le dădea.

*12 martie* Resemnarea e totuşi, se pare, cea mai sigură, virtute a mea.

*13 martie* Rătăcind pe străzi, am ajuns în dreptul fostului meu liceu. M-am uitat în curtea care, cu nisipul ei auriu, seamănă cu o plajă. Mi s-a făcut dor de mare.

Fără să mă gîndesc prea mult, am pătruns în curtea liceului. Nisipul scîrțîia sub tălpi ca amintirile. Doamne, cum au trecut anii. Nu m-am putut stăpîni şi am pătruns. În clădire. Rea inspirație. Am regretat imediat. Pardoseala tocită, zidurile scorojite, în loc să-mi stimuleze melancoliile ca nisipul din curte, mi-au arătat cum se pot degrada amintirile. Am făcut şi greşeala de a urca la etaj. M-au ispitit scara în spirală strînsă şi o mică vanitate. Vroiam să-mi revăd numele pe placa de marmură a premianților de onoare. Am căutat cu privirea înfrigurată în locul ştiut. Pe peretele din fața scării. Dar n-am văzut nimic. Peretele era gol. Poate a fost mutată, mi-am zis. Pe urmă am aflat că placa a fost spartă cu ciocanul şi aruncată la gunoi. De ce? Probabil, fiindcă numele unui premiant nu convenise cuiva. Mi s-a făcut frig. Mai bine nu ştiam. Fusesem, parcă, pedepsit în contumacie. Am ieşit abătut pe poartă, hotărît să nu mă mai întorc niciodată în curtea cu nisip auriu unde adolescența mea a murit azi a doua oară.

*14 aprilie* N-am mai notat nimic de o lună. Nici nu aveam ce spune. Am fost plecat pentru "tratament de grotă". Sarea şi boala. Salina semăna cu o catedrale primitivă. Şi aerul era, într-adevăr, foarte pur. Cînd ar ieşit afară mi-am dat seama ce aer infect respirăm de obicei. Aşa pățeşti cînd compari. Şi totuşi în aceeaşi atmosferă sînt mirosurile primăverii care mă exaltă.

Poate că aşa iubesc viața toți bolnavii. Brutal. Dureros. Aş striga cu o mie de guri că viața e înspăimîntător de frumoasă.

*17 aprilie* M-am oprit pe o bancă, în grădina din capătul străzii. Peste o jumătate de oră şi-a făcut apariția procurorul G. Deci, el era! Augusta îi comunicase, probabil, că nu eram acasă.

*19 aprilie* Ziua începe cu recunoştința că n-am murit în somn. Fericiți cei care n-au timp să-şi aducă aminte nimic altceva decît că n-au murit. Încă.

*20 aprilie* Simt că revin crizele. Încordarea nervoasă din ultima vreme mi-a făcut rău. Mi-ar trebui, poate, şi o cură marină.

*24 aprilie* Purgatoriul e un compromis pentru cei care nu merită nici infernul, nici paradisul. Eu mi-am început purgatoriul aici.

*26 aprilie* Cred că G. e țigan. Ca s-o lovesc pe Augusta, i-am zis azi că țiganii sînt mai aproape de metafizică decît de istorie. S-a prefăcut că nu mă aude. Poate nici n-a înțeles cîtă dreptate aveam, de fapt.

*27 aprilie* În timp ce mă bărbieream azi dimineață, am observat că se poate îmbătrîni într-o singură iarnă.

*28 aprilie* Azi am văzut un triunghi de cocori care umplea cerul.

2 *mai* I-am propus Augustei să divorțăm. Nu vrea. Mi-a rîs în nas. "După opt luni? Nu. Mă simt bine aşa".

Bestia. Sigur că se simte bine. Are în căsătoria cu mine o perfectă acoperire pentru toate depravările ei. Se poate tăvăli în noroi. După aceea se înfăşoară cu cearceaful căsniciei, scăpînd de oprobriu. Nici nu e nevoie să se mai spele. Mai ales că a doua zi se bălăceşte din nou. Şi face totul fără nici o ruşine. Nu vrea să se încurce oficial cu G. Ar însemna că se leagă de mîini. Dacă peste un an nu mai are chef de el? Sau

peste o lună? Pe cînd aşa... Eu n-o deranjez deloc. Acum nu se mai fereşte să mă trimită de-acasă sub diverse pretexte, cînd vine el.

*4 mai* Am avut o nouă criză. Trebuie să-i spun doctorului B.

*7 mai* Numai ce iubim e adevărat. Restul e minciună.

9 *mai* Mă simt ca într-un tunel. Deci, merg.

*12 mai* Timp urît. Ploaie. Cerul umed. Şi rece. Ce primăvară mai e şi asta?

*13 mai* N-am mai fost de mulţi ani, poate şase sau şapte, la aeroport. M-am aşezat pe unul din fotoliile negre de plastic şi am privit prin geamul murdar avioanele, puţine şi vechi, care decolau sau aterizau. La un moment dat a început să plouă. La întoarcere, strada era alunecoasă. La lumina farurilor, căci între timp se făcuse noapte, am văzut un om întins pe jos. M-am oprit şi m-am uitat. Era grav lovit la cap de o maşină care fugise de la locul accidentului. În jur nu era nimeni. Mi s-a făcut frică. Dacă accidentul era pus în seama mea? Am vrut să plec, dar tocmai atunci a apărut un agent de circulaţie. A trebuit să ducem rănitul la spital şi după aceea să dau o declaraţie în care să arăt cum s-au petrecut lucrurile. Uf, bine că am scăpat.

*16 mai* Trecînd prin parc am văzut un grup de bătrîni jucînd şah. Am reţinut următorul schimb de replici:

— Nevastă-mea e un înger.

— A mea n-a murit încă.

Însă cum de cîteva zile sînt în raporturi bune cu Augusta nu m-am putut amuza.

*11 mai* G. m-a chemat la procuratură. A trebuit să mă duc. Primisem doar înştiinţare oficială. "Sînteţi

chemat în ziua de... la ora de..." Nici măcar "vă rugăm" sau "vă invităm". La poartă mi s-a spus: "Primul coridor, a treia uşă pe stînga". Am bătut în uşă şi am intrat. G. stătea la o masă încărcată de dosare, citind ceva şi jucîndu-se cu un cuțit de tăiat hîrtie. Se făcea că nu mă observase intrînd. Am tuşit ca să-i atrag atenția şi atunci, ridicînd privirea spre mine, se schimbă brusc. Deveni jovial. "A, scuză-mă". Nu ne tutuisem niciodată pînă atunci, dar pentru el n-a fost nici o dificultate ca să sară peste acest mic neajuns. Doar mă aflam în biroul lui! Şi-a pus nişte ochelari fumurii, eleganți, ca să se apere, chipurile, de lumina care pătrundea de-afară prin geamuri şi m-a invitat, tot jovial, să iau loc în fotoliul din fața mesei. Bănuiam că din spatele ochelarilor fumurii mă privea batjocoritor şi asta mă enerva. Dar limbajul, gesturile, tonul erau politicoase, binevoitoare. "Fumezi?" m-a întrebat. În fața lui era o scrumieră plină de cenuşă şi țigări stinse. Alături, un calendar de birou şi multe creioane. Fără să aştepte să-i răspund dacă fumez sau nu a intrat în subiect. Mă invitase să mă avertizeze că se fac cercetări în legătură cu accidentul. Să mă pună în gardă. Cu alte cuvinte, nemernicul vroia să-i spun şi "merci".

28 *mai* Doctorul B. mi-a recomandat o nouă coborîre în salină. Dar acum nu pot pleca.

*19 mai* Augusta mi-a făcut cadou un pulover. "Ca să nu răceşti seara, puişor", mi-a zis.

*20 mai* Două lucruri nu le împarți probabil cu nimeni. Aşteptarea şi moartea.

*21 mai* Dar ce fel de psihiatru sînt eu dacă nu reuşesc să mă educ nici pe mine? Ştiu bine că nu sînt vinovat în povestea cu accidentul şi totuşi îmi e frică. Încerc să mă stăpînesc, să mă conving că n-am nici un

motiv de îngrijorare. Din păcate, ştiu ce poate un om de felul lui G. cînd ocupă un post de unde are posibilitatea să dovedească în fiecare zi că numai mărginiții au acces la absolut, numai ei se pot crede atotputernici.

*22 mai* Trebuia să mă duc după-amiaza la dispensar. Coborînd scările, m-am răzgîndit. M-am întors pe scara de serviciu şi m-am suit pe acoperiş. Cam la o jumătate de oră după aceea, l-am văzut venind pe G. L-am cunoscut de departe după pălărie. Are o pălărie cu boruri late, cum poartă artiştii. A sunat, iar Augusta i-a deschis imediat. Îl aştepta, probabil, în dosul uşii. El a întrebat rîzînd: "A plecat leguma?" Adică eu. "A plecat, i-a zis Augusta. Hai, dragule, intră că nu mai am răbdare". Putoarea, era ca o iapă încălzită, gata să sară pe el. Mi-a venit să cobor, să sparg uşa şi să-i omor. Dar la ce bun? Ca să stau la ocnă o viață întreagă? Îmi ajunge că sînt ocnaş de ocazie. M-am dus la restaurantul din vecinătate şi m-am îmbătat. Seara, cînd am venit acasă, Augusta m-a luat la rost: "Ah, ce urît miroşi". Şi m-a împins în camera de serviciu, ca să nu "împut" toată casa.

*23 mai* Ar fi mai bine, mi-a zis Augusta, să plec totuşi la o salină. Pînă reuşeşte să combine ea ceva cu G. ca să fiu scos din cauză. Vrea să-mi dea impresia că se sacrifică pentru mine. Că de dragul meu, în interesul meu, se culcă cu el. O adevărată martiră, biata Augusta. Mi-a venit s-o pleznesc şi să-i spun: "Du-te dracului cu G. cu tot. N-aveți decît să vă împreunați, dar, repede, pînă mă duc să iau puțin aer. Şi să aeriseşti după aceea. Nu-mi place mirosul de cocină". Dar nici de data aceasta n-am avut puterea să-i arunc adevărul în față. Îmi pare rău, nu ştiu decît să renunț. "Plec chiar acum", i-am zis şi mi-am luat

pardesiul, punîndu-mi la repezeală cîteva lucruri într-o mică valiză de voiaj. O clipă, ajungînd la poartă, am fost tentat să mă urc din nou pe acoperiş, dar îmi era lehamite. Puteam să jur că ştiam dinainte dialogul: "S-a dus leguma?" "S-a dus, dragule". Dacă aş povesti cuiva ce se întîmplă nu m-ar crede. Sau m-ar dispreţui. Poate şi merit.

*25 mai* N-am plecat la salină. Deocamdată. Dorm noaptea la dispensar. Ai mei nu ştiu nimic şi nici nu vreau să le spun. Destul că lor le datorez această "fericire". Dealtfel, dacă n-ar fi spaima pe care mi-o dau crizele de astm nici nu mi-ar păsa. Mi-aş vedea de meserie şi atît.

*29 mai* Nu mai pot să rămîn mult peste noapte la dispensar. În primele zile, femeia de serviciu a zîmbit cu subînţelesuri. După aceea a început să trăncănească în stînga şi în dreapta că se petrece ceva cu mine.

*1 iunie* Se apropie vara. S-a făcut cald şi frumos. M-am hotărît să-mi iau un concediu medical şi să plec la salină, totuşi.

30 *iunie* M-am întors.

3 *iulie* I-am dat un telefon lui G. la birou, rugîndu-l să mă primească. M-a invitat să vin la ora 12. După ce l-am aşteptat trei ore, am înţeles că nu se va mai întoarce din "urgenţa" neprevăzută care intervenise. I-am scris o scrisoare: "Bine, domnule G. Voi ţine minte şi aceste ore în care te-am aşteptat în zadar. Dacă nu-mi era frică, aş fi plecat după cel mult o jumătate de oră. Dar situaţia în care mă aflu nu mi-a îngăduit să-ţi trîntesc atît de repede uşa. Am rămas încă două ore şi jumătate ţintuit pe scaun, cu ochii la ceas, aşteptînd, umilit, murdărit de impertinenţa cu care ţi-ai permis să pretextezi "o urgenţă". Cred că subalternul care-ţi

ține locul regretă cafeaua pe care mi-a oferit-o. Întîrzierea dumitale i-a demonstrat că nu merita să se deranjeze. Dealtfel, şi-a schimbat, văd, atitudinea! Acum trei ore era vorbăreț, amabil şi plictisitor. Acum tace. Singurul lucru bun care mi se întîmplă de trei ore. Nu mă mai oboseşte cu conversația lui. Am timp să privesc, nestingherit, cum creşte întîrzierea dumitale, ca a trenurilor iarna. Şi de ce? Pentru că ocupi o funcție? Dacă eram "cineva" m-ai fi lăsat să aştept? Nu cred. Dar, iată că în loc să mă revolte, acest fapt mă linişteşte. Nefiind altceva decît o funcție, dumneata nu poți să comunici decît cu alte funcții. Oamenii, ca atare, nu-i percepi. Ei sînt dintr-o altă realitate care nu te interesează. Facem parte, deci, din două lumi diferite... Bănuiesc că, din pricina acestei descoperiri, te voi ierta pentru mitocănia de azi. Pentru cafea nu-ți mulțumesc. Era proastă. În trei ore n-am reuşit s-o beau". Dar n-am avut curaj să las scrisoarea.

*4 iulie* Dorm noaptea tot la dispensar. Nu-mi mai pasă ce bîrfeşte femeia de serviciu.

*7 iulie* Cred că risc să mă îmbolnăvesc şi de nervi. Merg pe străzi şi am impresia că sînt urmărit. Din cînd în cînd, mă uit în urmă. Bineînțeles, nu e nimeni. Cu toate acestea, cînd ajung la colțul străzii, grăbesc pasul.

*11 iulie* M-am hotărît să-l întîlnesc pe G. şi să lămuresc lucrurile odată pentru totdeauna. Ce sens are să mă simt hăituit? Altminteri, mă îmbolnăvesc, într-adevăr. Îl voi aştepta seara, în nişa unde pe vremuri era o statuie de bronz a Fecioarei.

*13 iulie* Dumnezeule, ce noapte îngrozitoare a fost. Totul a decurs altfel de cum am crezut. Cînd l-am apucat pe G. de braț, el s-a smucit şi s-a aruncat

asupra mea. Apărîndu-mă, l-am împins şi s-a lovit cu capul de zid. S-a prăbuşit pe trotuar. M-au trecut sudori reci. Din fericire, fiind tîrziu nu trecea nimeni pe stradă. Felinarul din colț arunca o lumină chioară pe obrazul lui G. care zăcea în nesimțire la picioarele mele. Nu ştiam ce să fac. Să fug? M-am aplecat asupra lui. Avea buzele mînjite de ruj. Rujul Augustei, l-am recunoscut. Numai ea foloseşte acel ruj vinețiu care îmi dă totdeauna un sentiment de repulsie. Cu o imensă scîrbă, mi-am lipit buzele de buzele lui şi i-am făcut respirație artificială. Îmi venea să vărs. G. era ca o femeie pe care o violam şi pe deasupra mirosea puternic a transpirație — cum l-o fi suportînd Augusta astfel? m-am întrebat — dar am continuat acest *bouche ă bouche* cu disperare pînă am simțit că-şi revine. Atunci m-am ridicat. M-am şters de sudoarea care îmi curgea pe față, o sudoare provocată mai ales de groază decît de efort, şi am tresărit violent cînd am văzut pe batistă pete de ruj. Parcă îmi sărutasem nevasta. Am plecat, strivit de o mare umilință, hotărît să nu mă mai întorc niciodată acasă".

După aceste însemnări urmau mai multe pagini albe. Şi din nou acelaşi scris mărunt şi nervos.

*"18 august* Am fost la un lac din apropierea oraşului să înot. Era o zi splendidă. Nici un nor. Soare fierbinte. Pe marginea lacului se vedeau rododendroni înfloriți şi măceşi sălbatici. Iarbă verde. Am ieşit la soare. Deodată am simțit că mă sufoc. Am închis ochii. Doamne, să se termine oare totul aşa? Apoi mi-am revenit. Stăteam trîntit în iarbă cu ochii la cer. Abia mai îndrăzneam să respir. A apărut un nor subțire. Foarte subțire. Ca un mănunchi de fulgi. Cerul albastru va exista mereu astfel. Eram gelos pe toți cei care vor privi după moartea mea cerul.

N-am avut curajul să mă ridic. Mi se părea că la prima mişcare plămînii mei vor exploda. Moartea stătea cuibărită, ațipită undeva în pieptul meu, şi-mi era teamă să n-o trezesc. Abia cînd soarele a coborît puțin după copacii din spatele lacului, m-am ridicat cu mii de precauții.

Seara, m-am dus la doctorul B. I-am povestit despre criză. M-a internat imediat şi mi-a sporit doza de Cortizon.

*20 august* Aşezat pe un pat de spital, fumez ultima țigară. Doctorul B. mi-a cerut să mă las de fumat. Sau să fumez, cel mult, pipă, fără să trag fumul în piept. Fac rotocoale de fum şi încerc să desenez cu ajutorul lor figuri cunoscute. Îl văd o clipă pe G. Apoi pe Augusta. Pe mama, aşa cum era, furioasă, cînd i-a cerut fratelui meu să mă lege de pat şi să mă bată. Ceața care s-a lăsat pe munte cînd m-am rătăcit în viscol. Lupii care urlau undeva în depărtare. Mi-am amintit fericirea care m-a copleşit a doua zi cînd am fost salvat. Nici nu mi-a păsat de degerături. Totuşi atunci s-a decis destinul meu. Dacă n-aş fi fost pe munte atunci, puteam să cînt şi azi la violoncel, admițînd că aş fi părăsit chirurgia pentru muzică aşa cum doream. Poate aş fi ajuns un muzician bun. Cine ştie? Aşa, nu sînt decît un doctor ratat, care nu e în stare să vadă o rană deschisă fără să se crispeze.

*26 august* Am plătit o dată pierzînd muzica. Am plătit a doua oară pierzînd dragostea. Am plătit a treia oară pierzînd onoarea. Nu mai am de pierdut decît viața speriată din mine. Mi se învîrtesc toate prin cap, amintiri, spaime, speranțe. În acelaşi vîrtej. Uneori îmi vine să zbier. Destul! Am plătit destul. Sau poate că nu plătim niciodată destul? Apoi îmi vine să-mi plîng de milă. Dar îmi e ruşine de doctorul B. Nu vreau să

mă vadă aşa. Comportîndu-mă ca un... Sînt doctor, totuşi. Şi, culmea, psihiatru. Ar trebui să încerc să fac ceva nou. De pildă, literatură. Uneori mă atrage, să mă defulez, să uit. Curaj! Curaj?

*28 august* Doctorul B. m-a încurajat.

*4 septembrie* Mă simt mai bine. Stau mai bine şi cu moralul. Acum sper din nou. Mîine ies din spital.

*10 septembrie* Cîțiva colegi m-au sărbătorit. Au adus vin şi prăjituri. Am băut un pahar de vin ca să nu-i jignesc. Toți mă felicită că m-am repus pe picioare, iar eu îi invidiez pe ei. Mă surprind urmărindu-i, pîndindu-i. Ei sînt sănătoşi. Fac profesia pe care şi-au dorit-o. Unii au copii. Îşi pot permite să fie generoşi şi să mă sărbătorească pe mine. Dar n-am nevoie de afecțiunea lor! Ea mă jigneşte. Aş prefera să fiu privit cu indiferență. E mai tonic. M-am săturat să mă văd protejat de colegi din cauza bolii. Vreau să fiu pe picior de egalitate cu ei. li privesc, gelos, cum umblă ca nişte animale sănătoase şi nepăsătoare. Nu se tem să respire. Nu se culcă seara cu spaima că nu mai există a doua zi. Se trîntesc în pat ca nişte nesimțiți sănătoşi. Îi detest şi îi invidiez. Ei de ce au dreptul la asta, iar eu nu? Nu mai am chef să fiu tratat cu menajamente. Se poartă cu mine cum ar umbla cu un pahar de cristal care se poate sparge. Aş da orice să mă pot tăvăli prin viață ca ei.

Dar sînt nedrept. Cu ce sînt vinovați? Şi fac rău gîndindu-mă la boala mea întruna.

*4 noiembrie* Am fost nevoit să plec de la dispensar şi încă n-am găsit un spital la mare care să mă primească. M-am angajat la un spital de nebuni.

*10 noiembrie* N-am văzut pînă acum un om pus în cămaşă de forță. E ceva îngrozitor. Se zbătea, se zvîrcolea, se apăra, urla, făcea spume la gură, i-a

zgîriat pe îngrijitori. Pînă la urmă l-au biruit.

*12 noiembrie* Simt din nou că mi-am greşit meseria. Într-o bună zi, dacă voi rămîne aici, vor fi siliţi să mă vîre şi pe mine în cămaşa de forţă. Nu, nu trebuia să mă fac doctor. Blestem ziua în care am părăsit iluzia muzicii pentru mirosul de acid fenic. Ceea ce e cel mai rău: am ajuns să detest şi suferinţa. Cînd văd un om care suferă întorc capul. Încerc să mă conving în fiecare dimineaţă că nu sînt într-o seră, sînt într-un spital şi încă într-un spital de nebuni, că am o profesie nobilă trebuie să alung infernul din sufletul unor oameni care n-au rezistat.

Unii suferă de boli ereditare, dar alţii au ajuns aici pentru că n-au rezistat. O coardă a sufletului lor a pleznit. Ca la un violoncel. Şi deodată melodia nu mai e normală. Scîrţîie. Ce e infernul? O coardă ruptă. Ajunge o singură coardă ruptă şi unitatea, minunea, se sfărîmă. Omul nu mai e om. Infernul pune stăpînire pe sufletul lui. E aspră şi nobilă lupta dusă ca să tămăduieşti asemenea oameni. Fiecare pacient vindecat e un om smuls din infern. Aici sînt chiar pe linia frontului, pe linia de demarcaţie dintre viaţă şi moarte. Eu sînt un soldat al cîntecului adevărat din om. Dar, vai. Sînt un rău soldat. N-am destui curaj să mă uit la un om în cămaşă de forţă. Cînd îi văd prin curte îmi vine să-i vîr pe toţi în cămaşă de forţă şi pe urmă să mă duc să mă spînzur. Nu mai rezist. Seara cînd mă duc să mă culc sînt zdrobit. Dacă aş fi un om serios mi-aş da demisia. Dar nu fac nici asta. Zîmbesc! Zîmbesc tuturor. Şi nebunilor. Cui vrea să se uite la mine. Zîmbesc în loc să urlu. Dacă aş urla, probabil m-aş linişti. Aş avea în sfîrşit un somn bun. Dar aşa, zîmbetul mă oboseşte. Mă distruge. Voi intra într-o cămaşă de forţă zîmbind.

*28 noiembrie* Am văzut ceva curios. Un nebun a ieşit din curtea spitalului fără să fie observat, s-a dus de partea cealaltă a gardului de fier şi țipa că e încarcerat. Cerea să fie lăsat liber, adică să fie adus înlăuntru. Mi s-a spus că a mai făcut asemenea scene. Intre oameni obişnuiți, pe stradă, se consideră încarcerat. Aici, cînd e pus în cămaşa de forță, respiră liniştit. "În sfîrşit, sînt liber", suspină el de fiecare dată intrînd pe poarta ospiciului.

*2 decembrie* Azi a venit un pacient cu barbă roşcată, ochi albaştri, un albastru diluat, cenuşiu. Se uita ca un cîine umil la mine. L-am întrebat cum îl cheamă. N-a răspuns nimic. "Cum te cheamă?" am repetat. Tăcere. Se uita la mine, cu ochi ficşi, goi. Mi s-a făcut frică. M-am stăpînit, să nu vadă. Şi ca să-mi dau curaj am strigat la el. "Cum te cheamă?" Nimic. Nici un rezultat. Am bătut cu pumnul în masă. "Cum te cheamă?" am zbierat. Nici măcar nu s-a clintit. Am început să tremur. Nu-mi mai stăpîneam nervii. Vrînd să ies pe uşă, l-am auzit murmurînd ceva. N-am înțeles şi m-am întors. "Ce-ai zis?" "Nu sînt nebun", bîigui el. "Nu mă interesează asta, am strigat. Cum te cheamă?" Parcă nici nu m-a auzit. Mi-a repetat acelaşi lucru. "Nu sînt nebun". Am ieşit şi i-am scris pe fişă: "Monomaniac cu tendință schizofrenică. De urmărit îndeaproape".

*4 decembrie* Roşcovanul mă exasperează. Încă n-am reuşit să-l conving să-mi răspundă. Şi acum cînd îl întreb cum îl cheamă îmi spune acelaşi lucru: "Nu sînt nebun. Eu nu sînt nebun". Parcă nu mai cunoaşte alte cuvinte. I-am spus sorei să mărească doza de hipnotice. Trebuie să-i zdrobesc această încăpățînare. *Nu vrea.* Anume îmi spune "eu nu sînt nebun" ca să mă înnebunească pe mine. Da, trebuie să zdrobesc

voința acestui catîr nebun. Cu hipnotice îl voi face să-mi spună cum îl cheamă.

*17 decembrie* Roşcovanul nu mai vorbeşte deloc. S-a încovoiat, nu mai protestează, nu mai urlă. Tace. Acum cîteva zile, plîngea, se ruga, mă implora să-l cred că nu e nebun. A început să se zbată. Să strige. Să țipe. Nu mai murmura ca la început. I-am dat o doză şi mai mare de hipnotice.

Acum e ca un om zdrobit. Priveşte în gol. Parcă e drogat. De fapt e chiar drogat. De ce mă mir? Nu eu am cerut să i se mărească dozele? A coborît în el ca într-un mormînt. A cedat. Nu se mai luptă. Nu se mai zbate. Nu mai explică nimic. Se uită în gol. La ce se gîndeşte? Îl întreb: "Cum te cheamă?" De data aceasta parcă nu mai aude. Ştiu că atunci cînd îl voi face să-mi spună cum îl cheamă, am obținut o mică victorie. Dar el îmi refuză această victorie. Şi nu mă pot lupta cu el.

Cum să te lupți cu un om care nici măcar nu-ți mai opune rezistență? E total absent. Am cerut unui îngrijitor să-l radă. Îi crescuse o barbă mare, țepoasă.

*21 decembrie* Ar fi trebuit să mă bucur, dar am simțit cerul căzînd pe mine. Într-adevăr, roşcovanul nu era nebun! Am făcut o gafă care mă compromite ca medic. Fără să vreau, m-am purtat abject, dezgustător, cu el. Eşecul meu profesional îl suportă alții, se vede.

*22 decembrie* Ar trebui să plec neapărat de aici. Altfel, o iau de la capăt.

*31 decembrie* Încerc să împart oamenii după criteriul: cei bolnavi şi cei sănătoşi, şi să-mi spun, să mă conving, că singurii care merită atenție sînt cei bolnavi. Argumente? Deocamdată, unul singur: nu crezi în dragoste, ci te îmbolnăveşti de ea! De unde

vreau să trag concluzia că o boală e chiar ceva mai mult decît o credință. În plus, încerc să mă conving — trebuie să fac ceva în aşteptarea anului nou! — că un om sănătos e un om mai degrabă dependent; dependent de sănătatea sa. Şi tocmai această conştiință a dependenței sale îl poate pierde. Îl face să fie prudent, să se teamă de microbi, de infecții, să cîntărească şi să măsoare mereu, să aibă o mie de spaime şi o mie de ezitări. În timp ce un bolnav nu mai are motive să se teamă de toate astea. Cel mult e îndreptățit să se teamă că boala nu-l va devora cu totul. În rest, scapă de toate constrîngerile sănătății. Un bolnav poate ajunge acolo unde dependența se transformă în libertate. El poate rîde de toate prudentele sale şi de toate spaimele. Odată ce l-a cuprins, boala lui sfîntă îl lasă liber pentru curaj. În mod normal, n-ar mai trebui să fie timorat în fața destinului. A scăpat de mizeria ezitărilor ca de o infecție. Poate, în sfîrşit, să calce în picioare vechile lui precauții şi să-şi umple plămînii cu aerul tare al tuturor pericolelor. Nu mai trebuie să asculte de sănătatea lui despotică, poate să acționeze şi împotriva lui fără să clipească, să se distrugă fără să şovăie. Pe măsură ce se distruge are mai puține limite. Numai aşa poți înțelege că totdeauna o mare creație sau un eşec răsunător au cerut o sămînță de boală; fiindcă numai aşa poți săvîrşi cele mai mărețe sau cele mai tîmpite isprăvi cu aceeaşi energie. Ce ştiu cei sănătoşi despre mizeria din sufletul nostru? Mai nimic; au o idee foarte fadă despre asta.

Prostii! Fanfaronadă! Nu pot crede o iotă. M-am: învățat cu boala mea ca un cîine cu lanțul. Numai rareori mă mai încordez în lanț. Mă simt ca unul care şi-a îngroşat vocea să pară mai puternic şi într-o bună

zi descoperă că nu mai ştie care i-a fost vocea adevărată".

Mă opresc la această însemnare care pare scrisă de mine de la primul la ultimul cuvînt! Ceea ce mă tulbură.

## 10

Mi se părea tot timpul că mi se ascundea ceva. Cînd; discutau despre Bătrînul, parcă anume adoptau un ton. de legendă, parcă intenționat, ca să mă deruteze pe mine, îl evocau ca pe un personaj ceţos în legătură cu care nimeni nu putea să spună cît de cît exact cînd fusese văzut ultima oară sau cum arăta precis; dacă era înalt, sau scund, gras sau slab. Mopsul susținea că purta ochelari cu ramă de aur. Dominic, de cîte ori auzea asta, sărea ca ars: "Fugi de-aici, cum să poarte ochelari? Nici vorbă".

Îi ascultam şi mă miram de unde aveau bătrînii atîta imaginație încît să discute despre un personaj misterios aşa cum se discută visele, dînd impresia că exista ceva care îi împiedica să meargă pînă la capăt. Citisem undeva că lumea zilei este identică pentru toți, în vreme ce lumea nopții este proprie fiecăruia. Adică nu visăm la fel, chiar dacă trăim la fel. Cam aşa se petreceau lucrurile şi cu ei. Povesteau amănunte diferite sau chiar opuse despre Bătrînul; profitau, mă gîndeam, de situația mea de novice, de faptul că Bătrînul nu se arăta niciodată pe coridoare, că nici nu mă chemase deşi intrasem de-acum în vară. Într-un fel, mă amuza şi pe mine acest joc; am început, deci, să particip la el punînd întrebări şi mai ales ascultînd.

În lipsă de ceva mai bun... E adevărat că anumite lucruri mi s-au părut încă de atunci curioase. De pildă, faptul că nimeni nu putea să spună despre Bătrînul ceva sigur nici măcar între patru ochi. Apoi mi se părea ciudat că nu prea îndrăzneau să fie răutăcioşi, mărturisindu-şi îndoielile, decît în şoaptă şi cu teamă, de parcă în orice moment Bătrînul ar fi putut să iasă din sala cu oglinzi cu biciul în mînă ca să-i pedepsească. Pînă şi Mopsul era prudent. Cînd, luat de val, scăpa o răutate, se uita îngrijorat la ceilalți care, în asemenea împrejurări, se prefăceau că nici nu auziseră. După ce s-a convins că nu se afla nimeni prin apropiere şi coborîndu-şi vocea mai mult decît de obicei încît de abia îl auzeam, Domnul Andrei mi-a dat să înțeleg că precauțiile respective nu erau lipsite de orice temei şi nu era cazul să rîd de ele. Un bătrîn, mi-a şoptit el, alunecase într-o iarnă pe pojghița de gheață de la țărm şi scăpase într-o copcă, alegîndu-se cu o pneumonie. Se spusese că fusese un accident, iar portarul găsise prilejul să-şi dea importanță; iarna nimeni dintre bătrîni n-avea voie să iasă decît pentru a da ocol azilului şi pentru a-şi mai face uneori nevoile în aer liber; dar accidentul, m-a lăsat să înțeleg Domnul Andrei, nu fusese de fapt un accident. Cel care scăpase în copcă primise înainte cîteva avertismente, fiindcă îşi permisese să vorbească prea liber, necuviincios despre taina Bătrînului; omul găsise în cameră, pe pat, scrisori de amenințare, compuse cu litere tăiate din ziar prin care era anunțat că dacă nu-şi ținea gura şi-şi permitea în continuare să etc. etc. va trage consecințele. Nu dăduse atenție acestor scrisori, le luase în derîdere, le arătase tuturor susținînd că erau o glumă, proastă a cuiva dintre ei. Zicea că nu pricepe cum poate sta cineva închis într-o

sală cu oglinzi, ca o cloşcă în cuibarul ei, clocindu-şi într-un deşert gîndurile şi urmărind de-acolo prin gaura cheii ce făceau ceilalți. "De ce nu iese dacă are curaj? Să-l zărim la față. Spuneți că e atins de boala deşertului? Dar ce boală e asta? Nici un doctor n-a reuşit să-mi arate un rînd scris despre ea în cărțile lor. Ori voi sînteți nişte aiuriți, ori pustnicul vostru e nebun", cîrtise omul. ("Dacă ar fi nebun s-ar sui pe o movilă de nisip şi ar răbda de sete. Să stai într-un fotoliu de răchită, bînd limonadă şi uitîndu-te în oglinzi, ce ăsta-i deşert? Mulțumesc de asemenea deşert", mormăise Mopsul atunci.) Dar într-o zi i s-a înfundat. A alunecat pe gheață, a scăpat în apă, a făcut pneumonie şi s-a curățat în cîteva zile. "Poate totuşi a fost un accident", am zis. Domnul Andrei m-a privit cu îngăduință. "Accident? Hm". Şi n-a mai vrut să discute despre asta.

Eram din ce în ce mai intrigat. Dacă l-aş fi întrebat pe vreunul "de ce vă e teamă?", s-ar fi uitat cu siguranță la mine mirat: "Teamă? Nu înțeleg, de ca să-mi fie teamă?" Ar fi fost în zadar să insist, să-l trag de limbă; cel mult aş fi reuşit să-l determin să mă ocolească. Dar simțeam că instinctul nu mă înşela. În această teamă ascunsă pe care nimeni nu vroia s-o explice şi nici s-o mărturisească se amesteca în mod ciudat şi un fel de superstiție, de respect superstițios, şi mi-am dat seama că bătrînii simțeau nevoia să vorbească între ei despre omul enigmatic din sala cu oglinzi. Discutau despre mare, despre ceața care se lăsase în ajun, despre bălăriile care creşteau bolnăvicios, fără nici o noimă, într-un adevărat desfrîu, în spatele azilului, amenințînd să înăbuşe într-o zi clădirea, despre pasiunea Hingherului pentru cîini, una din acele pasiuni unice care devoră pînă în

măruntaie ("Pe ăsta, ricana Mopsul, cum nu-i vorbeşti de cîini, îl înghite noaptea"), sau despre ultimele cancanuri venite din cătun şi în cele din urmă cineva spunea cuvîntul fatidic: Bătrînul. Imediat, discuția se concentra asupra lui. Intervenise ceva nou? Se mai aflase ceva? De obicei *se* repetau lucruri vechi. Domnul Andrei se mai jura o dată că dăduse cîndva mîna cu Bătrînul. "Ehe, e mult de-atunci", ofta el cu ochii aburiți de amintiri nebuloase pe care nimeni nu le putea confirma, nici dezminți. Aproape sigur venea iarăşi vorba despre faptul că Bătrînul ar fi fost în tinerețe căpitan de vapor şi că, într-una din călătorii, contractase boala deşertului, o boală curioasă şi necruțătoare, care nu figura în dicționarele medicale. Nu e mortală, se spunea, dar nu i se cunoaşte leacul. Cine o ia nu mai poate trăi decît într-un deşert. Nu mai suportă lumea şi se retrage să nu mai fie văzut şi să nu mai vadă decît pe cine doreşte. Drept care, Bătrînul şi-a construit în azil un deşert personal: o sală cu oglinzi de care nimeni nu se apropia.

Sala, toți şi-o imaginau la fel. În ea nu existau nici ferestre, nici mobilă; doar o masă aşezată în centru şi două fotolii de răchită. Sub tavan, spînzura un candelabru uriaş. În rest, oglinzi peste tot. Pe pereți, în tavan şi chiar pe jos. Părerile se împărțeau abia cînd se ajungea la amănunte; dacă fotoliile de răchită erau sau nu fixate în podea sau dacă masa era acoperită ori nu cu o bucată de pînză.

Dincolo de aceste mici divergențe, toți erau de acord că sala era căptuşită cu oglinzi mari, venețiene, în care lumina candelabrului se reflecta orbitoare continuu, şi că Bătrînul stătea acolo numai noaptea, trîntit într-unul din fotoliile de răchită, celălalt fiind permanent gol, cu o carafă de limonadă galbenă în față, din care

sorbea din cînd în cînd. Se gîndea probabil la tinerețea lui aventuroasă; sau poate îi plăcea să se vadă reflectat de peste tot în. oglinzi, cu fața lui pergamentoasă şi cu ochii scînteind de amintiri. Suferea, se zicea, de insomnii. Dimineața, se ridica din fotoliu, mai arunca o privire de jur împrejur, ca şi cum ar fi vrut să-şi ia rămas bun de la mulțimea aceea în care toți aveau acelaşi chip ca şi el, după care se retrăgea să se culce într-un cort de tuareg, adus din ultima călătorie şi fixat într-o altă încăpere, lăsînd candelabrul să lumineze o sală strălucitoare şi goală.

Mă miram: "De ce nu v-ați dus nici unul s-o vedeți?" Zîmbeau. Intrarea era păzită de un zdrahon mut care, cu siguranță, nu le-ar fi îngăduit să pătrundă; şi nu țineau să forțeze lucrurile, să rişte un afront sau chiar o pedeapsă. Exista chiar un reproş nedefinit în zîmbetul lor. Cum, nu înțelegeam că Bătrînul era partea de noapte a azilului? Şi că, deci, nu puteau să împingă lucrurile dincolo de ceea ce era îngăduit? Mai tîrziu, aveam să le pricep eu pe toate. În orice caz, puteam să fiu sigur că în aceeaşi clădire mizerabilă în care ne găseam, nu foarte departe de camerele noastre păduchioase, "mă rog, a dum-neavoastră nu, domnule sculptor, dar cele mai multe aşa sînt", exista o sală de basm, somptuoasă, "ca la Versailles" preciză Siminel, cel ahtiat de călătorii. Nimeni nu putea lămuri de unde şi pe ce căi se auzise cum arăta refugiul Bătrînului, dacă nu fusese nimeni acolo, dar ce importanță avea asta? Fapt e că sala exista şi că n-aveau nevoie s-o pipăie ca să fie siguri. "Crede şi nu cerceta", exclama Călugărul căruia îi plăcea dealtfel să spună în glumă că Bătrînul era tot atît de singur ca Dumnezeu. Ba, odată a ținut să adauge că singurătatea lui Dumnezeu şi a Bătrînului

aveau aceeaşi cauză: vanitatea. Am asistat atunci la una din cele mai scînteietoare şi neruşinate apostazii ale Călugărului, care i-a amuțit pe toți prin îndrăzneala ei nebunească. Susținea că apostolii l-au împins pe Isus pe cruce, nu duşmanii lui. Pentru că apostolii l-au silit să se creadă Fiul lui Dumnezeu şi să-şi piardă cumpătul. Din pricina lor, Isus n-a mai avut nici îndoieli, nici limită. Singurul care nu l-a trădat ar fi fost, de fapt, Iuda; fiind singurul care îi mai spunea adevărul. Şi cînd Iuda a văzut că Isus îl bănuia, a făcut ultima încercare ca să-i salveze măcar memoria: l-a denunțat. Astfel, din Isus a rămas crucea, care a răscumpărat totul. "Dacă Isus n-a rezistat- apostolilor care i-au sucit mințile, ce să ceri unui om obişnuit?" perora, clătinîndu-se, călugărul renegat. Ceilalți ascultau, uluiți şi puțin speriați de această blasfemie. Cu vocea lui nazalizată şi uşor cîntătoare apostatul îi linişti: "Chiar dacă Bătrînul nu există, noi trebuie să trăim ca şi cum ar exista". "Cum adică?"' sări Domnul Andrei, mai mult ca să schimbe vorba. Călugărul l-a privit lung, cu un fel de milă, fără să-i răspundă. I-a zis doar atît: "Fiule..." Şi a ridicat din umeri, în semn că nu se putea obosi să explice unui ignorant un adevăr atît de simplu ca acela pe care-l rostise el. Ceilalți tăceau. Păreau să fie de acord ori se ruşinau să-şi manifeste nedumerirea.

M-am întrebat atunci: nu cumva, asemenea lui Dumnezeu, Bătrînul trebuia să nu fie văzut pentru a exista şi pentru a fi atotputernic? Numai aşa devenea cît de cît explicabil de ce nimeni nu încerca să înşele vigilența lui Francisc, cerberul care păzea coridorul ce da spre sala cu oglinzi; se temeau, poate, că, forțîndu-i taina, Bătrînul s-ar fi putut risipi ca un norişor de pulbere, de aceea preferau să şi-l închipuie stînd ca o

mumie în sarcofagul lui cu oglinzi; nu vroiau să rişte o descoperire care i-ar fi lăsat singuri. Şi trăgeam concluzia că sala cu oglinzi reprezenta pentru bătrîni un fel de mister fără vîrstă ce putea fi profanat şi pierdut; o vrajă sau un blestem de care aveau nevoie pentru a da un rost ori o scuză azilului şi în legătură cu care erau liberi să-şi bată gura oricît cu condiția să nu-i ridice vălul. Nimeni n-ar fi putut să spună cînd anume apăruse ea în clădire, dar părea limpede că zidurile azilului, singure, n-ar fi reuşit să-i facă să se simtă legați unul de altul printr-un destin comun. Abia taina care le biciuia curiozitatea şi le înfierbînta închipuirea le dădea fiorul destinului; undeva, în miezul acelei încîlceli de coridoare cu uşi aproape identice, trebuia să fie un loc magic unde totul să fie posibil, de la vanitatea cea mai nesăbuită la singurătatea cea mai sfîşietoare, şi unde, ca în cazul lui Dumnezeu, absența însăşi să devină prezență. Dacă Bătrînul ar fi apărut pe coridoare ar fi fost ca şi cum ar fi crescut marea, spălînd țărmul şi nelăsînd decît o realitate prozaică. Aşa, absența lui era ca o mare retrasă, care îngăduia tuturor ipotezelor, temerilor şi explicațiilor să înflorească în discuții.

"Am început să bat şi eu cîmpii", mi-am zis, întrucît mă încurcam în presupuneri care mai de care mai fanteziste. Dar asta nu m-a împiedicat să observ ce se întîmpla în jurul meu. Nimeni nu se mira că unele păreri difereau chiar de la o zi la alta. Şi tot ce privea omul din sala cu oglinzi căpăta proporții de mit, fiind un motiv nesecat de întrebări; ce a mîncat oare Bătrînul, cum a dormit oare Bătrînul, dacă avea sau nu avea cearcăne, de ce boli, în afară de boala deşertului, putea suferi. Cînd venea vorba despre o boală, zile întregi subiectul domina discuțiile; erau dezbătute în

amănunt simptomele şi şansele de însănătoşire existente în boala respectivă. Nu se întrebau cine anume îl putea îngriji pe bolnav din moment ce nici unul dintre cei trei doctori din azil nu fusese chemat vreodată să-l consulte, iar cînd am încercat să exprim eu această nedumerire au trecut peste ea. Anton a lansat într-o zi bănuiala că Bătrînul paralizase (Nelson a fost de părere că poate orbise, iar Dominic le-a povestit că văzuse la bar un nobil decăzut care dase în mintea copiilor) şi că se închisese în sala cu oglinzi ca să nu se compromită. Dar asemenea presupuneri extreme intrau repede în desuetudine. Un oarecare interes a stîrnit în schimb ipoteza că Bătrînul plecase poate într-o lungă călătorie prin lume. "Cine ştie prin ce porturi rătăceşte acum?" a rîs Siminel gata să îmbrățişeze cu entuziasm această versiune, care le-ar fi dat posibilitatea să pălăvrăgească îndelung despre țările calde la care visa el, dar, după cîteva momente de reflecție, Mopsul a decis: "Nu, nu e posibil". Şi s-au întors la vechile istorii, care le inspirau mai multă încredere.

Domnul Andrei pretindea că pe vremuri Bătrînul se purta aproape normal. Se ocupa de treburile azilului şi putea fi văzut pe coridoare adesea. Stătea de vorbă, întreba pe unul, pe altul de sănătate. O singură ciudățenie avea. Aderase, probabil, pe unde umblase la o învățătură care propovăduia o moarte demnă pentru evitarea bătrîneților şi suferințelor penibile, căci încerca să-i convingă pe unii care aveau o boală fără leac şi care ajunseseră într-o stare de maximă degradare că era mai bine să sfîrşească singuri. Azilul nu s-ar fi putut însărcina să-i ajute la asta, ar fi echivalat cu o crimă, dar ei, cei în cauză, aveau, la urma urmei, tot dreptul să dispună cum vroiau de

viața lor. Aşa că el, Bătrînul, îi sfătuia să treacă pragul eternității cu fruntea sus, să nu se lase umiliți de boală şi de suferință. Nu dorea să forțeze pe nimeni, le explica numai. Dar, se pare, instinctul de conservare e mai puternic decît orice, ne-a explicat Domnul Andrei care ştia asta de cînd sărise cu paraşuta. Bătrînul n-a reuşit să facă decît un singur adept, unul bolnav de Parkinson, căruia îi bîțîia capul tot timpul şi care s-a sinucis. Cu acel prilej s-a organizat o înmormîntare mai deosebită. Din partea administrației a fost adusă o mare coroană de flori, cu aceste cuvinte pe panglică: "Moartea este începutul nemuririi"; şi Bătrînul în persoană ar fi ținut un discurs pe aceeaşi temă.

Totul se petrecuse într-un fel de preistorie a azilului care se îngîna cu legenda. Întreaga asistență, îşi amintea Domnul Andrei, singurul care supraviețuise acelor vremuri, a vărsat lacrimi pe mormîntul răposatului, cu toate că nimeni nu-l iubise şi nu-l regreta. Însă după acest început promițător, a urmat o listă lungă de eşecuri ale Bătrînului. Unul şi-ar fi tăiat venele, pentru ca să urle apoi după ajutor. În timp ce doctorii îi coseau venele, ar fi țipat ca din gură de şarpe că fusese înşelat: "M-a mințit! Mi-a vorbit despre moartea lui Seneca şi a lui Petroniu, m-a asigurat că e o moarte dulce, ca o sfîrşeală, fără dureri, dar m-a mințit. Ce, nu ştia ticălosul că o să am crampe îngrozitoare?" Altul ar fi strîns somnifere, cîte să omoare un bărbat în putere, dar într-o dimineață le-ar fi aruncat în mare, să doarmă peştii somnul de veci. Pînă ce Bătrînul s-ar fi scîrbit. "Nişte viermi, ar fi bombănit el. Cum să fie demni nişte viermi?" Dezgustat, ar fi început să apară din ce în ce mai rar pe coridoare. Era dezamăgit şi se considera chiar jignit. Apoi n-a mai fost zărit deloc. S-a retras în sala cu oglinzi şi n-a

mai vrut să iasă de-acolo. Nu mai vroia să vadă, ar fi spus, nişte epave care se tîrau trăind oricum. Treptat, ar fi început chiar să neglijeze treburile azilului.

Dominic a povestit că un somnambul se trezise într-o noapte în pumnii lui Francisc. "Şi are namila un pumn, că bietul om a fugit pînă la poartă. Parcă îi luase foc reumatismul în oase", rîse el. "Lasă asta", interveni Călugărul, fiindcă îşi adusese aminte o întîmplare din viața lui care le putea fi, eventual, de folos în lămurirea retragerii Bătrînului: "Înainte de a mă duce la mînăstire, mă îmbolnăvisem de o boală curioasă. Cum vedeam pe cineva pe stradă intram în panică. «Dacă-l opresc pe ăsta şi îi spun o prostie?» Ajunsesem să mă feresc să umblu la orele de mare aglomerație. «Doamne, o sută, o mie, zece mii de urechi!», mă gîndeam. Ca să nu mă expun, nu mai ieşeam decît dimineața devreme sau noaptea, pînă cînd am găsit undeva în jurul oraşului o grotă care fusese probabil o cazemată în timpul războiului. O năpădiseră buruienile, şopîrlele şi păianjenii, dar mi s-a părut salvatoare. Intram în ea şi spuneam tot ce-mi trecea prin cap. Mă uşuram astfel. Cîteodată mă umfla rîsul văzînd o şopîrlă care se oprea mirată înainte de a o tuli prin buruieni..." Dar Călugărul n-apucă să-şi termine istoria fiindcă Dominic, supărat că fusese întrerupt ceva mai devreme, se răzbună: "Fleacuri", hotărî el, agresiv.

Într-o zi m-am decis să-l atac frontal pe Dinu: "Tu ce părere ai despre Bătrînul? Eşti aici de mai multă vreme". "De ce mă întrebi?" îmi aruncă el o căutătură alarmată. "Fiindcă vreau să ştiu părerea ta". Ne plimbam pe țărm, în zona stîncilor de marmură. Se opri, vru să rupă o floare violetă dintre scaieți, dar se înțepă la mînă şi se răzgîndi. "Florile astea nu pot fi

culese", zise el, explicîndu-mi că scaieții au țepi pentru a rezista şi în timp de secetă. "Şi cum aici nu prea plouă, ai văzut, de cînd ai venit n-a plouat aproape deloc, îți dai seama că au nevoie. De aceea sînt țepii atît de mari". "Dinule, l-am întrerupt, te-am întrebat ceva". "Dar ți-am răspuns", spuse el, mirat că nu înțelegeam. "Ce mi-ai răspuns?" "Că nu vreau să mă înțep... Mai speri — adăugă după o pauză — că te va chema să discute cu tine despre cimitir?" "Evident". "Eu cred că n-o să te cheme niciodată". "Cum adică? Doar el m-a chemat aici. Sau... poate crezi că Bătrînul nici nu există?" "A, nu, protestă Dinu. De existat, există. Îl simt. Îl simt în aer, îl simt chiar la mine în cameră cînd e întuneric. Mi se întîmplă să mă scol şi să aprind lumina numai ca să mă conving că nu e acolo. Şi sincer să fiu, nu e foarte comodă prezența lui. Mă inhibă". "Vrei să spui că-ți impune?" "Nu chiar, ezită Dinu. Ştiu numai că depind de el, de voința lui, şi că nu-mi pot permite..." Se oprise. "Nu-ți poți permite ce?" l-am îndemnat să continue. "Nu-mi pot permite să trăncănesc pe seama lui. Şi dacă ții cu tot dinadinsul să ştii, îmi e teamă. " "Dar de ce-ți e teamă? Te-a amenințat vreodată?" "Nu." "Atunci?" "Nu ştiu, murmură Dinu. Cînd îl simt în aer, respir parcă mai greu." "N-ai încercat niciodată să-l vezi, nu te-ai dus niciodată în sala cu oglinzi?" Mă privi aproape îngrozit. "Eu?" "Da, tu, de ce te miri aşa?" "Cum o să mă duc eu? zise Dinu. Sînt mulțumit că nu mă cheamă. Cred că dacă ar trimite după mine să mă duc în sala cu oglinzi aş face o criză de astm înainte de a ajunge acolo. Mi-ar fi de ajuns să-l văd pe Francisc şi gata. Ar trebui să mă ducă pe brațe înlăuntru, altfel..." "Dar de ce, Dinule? Totuşi nu are drept de viață şi de moarte asupra ta. Şi nu eşti Siminel sau Dominic. Eşti

ditamai doctor psihiatru. Nu poți vorbi ca ei. " "E adevărat, încuviință Dinu, dar crede-mă, prefer să-l ştiu acolo în sala cu oglinzi, să facă ce vrea, numai să mă lase cu astmul meu." "Nici măcar nu eşti curios?" l-am întrebat. "Deloc. Eu nu sînt făcut să mă duc în sălile de felul ăsta. Rolul meu e mai modest. Să mă tem de cei care stau pe fotoliile de răchită", mi-a replicat Dinu. "Şi să tremuri de ei", am zis. Dinu ridică din umeri: "Mă rog, dacă vrei tu, aşa să fie. Dar tu?" Îşi fixase ochii cenuşii, apoşi, asupra mea. Am simțit o mare dorință să-l impresionez. "Eu? Dacă nu mă cheamă, dau năvală în sala cu oglinzi". Dinu mă măsură neîncrezător. "Ai face asta? "Dar de ce să n-o fac?" "Eşti nebun, Daniel". "Ba nu sînt nebun deloc, m-am înflăcărat eu. M-a chemat aici, vreau să ştiu în ce condiții trebuie să lucrez. Numai politețea mă împiedică deocamdată să mă duc din proprie inițiativă, dar află, scumpul meu Dinu, că nu sînt deloc dispus să aştept la nesfîrşit. Nu neg, îmi place marea, îmi place să fac cîte o escapadă în cătun, dar... dacă vreau să rup o floare de scaieți o rup, nu-mi pasă de ghimpii ei..." Şi ca să-i dovedesc că nu glumeam, am întins mîna, am strîns din dinți pentru că ghimpii scaieților mi s-au înfipt în carne ca nişte cuțite şi nu m-am lăsat pînă nu i-am arătat, ruptă, o floare violetă, pe care după cîțiva paşi am aruncat-o discret fiindcă mă ințepa. "Deocamdată, am continuat, încă mai aştept. Dar sper că ai reținut: «deocamdată» şi «încă». Şi pe urmă, nu-ți ascund că mă interesează această vestită sală cu oglinzi despre care vorbeşte toată lumea şi pe care nimeni n-a văzut-o. Ei bine, eu voi trece pragul ei. Să nu-mi zici mie Daniel Petric dacă într-o seară nu voi sta chiar în fotoliul de răchită al Bătrînului. Fii pe pace, te voi invita prin Francisc să ne vizitezi. Îi voi

şopti Bătrînului: «Chemați-l pe doctorul Dinu aici, vă rog. Faceți-mi acest hatîr. Vă prețuieşte, dealtfel, foarte mult şi ar merita să-l cunoaşteți.»" Dinu mă privea, jumătate amuzat, jumătate speriat. "Sper că n-ai să faci una ca asta." "Dar de ce nu?" "Pentru că te rog", zise el serios, uitîndu-se la mine cu admirație.

Pe el, umbra nevăzută a Bătrînului aproape îl paraliza, îl silea să dea înapoi. Eu, dimpotrivă, simțeam constrîngerea atracției. Dar, de fapt, lui Dinu îi făcea bine obrăznicia mea. Agățat de ea, putea să tragă cu ochiul, peste umărul meu, la lucruri pe care n-ar fi îndrăznit, singur, să le privească. Asta ne-a apropiat şi mai mult.

## 11

În spatele biroului la care lucra Moaşa se afla un afiş ironic: "Orice izbîndă e suspectă". Dar prima care ar fi trebuit să figureze pe lista suspecților era ea însăşi, căci dintre toți era singura care avea o poziție prosperă. Se vorbea că ştia să-şi folosească farmecele ca să-şi netezească drumul şi că dincolo de aerul ei nepăsător, administrativ, se ascundea un ochi atent la slăbiciunile bărbaților, de care se pricepea să profite la momentul oportun. Ceea ce, la drept vorbind, nu mira aproape pe nimeni. Călugărul, mai ales, dovedea o mare înțelegere la acest capitol: "Femeilor le plac confidențele, n-ați observat? Simt nevoia să-i audă pe bărbați mărturisind vrute şi nevrute. Vocația lor e să stea pitite într-un confesional şi să li se spovedească bărbații". Moaşa nu făcea nimic ca să astupe gura clevetitorilor. Dimpotrivă, cînd afla ce se discuta pe

seama ei, surîdea îngăduitoare. Poate chiar se bucura. Cu o legendă în spate se simțea în siguranță, la adăpost de orice pericol. Privind-o cum venea pe coridor, Mopsul a spus odată răutăcios: "Un fund de femeie e uneori mai periculos decît o întreagă poliție". Tot el, cîteva clipe mai tîrziu, s-a grăbit s-o salute primul.

Legătura care i se atribuise cîndva, cu Bătrînul, n-o împiedica deloc să-şi asigure cu ajutorul altora plăcerile de care trupul ei încă tînăr avea nevoie. Se şoptea chiar că era rea de muscă şi că nu alegea mult cînd vroia să-şi răcorească sîngele aprins. Portarul, Aristide, ba chiar şi cîțiva îngrijitori s-ar fi bucurat de favorurile ei capricioase. Căci a doua zi Moaşa se purta cu ei de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Numai Arhivarul nu se consolase, se pare, să se socotească un ibovnic de ocazie, tolerat pentru o noapte ca în patul Cleopatrei. Făcuse o pasiune pentru Moaşa şi suporta greu să se vadă înlocuit cu alții. Se învîrtea ca un cîine credincios în jurul ei, gata să se tîrască în patru labe dacă i-ar fi cerut, dar îndată ce mirosea că Moaşa avea chef să-l înşele, turba. Ieşea din arhivă, încuia uşa şi patrula pe coridorul unde se afla camera Moaşei. Se agita ridicol şi agresiv, cu ochii lui de viezure bulbucați de furie neputincioasă, de gelozie şi de suferință şi ai fi zis că, văzînd-o pe Moaşa, vom asista la o scenă violentă, cu reproşuri amoroase. Cînd colo, în clipa aceea Arhivarul se fîstîcea, se înroşea tot, îşi recăpăta aerul supus şi devotat, întorcîndu-se în camera lui plină de hîrțoage şi de praf unde clocea probabil în taină planuri de răzbunare şi de mărire care să-l scutească definitiv de asemenea umilințe.

Bătrînii o priveau cu un sentiment confuz. Ea era chipul imediat, concret, al constrîngerilor

administrative de care trebuiau să țină seama. Între ei, cînd nu-i auzea nici o ureche dubioasă, își permiteau s-o bîrfească. Altminteri, nu. Se fereau. La azil aveau cel puțin o farfurie de mîncare și o pernă pe care să pună capul. Dacă ar fi fost izgoniți de-acolo n-ar fi avut unde să se ducă. De aceea, cînd o întîlneau pe coridoare erau chiar fericiți dacă îi învrednicea cu o privire. Însemna că-i văzuse! Pe de altă parte, îi recunoșteau însă spiritul practic și energia pe care o desfășura de dimineața pînă seara ca să rezolve o mie de fleacuri necesare; fără ea, azilul s-ar fi dus probabil de rîpă. Nu scăpa nimic, nu neglija nimic, n-avea încredere în nimeni. Orice treabă lăsată în seama altuia reprezenta, poate, în gîndul ei o primejdie, un ochi rupt în plasă, prin care putea să scape cine știe ce amănunt important pentru poziția și autoritatea ei. Ca să fie sigură, prefera să se extenueze. Alerga toată ziua de la bucătărie la poartă, de la poartă la arhivă, de la arhivă la infirmerie și la laborator. Călca apăsat, încîntată de ea însăși, transpirînd abundent și săltîndu-și sînii umflați sub halat, dar păstrîndu-și aerul semeț, la care contribuiau probabil și formele ei pline. Aștepta să fie salutată de cei cu care se întîlnea și nimic n-o făcea mai fericită decît sentimentul că nu lăsase nimic la întîmplare.

Încît, aș spune, resentimentele bătrînilor față de ea erau afectuoase. Cînd o bufniță și-a găsit să devină limbută chiar în dreptul ferestrelor Moașei, mulți s-au oferit să iasă pe țărm cu felinare aprinse, ca să prindă pasărea blestemată ori măcar s-o alunge.

Țin minte bine întîmplarea. Moașa a răbdat atunci o noapte, două, trei, pe urmă a început să dea semne de nervozitate. Umbla nedormită și se plîngea de dureri de cap. Le-a și strigat unor îngrijitori:

"Nenorociților, vă omor", ceea ce era o dovadă că-şi pierduse controlul; de obicei se ferea să facă asemenea gafe. Noaptea, bufnița îşi relua monologul lugubru. Probabil, stătea între scaieții din zona stîncilor de marmură, căci dintr-acolo se auzeau sunetele rău prevestitoare. Cum în azil nu existau decît patru felinare, a fost o adevărată bătaie cine să pună mîna pe ele pentru a-şi arăta devotamentul față de Moaşa. Arhivarul ar fi vrut să se ducă singur; fără concurenți. Din păcate pentru el, nici portarul, nici Dominic, nici un îngrijitor spătos, cu perciuni lungi şi ochi goi, n-au cedat. Dar cercetările au fost infructuoase. Oricît au răscolit cei patru țărmul, n-au reuşit să dea peste bufniță. În cea de a treia noapte, istoviți şi cu ochii cîrpiți de nesomn, au fost nevoiți să renunțe. Probabil, pasărea se ascunsese în bălăriile din spatele azilului, iar acolo, în încîlceala aceea de ierburi mai înalte decît omul, era, practic, de negăsit. Surpriza a venit peste cîteva zile cînd portarul a apărut într-o dimineață cu o bufniță în brațe. Mopsul a mîrîit: "Cum a găsit-o ăsta tocmai cînd a căutat-o singur?" Şi a lansat imediat zvonul că portarul prinsese bufnița în cătun şi că, bineînțeles, era altă bufniță. Arhivarul, în schimb, s-a îngălbenit. De gelozie, probabil. A vrut să ia pasărea, s-o ducă el, dar portarul s-a încăpățînat, n-a vrut să-i cedeze această favoare. "Eu am prins-o, eu o duc". Şi a intrat în camera Moaşei, extrem de mîndru de trofeu] lui, sub privirile pline de ură ale Arhivarului. Ghinionul acestuia nu s-a oprit aici; întîmplător, fiindcă şi eu eram convins că bufnița fusese prinsă în cătun, în noaptea următoare cîntecul sinistru nu s-a mai auzit. Mulțumită, Moaşa a dat ordin ca pasărea să fie împăiată, iar trofeul să fie dus în biroul ei.

Avea un singur punct slab Moaşa, pe care şi-l

ascundea cu grijă. Se temea să nu roşească în public. Eu i-am descoperit întîmplător secretul, răsfoind un volum de psihiatrie pe care-l găsisem la Dinu, de unde am aflat că există chiar o fobie de acest fel, numită ereutofobie. Am vrut să mă conving şi m-am convins. Dacă îi făceam din senin un compliment Moaşei, în public, reacția ei era imediată. Obrajii începeau să-i ardă, în vreme ce ochii îi străluceau de furie. Se bîlbîia, ea care era atît de sigură de obicei, şi pleca grăbită.

Într-o dimineață, am căutat-o la administrație, s-o întreb ce se auzea, totuşi, cu proiectul cimitirului. Cu cine trebuia să-l discut?

— Dar cine te zoreşte, domnule sculptor? şi-a pocnit ea palmele.

Era a doua oară că-mi răspundea la fel.

— Şi dacă plec? am încercat eu.

Moaşa m-a privit şăgalnic şi ironic, țuguindu-şi buzele suprasaturate de ruj.

— Nu pleci, domnule sculptor.

Ca şi cum ar fi spus: "Lasă că mai vedem noi". Noi, adică eu şi ea.

Seara, spre marea mea surpriză, m-am trezit cu ea în cameră. Era foarte veselă. S-a aşezat pe scaun, apoi mi-a cerut voie să stea pe pat.

— Cu plăcere, doamnă. Şi i-am făcut loc.

"Vasăzică mi-a venit mie rîndul acum, m-am gîndit. A dracului femeie, nesățioasă. Ori te pomeneşti că i-am căzut cu tronc şi vrea să mă înăbuşe cu dragostea ei?" Se parfumase, avea un miros de femeie provocator şi eram gata să ascult de chemarea ei tacită şi de instinctele care mă îndemnau s-o răstorn în pat, s-o dulce maltratez cum dorea, cînd mi-a fulgerat prin minte o bănuială. Nu cumva era o cursă? Dacă vroia

doar să mă scoată din minți ca să se plîngă apoi Bătrînului? Dinu mă avertizase că Moașei nu-i convenea, probabil, sosirea mea la azil; risca să-și piardă exclusivitatea accesului în sala cu oglinzi. Poate de aceea întîrzia să-l anunțe pe Bătrînul de sosirea mea, zicea Dinu. Spera, poate, să nu-mi convină ceva și să plec; ar fi aruncat vina pe mine, că nu mi-a plăcut calitatea marmurei, că am făcut mofturi, că nu eram un om serios cum impunea un asemenea proiect măreț; și ce sculptor ar mai fi venit vreodată în pustietatea aceea? Dacă aș fi știut că lucrurile stăteau astfel, m-aș fi răzbunat; m-aș fi jucat cu ea, i-aș fi tulburat simțurile și pe urmă i-aș fi zis: "Ce v-ați închipuit, doamnă? Că sînt un cîine la care poate veni o cățea în călduri? Ei, aflați că sînt impotent. " Dar n-aveam nici o certitudine, încît am preferat să-mi domolesc pornirile și m-am îndepărtat de Moașa. Ea a mai făcut o tentativă, apropiindu-se de mine și privindu-mă galeș, după care a înțeles; brusc enervată, s-a ridicat și a ieșit pe ușă fără să dea nici o explicație.

Cînd i-am povestit lui Dinu ce se întîmplase, a făcut ochii mari. "Te admir, a zis el, pentru nervii tăi. Eu m-aș fi pierdut cu firea. Aș fi fugit sau cine știe ce altă prostie aș fi făcut. Femeia asta mă înfioară. N-ai observat ce privire rece are?" "I-am observat numai sînii triumfali" am zis, cu o urmă de frondă. "În orice caz, m-a avertizat Dinu, trebuie să te aștepți la represalii."

A avut dreptate. A treia sau a patra zi, sub pretext că nu exista pentru moment nici un loc liber, Arhivarul mi-a vîrît în cameră un străin care venise să-și trateze la mare — dar de ce la un azil? — o afecțiune respiratorie. "Temporar", m-a asigurat

Arhivarul, poruncind să se aducă încă un pat care a fost aşezat la fereastră, aproape lipit de al meu din pricina spaţiului puţin. Necunoscutul nu s-a recomandat. M-a privit fără să zică nimic, rece, aproape cu duşmănie, apoi s-a apucat să-şi aranjeze pijamaua şi lucrurile de toaletă.

— Ce e cu asta? m-a întrebat împingînd de pe masă lampa mea cu spirt, ca să-şi facă loc pentru un borcan de dulceaţă.

— Ce să fie? O lampă cu spirt, nu se vede? Îmi fierb cîte un ceai.

— Dar aveţi voie s-o ţineţi aici? m-a chestionat el, de parcă venise în inspecţie.

Am simţit că văd negru şi m-am stăpînit greu.

— Sînt bolnav de stomac, i-am răspuns printre dinţi. Am nevoie între mese să mai înghit ceva.

— Mă rog, admise el concesiv. Numai că aş vrea să nu mă afumaţi. Mă deranjează.

M-am întors cu faţa la perete ca să nu-l înjur.

Avea un mers de pisică, încît nici nu-l simţeai cînd umbla prin cameră şi mi se părea că-l mai întîlnisem undeva, dar nu mai ştiam unde. Era şters, blond, cu un neg mare la rădăcina nasului şi mergea drept, ţeapăn, cu pieptul uşor bombat, în ciuda artei de a nu produce nici un zgomot în mers. Cînd m-am răsucit cu faţa spre fereastră, era tot în cameră. Stătea întins în pat, cu o carte în mînă, şi se uita spre mine. O clipă am avut impresia că mă spionase tot timpul. Apoi a adormit. Şi de abia atunci am realizat dimensiunile catastrofei. Individul sforăia îngrozitor, de se cutremurau pereţii; spaima mea din totdeauna, şi la şcoala de corecţie şi la spital; mi-a fost frică totdeauna să nu nimeresc lîngă cineva care sforăia.

Nopţile au devenit un calvar. Stăteam, cu nervii în-

tinşi, la pîndă. Cîtva timp nu sforăia. Respira liniştit. Apoi începea un concert sinistru; sforăia, şuiera, pufăia şi horcăia în acelaşi timp. În clipa aceea nervii mei se aprindeau şi îi simțeam ca pe nişte mărăcini fierbinți. Tuşeam tare ca să-l trezesc. El deschidea ochii şi-mi surîdea. Doamne, cît îl uram atunci. După ce că mă ținea nedormit, mai şi surîdea în bătaie de joc. Îl blestemam şi juram să plec din azil. Dimineața, cînd marea ieşea din cețuri şi dădeam cu ochii de Stîncile de marmură, mă răzgîndeam însă şi iar o luam de la capăt. De obicei, pe la miezul nopții ieşeam din cameră şi mă plimbam ca un strigoi pe coridoare, încercînd să mă liniştesc. Cînd mă întorceam, înghițeam al doilea somnifer, mă vîram sub pătură, îmi îndesam degetele în urechi şi abia astfel reuşeam să adorm. Scurtă fericire. După o vreme săream speriat. Şuierăturile țîşneau acum ca dintr-o sirenă. Numai mort nu le-ai fi auzit. Dealtfel, individul îşi doza parcă pauzele şi asalturile cu o cruzime rafinată. Mă lăsa să mă liniştesc, să mă relaxez, să mă amăgesc şi deodată îmi pleznea auzul cu o emisiune sonoră la care colaborau gîtul, buzele, nasul şi chiar măruntaiele. Din cînd în cînd deschidea ochii, ca pisicile, în plin somn. Se uita la mine, fără să mişte capul, cu ochii aburiți de somn, rece, absent, poate nici nu mă vedea, şi se culca la loc. În ziua următoare umblam amețit pe coridoare ori pe țărm, cu cearcăne la ochi, istovit de nesomn. Cînd mă întîlnea, Moaşa îmi azvîrlea cîte o remarcă sarcastică: "Pari extenuat, domnule sculptor. N-ar trebui să-ți pierzi nopțile, în curînd vei avea nevoie de energie ca să cioplești piatra". Îmi venea s-o omor. Ce vroia de la mine? Să-i cer iertare că o respinsesem? Îi zîmbeam însă, ori treceam mai departe ca să-i arăt, măcar astfel, că nu

gustam gluma ei.

Aşteptam cu groază venirea serii. Cum începea să coboare soarele spre asfințit, intram în panică. Ştiam ce mă aştepta. Aveam plumb topit în picioare, în mîini, în pleoape, dar pe măsură ce marea se înnegrea, panica punea stăpînire pe mine. Uneori mă retrăgeam în cameră devreme. Renunțam şi la masă, înghițeam în grabă un ceai cu un somnifer şi ronțăiam cîțiva biscuiți, după care îmi trăgeam pătura peste cap, fericit că individul cu mers de pisică încă nu venise. Sosea totdeauna mai tîrziu şi speram să pot dormi liniştit. Dar un scaun trîntit pe întuneric, "cine naiba a lăsat scaunul ăsta aici?" sau fereastra deschisă şi izbită de pervaz, "ce aer împuțit, cum să nu mă înăbuş?" mă trezeau de fiecare dată. Săream speriat din pat. "Iertați-mă", zicea mieros individul, aprinzînd lumina, făcîndu-mi un semn amical cu mîna şi părînd jenat de gafa săvîrşită, încît nu puteam să mă reped să-l strîng de gît cum aş fi vrut. După asta, nici vorbă de somn. Se culca el, nu mă lăsa nici să citesc, "iertați-mă, îmi bate lumina în ochi", şi începea teroarea din fiecare noapte. Din pricina lui cunosc toate felurile de zgomote pe care le face marea lovindu-se de țărm, rare, sacadate, mîngîioase, aproape şoptite, tandre, lenevoase, ori, dimpotrivă, surde, furioase, anxioase, amenințătoare. Nopți întregi n-am făcut decît asta, să le studiez. Încercam să ascult marea, ca să-mi strunesc nervii gata să explodeze.

În mod excepțional, i se aducea totdeauna mîncarea în cameră. Şi avea tabieturi. De fiecare dată împingea în silă lampa cu spirt, punga cu ceai şi pachetul, nelipsit, de biscuiți ca să-şi facă loc, lua un şervet, se ducea la fereastră, îl scutura, şi-l aşeza după aceea tacticos dinainte şi se apuca să mănînce. Pedant,

plescăind fără să se grăbească. Alt chin. Numai că de data aceasta scăpăm mai uşor. Ieşeam, mă duceam la Dinu sau pe țărm, mai ales că individul avea obiceiul să doarmă şi după-amiaza.

De cunoscut, nu-l cunoştea nimeni în afară de Moaşa şi de Arhivar, cu care fusese văzut sărutîndu-se. Portarul, cînd l-am întrebat, a ridicat din umeri: "Habar n-am cine e, domnule sculptor", deşi am avut impresia că mințea. Aristide a venit să-l consulte tot în cameră. Individul se plîngea că simte mereu lipsă de aer, că oboseşte repede dacă suie cîteva trepte şi că în aglomerație se sufocă. Din pricina asta lăsa fereastra deschisă în fiecare noapte. I s-a adus şi un aparat cu un fel de pîlnie de cauciuc pe care şi-o fixa pe nas şi pe gură şi respira. "Ăsta are boala ta", i-am zis lui Dinu. "Nu, are altceva. Mai simplu". Mi-a părut rău. Aş fi adus în cameră polen sau păr de cîine, care-i provocau crize lui Dinu, ca să-l văd învinețindu-se.

Cîteodată mă urmărea şi pe țărm. Arunca bucăți de pîine peştilor, se juca lovind apa cu pietricele plate, care săreau ca un țipar, sau se scălda. Avea un corp dizgrațios din pricina pielii albe, un alb veşted şi parcă umed, ca acela de pe burta peştilor, bolnăvicios şi neatins de soare. Umerii strîmți, căzuți, şi picioarele prea subțiri accentuau această impresie. Intra în mare cu multe precauții, bălăcindu-se la margine, chicotind şi fugind înapoi de cum îi ajungea apa la genunchi, după care, căpătînd curaj, avansa, înfrunta chiar cîteva valuri, scoțînd de fiecare dată țipete scurte, de plăcere amestecată cu teamă. Nu ştia să înoate. Dacă-l răsturnau valurile şi înghițea apă, ieşea la mal şi se întindea pe pietre să facă plajă.

Uneori îl priveam atunci cu coada ochiului şi mă întrebam de unde-i cunoşteam. Oricît îmi munceam cre-

ierii, nu reuşeam să-l leg de nici una din amintirile mele şi cu toate acestea eram sigur că nu-i vedeam prima oară figura. Studia mai multe ţigări înainte de a se hotărî să fumeze una. Le alegea, cum se aleg pepenii. Lua ţigara, o privea, o scutura lovind-o de unghie, o ducea la nări şi aspira mirosul tutunului, apoi, ca şi cum ar fi fost nemulţumit de expertiza făcută, lua alta. Şi repeta aceleaşi mişcări de cinci, şase ori, pînă ce, în sfîrşit, se hotăra. Atunci apuca ţigara cu un gest precipitat şi o muşca de un capăt cu dinţii. Parcă de ciudă că a ezitat atît. Sau poate ca să curme nehotărîrea. Şi începea să fumeze cu o anumită înverşunare fără să ajungă niciodată la capăt, din care cauză, pe ţărm, se vedeau acum aproape la tot pasul ţigări strivite, fumate doar pe jumătate. "Doctorii mi-au interzis să fumez, a ţinut el să-mi explice într-o zi, din senin. Dar ce, parcă pot?" Nu l-am mai întrebat de ce-l deranja în acest caz fumul ţigărilor mele şi m-am dus să rătăcesc printre Stîncile de marmură, cu gîndul la cimitirul cel nou. Era o zi frumoasă, cu soare mult, cu marea ca o flacără şi, totdeauna la amiază, dunele mă impresionau prin grandoarea lor sălbatecă.

Adevărul e că m-au atras ca un destin cimitirele. De cîte ori am avut timp şi exista un cimitir prin apropiere, încă înainte de a deveni cioplitor de cruci, am umblat ceasuri întregi printre morminte. E plăcut să întîlneşti atîtea nume de oameni faţă de care tu ai o superioritate indiscutabilă: trăieşti. Orice ar fi făcut ei, oricît de mari ar fi fost calităţile lor, mediocritatea ta valorează mai mult: e vie, respiră. În plus, nimeni nu-ţi strigă că nu eşti bun de nimic, deşi într-un cimitir sînt mai numeroşi oameni decît pe stradă. Cu morţii nu rişti niciodată nimic. Ei sînt foarte politicoşi şi discreţi; singurul pericol e să te plictiseşti de atîta

discreție. Cutreierînd printre scaieți, uitîndu-mă la Stîncile care străluceau în lumină, eram hotărît să-mi dau toată silința la cimitirul cel nou, să acopăr prin rîvnă lipsa mea de talent. Mă obişnuisem şi cu ideea că profesia de cioplitor de cruci nu era atît de jenantă cum mi se păruse altădată; la urma urmei, totul se termină sub o piatră funerară, mi-am zis.

Cînd m-am întors, l-am descoperit în acelaşi loc. Se juca rupînd flori de scaieți şi țipa din pricina ghimpilor care-i intrau în degete.

De cîteva ori m-a urmat şi în cătun. Din casa Martei, l-am zărit plimbîndu-se pe uliță. Ceva mai tîrziu, la mlaştină, s-a aşezat în fața pescarilor, şi mi-am dat seama că lupta cerbilor cu noroiul îl făcea fericit. Chițăia de plăcere de cîte ori bănuia că mă pregăteam să trag. Mirosul de noroi şi de sînge părea să-i priască. Țopăia, nu-şi putea stăpîni veselia şi scotea un adevărat chiot învîrtindu-se într-un picior după ce auzea detunătura.

Odată, ridicasem puşca şi ținteam cînd am auzit un rîs puternic în spate. M-am întors. Îndreptase mîinile spre mine, ca şi cum ar fi fost vînător şi mă vîna pe mine. Se maimuțărea, dar în clipa aceea am simțit o dîră rece pe şira spinării. "Cine dracu e ăsta şi ce vrea?" l-am întrebat pe Dinu care mă aşteptase la cafenea. "Habar n-am" a ridicat el din umeri.

Trecuse ceva timp şi mă pregăteam să am o explicație cu Moaşa deoarece provizoratul traiului în doi amenința să dureze, cînd, într-o dimineață, din bălăriile crescute în spatele azilului a ieşit un cîine alb, cu pete negre şi labe mari care, descoperind marea, s-a oprit speriat şi uimit. Apoi s-a îndreptat spre mine fiindcă în clipa aceea nu se mai afla nimeni pe țărm. Era, de fapt, un pui, nu depăşea probabil cîteva luni,

dar avea statura unui cîine matur; era dintr-o rasă care dă cîini furioşi şi puternici. M-a mirosit şi s-a tăvălit în iarba dintre scaieți, scîncind ca un copil. Nu ştia să se joace, dar era prietenos. Numai cînd mîrîia îşi arăta colții şi îşi trăda rasa. L-am botezat Alfa şi cîteva zile i-am adus de mîncare. Cînd se sătura să se joace cu mine se întorcea în bălării, dar în fiecare dimineață se obişnuise să mă caute pe țărm. Chiar mă ataşasem de el cînd a dispărut fără să mai revină în zilele următoare. "Hingherul îl ține ascuns în bălării, mi-a şoptit Domnul Andrei. I-a făcut acolo un culcuş, l-a legat de un lanț şi îi duce mîncare." Şi a adăugat aproape admirativ: "Nu ştiți ce poate un hingher îndrăgostit de un cîine. Toți cîinii pe care i-a hăituit scîncesc acum în inima lui." Puțină vreme după asta, Alfa a fost găsit otrăvit. Cineva pătrunsese noaptea pe furiş în bălării şi îi dase cîinelui carne otrăvită. Şi fără să avem nici un indiciu, toți l-am bănuit pe individul cu mers de pisică. Nouă, celorlalți, Hingherul ne impunea respect şi teamă. Într-un fel, chiar îl admiram pentru curajul de a se întoarce împotriva propriei lui vieți, iubind ceea ce altădată hăituise.

Cînd a reapărut în azil, după ce a îngropat hoitul cîinelui, Hingherul avea ochi de ucigaş. Nimeni n-a îndrăznit să-l întrebe ceva, dar Domnul Andrei, care-l spionase, povestea lucruri uimitoare; că Hingherul a săpat pămîntul cu mîinile, apoi a smuls bălării, a făcut din ele un fel de pat pe fundul gropii şi a întins hoitul cu grijă, acoperindu-i cu pămînt. Eu am pornit totuşi pe coridor după el, cu intenția de a-i spune o vorbă bună. Înainte de a-l ajunge din urmă, l-am văzut intrînd la closet şi am rămas să-l aştept. Deodată am auzit un zgomot curios şi mi-au trebuit cîteva clipe pînă să mă lămuresc că Hingherul plîngea, ascuns în

closet. Un plîns nervos, de om obosit. Şi am plecat de-acolo, ca să nu-l mai aud. Pentru că asta e faimoasa noastră generozitate. Ne ferim să nu ne murdărim cumva de singurătatea şi de suferințele altora... O săptămînă a bolit după aceea Hingherul. Abia se atingea de mîncare şi nu mai discuta cu nimeni. Trecea pe coridoare grăbit, de obicei desculț, din pricina picioarelor umflate, privea în gol şi, cum ieşea afară, se îndrepta spre bălării. Numai Filip a găsit prilejul să spună ceva răutăcios, cu toate că Hingherul n-avea nici o vină în moartea canarului: "Lasă să vadă şi el cum e cînd rămîne cineva fără animalul pe care l-a crescut. El cîți cîini a omorît?" Dar nu l-a aprobat nimeni.

După o vreme, Hingherul a fost auzit bolborosind fraze amenințătoare, iar Domnul Andrei s-a întors din bălării cu o noutate care ne-a pus pe gînduri. Hingherul se îndeletnicea acolo cu o treabă foarte ciudată. Făcuse, din paie întărite cu crengi, un manechin de înălțimea unui om, căruia îi înfăşurase în jurul gîtului un fular şi dresa un cîine uriaş să sară la gîtul manechinului şi să-l sfîrtece. "Ucide-l!", icnea el, scurt, poruncitor, şi, în clipa următoare, cîinele se năpustea de lîngă picioarele lui, în salturi mari şi negre, îşi înfigea colții în gîtul manechinului, tăvălindu-l la pămînt. Apoi, cu ochii injectați de sînge şi cu fire de iarbă atîrnîndu-i de buze se întorcea la Hingherul, care-l mîngîia mulțumit, bolborosind vorbe tandre, şi o lua de la început. Refăcea cu răbdare manechinul, îi dădea cîinelui să miroasă fularul şi asmuțea fiara din nou.

Nu intrasem niciodată pînă atunci în bălării. M-am decis să dau şi eu o raită pe-acolo.

Nu era foarte uşor să înaintezi. Bălăriile creşteau ca

într-o boală. Se uscau în picioare, în timp ce altele, tinere, năvăleau dedesubt, amestecîndu-se, încîlcindu-se; trebuia să-mi fac loc mereu cu mîinile şi cu picioarele şi m-am umplut repede de zgîrieturi. Înjuram de cîte ori mă plezneau ierburile înalte peste ochi, dar îmi plăcea să mă simt ca un explorator; era, într-un fel, primul meu contact cu jungla. Uneori totul amuțea în jur; apoi sufla vîntul şi bălăriile se umpleau de zgomote suspecte, pe care nu le luam însă în seamă; mergeam cu capul în pămînt ca să mă feresc de şerpi. Deodată, am înghețat. Undeva în fața mea lătrase scurt, furios, un cîine. Mi s-a făcut frică. Şi din nou s-a aşternut liniştea. Mă îndepărtasem destul de mult de azil, nu mai auzeam valurile mării. Doar sunetul sec al ierburilor uscate îmi răspundea la fiecare mişcare. Am înaintat mai departe cu grijă, să nu fac prea mult zgomot, şi mă opream mereu, după doi, trei paşi, să trag cu urechea. Căpătasem curaj cînd, mult mai aproape, izbucni, ca o detunătură, alt lătrat. Noroc că în fața mea se afla un şir de sălcii năpădite de mărăcini. Altfel m-aş fi dat de gol. După primul moment de spaimă, mi-am revenit şi am dat crengile mărăcinilor, încet, la o parte ca să văd ce se întîmplă.

Domnul Andrei nu mințise. Într-un luminiş, chiar dincolo de sălciile care mă ascundeau, l-am zărit pe Hingherul. Ciulise urechile. Auzise, poate, crengile mărăcinilor troznind. Avea pantalonii suflecați, îşi arăta pulpele umflate şi învinețite de varice, iar lîngă el, cu botul ridicat în vînt, se afla un buldog uriaş, urît şi furios; era de ajuns să-i vezi botul turtit şi falca de jos, proeminentă, amenințătoare, ca să te treacă sudori reci. O adevărată bestie pregătită să omoare. Pentru că se înțepase cînd îşi înfipsese colții în

beregata manechinului avea pe gură bale amestecate cu sînge. Stăteam ghemuit în bălării, încremenit în spatele sălciilor, aşteptînd. Dacă mă mirosea buldogul, eram pierdut. Înainte ca Hingherul să-şi dea seama cine îl spiona, cîinele m-ar fi sfîrtecat şi mi-ar fi rămas cadavrul să putrezească împreună cu ierburile. Din fericire, vîntul bătea înspre mine.

Hingherul nu arăta ca dresorii de la circ. Avea un aer fanatic şi sumbru. Aranjase la capătul luminişului un manechin de paie, legat cu crenguțe subțiri peste tot, mai puțin la gît unde atîrna un fular roşu.

— Ucide-l! porunci el brusc. Animalul țîşni ca o săgeată neagră. Din cîteva salturi ajunse la manechin şi îi sări la gît, doborîndu-l. Am închis ochii. Cînd i-am deschis, Hingherul ridica de jos manechinul hărtănit, îl aşeza la loc; şi pentru că nu stătea foarte bine, deoarece i se rupsese unul din picioare, l-a sprijinit cu o creangă groasă de salcie. Cînd a terminat, i-am zărit fața. Era înfricoşător de luminoasă; față de om fericit.

Am înțeles atunci că dragostea Hingherului pentru cîini ascundea o ură la fel de totală față de oameni. Nici eu n-am o părere foarte bună despre specia din care fac parte. Ba, au existat momente cînd am fost gata să cred că singura crimă a zeilor este omul, care nici pe marginea gropii nu încetează uneori să fie o canalie; face calcule murdare pînă amuțeşte cu un pumn de țărînă în gură. Toate cuțitele cu care s-a înjunghiat au fost ținute de mîini omeneşti, toate plutoanele de execuție au fost formate din oameni, toți gardienii din închisori au fost aleşi dintre oameni. Dar a trebuit să recunosc că nu toți oamenii sînt la fel. De aceea lumina întunecată de pe fața Hingherului m-a făcut să mă cutremur. M-am întrebat, ce nefericire săpase în bătrînul din luminiş, care-mi păruse înainte

un sfînt, o ură ce-i strălucea pe față ca dragostea? Ce joc era acela care-l umplea de o bucurie atît de cumplită? Nu mai eram deloc sigur că, găsindu-mă acolo, Hingherul m-ar fi iertat. Citeam pe fața lui în acele momente că nu mai iubea decît cîinii. Dacă ar fi stat în puterea lui, ar fi lăsat numai cîini pe pămînt. O lume ca o imensă haită.

— Ucide-l! răsună din nou ordinul. Buldogul a țîşnit. Îl auzeam gîfîind şi am închis ochii din nou. Încă două salturi, un salt şi colții lui aveau să se înfigă în beregata mea. Am întins mîinile să mă apăr, m-am zgîriat rău în mărăcini şi mi-am muşcat buzele ca să nu țip. Cînd am deschis ochii, l-am văzut pe Hingherul mîngîind cîinele care ridicase iarăşi botul în direcția sălciilor şi mîrîia; adulmecase ceva bestia. Mi s-a părut că a trecut un secol pînă ce m-am putut strecura de-acolo, înapoi, prin bălării. Vîntul mirosea puternic a sevă înfierbîntată de soare.

## 12

Uneori, Călugărul întrecea măsura. Odată, de pildă, a susținut că fiecare iubire e o răstignire. Suferință, moarte şi reînviere. Dodo s-a înfiorat auzindu-l. I se părea, şi pe bună dreptate, un sacrilegiu afirmația Călugărului care, fiind în vervă, ca totdeauna cînd era amețit, nu s-a lăsat bătut. "De ce sacrilegiu? a strigat el. Nu e dragostea cel mai sfînt şi mai omenesc lucru pe care-l avem?"

Eu n-am glumit niciodată cu asemenea lucruri. Pe deasupra nu mi-au plăcut niciodată cei care se revoltă prin cîrciumi şi, ieşind de-acolo, trezindu-se, devin

mieluşei. Mai degrabă îl înțelegeam pe Domnul Andrei care întrebat odată dacă el, ca pilot, crezuse în Dumnezeu a dat următorul răspuns: "Apostolul Luca zice că fiecare fir de păr din capul nostru e socotit. Eu cred că tot ce trebuie să se întîmple se va întîmpla într-o zi, dar că nimic în plus nu trebuie să se întîmple". "N-am priceput, îl zgîndări, răutăcios, Mopsul: crezi sau nu crezi?" "Cred, mă, cred în Dumnezeu, dar cred şi în mine", l-a repezit. Domnul Andrei. Nu încetase să se simtă sau să se creadă pilot, adică să ştie că şi de el depindea să se prăbuşească: "Eu am învățat ceva cînd am fost pilot: poți să sfidezi cerul, dar nu e bine să-ți bați joc de el".

Am glumit doar cu lucruri mai simple. Ziceam, de pildă, ca să-l epatez pe Dinu: "N-am nici o pretenție să mă duc în rai. Poarta raiului e construită astfel încît nimeni nu poate intra fofilîndu-se şi nu mi-ar plăcea să fiu întors înapoi. Sînt prea vanitos ca să accept un refuz. Încît mai bine iau direcția iadului. Acolo, în mod a n-am greutăți la poartă". Sau: "De multă vreme, inchizițiile nu se mai ocupă de treburile cerului. Au coborît la cele trecătoare şi numai pe acestea n-ai voie să le jigneşti. De aceea e mai complicat să te înfrunți cu oamenii decît cu Dumnezeu". În schimb, de sfidat am sfidat şi, nu totdeauna din vina exclusivă a caracterului meu. Uneori am făcut-o din convingere. Cred, de pildă, că avem o imagine greşită despre păcatul originar. Ne place să ne închipuim că ducem pe umeri un păcat de care nu sîntem vinovați, pe care l-au comis alții şi pe care — asta ne uşurează iertarea! — nici nu-l puteam ocoli fiindcă a fost săvîrşit mult înainte de a ne naşte noi. În felul acesta ne-am pus la îndemînă o scuză şi chiar ne-am îndemnat să ne plîngem de milă că am fost nedreptățiți. Or, eu sînt

convins că există un păcat originar de care sîntem noi vinovați, pe care l-am săvîrşit noi, în timpul vieții noastre într-o anumită împrejurare; păcat de la care au plecat toate relele şi necazurile.

Păcatul meu originar a fost că de mic nu mi-am suportat mediocritatea. Revolta împotriva tatei a fost, la drept vorbind, un mod scandalos de a ieşi în evidență. Mai tîrziu, la şcoala de corecție, la spital, peste tot, am căutat acelaşi lucru, să nu mă pierd printre ceilalți, fără să-mi pese de mijloacele prin care obțineam asta; important era să scap de primejdia de a se aşeza praful peste mine. Şi chiar cînd m-am împăcat aparent cu mediocritatea mea, i-am fost infidel în imaginație şi în somn, cînd mă visam şef de trib, stăpîn peste insule ori mare artist, căci nu mi-am pierdut timpul cu vanități mărunte, aspiram numai la cele care nu erau în nici un fel de nasul meu. Ieşeam din destin pe ascuns, deoarece nu puteam s-o fac trîntind uşile şi chiar plecarea la azil a fost o asemenea fugă; mai mult decît de frig, de camera înghețată, mă săturasem de crucile pe care le ciopleam în atelierul meşterului şi care nu-mi asigurau decît un anonimat plin de pureci, în care putrezeam de viu; un cimitir de marmură suna altfel, promițător... Dacă aş fi avut vreo vocație, în orice domeniu, nu neapărat în sculptură, aş fi ajuns, cred, cu ambiția mea, să fac ceva util, poate chiar ieşit din comun, dar aşa, totul s-a transformat într-o nebunie, în care nu m-am dat înapoi de la nici o gafă ca să obțin cu de-a sila ceea ce îmi era interzis.

"Eşti un om norocos", mi-a zis odată Dinu. "De ce?" i-am întrebat, sincer surprins. Mi-a înşirat cîteva argumente. Că eram iubit (se referea la Marta atunci), că eram sănătos (nu-i povestisem încă despre coşmaruri, iar "ulcerul — zicea el — e o chestie de modă"), că

făceam o meserie care-mi plăcea şi, pe deasupra, mă lepădăm uşor de păcate. Azi îmi vine să rîd amar amintindu-mi de aceste argumente. Meseria mea? Ce meserie? N-am fost niciodată altceva decît un cioplitor oarecare de cruci; un sculptor prost, ratat. Sănătos? Cît de sănătos am fost? Dragostea am trădat-o. Lepădarea de păcate? Iov credea că Dumnezeu îl va auzi pînă la urmă şi-l va ajuta să cîştige procesul său împotriva lui Dumnezeu însuşi. Eu, lepădîndu-mă de păcate, le spoream în realitate, le adunam pentru procesul pe care, asta mă deosebeşte de Iov!, eu am ținut parcă să-l cîştig împotriva mea, neînvățînd nimic şi contestînd totul. M-am certat cu tata, m-am certat cu şcoala de corecție, iar cînd m-am supus am făcut-o numai din ipocrizie, ca să-i înşel, să-i păcălesc pe cei pe care nu îndrăzneam să-i înfrunt. În felul acesta am reuşit treptat să distrug totul în jurul meu, înțelegînd rău libertatea, ca o desprindere de tot. Am fugit de familie, de dragoste, de prietenie, de regrete, de bucuriile cuviincioase. Ca să fiu liber. Ca să nu fiu constrîns. Nimic nu mi se părea inadmisibil, iar drumul meu spre podul acesta cu guzgani e presărat la fiecare pas cu dovezi că mi-a lipsit în mod dramatic putința de a iubi, de a mă ataşa profund, serios, fără scopuri egoiste, de ceva. Încît n-am reuşit decît să devin sclavul şi marioneta vanității mele.

Aş fi fericit dacă aş putea spune ca alții "am iubit destul, acum mă odihnesc". Eu sînt dintre cei jalnici care n-au iubit nimic. De asta cine să mă ierte? Şi cu ce rezultat? Schimbă ceva iertarea?

Din păcate, foarte rar am avut cinstea să mă judec la rece. La o frizerie, într-o zi, pe vremea cînd umblam fără nici un rost, înainte de a intra la meşterul de cruci, am văzut un tînăr ridicîndu-se cu greu de pe

scaunul de lîngă mine. Am crezut că era beat şi, temîndu-mă că se va rostogoli peste mine, m-am ferit bombănind: "ăsta a luat-o de dimineață ca să nu piardă vremea". Abia după aceea am observat că tînărul, îmbrăcat cu un trening jerpelit şi cu un tricou roşu, n-avea ambele mîini de la umeri, iar un picior era de lemn. Frizerul s-a aplecat şi mi-a spus la ureche că tînărul mutilat fusese muncitor şi era victima unei explozii care-l lăsase infirm. La două săptămîni după ce ieşise din spital îl părăsise soția şi rămăsese la mila unui frate şi a unei surori, "care cît o să-l țină, domnule? fiindcă nu poate nici mînca singur, vă dați seama, nici să-şi facă nevoile". M-am gîndit atunci că tînărul cu mîinile retezate nu putea nici măcar să-şi aleagă felul de sinucidere, dacă s-ar fi hotărît la asta. Şi m-am cutremurat. Eu aveam ambele mîini şi nu eram în stare să fac cu ele nimic. Acela a fost unul dintre puținele momente cînd mi-a fost ruşine. În rest, am rămas credincios păcatului meu originar.

O, ştiu cum m-aş putea apăra: că toți sîntem incul-pați! Chiar şi cei mai cuminți. Dacă nu eşti învinovățit că eşti nepăsător, eşti, sigur, învinovățit că eşti prea sensibil; dacă nu eşti învinovățit că umbli cu capul în nori, te trezeşti învinovățit că eşti prea lucid. De scăpat, nu scapi. A muri nevinovat înseamnă doar a muri prea devreme, înainte de a fi avut timp să păcătuieşti. Dar există vinovății şi vinovății. Cînd locuiam singur, la marginea oraşului, trebuia să scot apă din puț în curte ca să mă spăl şi, iarna, asta era destul de chinuitor. Întîrziam cîte un ceas în pat înainte de a mă hotărî să cobor pe podeaua rece. După ce îmi luam inima în dinți să cobor, uitam că ezitasem şi-mi transformam îndrăzneala într-un triumf. Era un

semn mic, mărunt, că în. schema mea, simplistă, asupra vieţii nu era loc şi pentru măsura normală. Poate tocmai fiindcă n-aveam nici o calitate care să-mi dea dreptul s-o încalc, mă gîndesc azi. Am fost încîntat de inteligenţa mea, dar mă tem că am confundat inteligenţa cu priceperea de a-mi da dreptate în tot ce făceam, meteahnă care la altul putea să rămînă neobservată, pierdută printre altele, dar care la mine, combinată cu păcatul meu originar, a dat rezultate catastrofale.

E revelator cum am ajuns să-l sfidez nu numai pe tata, ci şi pe Dumnezeu, ca să ies eu în evidenţă. Nu mat ţin minte în ce împrejurare, în copilărie, într-o seară, tata mi-a azvîrlit un cuvînt pe care nu-l mai auzisem: "eretic". Am bănuit că trebuia să fie ceva rău, o ameninţare, o batjocură şi, cum s-a culcat tata, am şterpelit dicţionarul din bibliotecă şi am căutat la litera,, e". Cum nici de-acolo nu m-am lămurit, am citit pe ascuns în săptămînile următoare tot ce-am reuşit să găsesc prin casă despre eretici şi erezii. N-am priceput mare lucru, dar asta nu m-a împiedicat să visez să ajung şi eu un eretic. Mi se părea ceva ieşit din comun, pe măsura ambiţiilor mele şi nopţi la rînd mi-am dorit din tot sufletul să fiu la înălţimea unei vinovăţii atît de importante. Fără voia lui, tata aruncase o sămînţă care a rodit, adîncind şi mai mult prăpastia dintre mine şi el. După povestea cu fratele meu. dorinţa de a mă comporta ca un "eretic" şi de a-mi cîştiga astfel o aureolă pe care să n-o împart cu nimeni mi-a influenţat destul de mult purtările, mai ales că firea mea mă împingea în aceeaşi direcţie; eram chiar mîndru să-i sperii pe cei din jur prin păcatele mele. Cum reprezentările mele de-atunci erau extrem de naive, legate de puţina mea experienţă de viaţă, mi

se părea că eretic este cineva care nu vrea să stea în cuşca unei credințe sau a unor păreri prea comune. Cu anii, această idee simplă şi funestă mi s-a înrădăcinat bine în minte încît am ajuns să mă port ca atare. Meşterul de cruci m-ar fi dat afară mai din vreme dacă ar fi auzit ce le spuneam eu clienților despre viața de apoi cînd nu era el de față. După cum, la Belle Arte era s-o pățesc din aceeaşi cauză. Aveam un profesor pios de filosofie şi, ca să-mi dau importanță, i-am "comunicat" într-o zi teoria mea; căci, între timp îmi făcusem chiar o teorie în toată regula despre rolul ereticilor, foarte însemnat, bineînțeles.

Teoria suna cam aşa. În fața celor smeriți, credința n-are nici un pretext să scoată sabia; trebuie să le vorbească blînd. Dar uneori ea a simțit nevoia să vîre frica în rîndul credincioşilor. Atunci, dacă nu i-a avut la îndemînă, a trebuit să născocească eretici; puțină cenuşă mirosind a carne arsă era tocmai ce trebuia pentru a le reaminti tuturor că adevărul e unic şi că toate celelalte adevăruri vor fi măcelărite. Ce au fost rugurile? Crime ale purității dogmatice. Căci dogmele, cînd au devenit fanatice, nu s-au mai mulțumit să-şi combată adversarii; au preferat să-i extermine. O istorie a credințelor e volens, nolens, şi o istorie a cimitirelor; acolo trebuie să-i căutăm pe cei care au fost de altă părere. Dar, în acest caz, întrebam eu, nu e oare adevărat că ereticii s-au sacrificat pentru salvarea credinței pe care o combăteau? Au hrănit-o cu sîngele lor, deoarece o credință care n-are nici o îndoială nu mai respiră, se înăbuşă şi moare; au provocat-o să supraviețuiască. Fără ei, templele ar fi putrezit în picioare.

Mă opresc aici, deşi am mai spus, cred, şi alte lucruri care l-au îngrozit pur şi simplu pe bietul meu

profesor... că nu-l iubeşti pe Dumnezeu dacă nu te îndoieşti din cînd în cînd de el, că aceia care-l invocă din pură obişnuință, mecanic, nu fac decît să-l ucidă puțin cîte puțin prin plictiseală şi că orice smerenie prelungită ne-ar fi fatală deoarece l-ar împinge pe Dumnezeu să devină tiranic, de aceea sîntem condamnați la suferința de a sfida uneori cerul... Profesorul şi-a făcut cruce şi m-a rugat să-mi țin teoriile pentru mine. Cred că i-a fost frică să mă pedepsească. Mă socotea, probabil, nebun şi s-a temut de răzbunarea mea; am înțeles din felul cum s-a uitat la mine, întocmai ca țîrcovnicul care m-a prins şterpelind mărunțiş de la lumînări.

Am jucat astfel în mod serios comedia ridicolă a unui eretic înainte de a şti ce este, de fapt, o credință. Nu vedeam decît fanatici, în vreme ce eu însumi eram un fanatic, un bigot al arbitrariului absolut. Înaintînd pe acest drum, am ajuns să nu mai cred cu adevărat în nimic în afară de reveriile şi ambițiile mele nesăbuite; nici în alții, nici în şcoală, nici măcar în bruma de însuşiri pe care, folosindu-le, aş fi putut clădi o viață modestă, dar cuviincioasă. Eram convins că numai impertinența şi nerecunoştința mă pot salva.

Nu eram propriu-zis un ateu. Un ateu are un punct de vedere, or la mine vorbea păcatul meu originar. Închipuindu-şi că mă înfundă, Dinu mi-a zis odată: "În fond, eşti un naiv. Chiar prin faptul că-l învinuieşti pe Dumnezeu, îi accepți existența. Nu discuți cu vidul. Nu acuzi nimicul. Punîndu-i în cauză, crezi în el." Făcea greşeala de a lua în serios diversele enormități pe care le debitam numai din dorința de a-i dovedi că nu aveam nimic sfînt. În realitate, după moartea mamei mă dusesem mereu să aprind cîte o lumînare pentru ea la biserică, iar mai tîrziu am avut o mare

înclinație să sacralizez; dacă n-aş pomeni decît marea şi lumina. Mă ruşinam însă de asta ca de o slăbiciune şi atunci apelam la ceea ce mi-a fost totdeauna la îndemînă; la insolența față de ceea ce alții venerau. Cu alte cuvinte, mi-a plăcut să scandalizez. "Mă tem — îi ziceam lui Dinu — că tot căutîndu-l pe Dumnezeu, n-aş mai avea timp să mă găsesc pe mine. Şi n-aş vrea să renunț la mine de dragul nimănui". "Dar ai nevoie de mila lui", mi-a replicat Dinu, la care i-am răspuns prompt: "Mila lui Dumnezeu mi se pare nesigură. Există una de care nu mă îndoiesc şi are îmi e foarte accesibilă: a mea." Pe scurt, nu contestam existența lui Dumnezeu, dar îi acceptam existența ca să-l pot învinui eu. Bravadă? Mai mult decît atît: dorința mea pustiitoare de a nu fi limitat, stingherit de nimic şi, poate, mai ales de sentimentele pe care le observam la alții. Imaginîndu-mi că trînteam uşile cuştilor, nu făceam decît să mă zăvoresc în ele. Pînă ce am rămas singur.

Acum n-am nici timp, nici nu vreau să joc rolul eroului care se pocăieşte. Dacă sînt sincer, e tot dintr-un motiv profund egoist. Îmi caut în vinovăție unica libertate care mi-a mai rămas.

Cu Dumnezeu, în felul meu, m-am împăcat. Nu intentezi proces mării că e nesfîrşită, nu intentezi proces vîntului că e nestatornic, nu intentezi proces pietrelor că sînt indiferente. Or, Dumnezeu e ca marea, ca vîntul şi ca pietrele. De ce l-aş învinovăți pe el pentru un rău al meu, care a existat în mine, care s-a copt în mine. Cel mult i-aş putea reproşa că m-a creat cum sînt. Nici destinul nu pot să-l acuz. Surditatea destinului e desăvîrşită. Nu mai rămîn decît eu, să-mi pun pe masă vinovățiile, să le disec, ca pe nişte animale cărora le desfaci măruntaiele ca să vezi din ce

se compun. Iar procesul meu nu se poate termina decît cu o condamnare care să mă elibereze, în sfîrşit. Nu sînt dispus să mă prefac că n-am înțeles ce s-a petrecut cu mine, deoarece, ca şi pe Dumnezeu, scuzele m-ar ucide repede şi urît.

Uneori mă simt ca o insectă şi mă văd cu ochii lui Fabre. Mă studiez, mă supraveghez. Mă mişc, mă agit, dar sînt o insectă curioasă. Am descoperit gloria şi catastrofele memoriei. Timpul a trecut prin sufletul meu lăsîndu-şi mîlul acolo. În acest mîl nimic nu poate să moară, nici să învie. Se aud zgomote, murmure, voci răzlețe, unele cunoscute, altele nu. Uneori disting propria mea voce. Şi cînd se aşterne liniştea, cineva (diavolul?) rîde, amintindu-mi că sînt aici şi că nu-mi pot îngădui luxul confesiunilor politicoase; sinceritatea mea nu poate fi decît brutală; aceeaşi voce îmi şopteşte că mila e hidoasă şi că pentru unele lucruri nu există iertare.

**13**

*(Din caietul de vise)* — Am o treabă pentru tine, mi-a zis directorul închisorii, preocupat să-şi şteargă chelia cu o batistă mare, plină de pătrățele, care era o comandă specială; batista cuprindea un plan al închisorii, fiecare pătrat reprezentînd o celulă. M-a dus la fereastră şi a întins mîna în care ținea batista. Îi vezi?

— Pe cine? am întrebat eu mirat, căci pe stradă, în afară de pietoni obişnuiți, nu era nimeni; nici un deținut evadat şi nici măcar un polițist. Nu pricep, domnule director.

— Ei, nu pricepi, s-a enervat el. Cum dracu nu pricepi? Nu vezi ce fac trecătorii?

M-am uitat din nou. Nici de data aceasta n-am observat nimic neobişnuit. Pietonii traversau strada şi, cum zăreau zidurile închisorii, cu santinelă la poartă, tresăreau şi se trăgeau înapoi, pe celălalt trotuar.

— Nu observ nimic anormal, iertaţi-mă, i-am zis.

— Dar normal? sări directorul încă şi mai enervat, ştergîndu-şi încă o dată chelia transpirată cu batista plină de pătrăţele. Ce vezi normal?

— Oamenii se tem de închisoare, domnule director. Le e frică. Nu e normal?

— Asta e, răsuflă directorul, fericit că spiritul meu de observaţie nu se atrofiase cu totul la închisoare. Asta e. Aş vrea ca oamenii să nu se mai teamă.

— Păi nu se poate, am bîiguit. Cum să nu se teamă?

— Te priveşte, conchise directorul. Asta-i treaba ta. Închisoarea nu pot s-o dărîm, dar nu mai vreau ca oamenii să se teamă. Pricepi? Îţi dau termen un ceas ca să-mi dai o soluţie. Şi m-a trimis în celulă.

M-am trîntit pe patul îngust şi tare, muncindu-mi creierii. În zadar. Nu-mi venea nici o idee. Şi nici n-a trecut o oră că am auzit paşi în faţa uşii. Apoi cheia răsucindu-se în broască. Era gardianul, un om cumsecade, oare neavînd cu cine să-şi lase acasă fetiţa o aducea uneori cu el la închisoare. O ţinea şi acum de mînă. Era o fetiţă slabă, cu ochi foarte trişti.

— Gata, mi-a zis gardianul. S-a împlinit ora.

M-am sculat şi am pornit după el. Parcă mă duceam la spînzurătoare. Paşii sunau pe ciment ca pe lespedea unui mormînt. Pe drum, fetiţa m-a luat de mînă. Ajungînd la uşa directorului, o uşă masivă, prevăzută cu un drug mare de fier, gardianul a bătut şi, văzînd că nu-i răspunde nimeni, a deschis. Camera

era goală. Directorul lipsea. Gardianul s-a aşezat pe un scaun, aproape de uşă.

— Trebuie să aşteptăm, a zis el. Şi a scos o ţigară pe care o tot răsucea între degete. Poate că era singura care îi rămăsese şi nu se hotăra să se despartă de ea. Am observat că fetiţa dispăruse, dar înainte de a apuca să-l întreb ce se întîmplase, gardianul a scos un briceag, a pus ţigara pe masă şi a tăiat-o în două. A vrut să-mi întindă şi mie o jumătate de ţigară; pe urmă s-a răzgîndit.

— Nu, deţinuţii n-au voie să fumeze în biroul directorului, mi-a explicat el.

Neavînd ce face, m-am uitat pe fereastră. Am zărit aceiaşi pietoni care treceau, tresăreau şi se duceau pe celălalt trotuar. În depărtare se vedea capătul unui parc. Un măturător de stradă culegea hîrtii cu un băţ care avea un cui în vîrf. În dreapta, se zărea un magazin cu două trepte în faţă. Cumpărătorii se înghesuiau să intre şi să iasă. Ceva mai departe, dincolo de un geam pe care scria "Coafor", se vedea o femeie cu capul vîrît sub cască. Rîdea. Mi-am simţit sufletul răvăşit de o mare tristeţe. Toţi oamenii aceia erau liberi. Trăiau. Îmi părea rău că mă uitasem pe geam, mă tulburasem. Deodată am tresărit violent.

— Asta e. Evrika! am strigat.

Gardianul a sărit în picioare.

— Ce-ai zis?

— Nimic, l-am liniştit, repezindu-mă la el şi îmbrăţişîndu-l.

— Ei nu, că eşti nebun, băiete, mi-a zis gardianul, pregătindu-se să scoată cătuşele şi să mi le pună la mîini. Dar în clipa aceea a intrat directorul.

— Ei? se încruntă el la mine. Ai găsit ceva?

— Sigur că da, domnule director, am strigat fericit.

Sigur că da. Şi i-am explicat foarte mîndru că o închisoare care se arăta lumii ca o cocotă nemachiată constituia o greşeală. Deținuții sufereau auzind zgomotele oraşului, iar trecătorii tresăreau dînd cu ochii de zăbrele. De ce trebuie toate astea? l-am întrebat eu patetic. Ideea mea e foarte simplă. Construim în jurul închisorii alte ziduri şi închidem închisoarea. Nemaivăzînd nimic, deținuții se liniştesc, iar trecătorii habar n-au ce e înlăuntru. Nu e grozav?

— Ba da, e grozav, zise încîntat directorul şi căută pe batista lui un alt pătrat în care să mă mute, drept recompensă.

A chemat gardianul şi i-a spus ceva la ureche. Acesta s-a întunecat la față, dar n-a zis nimic. Mi-a făcut semn să-l urmez. Afară, în coridor, mi-a poruncit să-l aştept pînă ce îşi găseşte fetița şi cînd s-a întors, împreună cu ea, am pornit toți trei: eu în față, ei în spatele meu. Spre nedumerirea mea, treceam pe lîngă toate celulele fără să ne oprim la nici una şi chiar am ieşit din închisoare pe stradă care acum era cu totul pustie. Nu se vedea nici un trecător; cînd am vrut să-l întreb pe gardian cum se explica acest fapt, mi-am dat seama că şi el dispăruse împreună cu fetița.

Am început să rătăcesc printr-un oraş pustiu în care se părea că toți locuitorii muriseră sau plecaseră. Nici prin curțile caselor nu se vedea nimeni. Vîntul trîntea uneori cîte o uşă, făcîndu-mă să tresar. Singurele ființe pe care le-am văzut pe o stradă întreagă au fost un liliac besmetic care se lovea de ziduri, încît mă aşteptam din moment în moment să-l văd zdrobindu-se, şi o pisică bălțată care urmarea zborul negru al liliacului şi se lingea pe buze, probabil în aşteptarea cadavrului. Ceva se întîmpla în acel oraş şi nu pricepeam ce. Exista un secret sau un blestem

pe care nu reuşeam să-l dezleg în nici un fel pînă ce, deodată, printre pietrele bombate cu care era pietruită strada am văzut licărind limbile şerpuitoare ale unui foc verde care urca prin pămîntul îmbibat de ploi. Iarba creştea cu o putere uimitoare, ca un incendiu care se pregătea să cuprindă porțile, gardurile, casele, totul. Şi nu numai iarba. Arbuştii, copacii, întreaga vegetație părea cuprinsă de un fel de delir, de o demență feroce. Flori carnivore apăruseră prin curți, dar şi fluturi şi şobolani care fugeau de ele. Numai furnicile nu scăpau; erau prinse şi devorate. Copacii vuiau acum ca o mare, frunzişurile lor deveniseră imense, formau valuri şi umpleau întreg oraşul de o muzică amenințătoare şi, totodată, funebră. Iarba devora sub ochii mei pietrele. Trunchiul unui arbust care crescuse lipit şi, pe alocuri, chiar înfăşurat ca o frînghie groasă de un gard metalic începuse să îndoaie şi să roadă fierul. Am vrut să mă apropii, să privesc mai bine şi am descoperit cu groază că nu mă mai puteam mişca. Gleznele mele erau cuprinse de iarba care creştea în jurul meu.

## 14

Mi se poate reproşa, bineînțeles, că sînt un monstru de subiectivitate; că sînt un caz monstruos de egoism. Şi nu țin să evit acest reproş. Aşa este. Nu m-a interesat niciodată cu adevărat sensul universului şi, ca să fiu sincer pînă la capăt, îmi vine greu să cred că eu reprezint singura greşeală din acest univers. Dacă ar fi aşa, ar fi destul să mă sinucid oricum pentru a deveni un erou, redînd lumii armonia pe care eu am

tulburat-o, o clipă, prin apariția mea. Cum bănuiesc însă că şi după moartea mea vor mai exista erori, o sinucidere stupidă n-ar rezolva nimic; trebuie să dau puțină ordine dezordinei din viața mea. Măcar în felul acesta să contribui la armonia universală. Dacă fiecare ar face ceva pentru sine, micşorînd absurdul şi zăpăceala din destinul propriu, s-ar micşora probabil şi absurdul şi zăpăceala din univers. Dar e caraghios să mă erijez eu în reformator; aşa că nu mai vorbesc decît despre mine.

Uneori mi-am zis că altruismul este o vorbă goală şi că, din acest punct de vedere, nu mă deosebesc de alții decît prin abuz şi prin faptul că eu nu ascund ce gîndesc. Cînd se strica vremea, Dinu nu mai era deloc altruist; devenea un bolnav egoist care tremura pentru viața lui. De cîte ori se lăsa o ceață deasă peste mare, îl vedeam cum intra în panică, lăsa totul baltă şi se repezea să-şi pună un şal în jurul gîtului, de teamă să nu răcească. El simțea atunci lumea nu cu inima, ci cu bronhiile şi cred că nu-l mai interesa nimic din univers în afară de astmul lui. Mi-l amintesc cum arăta într-o noapte cu întuneric apos, o noapte îmbibată de o ploaie ticăloasă; mă dusesem să-i cer o carte sau un sfat şi l-am găsit ghemuit în pat, paralizat de frică. Se temea de o criză de astm. M-a privit cu nişte ochi atît de copilăreşte îngroziți încît m-a pufnit rîsul. Ceea ce şi pe mine m-a consternat. Numai că în timp ce egoismul lui Dinu rămînea în limite de înțeles, care nu supărau pe alții, al meu era mai ambițios. Nu mă atrăgeau problemele altora decît în măsura în care mă atingeau şi pe mine şi n-am fost dispus să mă înscriu pentru nimeni în armata salvării. Îmi făcusem chiar un principiu, încă în perioada studiilor de la Belle Arte, destul de clar formulat, deşi,

ca să nu pară cinic, îi dădusem o nuanță uşor golănească: fiecare să-şi rezolve singur neplăcerile, să nu împută aerul din jurul lui. Ascultam necazurile altora, dar numai cînd erau mărunte; cele mari mă puneau pe fugă.

Au existat totdeauna, se pare, în mine o laşitate şi o nepăsare care au ieşit la iveală foarte devreme, încă de la patru ani, la înmormîntarea bunicului meu dinspre mamă, pe care nu-l țin minte decît din fotografii; avea o mustață lungă şi blondă, era un bărbat frumos şi înalt, care îşi bomba pieptul cînd stătea pe scaun. Fugisem de lumea care jelea, nu-mi plăcea să văd lacrimi şi mă furişasem în grădină. Printre merii şi prunii de-acolo moartea nu mai exista; în schimb, totul se scălda într-o lumină aurie şi caldă care mă uimea şi mă făcea fericit. Din această fericire m-a smuls mama; m-a tîrît cu ea să-l văd pe bunicul mort, părăsind lumina care-mi dogorise sufletul. Dar a fost de ajuns să arunc o privire asupra trupului întins printre flori, pe năsălie, că am luat-o la fugă şi nu m-am oprit pînă dincolo de grădină unde m-am ascuns într-o căpiță de fîn. Cuibărit în ea, m-am liniştit şi chiar am început să mă simt bine. Fînul mirosea puternic, mă amețea, mă făcea să mă doară plăcut capul. Deodată am auzit-o pe mama strigînd disperată: "Daniel, Daniel, unde eşti?" N-am vrut să-i răspund. Nu vroiam să mă scoată de-acolo. M-ar fi luat de mînă şi m-ar fi dus lîngă bunicul mort şi nu doream să-i văd din nou buzele mînjite de sînge închegat. Am aflat mai tîrziu că avusese o congestie cerebrală puternică şi de aceea arăta astfel, dar atunci mă impresionase extrem de neplăcut totul, mai ales că mama se apropiase să-l sărute pe obraz. Fugisem de-acolo cu gîndul că nu voi mai putea niciodată s-o

sărut pe mama. Aş fi simțit gust de sînge. Între timp, ea striga mereu: "Daniel, Daniel". Eram convins că ținea să mă oblige şi pe mine să-l sărut pe bunicul şi mi s-a făcut frică şi scîrbă. Pentru nimic în lume nu vroiam să mă ducă înapoi în casă. M-am ghemuit în fîn şi am tăcut mîlc. Mama mă striga din ce în ce mai disperată, cu spaima că mă pierdusem: "Daniel, Daniel unde eşti?" Şi a început să plîngă. Dar nici plînsul ei nu m-a înduioşat. Mi se părea că plîngea numai ca să mă silească să ies din ascunzătoare. Apoi m-ar fi silit să-l sărut pe bătrînul acela cu obrazul ca de ceară şi cu buzele însîngerate; era tot ce reținusem din trupul bunicului meu. Şi n-am răspuns. Mama a făcut o criză, tînguindu-se, cum nu plînsese nici în casă lîngă bunicul. Asta m-a mulțumit, că plîngea mai tare pentru mine. Însemna că mă iubea mai mult decît pe el. Şi stăteam cu urechile ciulite în ascunzătoarea mea, fericit, cu atît mai fericit cu cît mama plîngea mai tare.

La fel urmăream de la fereastra azilului jocul pescăruşilor, despre care ştiam că era un joc crud şi totuşi mi se părea încîntător. Îmi plăcea cît de simplu şi totodată elegant treceau pescăruşii de la crimă la dans. Zburau în cercuri largi, lăsîndu-se să alunece în aer, amețiți poate de lumină şi de bucuria dansului lor aerian, pentru ca, dintr-odată, unul să se rupă din cerc, să se lanseze ca o săgeată spre un punct din mare unde înhăța un peşte. Apoi îşi relua, alături de ceilalți, dansul. Omul nu e niciodată în stare de aşa ceva. Ori devine o brută, ori, dacă e împins de soartă, împotriva firii lui să ajungă la crimă, atunci se rupe în el ceva definitiv, stricîndu-i mecanismul vital. Cum s-a întîmplat cu Mefista.

O vedeam uneori, de la fereastră, trecînd pe țărm.

Aduna scoici pe care le înşira pe o ață, ca pe mărgele, şi uneori cînta. Era un cîntec sfîşietor, care-ți rupea inima ascultîndu-l. Vorbele nu le înțelegeam niciodată, pentru că Mefista nu le pronunța clar. Era mai curînd un fel de tînguire animalică în care cuvintele ieşeau la suprafață stîlcite, bolborosite, tulburi, de neînțeles, învăluite într-o tristețe care îți ardea sufletul ca un acid. Aflasem de la Domnul Andrei povestea acelui cîntec nefericit, pe care Mefista îl cînta calmă, absentă. Era o poveste care începuse, devreme, cu un viol, într-o magazie murdară, urmat de amenințările tatălui vitreg, continuase cu o fugă de-acasă şi părea să intre în banal; cutreierînd străzile, fata a nimerit pe mîinile unui dulgher care i-a dat un pat şi mîncare pentru treaba pe care o făcea, iar mai tîrziu a adus-o chiar în patul său; pe la cincisprezece ani a cunoscut un băiat care i-a plăcut, n-a mai vrut să se culce cu dulgherul, părăsindu-l, încît destinul se arăta dispus să se îndrepte spre un sfîrşit care iartă totul. Numai că băiatul a dispărut după un timp, iar fata n-a rezistat şi acestui şoc; disperată, dezorientată, scîrbită, a ajuns curînd o depravată. Un student i-ar fi dat atunci, în glumă, la un chef, porecla "Mefista", pentru că, zicea el, Mefista le propunea tuturor bărbaților care-i plăceau cît de cît un tîrg: să-i vîndă ei trupul. Şi nu-l cerea pentru mai tîrziu. Contractul era imediat. Faust era invitat s-o urmeze şi să se culce cu ea. Şi ce bărbat refuză o femeie frumoasă? Lîngă unul dintre aceşti Fauşti, care şi-a luat tălpăşița de cum a observat urmările contractului, Mefista a rămas cu burta mare. A încercat să se sinucidă, dar n-a avut curaj să înghită somniferele pe care le pregătise. Apoi s-a consolat, n-a mai plîns, a născut o fetiță, Ana, pe care a început s-o iubească nebuneşte. Pe la vreo opt ani însă, cînd Ana

se juca cu mingea pe stradă, s-a apropiat de ea un măcelar, un maniac care dădea tîrcoale copiilor, tulburat din cînd în cînd de dorințe monstruoase. A ademenit-o să-i arate o jucărie acasă la el, a violat-o, schingiuind-o, după care a lăsat-o mai mult moartă decît vie în stradă. Cît timp a mai sperat că fetița va trăi, Mefista nu s-a mişcat de la spital, deşi aflase de la Ana totul. De cum a înmormîntat-o însă, a început să dea tîrcoale măcelăriei. Pînă la urmă s-a culcat cu măcelarul şi l-a omorît în somn cu un satîr. A fost găsită dimineața, nebună, cîntînd lîngă o baltă de sînge în care zăcea cadavrul... Dacă Mefista n-ar fi fost nebună, m-aş fi îndrăgostit probabil de ea. Chipul plin de pistrui era încă plin de farmec. Dar fiindcă nu era normală, îi strigam, cînd îmi aducea aminte de propriul meu trecut, să înceteze cu cîntecul ei. Mă recunosc în această logică; e a mea, mă caracterizează.

Şi de ce o evoc? Din dorința de a lămuri cumva relațiile mele cu Marta. Probabil, pentru unii nu există închisoare din care să iasă cum au intrat; iau cu ei ceva de care nici nu-şi dau seama în bucuria plecării. Eu fac parte dintre aceştia. Ajuns acasă, în camera mea, mă striveau de la o vreme pereții. Ieşeam în curte numai ca să mă conving că nu mă oprea nimeni. Apoi mă întorceam. Aşadar asta este libertatea? mă întrebam. Să trăieşti fără un gardian care să-ți interzică să părăseşti o încăpere? Eu mă înăbuşeam uneori chiar în camera mea fără zăbrele. Atunci nu ştiam ce anume îmi dădea acest sentiment de animal mutat dintr-o cuşcă de la grădina zoologică sau de la circ într-o cuşcă personală, nepăzită. Acum înțeleg că mă apăsa singurătatea. Trăiam în cuşca ei. Ieşeam pe stradă, să văd lume, să aud voci omeneşti, să mă pierd în mulțime. Numai că nici acolo nu mă simțeam liber.

Oamenii treceau pe lîngă mine ca pe lîngă un obiect. Îi uram pentru nepăsarea lor, fără să-mi dau seama că la rîndul meu meritam să fiu urît. Eram departe de a şti că nu putem fi liberi decît în raport cu alții, că libertatea se cucereşte nu arzînd punți, ci construindu-le; credeam că din moment ce lăsasem închisoarea în urmă terminasem cu ea şi eram convins că, în sfîrşit, puteam şi chiar trebuia să-mi urmez fără nici o îngrădire dorințele. Am ajuns astfel să abuzez şi mai mult de egoismul meu. Din nefericire, nu pricepem niciodată ia timp ce ne trebuie; vrem mai mult decît putem să obținem şi astfel ne pregătim singuri eşecurile. După închisoare am dorit să fiu liber în exces. Orice nu-mi convenea era prin definiție nedrept şi deci intolerabil. Pînă şi politețea am socotit-o adesea o celulă în care lumea vroia să mă vîre. "Să stea şi ei la puşcărie, îmi ziceam, şi pe urmă să-mi dea lecții de politețe". Mi-am ridicat la rang de principiu dorințele şi am devenit şi mai opac la reproşurile altora. Deviza mea din Talleyrand nu mai era, din acest punct de vedere, decît o glumă proastă. N-a existat un egoist mai zelos decît mine. Nimeni n-a pus atîta zel nesăbuit în a-şi da dreptate lui însuşi şi în a se distruge.

Trebuie să mai spun că pe femei nu le-am obosit niciodată cu insistențele ori cu geloziile mele. Nu complicam inutil lucrurile şi am avut față de dragostea trupească o îngăduință paradisiacă. Mi se părea actul cel mai intelectual cu putință; şi puțin mă interesa că mărul pe care l-a dat şarpele Evei a fost poate putred. Dar mi-a lipsit totdeauna ceva. Sentimentele mele erau incomplete ca şi visele mele. Imaginația mea a avut ceva în exces, dar capacitatea mea de a stabili contactul cu lumea a avut undeva un nerv rupt.

Probabil, numai dacă aş fi rămas toată viaţa într-o cameră cu poze, fără nici o obligaţie, aş fi fost fericit şi n-aş fi fost pus în situaţia de a trişa. Sau poate că am fost atins de boala deşertului înaintea Bătrînului. De aceea l-am şi înţeles atît de bine. Simt o strîngere de inimă cînd spun toate astea. În realitate, n-am nici o scuză faţă de Marta. Oricît aş căuta un motiv, nu găsesc unul pe care să-l invoc. Trebuie să accept că inexplicabilul poate fi o explicaţie sau că eu nu puteam să fiu altfel de cum am fost totdeauna, preocupat mai mult de mine decît de femeile pe care le-am iubit. Dacă de alte femei am fugit fiindcă au vrut să mă ia în stăpînire, să mă lege cu lanţul şi să mă iubească numai ele, ca pe un sclav, copleşindu-mă cu dragostea lor necruţătoare şi nelăsîndu-mă nici să respir, Marta mi-a dat o libertate deplină. M-a lăsat totdeauna să fac exact ce doream. Mă primea cu braţele deschise la orice oră, fără să-mi reproşeze decît cel mult printr-un zîmbet absenţele. "Bine că ţi-ai adus aminte de mine", spunea. Atît. Era femeia care-i trebuia unuia învăţat să-şi ducă destinul ca pe un bagaj. Nu trebuia să născocesc scuze sau pretexte, mă duceam cînd vroiam, plecam cînd vroiam, nu mă întreba niciodată nimic. Îmi lăsa întreaga libertate. Mă conducea pînă la poartă şi acolo mă petrecea cîteva clipe cu privirea, după care se retrăgea în dosul perdelelor care miroseau şi ele a întuneric şi a busuioc. Nu era o femeie făcută să se roage de cineva şi nici nu ţinea să poruncească. Sau poate că tocmai această libertate nu eram în stare s-o duc? Nu eram poate destul de liber ca să pot trăi liber. Uneori chiar mă enerva că nu era deloc geloasă. Încercam s-o provoc, nu veneam o săptămînă sau căutam s-o jignesc, sculîndu-mă imediat după ce ne iubeam,

plecînd ca de la bordel. Degeaba. Ea era mereu calmă şi răbdătoare. Îmi tolera toate hachiţele şi cîteodată asta mă înfuria la fel de tare ca sentimentul de sclav pe care mi l-au dat alte femei. Libertatea este, poate, pentru unii la fel de greu de suportat ca sclavia.

Ceea ce simţeam pentru ea era departe de ceea ce putea dori o femeie de la un bărbat. Totuşi mă ataşasem de Marta. Îmi plăcea să fac dragoste cu ea şi, pe deasupra, mă gîdila faptul că-i închisese uşa în nas lui Aristide care, după ce o părăsise, încercase să reînnoade legătura ruptă. O găseam de obicei în spatele casei unde avea cîteva straturi de legume şi zarzavaturi pe care le lucra. Urmînd cărarea înierbată, trebuia să am grijă să feresc burlanul mîncat de rugină care abia se mai ţinea; lovindu-l, l-aş fi sfărîmat cu siguranţă; putrezise între florile şi urzicile care asediau din toate părţile căsuţa, modestă şi obosită. Văzîndu-mă, Marta îşi ştergea ţărîna de pe mîini, îşi aranja flacăra părului roşu, mă însoţea în casă şi, fără să mă întrebe dacă îmi era foame, îmi punea dinainte legume, brînză şi pîine, după care se aşeza deoparte şi aştepta să mănînc. La sfîrşit, strîngea totul cu aceeaşi linişte. Discutam puţin şi numai dacă eu aveam chef de vorbă. Atunci îmi povestea întîmplări din viaţa ei şi a cătunului şi abia în astfel de ocazii mi-am dat seama ce fire aprigă se ascundea sub simplitatea ei lipsită de mofturi şi de gesturi exagerate.

Cu trei zile înainte de nuntă, fugise cu altul. Un marinar frumos şi beţiv care se aciuise prin cătun. Părinţii au căutat-o, au găsit-o, dar în noaptea nunţii, în timpul petrecerii, marinarul a apărut din nou. A fost prins de rudele mirelui şi stîlcit în bătaie, după care nunta a continuat. "Ce să facem, au zis rudele mirelui, am cheltuit prea mult cu pregătirile". Pe bărbatul ei l-a

urît şi nu l-a iertat niciodată că o luase cu forța. Cînd a murit ("Cum a murit?" "Păi cum să moară? Beat, s-a rătăcit şi a nimerit în mlaştină") a mulțumit toată noaptea lui Dumnezeu. În realitate, ar fi putut să-l salveze. Luîndu-se după el, şi-a dat seama că risca să nimerească în mlaştină, dar l-a lăsat să-şi urmeze soarta. Şi dacă soarta l-a împins în noroi însemna că o merita. N-a mai vrut după aceea alt soț şi ani de zile i-a respins pe toți pescarii care i-au dat tîrcoale şi i-au bătut seara la poartă în speranța că-i va pofti în casă şi în patul ei, pînă ce s-a răspîndit zvonul că o urmărea blestemul bărbatului mort şi că-şi petrecea timpul bătînd mătănii ca să fie iertată. Ceea ce, în parte, era chiar adevărat. În nopțile ploioase, cînd vîntul făcea să scîrțîie gutuiul sălbatec de la poartă şi aducea dinspre pădurea de sălcii mugetele cerbilor, se înfricoşa. Dumnezeu răscolea prin amintirile pe care ea vroia să le uite, învinovățind-o că nu-şi luase de mînă bărbatul, ca să-l aducă acasă cu forța. "Dar nu-l iubeam", se apăra ea zadarnic. Nu reuşea să închidă ochii pînă dimineața. De aceste nopți urîte şi răzbunătoare o scăpase Aristide. S-a iubit cu el şi şi-a căpătat liniştea... Chiar şi după ce Aristide a părăsit-o, a rămas liniştită. Numai că atunci a trebuit să înfrunte mînia pescarilor care se simțiseră jigniți. Vasăzică pe ei îi respingea şi se culca, în schimb, cu un străin sclifosit care, pe deasupra, se lepăda de ea ca de o cîrpă? Veneau la poartă şi îi strigau tot felul de porcării. "Cățea!" "Tîrîtură"! Într-o zi au dus-o cu forța la cafenea. Bărbații stăteau la mese, tăcuți, întunecați, iar ea rămăsese în picioare ca înaintea unui tribunal. Mai fusese dusă aşa o văduvă, una cu gura spurcată care nu se intimidase de duşmănia pescarilor. Se pornise să-i ocărască şi toți dracii se băteau la gura ei.

"De ce nu vă duceți la azil? le strigase femeia. Să vedeți ce-i cu bufnița aia bătrînă care se ascunde între oglinzi, poate e ăla care ți-a smuls ție limba, Profetule. Măsurați-vă cu el, nu cu o femeie fără apărare, tîrîie brîu ce sînteți". Pescarii aşteptau cu capetele plecate să se potolească ocările care semănau cu un puhoi de primăvară ce tîra un mîl greu de vorbe cu el. În cele din urmă n-au avut încotro, s-au ridicat cu toții de la mese şi au plecat, lăsînd-o singură în fața cafenelei; ea striga mai departe, batjocoritor: "Momîilor, muților, nu sînteți în stare de nimic, nici măcar să mă faceți să tac". Şi de disperare că nu mai avea pe cine să ocărască, femeia izbucnise în plîns. Dar Marta nu era rea de gură. Din partea ei pescarii n-aveau de ce să se teamă. De aceea o priveau cu duşmănie şi poftă (şi pe măsură ce o doreau mai mult o duşmăneau mai mult sau invers), ținînd-o în picioare în fața lor, lîngă arțarul plin de omizi şi de praf care-şi arunca o parte din umbră pe mese. Ea pricepuse că în duşmănia lor se cuibărise dorința, că fiecare ar fi vrut s-o răstoarne acolo în praf poate, şi stătea cu ochii în pămînt, înfruntîndu-i tocmai prin refuzul de a se dezvinovăți. Un puştan obraznic, slab, numai piele şi os, cu capul ascuțit ca o pasăre, a venit atunci prin spatele ei şi i-a sfîşiat bluza. Marta s-a întors fulgerător şi l-a pleznit peste obraz, de l-a podidit sîngele. Şi toți pescarii, după o clipă de uluială, au început să rîdă la mesele lor. Rîdeau continuu, iar rîsul lor puternic se rostogolea de-a lungul uliței, în vreme ce, furios şi umilit, puştanul s-a făcut nevăzut. Marta privea omizile care se tîrau pe trunchiul bătrîn al arțarului, aşteptînd cu pumnii strînşi, dar rîsul i-a obosit şi uşurat pe pescari. Cînd au tăcut şi s-au întors spre ea, nu mai exista nici urmă de duşmănie în atitudinea lor.

Palma pe care Marta i-o trăsese puştanului le plăcuse. "A dracului femeie, ziceau parcă mutrele lor. Ați văzut cum l-a pleznit?" O priveau chiar cu simpatie şi au lăsat-o să plece.

Noaptea însă au năvălit peste ea trei inşi. Puştanul cu capul ascuțit ca o pasăre şi frații lui mai mari. I-au smuls hainele şi au violat-o pe rînd, după care au aprins focul în vatră, au înroşit în jăratec coada vătraiului şi cu fierul încins au însemnat-o ca pe vite deasupra sînului stîng. Avea, într-adevăr, acolo o cicatrice destul de neplăcută pe care şi-o ascundea mereu. A doua zi, cînd s-au lăudat cu isprava lor, cei trei frați au fost obligați de pescari să părăsească pentru totdeauna cătunul, dar Marta se temea ca nu cumva să se întoarcă, să se răzbune; tresărea noaptea de fiecare dată cînd auzea poarta scîrțîind.

Îmi plăcea trupul ei cu miros de busuioc, dar după ce o iubeam, în timp ce stăteam întins în pat mă simțeam dintr-odată în întunericul răcoros din cameră ca pe cărbuni aprinşi. Făceam eforturi ca să fiu afectuos, să nu mă scol. Ca întotdeauna, ca să folosesc un cuvînt mai onorabil, mă plictiseam repede. Şi abia aşteptam să plec.

Totuşi influența ei a fost mare asupra mea. Marta mi-a dat ceva din calmul ei care o vreme m-a ajutat. Şi tot datorită ei, m-am dus mai rar la mlaştină, unde mă atrăgea să joc rolul destinului cînd fierbea drojdia din mine. Nu-mi vorbea niciodată despre asta. Era un subiect pe care-l ocoleam amîndoi, de parcă ne-am fi înțeles. Mă vedea plin de noroi, dar nu zicea nimic. Dacă era soare, ne aşezam afară pe trepte. Îmi plăcea să văd cum foiau fericite insectele prin urzici. Cîte un cîine se oprea, în uliță, să-şi facă nevoile pe trunchiul gutuiului de la poartă şi rîdeam amîndoi. Prin bluza

uşoară de in, desfăcută la piept, se zărea cicatricea oribilă făcută cu fierul roşu. Dar nu-i mai pomeneam de ea. Se întuneca la față chiar şi cînd îmi surprindea privirea şi atunci părea îmbătrînită; avea obrajii uşor căzuți şi îi apărea o cută adîncă pe frunte; doar părul roşu, viu, arzînd ca o flacără în lumină, rămînea ca înainte. În asemenea situații o luam de mînă şi mă arătam tandru. Uneori mă grăbeam să plec, culmea, ca să beau o cafea proastă lîngă pescarii cufundați în tăcerea lor arhaică. Mă atrăgea mereu ceva acolo, deşi de fiecare dată regretam, de cum mă izbeam de tăcerea aceea cu multe capete care la început mi se păruse o curiozitate, dar ajunsese să mă sîcîie şi chiar să-mi dea fiori de teamă fiindcă n-o înțelegeam. Un om care vorbeşte ştii ce vrea; te înjură, îl înjuri, te amenință, îl ameninți. Dar unul care te priveşte ostil fără să pricepi de ce, te sperie pînă la urmă. Dealtfel, tot ce se lega de pescari părea să țină de o realitate din afara posibilităților mele de înțelegere. Dimineața, zăream cîteodată de la azil bărcile negre, date cu smoală, plecînd la pescuit, dar la ora cînd mă duceam în cătun pescarii erau totdeauna, din nou, în fața ceştilor de aramă, la măsuțele de tablă albe şi scorojite. Parcă nu plecaseră niciodată de-acolo, îmbătrînind, alții sau aceiaşi, fără să se ridice de la mese. Parcă stăteau acolo de cînd erau copii; creşteau, îmbătrîneau, ca Profetul, tăcînd şi sorbind cîte o înghițitură de cafea rece şi uitîndu-se în răstimpuri de-a lungul drumului. Între ei şi mine se înălța un zid nevăzut dincolo de care presimțeam o taină şi o primejdie. Probabil că orice panică ar fi dispărut, ca o vrajă deslegată, dacă aş fi reuşit să smulg de la ei măcar un cuvînt. Îmi venea să-i provoc, să le strig "Bună ziua" pînă i-aş fi silit să răspundă, dar n-aveam curajul s-o fac. Îi

priveam şi tăceam şi eu.

O vreme am crezut că totul se lega de muțenia Profetului. Istoria era foarte veche şi aproape la fel de cețoasă ca a Bătrînului; trecuseră mulți ani de cînd un căpitan de cursă lungă s-ar fi aciuit în cătun şi, la o beție, Profetul, foarte tînăr pe vremea aceea, i-ar fi batjocorit iubita. În loc să sară la bătaie, căpitanul ar fi înjurat-o şi el, l-ar fi sărutat pe Profet în semn că nu se socotea deloc jignit şi i-ar fi dat să bea. I-ar fi făcut cinste şi i-ar fi turnat în pahar pînă ce Profetul nu s-a mai putut ține pe picioare. Atunci, povestea Marta, care auzise şi ea istoria de la alții, l-a trîntit în țărînă şi, cu cuțitul, i-a tăiat limba. După care ar fi făcut cîțiva ani de închisoare. De-acolo nu mai revenise în cătun. Într-o zi se zvonise că fusese zărit la o fereastră a azilului, iar Profetul rătăcise cîteva săptămîni prin bălării, spionînd. Pe el nu-l muşcau cîinii care hălăduiau pe-acolo. Îngîna cu ciotul lui de limbă sunete nearticulate pe care însă cîinii, se pare, le înțelegeau, ca şi în cazul Hingherului. Dar n-a izbutit să afle nimic şi cu timpul nimeni n-a mai crezut în zvonul care făcuse cătunul să fiarbă. A rămas doar vechea şi inexplicabila (Marta nu şi-o lămurea nici ea) duşmănie tăcută împotriva celor care veneau de la azil. Duşmănie de care mă loveam şi eu. Cum mă zăreau, pescarii deveneau morocănoşi, ostili şi îşi coborau privirile în fundul ceştilor de cafea. Nu ştiau nimic despre mine, dar era de ajuns că veneam de dincolo de baltă ca să-şi arate fără ocolişuri neplăcerea de a mă vedea. Mă simțeam printre ei însemnat, ca Marta, cu fierul roşu.

Dacă mă prindea cumva seara acolo, mi se făcea frică. Odată m-am dus destul de tîrziu. Se simțea în aer pîcla serii. Nu mai exista nici o măsuță liberă.

Patronul a scos una pentru mine, a şters-o de praf cu mîneca şi mi-a adus un scaun. După ce mi-a pus dinainte obişnuita ceaşcă de aramă s-a retras la măsuța unde stăteau Profetul şi băiețandrul care se ținea scai de el, examinîndu-mă, ca şi ceilalți, într-o tăcere tăioasă. Mi-a trecut prin minte că unul dintre pescarii mai tineri, gelos din pricina Martei sau pus pe harță, putea să aibă chef să le dea celorlalți un spectacol; să mă lase, de pildă, gol puşcă. Soarele cobora dincolo de cătun, însîngera pădurea de sălcii, iar din direcția mlaştinei vîntul aducea miros puturos de noroi dospit. Nu era departe pînă acolo. Din locul unde ulița îşi vărsa praful în iarba măruntă de la marginea cătunului mai era foarte puțin. N-am mai putut să-mi beau cafeaua. M-am ridicat grăbit şi am plecat.

## 15

Sînt ca un şarpe boa care a înghițit viață şi abia acum o digeră şi care simte că propria lui viață îl ucide. Furtuna pe care o aştept am văzut-o, ştiu cum arată. Mai întîi cerul se face negru ca un blestem. Apoi vîntul devine besmetic. Ridică valurile, dacă suflă pe țărmul mării, sau încovoaie copacii ca aici. Mirosurile par stătute, dulcegi, ca putregaiul, şi aştepți ceva care să le mături, să purifice aerul şi sufletele. Nu ştii dacă vei muri sau vei reînvia în acest spasm purificator, dar îți dai seama că nu poți să-l eviți. Simți o surescitare în sînge care te ameţeşte, un început de nebunie aspră, confuză şi plăcută, ai vrea ca furtuna să răscolească totul, să te mai nască o dată, curat, fără

nici un regret, şi îți vine să țipi ca pescăruşii în aerul viciat de propria ta răsuflare bolnavă, agonică. Aşteptarea devine ea însăşi neagră, ca bolta cerului, şi din moment în moment trebuie să se dezlănțuie urgia izbăvitoare. Eşti exaltat la culme, ai ochii măriți, nările se dilată, adulmeci şi vrei să se întîmple ceva măreț, înfricoşător.

Dar n-a fost totdeauna astfel. Altădată furtunile mă lăsau indiferent sau chiar mă agasau. Nici nu ştiam că pot tulbura pe cineva pînă la extaz şi cînd spun asta mă gîndesc la o dimineață anume.

Pătura alunecase de pe mine, simțeam răcoarea dimineții la picioare, îmi era chiar frig, ceea ce era anormal în pragul verii, dar stăteam mai departe cu ochii ațintiți în tavan, fără să am puterea să fac ceva. Nu mă hotărâm nici să mă scol, să închid fereastra, nici să mă învelesc. Parcă atîrnam undeva între somn şi trezie într-o piele de împrumut. Viața vuia în mine ca marea, buimacă şi tenace, însă, în mod ciudat, nu mai eram sigur de identitatea mea şi mă întrebam ce căutam acolo. Uneori, de-afară răzbăteau țipete de pescăruşi. Mi s-a părut că aud o voce şi am întors cu un efort aproape dureros capul spre uşă. Nu era nimeni. M-am ghemuit atunci sub pătură şi cred că am ațipit. Cînd m-am trezit, mi-am adus aminte de vocea pe care o auzisem; trebuia să fi fost a Arhivarului, dacă nu cumva visasem acest amănunt.

Încă mai era întuneric. Uneori mi se părea că marea horcăia ca un animal muribund. Apoi îşi relua răsuflarea normală, puternică, de animal sănătos. M-am revăzut la închisoare pîndind zorile într-un ochi de geam zăbrelit, acoperit cu pînze de păianjen pe care nu le puteam îndepărta, căci nu ajungeam pînă acolo. După aceea mi-a venit în minte rîsul nervos al unui

doctor înghesuit de pacienți cu figuri amenințătoare, la spital. Şi, din nou, fata care servea în restaurantul murdar de lîngă gară, mergînd printre mese şi strîngînd paharele cu mişcări mecanice. M-am acoperit mai bine cu pătura ca să mă încălzesc, mirat că individul cu mers de pisică lipsea din cameră şi că se făcuse atît de frig; dar cum n-am reuşit să scap de senzația neplăcută că dormeam pe un cearceaf rece, m-am sculat, am fiert puțin ceai pe care l-am băut fierbinte şi mi-am aprins o țigară înainte de a mă duce la fereastră să privesc marea. Acesta era remediul la care apelam totdeauna cînd n-aveam linişte. Era de ajuns să urmăresc cîtva timp legănarea apelor pustii pentru a mă relaxa. În clipa aceea am auzit un tunet puternic. M-am repezit să închid fereastra şi, uitîndu-mă afară, am înțeles că nu era noapte. Deasupra mării învinețite de frig coborîse un cer negru, amenințător, de furtună. Am vrut să mă întorc în pat, cînd am zărit-o pe Laura stînd singură pe țărm, cu halatul pe umeri, fără să-i pese de ploaia care se apropia sau poate chiar aşteptînd-o. O vedeam destul de bine, era chiar în dreptul ferestrei mele, la cîțiva paşi de clădire, şi m-am dat puțin înapoi ca să nu mă observe.

O cunoşteam, fireşte, pe Laura, dar niciodată nu-i dădusem atenție. Mi se păruse o încrezută. Era înaltă, foarte subțire, oacheşă şi semeață, cu părul tăiat scurt. Şarpele care dansează la capătul unui baston, cum am citit într-o poezie. Dar tonul ei muşcător, tăios, ironic cu care reteza orice elan celor care vroiau să se apropie de ea, mă făcuse să fiu prudent. Şi apoi erau zvonurile răutăcioase lansate de Aristide care se învîrtise multă vreme în jurul ei, fără succes. Irezistibilul, cum îl poreclise Domnul Andrei, trebuise să se dea bătut; "gîsculița" a rezistat asaltului. Drept

care, cu buzele lui parfumate, Aristide şoptise veninos în dreapta şi în stînga că acest refuz nu era întîmplător, avea un motiv anume; ori femeia era frigidă, ori avuseseră dreptate gurile rele care spuseseră că Laura şi Moaşa... Altminteri nu se explica. Nimeni nu-i rezistase pînă atunci. De ce i-ar fi rezistat tocmai Laura? Am presupus, desigur, că Aristide vroia să-şi refacă blazonul feştelit şi să se răzbune pentru insucces, dar insinuarea a prins. N-am priceput niciodată dragostea dintre femei. Nu zic că o detest. N-o pricep. De aceea mă uitam la Laura ca la o femeie de care unul ca mine nu se putea apropia. Aparținea unei categorii de neînțeles. Eram convins că n-aş fi ştiut ce să discut cu ea şi chiar acest simplu amănunt, care mă intimida, era de ajuns ca să mă țină deoparte. N-am suportat să fiu în inferioritate față de o femeie. Aşa s-a făcut că Laura era pentru mine ca o plantă exotică. O priveam cu oarecare curiozitate fără să mă atragă s-o miros. Cu bătrînii, ea se arăta de obicei caustică, îi lua peste picior cînd se întreceau cu gluma şi o ciupeau. Le striga atunci, răutăcioasă: "Hei, moşule, fii atent că-ți cade proteza". Şi scăpa astfel, pierzînd, desigur, şi din simpatii, ba chiar împingîndu-i fără voie pe clevetitori să se răzbune. În dimineața aceea, însă, era cu totul alta. Tremura, şi de frig poate, dar cu siguranță şi din pricina tulburării care pusese stăpînire pe ea. Valurile deveneau din ce în ce mai mari, aerul avea un miros insistent de iod, fulgerele începuseră să brăzdeze cerul întunecat, iar Laura urmărea furtuna, pradă unei agitații puternice de care nu părea conştientă şi care, spre uimirea mea, o făcea fericită, transfigurînd-o.

Faptul că am surprins-o într-un asemenea moment a avut importanță pentru tot ce-a urmat. Cine ştie

dacă altfel m-aş fi apropiat de ea? Laura a fost totuşi singura femeie care mi-a dezvăluit că am nu numai instincte, ci şi o inimă, chiar dacă n-am ajuns nici alături de ea la limita unde începe miracolul dragostei pentru care sacrifici totul şi căreia îi dăruieşti totul. Am citit undeva că viața femeii este cu totul diferită de cea a bărbaților. Bărbatul rămîne acelaşi toată viața. Este acelaşi înainte de a fi iubit o femeie şi după. În timp ce, în ziua cînd a cunoscut adevărata dragoste, viața unei femei este ruptă în două. În ziua aceea devine alta. Bărbatul, pretindea nobila abisiniană care avea aceste păreri, petrece o noapte lîngă o femeie, apoi se duce; viața lui şi trupul lui sînt totdeauna aceleaşi. El nu cunoaşte diferența care există între "înainte de dragoste" şi "după dragoste". Ce vanitate femeiască! Eu n-am rămas acelaşi după dimineața în care am văzut-o pe Laura tulburată de apropierea furtunii. Era încă pentru mine o femeie aproape necunoscută şi totuşi am simțit, pentru prima oară, o căldură care mi-a dezvăluit un adevăr surprinzător, că apariția iubirii nu e un proces, e instantanee, aşa cum cred că e clipa morții; că dragostea apare ca orice mare idee, fiind o țîşnire de undeva din întunericul nostru. Fără să mă gîndesc la nimic precis, m-am îmbrăcat în grabă, am aruncat pe umeri un impermeabil ca să nu mă plouă şi am ieşit pe țărm. Dar Laura dispăruse. Începuse şi ploaia. "Pe cine căutați, domnule sculptor?" m-a întrebat, îndatoritor, portarul. Ceva nu mi-a plăcut în curiozitatea lui încît mi-am scuturat impermeabilul de apă pe trepte şi i-am zis sec: "Pe nimeni".

Pînă la urmă n-a fost o ploaie furtunoasă. Dimpotrivă, ploua meschin, mărunt, ca toamna. Se lăsase şi ceața. O ceață deasă, vîscoasă, care aproape ascundea

marea. L-am auzit pe Domnul Andrei explicîndu-le celorlalți bătrîni care se înghesuiseră la capătul coridorului şi priveau ploaia: "Pe o vreme ca asta nu se poate zbura, ar fi o sinucidere". Un vînt umed legăna bălăriile. Cătunul nu se zărea deloc. Doar capătul dinspre azil al bălții se distingea ca o pată tulbure. "Să vedeți voi cum se umflă bălăriile după ploaia asta", zise Siminel.

Azilul nu arăta ispititor nici cînd cerul şi marea străluceau, dar cînd ploua zidurile cu ferestre mici deveneau de-a dreptul apăsătoare. Erau zilele cele mai grele pentru bătrîni, fiindcă le răscoleau reumatismele şi le răpeau micile plimbări silindu-i să rămînă pe coridoare. Atunci se plîngeau mai tare de necazurile vieții şi tot atunci erau povestite întîmplările cele mai greu de crezut, imaginația încercînd să umple ea golul în care era amenințat să se scufunde azilul. Nu m-am mirat prin urmare că povesteau, privind ploaia aceea bicisnică, despre furtuni aproape legendare; una în care se aprinsese o lumină roşie pe cer, ca o rană uriaşă; alta în care tot țărmul se umpluse de fluturi morți. Îi ascultam, pentru că n-aveam ceva mai bun de făcut, fără să particip la discuție, pe jumătate absent; pe de o parte fiindcă mă indispun ploile nemernice, care nu spală aerul, ci, dimpotrivă, îl otrăvesc, îl coclesc şi care te pătrund cu umezeala lor pînă la oase, ca o boală; pe de altă parte, fiindcă mă preocupa femeia pe care o văzusem de la fereastră. Aş fi vrut să-l întreb pe Dinu ce e cu extazele stîrnite de furtună, dar la ora aceea el stătea probabil cu punga de medicamente alături, de teama astmului, într-o doară, mai mult ca să văd ce spun, le-am povestit bătrînilor scena. Nu s-au arătat impresionați, cum mă aşteptam. Numai Domnul Andrei a ținut să facă această

remarcă: "Nu există, domnule, om perfect; cum să vă spun eu? nu cade, domnule, cu paraşuta la punct fix; nimereşte alături şi, gata, s-a zis cu perfecțiunea. " Adevăratul eveniment era, atunci, pentru bătrîni altul, o frază pe care o rostise Victor, care ieşise pentru o clipă din muțenia lui şi îi anunțase, aproape îi amenințase că "va veni ea era rațiunii!" Ce vrusese Victor să spună cu asta? Întorceau vorbele lui pe toate fețele fără să le dea de rost.

Tot în dimineața aceea am avut proasta inspirație să mă pun rău şi cu Filip, care m-a tras de o parte, crezînd că era momentul cel mai potrivit pentru a mă ruga din nou să intervin pe lîngă Moaşa ca să-i dea înapoi colivia confiscată după scandalul cu Tuberculosul, întrucît vroia un nou canar. "De ce nu mi-o dă, domnule scluptor? se lamenta el. Profită că n-o pune nimeni la punct". Apăsase pe cuvîntul "nimeni" şi era limpede la cine se gîndea. La Bătrînul. Adică, dacă tot era stăpîn, ar fi trebuit să se poarte ca stăpînii! La nevoie ar fi putut să umble cu cravaşa în mînă însoțit de Francisc pe coridor. Numai să poruncească. Dar, "ziceți şi dumneavoastră, îşi reluă Filip insistențele, n-o poate nimeni convinge să-mi lase colivia?" De data aceasta se referea la mine, dîndu-mi, măgulitor, de înțeles că eram singurul în măsură să obțin această favoare. "De ce n-o furi?" l-am luat eu peste picior, fiindcă nu mă interesa colivia lui. Dezamăgit, Filip m-a privit cu reproş. "Nu e frumos, domnule scluptor, să-ți bați joc de un om bătrîn." Şi a plecat. Afrontul acela Filip nu mi l-a iertat niciodată.

Ca un făcut, imediat după aceea m-am pomenit asaltat de Tuberculosul. Era neras, ceea ce făcea ca obrazul lui supt de boală să pară şi mai scofîlcit. Avea ochii tulburi, arşi de febră şi nici halatul nu mai

ascundea că trupul scuturat din cînd în cînd de accese de tuse se încovoia frînt. "De ce nu stai, omule, în pat pe o asemenea vreme ticăloasă?" l-am certat. Tuberculosul a vrut să-mi explice că în pat se simțea la fel de rău, dar se opri, ducîndu-şi mîna la pieptul scobit ca să oprească o criză de tuse. Cînd se linişti, scoase din buzunarul halatului o broşură soioasă, cu horoscoape şi, după ce-şi fixă ochelarii pe nas, căută o pagină unde scria că luna grăbea procesul bolilor incurabile; deci, bolnavii trebuiau să fie deosebit de atenți, să nu întrerupă cumva tratamentul care le era indicat, ca să nu-şi pună viața în primejdie. Or, Aristide îl amenințase că nu-i mai dă nici un medicament. Ca să mă lase în pace, i-am făgăduit că voi vorbi cu Dinu, care era destul de atent cu bătrînii, le dădea medicamente şi atunci cînd ştia foarte bine că nu le mai puteau fi de nici un ajutor, numai ca să le întrețină iluziile de care aveau nevoie.

După plecarea Tuberculosului m-am simțit mai puțin indispus din pricina ploii. Încă nu mă apropiam de starea acelor bieți bătrîni cu privirea aburită de vîrstă, eram încă relativ tînăr, nu mă rodea nici o boală vizibilă şi încă puteam face dragoste! Comparația cu ei îmi dădea curaj. Asta fiindcă eram destul de orb ca să nu văd că aveam şi motive să fiu mai puțin mîndru de mine. Eu mă temeam de moarte, nu reuşeam să mă gîndesc la ea fără să fiu cuprins de un fel de dezgust, în vreme ce bătrînii nu se pierdeau cu firea; erau atît de obişnuiți cu moartea încît trăiau cu ea aproape în concubinaj. Despre răposați se discuta rar. Depănîndu-şi amintirile, cîte unul se trezea exclamînd: "Vă mai aduceți aminte de ăla cu mîna stîngă paralizată?" "Sigur că da, răspundea altul. Mă enerva că plescăia cînd mînca, încolo era un om

simpatic." Şi cu asta subiectul era, practic, încheiat. Numai într-un film despre junglă am mai văzut o asemenea linişte în fața morții. Arborii creşteau imenşi, dar trăiau numai cei care izbuteau să-şi facă loc cu crengile pentru a ajunge la lumină. Ceilalți mureau deoarece, deasupra, copacii victorioşi îşi uneau frunzişurile şi nu mai permiteau nici unei raze să coboare. Pentru ca să apară un copac trebuia să moară unul din cei vii. Şi cu ce necruțătoare simplitate se întîmpla asta! Fără bocete şi fără spaime. În golul fiecărei morți reîncepea, liniştită, viața. A fost prima oară cînd m-am gîndit că moartea este un aliment. Că viața digeră moartea şi o preface în viață. Aşa cum florile care cresc în noroi prefac duhoarea noroiului în parfum. Şi ce dacă parfumul se întoarce înapoi în duhoare? În această catastrofă o altă floare îşi va deschide petalele tremurînde. Numai noi înțelegem greu, din egoism, o lege pe care copacii din junglă o respectă cu o linişte de catedrală. Bătrînii cuceriseră, însă, cei mai mulți, această linişte. Moartea nu-i mai impresiona. Li se părea normal că Tuberculosul care bolea cam toată vremea, iar noaptea tuşea aproape continuu, împiedicîndu-i pe ceilalți să doarmă, arăta din ce în ce mai prăpădit şi mai stins. "Săracul, scuipă sînge, zicea cîte unul, mai bine să-l ia Dumnezeu, să nu se mai chinuie atît. " Nici măcar lui Siminel, care se ferea cu grijă să răcească, nu-i era frică de moarte. Îmi zisese într-o zi: "Nu, domnule, eu nu mă tem. Vină cînd va dori. Uşa e deschisă, nu trebuie nici măcar să bată. E destul s-o împingă şi să-mi spună: «Bună ziua, domnule»... asta-i singura condiție pe -care i-o pun, să mi se adreseze politicos... «am venit să vă poftesc cu mine». Poate că tot din politețe o voi întreba «unde?», fără să aştept un răspuns, deoarece ştiu că n-ar avea

ce să-mi răspundă. După care formalităţile ar fi încheiate şi m-aş pregăti de călătorie, iertîndu-i pe toţi, uitîndu-i şi lăsîndu-i şi pe ei să mă uite"...

M-am gîndit să-mi fac de lucru pe la laborator, poate o întîlneam pe Laura. Dar uşa era încuiată şi în zadar m-am învîrtit o vreme pe-acolo. Revenind, am auzit rîsete şi glasul Călugărului care, beat şi cu mîncărime de limbă, le povestea bătrînilor un vis.

— Ce vă holbaţi la mine? Chiar aşa am visat, că trăiam în secolul 9 pe vremea papei Formosus şi eram cardinal. Aţi priceput? Car-di-nal.

Şi cum ceilalţi nu se puteau abţine să nu rîdă, Călugărul se rugă pentru ei.

— Doamne, iartă-i pe proştii ăştia şi pregăteşte împărăţia cerurilor, căci se va umple curînd... Eram cardinal şi l-am slujit cu credinţă pe bunul meu stăpîn cîtă vreme a trăit. Pe urmă, viii cu viii. Am devenit acuzator în procesul papei Formosus. Iar rîdeţi? Puişorilor, hotărîţi-vă, vreţi sau nu vreţi să vă povestesc ce-am visat?

— Sigur că vrem, săriră toţi.

— A fost un proces care a făcut vîlvă, proştilor, mă mir că n-aţi auzit de el. Dar ce pretenţie să am de la nişte capete seci ca ale voastre... Procesele tale, Antoane, n-au fost decît maimuţăreli în comparaţie cu el, pricepi? Mai-mu-ţă-reli. Nu te uita la mine urît, că nu glumesc. Ai fost tu judecător, dar n-ai cunoscut ce-am visat eu azi noapte.

Şi proptindu-se bine pe picioare, Călugărul se dezlănţui:

— Ascultaţi-mă, găgăuţilor, un tribunal care judecă un mort s-a mai văzut, dar un mort care să asiste la procesul lui aţi mai pomenit aşa ceva? Vedeţi? Papa Ştefan al VI-lea a poruncit ca înaintaşul lui, răposatul

papă Formosus, să fie dezgropat, pus, îmbrăcat în odăjdii, pe un tron ca un papă viu, şi judecat. Da, da, judecat cu cadavrul de faţă, pe tron, ce căscaţi gurile aşa? Nu v-am spus eu că toate procesele pe care le-aţi cunoscut voi sînt nişte maimuţăreli? N-aveţi geniu, domnilor, n-aveţi geniu. Mă rog, faceţi şi voi ce puteţi, Dumnezeu să vă binecuvînteze.

Bătrînii trepidau. Călugărul le făcu semn să se astîmpere.

— Aveţi răbdare că vă povestesc tot, gunoaielor. Şi cum se ploconiseră toţi dinaintea papei Formosus cîtă vreme a trăit; şi cum, după ce a murit, ţi se făcea greaţă cît de demni erau toţi. De parcă niciodată nu se guduraseră pe lîngă papa Formosus, sărutîndu-i mîna cu inele scumpe. Eu îi văzusem ca pe nişte căţei opăriţi pentru că şi eu mă înghesuisem printre ei. Scînceau de cîte ori papa îi certa şi rîdeau de cîte ori el făcea o glumă tîmpită. Dacă pe papa îl durea capul, toţi făceau rugăciuni ca să-i treacă. Dacă papa sforăia, era semn că avea un somn bun şi erau mulţumiţi. Şi, dintr-odată, toţi deveniseră ca nişte dulăi furioşi. Săracul papa Formosus avea acum un cusur foarte grav. Era mort. Aşa că toţi se uitau la cadavrul îmbrăcat în odăjdii fără să le mai fie frică de el. Nu, nici mie nu-mi mai era frică. Deloc, absolut deloc. Eram ocupat, trăgeam cu ochiul la papa Ştefan, ca şi ceilalţi. El era viu. Şi, bineînţeles, m-am bucurat că am fost ales printre cei trei cardinali care trebuiau să fie în proces acuzatorii papei Formosus. Că doar nu era să-i iau apărarea. Abia un diacon a acceptat să joace rolul apărătorului, pentru că i s-a poruncit. Ca să nu se spună că a fost pus la cale un proces în care n-a existat apărare. Clevetitori se găsesc totdeauna.

Bătrînii ascultau cu gurile căscate, în vreme ce Că-

lugărul începu să le povestească procesul.

— Fiecare din cei trei cardinali se străduia să fie cît mai necruțător cu mortul ca să intre în grațiile papei Ştefan. Eu mă pregăteam să-i fac pe ceilalți doi să se îngălbenească de invidie. Mă consideram cel mai înzestrat pentru învinuiri şi calomnii şi am cerut cu vocea tremurînd de indignare ca papa Formosus să fie declarat nedemn şi uzurpator. Îmi şoptise cineva înainte că asta era dorința papei Ştefan şi m-am grăbit să fiu primul. care s-o strige. Dar nu eram, cum crezusem, canalia cea mai ingenioasă. Ceilalți doi cardinali m-au întrecut. Ei au cerut ca papa Formosus să fie şi despuiat de odăjdiile papale, să fie smuls din jilț şi aruncat, gol, în groapa, comună. Cînd i-am auzit, să-mi vină rău, de ciudă că nu-mi trecuse şi mie asta prin minte. Fireşte că propunerea lor a fost acceptată de tribunal. Cine ar fi îndrăznit să nu condamne un mort cînd un papă viu dorea. asta?

Călugărul făcu o pauză de efect, după care îşi reluă relatarea.

— Papei Ştefan i s-a părut că nu depusesem destul zel şi m-a bănuit că aş fi avut simpatii ascunse pentru mort, de aceea păstrasem o scandaloasă decență în proces. În ultimul moment, ca reținerea mea să nu fie rău interpretată, m-am repezit să-i ajut pe cei care smulgeau odăjdiile de pe cadavrul papei Formosus. Dar abia apucasem să rup o bucată de brocart că m-a dat cineva la o parte. Gestul meu venea prea tîrziu. Şi cine credeți că era cel care mă dădea la o parte? Chiar diaconul care luase apărarea papei Formosus. Acum, cînd totul se terminase, diaconul îi supraveghea pe cei care îndeplineau verdictul. După care s-a îndreptat spre papa Ştefan, care-l aştepta în colțul cel mai întunecat al sălii. În aceeaşi zi, s-au descotorosit de

mine. Nu numai că nu mi-au dat nici un os de ros, dar mi-au luat şi veşmintele de cardinal, trimițîndu-mă la azilul ăsta unde nici mirosul de alcool nu e curat, e împuțit de alte mirosuri.

Şi Călugărul se întoarse spre Leon, care suferea de meteahna incontinenței, în timp ce Mopsul şi Dominic rîdeau cu gura pînă la urechi.

Ceva mai tîrziu, am descoperit că bătrînii găsiseră încă un mijloc de a umple golul acelei zile urîte. Se molipsiseră aproape toți de pasiunea ghicitului în palmă. Jumătate dintre ei întindeau mîna să li se ghicească viitorul, iar cealaltă jumătate ghicea. Apoi, schimbau rolurile. Jumătatea care ghicise trecea la întinsul mîinii, lăsîndu-le celorlalți grija de a se descurca cu viitorul. Uneori, din senin, izbucneau certuri. Astfel mai trecea vremea. Poate de aceea ele se prelungeau mult peste motivele neînsemnate care le generaseră. Protagoniştii oboseau, dar nu se hotărau să tacă. Pînă cînd, epuizat, unul renunța. Căci nimic nu poate dura pentru totdeauna. Nici măcar certurile.

## 16

Au urmat mai multe zile în care cerul a fost mereu sticlos şi fierbinte. Chiar şi noaptea era o căldură de iad care mă secătuia de vlagă şi-mi dădea o senzație oribilă că putrezeam în propria mea transpirație. O singură satisfacție aveam. Nici individul cu mers de pisică nu mai dormea acum buştean; mai scăpam astfel de sforăitul lui. Ziua, soarele ardea ca un cazan de smoală albă, încît şi la umbră atmosfera devenise irespirabilă. Acum — aşa se întîmplă mereu, regretăm

ceea ce abia am aşteptat să treacă — toată lumea se uita la cer, dorind o ploaie care să purifice puțin atmosfera, dar nici gînd să se apropie vreun nor. Bătrînii abia se mai mişcau pe coridoare, nedormiți, transpirînd, bînd apă, transpirînd din nou, fierți parcă, împreună cu halatele lor. Uneori, vîntul aducea dinspre bălării un sunet ciudat. Era zgomotul ierburilor uscate, transformate aproape în scrum de secetă.

Într-una din acele zile groaznice am reuşit, în sfîrşit, să mă găsesc față în față cu Laura. Am uitat pe loc de căldură şi am zîmbit; mă tem că într-un mod pe care nu l-aş putea califica altfel decît idiot, deoarece eram foarte stingherit şi, pe de altă parte, hotărît să trec peste orice reținere. Laura m-a fixat, curioasă, cu ochii ei oblici, apoi cu obişnuitul ton muşcător m-a întrebat dacă mă înțepase ceva. "Nu, domnişoară". "Atunci?" Părul scurt îi dădea un aer băiețesc, ştrengăresc, care contrasta cu buzele groase, senzuale. Era, cum o văzusem pe fereastră, înaltă, subțire, ca un şarpe care dansează în aer şi-şi fascinează victima. Aştepta să zic ceva, să-i explic de ce mă proptisem dinaintea ei cu zîmbetul meu stupid, dar nu ştiam ce să spun. "Nu te simți bine, domnule sculptor?" m-a chestionat ea cu o îngrijorare ironică. Zăpăcit, i-am dat un răspuns de o stupiditate care o întrecea pe cea a zîmbetului de care nu mă puteam despărți: "A, nu, eu suport căldura". "Eu, în schimb, nu, rîse Laura, aşa că mă duc să fac o baie. La revedere." Şi m-a lăsat să mă dau singur cu capul de ziduri, ca să ies din ridicol. A doua zi m-am plimbat ceasuri întregi pe coridoarele din jurul laboratorului, care se afla într-o altă aripă a clădirii, unde în mod normal n-aveam ce căuta. Laura nu apărea deloc şi simțeam un gol din ce în ce mai

înăbuşitor în stomac şi în plămîni. Cînd, în sfîrşit, a apărut, m-am fîstîcit. De data aceasta a zîmbit ea, amuzată, oprindu-se interogativ. "Ce doriți?" am întrebat-o şi în clipa aceea m-am gîndit că nu puteam spune ceva mai caraghios. Ea izbucni în rîs. "Eu, nimic". Şi din nou m-a lăsat să mă descurc singur în fundătura în care intrasem.

Rîsesem totdeauna de pasiunile la prima vedere. Mi se păreau o balivernă, bună pentru fetele de pension sentimentale. Pur şi simplu nu pricepeam cum se poate îndrăgosti cineva subit, ca lovit cu măciuca, şi să mai fie şi atît de nătărău încît să se pună în situații penibile. Dragostea, îmi ziceam eu, trebuie privită numai cu coada ochiului; ca să nu rişti, trebuie să te comporți în ea ca maimuța care aruncă miezul bananei şi păstrează cojile. Şi iată că plăteam pentru toate aceste inepții. Mă purtam ca un adolescent cu fața plină de coşuri care boleşte la prima sa pasiune. Cei de care rîsesem altădată erau răzbunați, căci absolut tot ce mi se păruse lamentabil la ei făceam şi eu. Nu mai suportam prezența altora, aveam o idee fixă de cum mă sculam, să mă învîrt prin preajma laboratorului, iar pe individul cu mers de pisică îmi venea să-l omor cînd îl surprindeam spionîndu-mă. Abia atunci am aflat că dragostea e o flacără care arde pe un sloi de gheață.

Am fost fericit în ziua cînd Laura m-a apostrofat pe coridor: "Domnule sculptor, nu te mai învîrti pe aici. Vrei să bîrfească lumea? Dacă te interesează cumva cei care vin la laborator, vino, aşează-te pe scaun şi studiază-i. Poți să faci şi schițe." Fusese o ironie, dar eu am luat-o ca pe o invitație. Profitînd de faptul că în perioada aceea laboratorul era destul de puțin solicitat, am început să mă duc pe-acolo şi, treptat, eu

şi Laura ne-am împrietenit; deşi un anumit prag rămînea între noi şi ar fi rămas cu siguranță în continuare dacă n-ar fi existat o fotografie pe care Laura o decupase dintr-o revistă şi care reprezenta carlinga unui avion cu mii de butoane şi doi aviatori, cu capetele pe jumătate întoarse, surîzînd.

Emilia îmi spusese într-o seară: "Orice femeie vrea să fie mințită. Dar frumos dacă se poate". Săraca Emilia. Nici nu bănuia cît de mult, în bine şi în rău, va conta mai tîrziu sfatul ei pentru mine. A fost destul să observ pe masa la care lucra Laura fotografia cu pricina; imediat m-am lăudat că am făcut şi eu şcoala de pilotaj; că am fost chiar pilot de linie şi chiar un pilot excelent.

Minciuna nu era în întregime minciună. În timp ce eram la Belle Arte, într-o vară, luasem într-adevăr lecții de zbor, uimindu-i pe instructori prin îndemînarea mea care se apropia de la o zi la alta de cea a unor piloți cu experiență. Unul dintre instructori mă sfătuise atunci în modul cel mai serios să devin pilot; eram foarte dotat pentru asta, zicea el, şi era păcat să nu-mi folosesc calitățile. Nu-l ascultasem, deşi zborul îmi dădea o beție trează care-mi pria. Dar, bineînțeles, atît nu era suficient ca s-o impresionez pe Laura. Trebuia să exagerez, să născocesc, mai ales că ea, brusc interesată, mă privea acum cu alți ochi.

— Ai fost pilot?

— Da, după aceea m-am apucat de sculptură.

— Şi de ce-ai părăsit aviația?

— O poveste de familie... Căutam o minciună şi n-am găsit alta mai bună... Am mai avut un frate. Tot pilot. A căzut cu avionul. Părinții mei tremurau de fiecare dată cînd plecam. Nu vroiam să-i omor.

Laura devenise caldă, apropiată şi chiar drăguță cu

mine. O barieră se ridicase dintre noi şi am intuit că nu mai era nici o piedică serioasă care să ne despartă. Dealtfel, dorința mea de a-i fi pe plac era atît de mare încît, treptat, n-am mai avut sentimentul că o mințeam; plimbîndu-ne pe țărm, a doua sau a treia zi, i-am relatat cu lux de amănunte o poveste întreagă despre lupta ce se dăduse în sufletul meu între pasiunea pentru zbor şi pasiunea pentru sculptură, de parcă elanul care mă purta, care mă înfierbînta, mă făcea alt om, pe măsura Laurei. Şi poate chiar am fost alt om atunci, cu o existență de împrumut mai adevărată decît cea reală.

La început m-a emoționat — eu care nu ezitasem altădată să iau în derîdere emoțiile altora! — metamorfoza ciudată care se petrecea cu Laura, de la o clipă la alta, de cum începea să vorbească despre furtună şi despre piloții care înfruntă furtunile. Orice urmă de ironie se topea atunci, ochii îi scînteiau, obrajii i se împurpurau şi întreaga ei ființă se transfigura într-un mod care o făcea înfricoşător de frumoasă. Parcă înghițea un drog puternic şi intra în transă. Am bănuit întîi că avusese un iubit pilot şi că rămăsese cu această slăbiciune, dar m-am înşelat. Atracția pentru furtuni era veche, adîncă şi nici Laura nu şi-o explica. Totdeauna simțise o fericire tulbure cînd se înnegura cerul. Pînă şi în copilărie. Alți copii fugeau în casă de cum începeau tunetele. Ea, dimpotrivă, ar fi alergat prin ploaia torențială. Se temea numai să n-o bată părinții care nu-i iertau acest singur capriciu. "Dar nu era un capriciu", a ținut ea să mă asigure. Mai era nevoie? Adevărul acelei fericiri tulburi respira prin fiecare por al ei de fiecare dată cînd se strîngeau deasupra mării nori de furtună, iar întîmplarea a făcut ca zilele de caniculă să fie urmate de un şir de ploi

violente. Excelent prilej pentru Laura ca să-mi vorbească despre "aviatorii cei mai curajoşi", cum se intitula un reportaj pe care-l găsise pe undeva într-o revistă veche: aviatorii care zboară numai pe timp de furtună, intrînd, în scopuri ştiinţifice, cu avionul lor în vîrtejul cicloanelor şi al uraganelor; sau care zboară deasupra vulcanilor în erupţie. Cunoştea pe dinafară toate senzaţiile posibile pe care le poate trăi un pilot în asemenea ocazii şi mi le descria cu o exaltare care îi colora obrajii. "Vezi, exclama privind cerul negru, acum decolează ei. Vinul rămîne să se acrească în pahare şi iubitele lor rămîn să tremure de grijă, în timp ce ei se reped la hangar, dau drumul motoarelor, se înalţă în văzduh şi pătrund în inima furtunii fără să se teamă." Şi era mîndră în timp ce vorbea, de parcă era iubita unuia din cei doi piloţi impertinenţi care zîmbeau în fotografie. Ochii îi străluceau de plăcere văzînd valurile mării care se ridicau tot mai înalte şi se spărgeau cu furie de stînci. Vîntul urla uneori, de parcă infernul însuşi se abătea asupra ţărmului, dar Laura nu era mulţumită. "Furtuna, zicea ea, nu e totuşi pe măsura lor. E prea oarecare. Trebuie să coboare, să aştepte un uragan, un taifun în care vîntul bate cu peste o sută cincizeci de kilometri pe oră. Atunci, da, merită să se ridice în aer, e o furtună vrednică de ei". Şi-mi arăta fotografia.

Era mai mult decît o pasiune pasiunea Laurei. Furtuna era, cumva, viciul ei. Se purta ca o posedată atunci, cu toate simţurile, instigate de furtună, în delir. Întreg sufletul îi vibra, iar trupul i se transforma într-un cîntec. Pîlpîia ca o flacără surescitată şi după fiecare furtună rămînea parcă istovită, cu nervii arşi. Şi dacă la Marta am preţuit calmul, întîlnirea cu Laura mi-a dat o altă optică asupra furtunilor. Fiecare

dragoste cu pedagogia ei.

Dar şi aici şi-a spus cuvîntul păcatul meu originar. Într-o zi am izbucnit iritat: "Curaj? Se bălăcesc şi ei în furtună în căutare de senzații tari". Devenisem gelos pe piloții surîzători din fotografie, nu mai suportam s-o aud pe Laura admirîndu-i. Zîmbetul lor mi se părea o sfidare. Parcă mi se adresa: "De ce minți că ai fost pilot? Eşti doar un vierme, iar viermii nu zboară". Şi chiar exaltarea ciudată care o cuprindea pe Laura începuse să mi se pară cam obositoare, fiindcă mediocritatea ce-mi fusese dată prin destin se revolta pînă şi împotriva unui viciu de excepție. Laura m-a privit jignită şi disprețuitoare: "Vorbeşti aşa din invidie, pentru că n-ai fi capabil de o asemenea îndrăzneală". Am înghițit în sec. Avea dreptate şi m-am ferit să-i mai supăr vreodată favoriții, chiar dacă uneori îmi venea să rup în bucăți poza decupată din revistă şi să-i strig Laurei: "Nu mai crede toate gogoşile pe care le înşiră reporterii!" Am intrat astfel într-un conflict surd pe care l-am ascuns cu grijă, dar care a avut urmări. Într-o după-amiază, de cum am văzut norii bulucindu-se deasupra mării şi fulgerele spintecîndu-i, am luat barca şi am plecat în cătun. Ros de gelozie, mă răzbunam ducîndu-mă la Marta care nu-mi pretindea nici un entuziasm. Furtuna m-a prins chiar pe baltă, dar n-am dat înapoi. Am vîslit mai departe, în timp ce vîntul şuiera sinistru printre trestii şi o salcie a fost trăznită sub ochii mei.

A doua zi îmi trecuse înverşunarea. Poate şi fiindcă acum cerul era senin, iar pescăruşii țipau în lumina unui soare înflăcărat. L-am aşteptat pe individul cu mers de pisică să-şi scuture ca de obicei şervetul la fereastră, să şi-l aşeze în față şi să-şi mănînce felia de pîine unsă cu dulceață de piersici pe care o înghițea în

fiecare dimineață. Ştiam că după aceea, dacă tac ostentativ, va ieşi să se plimbe. Cînd am rămas singur, mi-am băut liniştit ceaiul, m-am bărbierit, apoi am căutat în micul geamantan cu care venisem la azil o cămaşă curată. N-am găsit. Trebuia să mă îmbrac cu una purtată. Acest amănunt m-a indispus oarecum. Uitîndu-mă în jur, am observat pentru prima oară că dezordinea din cameră semăna izbitor cu dezordinea din viața mea. Cîteva cărți şi reviste luate de la Dinu, azvîrlite lîngă pat în neorînduială, haine aruncate pe scaun, singurul scaun din cameră, lampa cu spirt, cutii de țigări desfăcute, o pereche de ghete cu urme de noroi de la mlaştină, dalta prăfuită sub pat, aparatul de radio stricat, pe care nu reuşisem niciodată să-l repar şi tot amînam să-l arunc, geamantanul cu colțarele metalice rupte, totul mă reprezenta într-adevăr cu fidelitate. Lucrurile individului cu mers de pisică erau strînse într-un geamantan de piele încuiat totdeauna; în afară de borcanul cu dulceață de piersici nu lăsa nimic afară. Noroc că dimineața era frumoasă şi că, la fel ca totdeauna, mi-am găsit o justificare în firea mea. M-am dus la fereastră şi mi-am umplut plămînii cu aerul răcoros şi sărat, uitîndu-mă cum marea se lovea ca un bețiv de stînci.

Nu mai pusesem mîna pe daltă demult şi atunci m-am gîndit să încerc ceva; ca să-mi educ mîna şi, mai ales, ca să mă pot eventual lăuda în fața Laurei. Mi-am luat dalta de sub pat şi am ieşit grăbit.

Soarele încălzea Stîncile, valurile se sfărîmau de țărm cu un zgomot moale, luminos şi rar, iar departe, în larg, marea era verzuie şi părea moleşită de căldură. Mi-am amintit de o statuetă groaznică a Afroditei pe care o lăsasem acasă pe o etajeră, o adevărată

capodoperă de kitsch, de un desăvîrşit prost gust, pe care o cumpărasem tocmai din această cauză; mi se păruse că aşa trebuise să arate ursitoarea mea. Am încercat să fac una măcar la fel, dacă nu mai onorabilă, şi am stricat vreo trei bucăți de marmură fără să obțin nimic. Doar ultima încercare a fost mai de Doamne-ajută, dar şi aceasta era mai grosolană decît modelul din memoria mea, arătînd destul de clar posibilitățile mele de sculptor. Nu puteam să i-o arăt Laurei şi am vrut s-o arunc, apoi m-am gîndit să i-o ofer Domnului Andrei.

— Ca să-ți aduci aminte de admiratoarele din tinerețe, i-am zis cînd l-am întîlnit cîteva ore mai tîrziu.

Domnul Andrei a aruncat o privire nemulțumită spre goliciunea urîtă de marmură.

— Ce, aşa arătau fetele care mă aşteptau să aterizez? Mă jigniți, domnule sculptor.

Nici cu Călugărul n-am avut mai mult succes.

— Sînt un gunoi, Doamne, un păcătos, iartă-l pe robul tău care nici la bătrînețe n-a devenit cucernic, s-a văicărit el şi s-a îndepărtat clătinîndu-se.

În schimb, Leon a fost încîntat. A învelit statueta într-o batistă murdară şi a ascuns-o în buzunarul halatului. În ziua următoare, Moaşa mă opri pe coridor.

— Domnule sculptor, îmi zise ea acru, te-aş ruga să nu-i mai tulburi pe bătrîni arătîndu-le femei goale. Sper că mă înțelegi. La vîrsta lor... Şi iartă-mă că îndrăznesc, îşi îndulci ea forțat glasul, dar nu e bine pentru un om de ținuta dumitale să aibă o legătură sub nasul bătrînilor.

Nu pronunțase numele Laurei şi, chipurile, îmi ceruse numai să fiu mai discret. Ba, mi-a şi zîmbit ca să facă mai digerabil reproşul şi s-a grăbit să plece ca

să evite probabil o replică. Fierbeam. Drept ce se credea Moaşa ca să mă moralizeze? Şi ce încălcasem? Decența unui azil prăpădit? Nu mai eram la şcoala de corecție, nici la puşcărie ca să ascult de ordine. Şi uitase Moaşa că venise să mi se arunce în brațe? Sau tocmai de aceea...? Era geloasă?... O îndoială m-a săgetat prin inimă. Era geloasă pe mine sau pe Laura?

Cînd i-am relatat incidentul, Dinu n-a părut deloc mirat.

— E chiar firesc, zise el. Afrodita e o zeiță subversivă. Tot de la Dinu am aflat un amănunt curios; că nici bătrînii nu priveau cu ochi buni apropierea mea de Laura.

— E adevărat că Laura e cam înțepată cu ei. Presupun că din pricina asta, a fost de părere Dinu. Altă explicație nu găsesc.

Abia atunci reproşul Moaşei m-a pus pe gînduri. Cum se făcea că bătrînii judecau la fel ca ea? Explicația pe care o găsise Dinu nu mi se părea mulțumitoare. Trebuia să fie altceva la mijloc, un motiv ascuns, mai puternic decît simpla invidie sau decît ranchiuna provocată de ironiile Laurei care, la urma urmei, erau normale la o femeie tînără încolțită de bărbați mai în vîrstă. Am ieşit pe țărm. Marea, pustie şi indolentă, pescăruşii care desenau în aer cercurile lor albe, ca de obicei, m-au făcut să uit de nedumerirea mea, dar cum l-am văzut pe individul cu mers de pisică am căzut din nou pe gînduri. Urmărind zborul pescăruşilor, individul scotea țipete scurte de plăcere, încîntat de siguranța cu care păsările îşi înhățau prada. Din privirea pe care mi-a aruncat-o, mi-am dat seama că era la curent cu ce se întîmplase. Poate chiar el îi şoptise Moaşei istoria cu statueta. Am simțit un puternic impuls să-l iau de guler şi să-l

scutur zdravăn, "ascultă, fiu de cățea, nu încapi de "mine?", cînd deodată, poate chiar din pricina acestei porniri, mi s-au luminat nedumeririle. Da, asta era. Nimeni nu suporta, probabil, o dragoste cît de cît adevărată în azilul acela unde totul era luat în derîdere şi totul era ratat. Nimeni nu iubea pe nimeni, iar bîrfelile şi minciuna erau unicul antidot al singurătății. Şi mirosiseră, cum miros animalele pericolul, că legătura mea cu Laura avea ceva serios, sincer, nu era una în stilul lui Aristide. Or, aşa ceva era chiar primejdios. Ce căuta un sentiment viu între atîtea destine eşuate? Fiindcă aşa e omul, nu-i place să se bălăcească singur; vrea să fie şi alții alături de el în noroi. M-am îndîrjit. N-o idealizam pe Laura, poate nu era un înger nici ea, dar am simțit în clipa aceea că aş fi iubit-o chiar dacă ar fi fost dracul în persoană.

Pe la amiază sau poate trecuse de amiază, l-am văzut pe individul cu mers de pisică dezbrăcîndu-se. Soarele ardea puternic şi omul se hotărîse să facă o baie. Şi iarăşi m-a izbit, ca prima oară, pielea lui albă, de un alb veşted, parcă umed, ca acela de pe burta peştilor, ce-i făcea trupul şi mai dizgrațios. A intrat în apă cu obişnuitele precauții caraghioase ale unuia care nu ştie la o vîrstă înaintată să înoate. Chicotea şi fugea înapoi de cum îi ajungea apa pînă la genunchi. Deodată, din bălării, a țîşnit un buldog furios care s-a repezit ca un blestem negru asupra lui. Toți cei care ne aflam pe țărm am înlemnit pentru că, ne-am dat seama, cîinele avea moartea înscrisă în ochi. L-am văzut pe individ încercînd să fugă în apă, lovind dezordonat apa cu mîinile, ba chiar am avut impresia că mi-a aruncat o privire, implorîndu-mă să-l ajut, să-l salvez, dar buldogul l-a ajuns, i-a sărit în gît şi, după cîteva zvîrcoliri, spuma valurilor era roşie în jur.

Portarul a fost primul care s-a desmeticit. A ieşit din gheretă cu o puşcă de vînătoare, pe care nici nu observasem pînă atunci că o ținea acolo, şi a tras în cîine. Prea tîrziu însă. Cadavrul individului cu mers de pisică plutea pe apa plină de sînge.

Noaptea, Hingherul a fost văzut tîrînd de pe țărm trupul cîinelui împuşcat. Pe urmă a dispărut, nu l-a mai zărit nimeni. Îşi făcuse, se vorbea, un sălaş în bălării.

În aceeaşi noapte, plimbîndu-mă, fiindcă nu puteam să adorm după cele întîmplate, am nimerit, în spatele azilului, puțin mai departe, dincolo de o magazie veche de lemn, peste nişte ziduri dărăpănate şi înverzite de licheni care nu susțineau nici un acoperiş. Am crezut că era un WC şi am intrat. După cîțiva paşi, am încremenit. Eram într-un fel de morgă! Pe o masă de piatră se afla întins un mort. Un bărbat gol. În întunericul cald, pielea lui strălucea, era sidefie aproape, iar pe unul din picioare se aşezase o pasăre. Am vrut să mă întorc, dar am rămas pe loc. Am ridicat doar privirea şi m-am uitat o vreme la cerul înstelat înainte de a avea curajul să mă apropii de trupul întins pe masa de piatră. Apoi, aplecîndu-mă, am văzut că mortul avea o rană îngrozitoare la gît, pe jumătate ascunsă de un ghemotoc de alge.

Nu mai simțeam nici un fel de repulsie pentru cel care zăcea acum, în fața mea, fără viață. Dimpotrivă, îl priveam cu milă. Şi cum pielea lui albă, veştedă, era luminoasă sub cerul înstelat, trupul întins pe masa de piatră mi s-a părut la un moment dat de-a dreptul frumos. Aveam sentimentul ciudat, greu de explicat, că eram cumva aproape frate cu mortul. Faptul că individul mă spionase, mă urmărise, ne legase într-un fel. Cum se leagă vînătorul de vînat. Şi poate nici nu

fusesem unul vînător, iar altul vînat. Poate că amîndoi eram prinşi în cătare de alt vînător. El, mai puțin norocos decît mine, fusese lovit. Se scufundase în mlaştină. Eu mai respiram, în timp ce vînătorul nevăzut se distra, probabil, urmărindu-mă; ştia că nu puteam fugi.

Începusem să fiu înduioşat de soarta care ne învrăjbise fără să ne cunoaştem, cînd mi-am adus aminte unde mai văzusem figura aceea ştearsă, cu un neg mare la rădăcina nasului. Odată, la puşcărie, mă lovisem de ceva şi căzusem. Nu era nimeni în jur. Cum stăteam întins pe burtă, am zărit, lateral, un bocanc plin de noroi uscat care s-a apropiat de obrazul meu şi m-a întors cu fața în sus. "De ce...?" Dar n-am apucat să pun întrebarea pînă la capăt, căci el şi-a aşezat talpa bocancului pe gura mea. Nu zicea nimic, mă privea doar şi citeam în ochii lui o ură mută pe care nu mi-o lămuream. Apoi, cu un gest de silă m-a împins cu piciorul spre zid. Aproape totdeauna după ce-l întîlneam trebuia să mă aştept la ceva rău. Ori mi se aplica o pedeapsă, ori eram percheziționat pînă la piele. Şi niciodată nu ştiam de ce. După ce am intrat în grațiile directorului închisorii a dispărut şi nu l-am mai văzut multă vreme. Numai noaptea mi se întîmpla să mă trezesc cu senzația că mă privea prin deschizătura din uşa celulei. Stăteam atunci, pîndind uşa, ore întregi treaz. Îmi țineam respirația ca să-l păcălesc. Eram atent la cel mai mic zgomot. În zadar. Cînd m-am plîns de asta, doctorul închisorii m-a trimis la plimbare. Pe urmă am fost duşi, mai mulți inşi, pentru investigări medicale ni s-a spus, într-o localitate necunoscută. Am fost transportați la tren cînd se înnopta, ca să nu atragem atenția. Trenul era tras undeva la cîteva sute de metri de gară şi ne-am

urcat în el direct din camion, un camion cu prelată. Ferestrele vagonului erau astupate cu scînduri bătute în cuie. N-aveam aer, simțeam că mă înăbuş şi mirosea îngrozitor a transpirație. "Cîmpul miroase a porumb copt (era toamnă) şi eu mă înăbuş în împuțiciunea asta", mi-am zis şi m-am strecurat spre uşă ca să mă duc la closet, sperînd că acolo trebuia să vină o dîră de aer proaspăt. Dar chiar în uşă m-am lovit de el. Cum l-am recunoscut prin întuneric habar n-am, însă l-am recunoscut. Şi, într-o clipă, n-am mai simțit duhoarea din vagon. M-a cuprins frica... După ce ieşisem din puşcărie, îl mai întîlnisem o singură dată. Şi numai pentru o clipă. Mergeam într-o seară spre casă şi, brusc, am avut senzația că eram urmărit. M-am întors şi l-am observat. Imediat s-a pierdut în mulțime... Iar acum, cadavrul lui, luminat de stele, zăcea întins dinaintea mea. Eram, practic, doi necunoscuți, nu avusesem niciodată vreo pricină personală care să ne despartă, să ne înverşuneze unul împotriva celuilalt, şi totuşi ceva de dincolo de noi, o putere care se folosise de el ca de un instrument, lepădîndu-l acum pe o masă de piatră, sub cerul gol, îl făcuse să mă hărțuiască, să mă duşmănească, să mă urască, de ce? Oricît de absurd ar fi destinul, el are nevoie de unelte pentru a acționa, dar de ce-l ajutăm să se manifeste? Cu aceste întrebări înfipte în creier, m-am întors în cameră şi am adormit foarte greu.

M-am trezit speriat, nedumerit, în plină noapte. Pe coridoare era o mare agitație. Se auzeau paşi grăbiți, voci alarmate, țipete. Cineva striga: "Dați-vă la o parte, nu vedeți că se întinde focul?" Am aruncat pătura de pe mine şi am ieşit în pijama pe coridor. Ardeau bălăriile uscate din spatele azilului şi întrucît vîntul începuse să bată înspre azil, gonind flăcările ca pe o

turmă roşie, înnebunită, situația amenința să devină critică. Focul se întinsese pînă la magazia veche de scînduri de lîngă morgă. Bătrînii se călcau în picioare pe coridoarele pline de fum, încurcîndu-i, prin panica lor, şi pe cei care aveau treabă, să scoată din magazie găleţile, ori să pună cît de cît ordine în debandada generală. Printre strigăte se auzea destul de clar trosnetul flăcărilor care devorau bălăriile şi lingeau, din întuneric, ferestrele azilului ca nişte fiare apocaliptice. Un îngrijitor care venise de-afară şi căruia i se aprinsese halatul se tăvălea pe jos. Siminel, Nelson, Dominic şi chiar Victor, asistaţi de Domnul Andrei, săriseră să pună mîna pe găleţi cu care să aducă apă din mare. Mopsul scuipa pe toată lumea dînd sfaturi. Călugărul murmura rugăciuni. Se nimerise să fie treaz în noaptea aceea. Filip se străduia să-l împingă afară pe Leon care privea incendiul în vreme ce la picioarele lui se forma o băltoacă galbenă. "Du-te, mă, îi striga el, mai bine ajută la stingerea focului decît să ne împuţi aici". Dodo şi Anton se zăpăciseră şi nu-şi găseau locul. Mirosea puternic a ierburi arse. Un fum înecăcios şi înţepător ne făcea pe toţi să tuşim şi să ne frecăm încontinuu la ochi. Cu o batistă la gură, Dinu a trecut pe lîngă mine fără să mă vadă. Am pornit şi eu spre ieşire, cu gîndul să iau o găleată, cînd am zărit-o pe Laura. Alerga pe coridor înfăşurată într-uri cearceaf ud. Am fugit după ea şi am apucat-o de mînă. "Unde fugi?" Nu mi-a răspuns. Se citea în ochii ei o abia stăpînită surescitare. Nu s-a opus cînd am tras-o de mînă în camera mea. N-a protestat nici cînd am răsucit cheia în broască, nici cînd am strîns-o în braţe. A lăsat cearceaful ud să cadă de pe ea şi a rămas goală.

Ne-am iubit la lumina incendiului care se prelingea

pînă în dreptul ferestrei mele, în timp ce agitația şi panica de pe coridoare creşteau. A fost cea mai violentă şi cea mai divină noapte de dragoste pe care am trăit-o. În zori, după ce Laura a plecat, m-am îmbrăcat şi am ieşit pe coridoare. Erau pustii. Focul fusese stins. În spatele azilului, pe o mare porțiune, în locul bălăriilor apăruse o pată neagră, de cenuşă fumegîndă. Ca o cicatrice urîtă. De parcă noaptea însăşi căzuse victimă flăcărilor şi zăcea acum asemenea cadavrului negru al cîinelui împuşcat.

## 17

*(Din caietul de vise)* Povesteam cuiva, unui necunoscut, viața mea, iar din vorbele mele se năştea o liană cu care, rîzînd, m-am legat de primul copac întîlnit, pe urmă de al doilea şi al treilea, dar cînd am vrut să mă opresc am descoperit că atîrnam deasupra unui gol negru, în care puteam să cad dintr-o clipă într-alta, deoarece liana cu care mă legasem de arbori putrezea şi o auzeam trosnind, gata să cedeze. "Povesteşte mai departe, mi-a spus necunoscutul, altfel vei muri". Şi avea glasul uscat şi obosit. "Dar nu mai ştiu unde am rămas", am zis eu şi aşteptam de la el să mă lămurească. "De ce nu vrei să-mi aminteşti?" am strigat, văzînd că tace, deoarece liana continua să trosnească amenințător şi deodată am înțeles că necunoscutul era surd, nu mă auzea. Prin urmare în zadar povestisem, nu mă asculta nimeni, vorbeam în gol. "Povesteşte, insistă necunoscutul, de data aceasta ca o rugăminte şi ca o poruncă. N-are importanță că eu sînt surd". Şi am reînceput să povestesc, să mă leg

de copaci, strîns, cît mai strîns, ca să fiu sigur că golul de sub mine nu va reuşi să mă înhațe. Pe măsură ce liana putrezea făceam să se nască alta, verde, mlădioasă, care, înfăşurată în jurul copacilor, mă apăra şi mă ținea captiv. Apoi în locul necunoscutului a apărut individul cu mers de pisică, iar eu am constatat că mă aflam în camera mea şi mă miram de ce i se vedea individului umbra fără să fie nici soare, nici lumina aprinsă. "De ce m-ai urmărit, domnule?" l-am întrebat. El s-a îndreptat spre uşă şi, înainte de a ieşi, a ridicat din umeri: "Nu ştiu". Dar umbra lui a rămas în cameră ; ba chiar am văzut-o tîrîndu-se încet ca o broască țestoasă spre patul meu. M-am retras spre perete, dar ea înainta mereu, vroia să se urce în pat şi atunci am aruncat cu o carte groasă. Umbra s-a sfărîmat în bucăți, însă toate cioburile de umbră continuau să înainteze. Se apropiau din ce în ce mai mult, unele au început să se cațere pe pătură. Deodată uşa s-a deschis şi a apărut Arhivarul ; s-a apropiat fără să facă nici un pic de zgomot, parcă avea picioare de pîslă, a strîns de pe podea şi de pe marginea patului cioburile de umbră, le-a vîrît într-un săculeț de hîrtie, după care, ținînd strîns săculețul de gură, s-a întors spre mine, examinîndu-mă rece şi arogant prin lentilele ochelarilor. Şi a izbucnit într-un hohot de rîs strident, care se auzea şi după plecarea lui. Am fugit să-l ajung şi m-am dus la arhivă. Cu ochelarii pe nas. Arhivarul stătea la masă şi scria. Semăna din nou cu un viezure. S-a speriat cînd m-a văzut, s-a ridicat în picioare şi tremura: "Ce doriți, domnule sculptor? Doriți ceva?" repeta el înfricoşat şi servil. "Nu doresc nimic", am zis descumpănit şi am plecat să mă spăl în mare de trecut ca de o murdărie. Intrînd în apă, am auzit un țipăt de bufniță. Am ridicat privirea şi am

rămas uimit. Bufnița țopăia pe valuri, lansîndu-şi spre mine, în bătaie de joc, chemarea lugubră şi ironică. Şi era limbută, blestemata. M-am decis s-o prind şi s-o împăiez.

Am luat o barcă, plecînd după ea. Bufnița mă aştepta. Parcă ațipise pe creasta unui val. Eram pe punctul s-o apuc de aripă cînd şi-a luat zborul, aşezîndu-se pe creasta altui val de unde a început să mă provoace: "Pie-tra-ru-le. Pie-tra-ru-le. Prin-de-mă da-că poți". Avea ochi omeneşti bufnița şi parcă nu mă mai interesa s-o omor, ci numai s-o ajung, să mă uit în ochii ei şi să-mi aduc aminte ai cui ochi erau. Dar cum mă apropiam, se muta pe alt val, dansa pe el, scoțînd de fiecare dată sunetele cunoscute, de rău augur, care mă atrăgeau în larg. Am forțat barca pentru că începuse să se lase ceața. Acum nu mai vedeam pasărea. Îi auzeam numai chemările. Ceața devenea din ce în ce mai deasă şi mai scîrboasă, mi se lipea de mîini şi de ochi şi, deodată, în timp ce mă luptam să păstrez echilibrul bărcii pe valuri, am simțit cum mă podideşte o sudoare rece, de spaimă. Fiindcă nu departe de barcă, am văzut rotindu-se prin apă un rechin. Apoi, o întreagă haită de rechini a început să-mi dea tîrcoale, ca într-un dans. De frică, mi-a scăpat o vîslă în apă. Dacă o pierdeam şi pe cealaltă, n-aveam cum să mai revin la țărm. Am renunțat prin urmare să mai vîslesc şi m-am lăsat în voia valurilor, aşteptînd. Poate, nedîndu-le atenție, mă vor lăsa în pace, mă gîndeam. Şi chiar atunci am auzit un sunet răguşit de sirenă. "Doamne mulțumescu-ți", am suspinat fericit. Venea o şalupă. Eram salvat. Am strigat ca să semnalizez locul unde mă găseam deoarece, între timp, ceața se îndesise şi mai mult, cînd un val, stîrnit de şalupă, a fost gata să mă răstoarne. "Dacă nu mă

observă, în loc să mă salveze mă vor da rechinilor", mi-am zis cu ciudă. Şi m-am pornit să strig din nou. Acum nu se mai auzea nimic, nici un zgomot în afară de strigătele mele şi de zgomotul mării care fierbea mai departe în jurul meu. Şalupa se îndepărtase şi m-a cuprins deznădejdea. Vasăzică, nu mă auziseră. N-am apucat să-mi termin gîndul şi a trebuit să mă țin cu toate puterile de marginea bărcii ca să nu mă răstorn. Un vai mai mare decît cele de pînă atunci lovise barca dintr-o parte. În clipa următoare am auzit şi zgomotul şalupei care trecea prin apropiere. Nu mai înțelegeam nimic. Deci, mă căutau în continuare. Dar, acum, totuşi, trecuseră foarte aproape de mine, în mod normal ar fi trebuit să mă observe. Alt val a izbit barca din nou. Şi din nou m-am prins cu disperare de marginea ei ca să nu mă răstorn. "Ajutor! Ajutor!" am început să răcnesc, dar strigătul mi-a înghețat pe buze. Tocmai atunci şalupa trecea prin dreptul meu şi l-am văzut în cabină pe Mopsul rînjind. Nu mai era nici o îndoială, mă văzuseră, dar în loc să mă salveze, vroiau să mă omoare. Şalupa se îndepărta, apoi revenea, tăind apa cu viteză în aşa fel încît să provoace valuri. Jocul ăsta a durat cîtva timp, după care şalupa s-a apropiat şi am fost cules din barcă de un pescar bătrîn care semăna foarte bine cu Profetul.

Pe țărm, mă aştepta o namilă de om, avînd un halat impecabil şi imaculat pe care am recunoscut monograma elegantă de pe halatul lui Aristide. S-a recomandat "Francisc" şi mi-a făcut semn să-l urmez. Coridoarele azilului erau pustii, dar auzeam şoapte în spatele uşilor. La colțul coridorului, Domnul Andrei a venit tiptil din urmă şi mi-a şoptit la ureche: "Fii atent, domnule sculptor, să nu te atragă într-o capcană". Francisc mi-a deschis uşa unei încăperi unde, în

întuneric, abia am zărit un bărbat stînd pe scaun, cu capul prins între palme. "Hai curaj, domnule sculptor, mi se adresă el pe un ton binevoitor, observînd că ezitam. Doar vroiai să mă vezi, nu-i aşa?" Şi mi-a făcut semn să mă aşed pe alt scaun, în fața lui. Nu reuşeam deloc să-i disting fața. Tot ce-am remarcat a fost că purta un costum alb şi că-şi ținea piciorul stîng, bolnav probabil, pe o pernă. În clipa aceea mi-am adus aminte că un dictator al Mexicului şi-a organizat funeralii naționale pentru a-şi îngropa piciorul drept, pierdut în război. Dar, bineînțeles, n-am făcut nici o aluzie la această amintire. Dimpotrivă, m-am grăbit să rostesc pe nerăsuflate un discurs, la care mă gîndisem adesea, prin care urmăream să-i fac de la prima întîlnire o bună impresie Bătrînului: "Credeam că nu mai există oameni care să aibă gustul măreției, că nu mai există minți îndrăznețe care să priceapă că timpul trebuie provocat, sfidat, altfel ne umple gura cu țărînă, ştergîndu-ne din evidența lui. Din păcate, oamenii se grăbesc să-şi risipească viața în fleacuri, în loc să aibă curajul să înfrunte eternitatea. Eram gata să mă las de sculptură, convins că nu mai există nimeni care să înțeleagă astfel arta, cînd am aflat cu emoție de proiectul cimitirului de marmură. Şi sînt fericit că am venit aici. că pot să-mi pun talentul în serviciul dumneavoastră". Bătrînul tăcea. Eram mulțumit de discursul meu şi puneam pe seama emoției tăcerea Bătrînului. Obişnuindu-mă însă cu întunericul, am descoperit uimit că mă aflam într-o cameră folosită pentru creşterea viermilor de mătase. Se auzea din toate părțile foşnetul frunzelor de dud devorate. Bătrînul s-a ridicat, sprijinindu-se pe piciorul sănătos şi, o clipă, i-am întîlnit prin întuneric privirea rece. "Anume te-am chemat aici şi nu în sala cu oglinzi,

domnule sculptor. Ca să înțelegi cum își fac opera viermii de mătase şi ce ar trebui să fie adevărata artă. " Şi, înflăcărîndu-se, se porni să-mi explice cum, după ce au ciuruit o vreme frunza dudului, viermii se opresc din mîncat şi, într-o linişte de catedrală, încep să se înfăşoare în fire de mătase, făcînd gogoaşa. Ea, gogoaşa, devine carcera lor, mormîntul lor, iar opera viermilor de mătase echivalează de aceea cu o sinucidere. "Înțelegi? se înfierbînta şi mai mult Bătrînul, continuînd ca în fața unui auditoriu numeros, cu ochii strălucitori. Un vierme de mătase pune opera lui deasupra vieții lui. Viața lui nu are decît un sens, să creeze gogoaşa în care moare. Opera lui este chiar mormîntul lui. Care artist mai are acest curaj, să facă o singură operă şi anume mormîntul lui?" Perora mergînd, oprindu-se uneori să-şi odihnească piciorul bolnav, din pricina căruia şchiopăta. Îşi relua monologul pe un ton din ce în ce mai patetic: "În loc să vă pierdeți timpul prin şcoli, mai bine ați fi fost atenți la viermii de mătase care îşi fac opera într-un ritual ca al stelelor, fără vanități şi fără zgomot. Acolo unde se află ei sînt adevăratele amfiteatre ale artei. Numai acolo puteți învăța modestia de a pune opera voastră deasupra vieții voastre. (Ochii Bătrînului s-au fixat prin întuneric asupra mea, după ce o vreme avusesem impresia că nu mă mai vedea.) Dumneata ai şansa de a crea aici o operă unică. Un cimitir grandios cum nu există nicăieri. Şi nici măcar să mori nu ți se pretinde pentru această operă. Eşti lăsat să trăieşti, cioplind pietre funerare pentru mormintele altora. Uneori, continuă el după o pauză, m-am întrebat dacă eşti demn de o asemenea şansă. (Vocea i se înăspri. Era şi mai răguşită acum.) Dar puțin îmi pasă ce crezi, domnule

sculptor. Dacă va fi nevoie, te voi sili să semeni cît de cît viermilor de mătase, să înveți ceva de la ei. (Tonul devenise amenințător.) Căci un artist trebuie silit să devină vierme de mătase dacă nu vrea. El trebuie constrîns să fie modest cu viața lui ca să fie grandios în opera lui. Şi acum te las să vezi la lucru viermii de mătase şi să-i admiri." Uşa se închise cu un zgomot sec în urma lui. Îi mai auzeam paşii pe coridor, inegali din pricina piciorului bolnav, cînd foşnetul din cameră s-a întețit. Din toate părțile veneau spre mine viermi de mătase, care s-au aşezat ca nişte lipitori pe mîini, pe picioare, pe piept, pe gură şi pe ochi, secretînd ceva lipicios, care îmi provoca scîrbă, pînă mi-am dat seama că mă înfăşurau cu fire de mătase, că mă transformau în gogoaşa lor, în carcera lor, în mormîntul lor.

## 18

Înmormîntările se făceau după un ritual cam degradat care în linii mari se repeta. Pînă la sosirea Moaşei, toți sporovăiau, uitînd adesea că se aflau lîngă un mormînt. Discuțiile ajungeau să fie pipărate, iar Călugărul nu pierdea niciodată prilejul să ne aducă aminte de faimosul tratat scris pe la începutul secolului de un pictor al cărui nume îl uitase, care îşi făcuse o teorie proprie, marea teorie a vieții lui, "teoria orificiului", care suna pe scurt astfel: venim pe lume printr-un orificiu, respirăm printr-un orificiu, ne hrănim printr-un orificiu şi dispărem printr-un orificiu. În clipa cînd sosea Moaşa, însoțită de Arhivarul, Călugărul devenea serios, tuşea de două,

trei ori: ca să-şi dreagă glasul şi începea ceremonia funebră. Un cor prăpădit de bătrîni, dirijat de Dodo, se străduia din răsputeri să fie la înălţimea situaţiei, în timp ce, în asistenţă, toţi stăteau cu capetele plecate, aşteptînd să se termine corvoada, căci corvoadă era pentru ei, păstrînd totuşi o atmosferă de reculegere. Mai mult dintr-un spirit de prevedere decît din respect. Se gîndeau că şi ei aveau să fie într-o zi în locul mortului şi nu le plăcea ideea că ar fi putut fi trataţi atunci într-un chip jignitor. Reculegerea era un fel de poliţă de asigurare că propria lor înmormîntare urma să fie cît de cît cuviincioasă. Se aduceau şi coroane de flori cu panglică neagră pe care erau scrise cam aceleaşi cuvinte şi pe care, după aceea, Dominic ni le repeta multă vreme, înduioşat. Moaşa ţinea un scurt discurs funebru în care asistenţa era asigurată totdeauna de aceleaşi lucruri: că administraţia făcuse tot ce depindea de ea pentru a-l ajuta pe răposat şi că la fel va proceda în viitor, veghind lîngă- fiecare muribund pînă în ultima clipă, întrucît nu cunoştea o datorie mai sfîntă decît aceea de a uşura viaţa şi moartea bătrînilor de care se ocupa. Şi întotdeauna exista o aluzie respectuoasă la mîhnirea cu care Bătrînul urmărea din singurătatea lui suferinţele celorlalţi, poruncind, cînd era cazul, ca oglinzile să fie acoperite cu voaluri negre. Mai ales acest amănunt le plăcea tuturor. Îi emoţiona gîndul că oglinzile despre care toată lumea vorbea vor fi îndoliate şi la moartea lor.

Retorica obişnuită nu acceptă că poţi să fii fericit la o înmormîntare decît dacă îl urăşti pe cel răposat. Eu nu-l uram pe individul cu mers de pisică. Sau, nu-l mai uram. Uitasem toate necazurile pe care mi le făcuse şi mă pregăteam să-i cioplesc o piatră funerară

cît mai frumoasă. Dar dintre toate ipocriziile, mi-a lipsit ipocrizia de a pretinde că sufăr cînd n-am suferit. N-am vărsat niciodată lacrimi false. Morții sînt oricum morți, bucuria noastră că trăim n-are de ce să-i jignească. Acesta a fost mereu modul meu de a refuza să mă las terorizat de moartea care ne aşteaptă pe fiecare la un capăt de drum. cu răbdarea ei imbecilă: simțind pînă la impertinență că mai puteam să mănînc fructele care îmi plăceau, să mă întind la soare ori să dau tîrcoale unei femei frumoase.

Şi, n-am mai spus-o oare? de cîte ori a trebuit să-mi refac moralul pus la grea încercare, m-am abătut printr-un cimitir. Acolo îmi repetam: "Daniel Petric, eşti viu! Această singură calitate te aşează deasupra tuturor celor care zac în pămînt. Încît n-ai dreptul să te plîngi. Nu există şansă mai mare decît asta. Bucură-te că o ai. Şi cu asta gata, sus fruntea, băiete!" Era cam ridicolă, poate, această metodă de a-mi inocula optimism, dar ea a dat roade. Plecam din cimitir întotdeauna fluierînd, Şi puțin, îmi păsa, că unii mă puteau considera cinic. Nici la puşcărie n-am reacționat altfel. Dacă murea cineva, mă uitam ceasuri în şir la cerul albastru de-afară. Doamne, cît de mult iubeam atunci lumina! Vorba Călugărului, n-am avut niciodată chef să cobor în orificiul care ne predă neantului pentru Judecata de Apoi. Am preferat să mai adun păcate şi să uit că le-aş putea plăti într-o zi.

În loc să putrezesc undeva într-o închisoare, să şterg praful sau paharele murdare într-o berărie ori să strîng gunoaiele din parcuri, acum aveam posibilitatea să fac ceva ieşit din comun. Azilul mă scosese din modestia în care amorțisem în atelierul meşterului de cruci şi aveam visuri mari de glorie. În plus, marea era la doi paşi de Stîncile de marmură. Încă un motiv de

recunoştinţă. Viaţa are de obicei eleganţa să ne dezguste de ea înainte de a o părăsi, or eu o simţeam în acele momente arzînd în mine aproape scandalos pentru o înmormîntare. Păstram a aparenţă cuviincioasă, de reculegere, cum se cădea într-o asemenea împrejurare, dar eram, mărturisesc, fericit uitîndu-mă la marea care strălucea şi la valurile care se spărgeau foarte aproape de noi, îmbietoare şi sfîşietor de tandre. Eu mă mai puteam bucura de toate astea!

Simţeam şi în rîndul bătrînilor un freamăt de satisfacţie. Din moment ce se inaugura cimitirul de pe ţărm, puteau fi siguri acum că aveau să-şi doarmă somnul de veci cu o piatră funerară de marmură la căpătîi. Îi priveam cum stăteau înşiraţi în jurul mormîntului, îmbrăcaţi în obişnuitele lor halate ponosite, şi înţelegeam în acele clipe chiar faptul că o antipatizau pe Laura. La o anumită vîrstă, oamenii devin răi cu cei tineri, mai ales dacă aceştia sînt frumoşi şi neindulgenţi. Cum să-i ierte Laurei afrontul de a le aminti mereu că purtau proteze care le jucau în gură? Adevărul vîrstei lor bătrînii îl ştiau foarte bine, îl simţeau în oase, nu aveau nevoie să-l audă strigat. Laura nu venise la înmormîntare. Cînd s-a terminat ceremonia, m-am hotărît s-o caut. Laboratorul fiind încuiat, m-am mai învîrtit pe-acolo, pînă cînd, spre surpriza mea, la capătul unui coridor în care nu ajunsesem niciodată pînă atunci, am zărit pe o uşă masivă, mîncată de carii, un carton: "Intrarea interzisă". Diavolul mi-a şoptit să nu ţin seama de interdicţie. Cînd am încercat uşa, am constatat, mirat, că nu era încuiată. A scîrţîit prelung şi s-a deschis. M-am pomenit într-un alt coridor, cufundat în semiobscuritate. La un cot al acestui coridor, m-am

izbit de o uşă metalică pe care cineva scrisese cu var: "Magazie". A trebuit s-o iau la dreapta. Am mers apoi un timp, pînă cînd m-am trezit, fără să înțeleg cum ajunsesem acolo, pe coridorul unde se aflau biroul Moaşei şi arhiva. Am crezut că greşisem drumul şi am luat-o de la capăt. Şi, culmea, am nimerit în acelaşi loc. Nu mai pricepeam nimic. A treia oară, n-am mai putut trece. În fața uşii metalice se aşezase, îmbrăcat în halat alb, un cerber care, se vedea de departe, nu ştia de glumă. Aşadar, acolo se afla sala cu oglinzi! Francisc era la fel de înalt şi de zdravăn clădit ca Profetul, dar spre deosebire de Profetul, a cărui statură impunea respect, el nu impunea decît teamă. Avea ceva de imbecil puternic în stare să te strivească mîngîindu-te. Am renunțat să-l provoc. M-am oprit singur şi m-am întors.

A doua zi m-am apucat de lucru cu toate că era duminică. Vroiam să termin cît mai repede prima piatră funerară din cimitirul de marmură. Mă găseam într-o stare de spirit bună şi ciopleam piatra cu un zel neobişnuit. La amiază, m-am oprit să mă odihnesc. M-am dezbrăcat, m-am aruncat în mare, apoi m-am lungit pe o stîncă. Deasupra mea, cerul n-avea nici un nor. M-am gîndit atunci cît de copt eram totuşi să înțeleg panteismul, care nu-l aşează pe Dumnezeu deasupra creației sale, ci îl încorporează în ea; ceea ce înseamnă că Dumnezeu curge, îmbătrîneşte odată cu creația sa şi nu o mai poate tiraniza din moment ce-i aparține; e încătuşat în ea ca Prometeu în stîncă şi, vrînd nevrînd, îi împărtăşeşte destinul. Cînd m-am întors spre mare, care scînteia pînă la orizont, mi s-a părut într-adevăr că nu poate exista ceva mai dumnezeiesc decît acel țărm cu stînci de marmură răsărind albe dintre florile violete ale scaieților.

A trecut atunci pe acolo Vecu, despre care se zicea că în tinerețe fusese poet. Era un bătrîn foarte taciturn, uscat la trup, deşirat, adus din spate, cu o claie de păr blond spălăcit în care nu se cunoşteau decît de aproape firele albe. Umbla totdeauna singur, ca un somnambul, fără să intre în vorbă cu nimeni. Locuia tot singur într-o cămăruță în care încăpea doar un pat. Ideea mi-a venit pe loc. "Domnule Vecu, i-am zis, n-ai vrea să scrii un epitaf pentru această piatră funerară?" Vecu m-a privit încurcat, mirat şi speriat parcă de întrebare. "Bine", bolborosi el în cele din urmă şi se îndepărtă cu capul vîrît între umeri, încrucişîndu-se cu Aristide. Acesta, stropit de noroi şi ținînd o puşcă de vînătoare pe umăr. mi-a strigat de la distanță, făcîndu-mă să presimt că ziua aceea care începuse atît de bine se va termina rău: "Domnule sculptor, am auzit că Marta are necazuri".

Am lăsat totul baltă şi m-am dus în cătun unde am găsit-o pe Marta plină de vînătăi. Doi veri ai fraților izgoniți din cătun se îmbătaseră şi veniseră noaptea. Se luptase cu amîndoi din răsputeri, dar izbutiseră, porcii, s-o biruie.

Dinu îmi încredințase mie una din puşti. I-am cerut Martei ceva de băut, am golit sticla aproape pe nerăsuflate, m-am îmbătat năpraznic şi am început să strig: "Puşca! Adu-mi mai repede puşca!" Marta mi-a întins-o ştergîndu-şi cu cealaltă mînă lacrimile; plîngea de necaz şi de ruşine. Beat şi îndîrjit, m-am dus la cafenea. Acolo, m-am sprijinit de una din mese, ca să nu mă clatin şi să-mi dau curaj şi i-am întrebat pe pescari, încercînd să par sigur de mine, deşi vorbeam greu şi mi se înmuiasem picioarele, cine erau nemernicii care îşi bătuseră joc de Marta, fiindcă vroiam să-i învăț minte. Aveam, bănuiesc, un aer

jalnic, de cavaler caraghios şi beat care îşi provoca adversarii, dar pescarii nu s-au sinchisit prea mult de vitejia mea. M-au învrednicit doar cu o privire, după care n-au mai ridicat ochii din ceştile lor. Parcă nici nu existam. Parcă nici nu le vorbisem. Mă ignorau. Mă simțeam vexat de această tăcere încă şi mai mult decît de ruşinea pe care o pățise Marta şi am zbierat: "Cine sînt nemernicii? Arătați-mi-i!" Întrucît nimeni nu mă auzea în continuare, am izbit cu patul puştii în masa de care mă sprijineam. Atunci Profetul mi-a aruncat o privire neagră şi cît eram de beat tot am citit în ochii lui că dacă mai făceam scandal se va scula de la masă şi va veni să mă potolească pentru a-şi bea cafeaua liniştit. Cu mîna lui grea ca o lopată. Profetul ar fi putut să mă strivească la fel cum strivea portarul muştele. Mi s-a făcut frică. Amenințînd mai departe, dar pe un ton mai degrabă plîngăreț, umilit, am plecat de la cafenea şi m-am dus la mlaştină unde m-am răzbunat pe un cerb. Mă bălăbăneam pe picioare şi n-am țintit bine, nu l-am omorît. Agonia lui a devenit ceva oribil. Bietul animal s-a zbătut în noroi mugind şi holbînd ochii pînă ce mîlul acela puturos i-a intrat în gură. Doamne, ce porcărie. M-am purtat ca ultimul dintre ticăloşi. Am şi căzut, m-am mînjit pe față şi pe mîini; şi cu gura plină parcă de noroi cald, m-am întors la Marta şi, beat, umilit, îndîrjit împotriva ei fiindcă nu o răzbunasem şi împotriva mea fiindcă mai aveam o licărire de luciditate, simțind nevoia să murdăresc totul, să nu mai am nimic curat, am silit-o să facă dragoste cu mine. Cred că în seara aceea Martei i-a fost şi teamă şi scîrbă. Bănuiesc că m-a şi dispreţuit. În loc să-i apăr onoarea, mă făcusem de rîs purtîndu-mă ca o cîrpă la cafenea. Avea de ce rîde cătunul. A fost prima oară cînd Marta n-a mai venit cu

mine pînă la poartă.

Îmi trecuse beția cînd m-am întors la azil în zori. Mai aveam doar o oboseală mahmură şi o senzație rea, grețoasă, de umilință nedigerată. Am făcut o baie în mare, ca să-mi revin. Apa rece m-a mai înviorat. Apoi m-am furişat pe coridorul pustiu încă, spre camera mea. Dar la colțul coridorului, m-am ciocnit de Laura. Părea nedormită şi m-a muşcat şarpele de inimă.

— De unde vii? am întrebat-o înşfăcînd-o de mînă. În ochii ei oblici şi migdalați s-au aprins într-o clipă toate flăcările iadului. Mînie? Gelozie? Sau altceva? Niciodată n-am ştiut. Fapt e că mă înfrunta. Părul negru îi cădea în şuvițe rebele peste gulerul halatului şi din toată atitudinea ei răzbătea o neruşinare provocatoare; rîdea, dezvelindu-şi dinții superbi, de fiară sănătoasă. Totdeauna mi-au plăcut femeile cu dinți frumoşi, a fost o slăbiciune a mea, poate pentru că toată viața m-au durut măselele şi pentru că de foarte tînăr am fost nevoit să-mi umplu gura cu dinți de viplă, dar atunci am urît dantura perfectă a Laurei.

— Fiecare îşi petrece noaptea cum vrea, a rîs ea. Înfruntîndu-mă mai departe. Tu în cătun, eu...

— Tu unde? Şi m-am aprins amintindu-mi de răutățile colportate pe seama ei. Tu unde, curvă?

Trăsăturile i s-au înăsprit brusc. Şi-a smuls mîna şi m-a plesnit peste obraz, după care mi-a întors spatele furioasă. Am alergat şi i-am ieşit în față.

— Laura, te rog.

— Dă-te la o parte, mă împinse ea clocotind. Şi să nu te mai ții după mine.

Am rămas pironit în mijlocul coridorului şi mă uitam încă după ea cînd a apărut Vecu. Părea nedormit şi avea ochii injectați. Mă aflam chiar în dreptul cămăruței lui şi auzise, probabil, cearta.

— Vă rog să mă credeți, începu el. Pot să vă arăt dacă veniți în camera mea.

Nu înțelegeam nimic. L-am repezit.

— Ce dracu vrei?

Abia pe urmă mi-am adus aminte de epitaf.

— Scuză-mă, domnule Vecu. M-ai prins într-un moment prost.

Cînd a deschis uşa cămăruței, m-am lămurit. Pe jos. erau aruncate nenumărate hîrtii, rupte şi mototolite.

— Am avut toată bunăvoința, şopti el cu o voce de om sfîrşit. Dar nu-mi reuşeşte nimic.

L-am lăsat singur, în uşă, în fața foilor mototolite, fără să-i zic o vorbă de consolare şi m-am dus să mă culc.

## 19

Francisc stătea cu mîinile încrucişate. N-aveam nici o şansă să mă măsor cu el, dar umilința pe care o simțisem cu o zi înainte în fața pescarilor m-a ajutat să îndrăznesc. Poate credea că mă chemase Bătrînul. Mi-am luat, deci, inima în dinți şi am continuat să înaintez spre el străduindu-mă să par cît mai degajat.

Spre marea mea bucurie, cînd m-am apropiat, namila s-a dat la o parte fără să mă întrebe nimic, făcîndu-mi loc. Apoi a pornit după mine ca un însoțitor politicos. Eram uimit, totul se întîmpla ca şi cum eram aşteptat. Întorcînd capul, m-am uitat de cîteva ori la Francisc, dar pe mutra lui placidă nu se putea citi altceva decît o înfricoşătoare lipsă de gînduri. Mi-am amintit că nici prima oară nu mă

oprise; mă speriasem singur; trăim într-o lume de interdicții şi mi se păruse că un asemenea zdrahon nu putea avea decît o singură menire, să-i înspăimînte şi să-i alunge pe curioşi. Înaintam acum pe un coridor luminat orbitor, acoperit cu un covor gros, de culoarea muştarului, care absorbea sunetul paşilor, şi am auzit foarte clar cînd Francisc — s-a înțeles, cred, că era mut ca şi Profetul — a tuşit ca să-mi atragă atenția să mă opresc. Mi-a făcut un semn binevoitor dar imperativ să trec în stînga unde se afla un lavabou cochet şi elegant, cu uşi de cristal şi chiuvete de faianță albă. Acolo, laba lui enormă mi-a arătat săpunul. Am priceput. Trebuia să mă spăl. Mi-am adus aminte că într-unul din visele mele, în care întemeiasem o nouă religie şi jucam rolul de profet, stabilisem un adevărat ritual de spălare a mîinilor, avînd un rol simbolic: de a îndepărta de pe degetele celor care se apropiau de mine orice urmă de realitate, de a-i dezinfecta de adevărul prozaic de toate zilele pentru a-i face apți să pătrundă în metafizica promisiunilor mele. Ceva asemănător îmi cerea, probabil, şi Francisc care mă privea atent şi răbdător. M-a lăsat să-mi săpunesc de mai multe ori mîinile şi tot de atîtea ori să mi le limpezesc pînă ce, în sfîrşit, bruta se declară satisfăcută. Îmi făcu un semn cu capul care vroia să spună: "Da, acum e bine". Şi zîmbi mulțumit. Eram pregătit să trec pragul sălii cu oglinzi acum. Francisc s-a dat politicos la o parte.

M-am întors în coridor, pe covorul de culoarea muştarului, apropiindu-mă de uşa de la capătul lui. Bănuiam că Bătrînul fusese avertizat într-un fel oarecare de venirea mea inopinată şi mă aştepta, probabil, intrigat — sau nervos? — pe fotoliul său de răchită. Mi-am aranjat părul, mi-am îndreptat haina,

m-am concentrat, încercînd să-mi pun ordine şi în gînduri. Francisc aştepta în spatele meu. Mi-am făcut cruce discret şi, în timp ce capul îmi vuia golit de toate frazele frumoase pe care le rostisem în vis, am apăsat pe zăvor şi am deschis uşa.

În primele clipe n-am văzut nimic. Lumina vie, puternică, reverberată în oglinzi m-a orbit. Fără să vreau, am închis pleoapele. Aşteptam să aud rîsul binevoitor sau uscat sau nervos al Bătrînului şi, eventual, o invitație. "Ei, hai, domnule sculptor, dacă tot te-ai hotărît să mă deranjezi, îndrăzneşte". Şi mă miram că nu auzeam nici rîsul, nici invitația. Inima îmi bătea eu putere, mă întrebam dacă nu făcusem o gafă pătrunzînd în sala cu oglinzi fără să fiu. chemat şi, cu un efort aproape supraomenesc, am deschis ochii murmurînd: "Vă rog să mă iertați că am avut îndrăzneala să..." Dar m-am oprit. Bătrînul nu era în sală. Chiar în mijloc existau două fotolii de răchită împletită şi o masă rotundă, tot de răchită, la care însă nu stătea nimeni. Asta m-a descumpănit şi chiar m-a speriat. Apoi mi-a trecut prin minte că Bătrînul, după ce Francisc îi semnalase probabil venirea mea, se ascunsese undeva în spatele oglinzilor, studiindu-mă ca pe o muscă pătrunsă în sanctuarul său înainte de a-şi face o intrare solemnă, impunătoare.

Ezitam. Să mă aşed pe unul din cele două fotolii şi să aştept? Dar nu se cădea. Trebuia să aştept respectuos în picioare. Aproape paralizat de ideea că eram studiat de un ochi invizibil, mă străduiam să-mi impun o atitudine cît mai avantajoasă şi să par liniştit, deşi îmi auzeam pulsul zvîcnind la tîmplă. Ca să mă calmez, m-am uitat în jur.

Abia atunci am văzut sala şi am simțit o emoție încă şi mai puternică. Ştiam de la bătrîni că pereții

erau căptuşiţi cu oglinzi, că nu existau nici o fereastră şi nici o mobilă, în afară de masa aşezată în centru şi de cele două fotolii de răchită, că pînă şi tavanul, de care atîrna un candelabru uriaş, aprins, şi podeaua erau îmbrăcate în oglinzi mari, veneţiene, şi totuşi m-am zăpăcit. Sala era un fel de incubator enorm şi strălucitor, mai degrabă pătrat decît dreptunghiular, în care din toate părţile mă întîmpina, uluită, figura mea, reflectată în sute, chiar mii de exemplare în oglinzile scăldate de o lumină orbitoare şi rece. Senzaţie necunoscută, stranie, care pur şi simplu m-a ameţit. Cum s-o explic? Să-şi închipuie oricine. La stînga, la dreapta, sus, jos, în faţă, la ceafă, peste tot eşti privit, examinat, măsurat, cîntărit din ochi de nenumărate chipuri care-ţi seamănă perfect, surprinse ele însele de apariţia ta şi uşor amuzate. Ce mai e şi asta? Eşti tot tu în "ceilalţi", fireşte. Ei au mutra ta, hainele tale, gesturile tale. Te imită în mişcări şi reacţii. Aşteaptă, stau la pîndă. Adică, vezi şi în acelaşi timp eşti văzut. Observi, şi în acelaşi timp eşti observat. Eşti singur şi în acelaşi timp eşti mulţime; o mulţime care te priveşte cu ochii tăi, care te ascultă cu urechile tale. Situaţia te împinge să te joci. Nu rezişti, faci o reverenţă ironică şi le spui «celorlalţi»: "Bună seara, domnilor, sînt încîntat de cunoştinţă. Vă rog să mă scuzaţi că v-am tulburat". Vrei să pari bine dispus, ca să-ţi ascunzi emoţia, şi, jumătate în glumă, jumătate în serios, încîntat ca un copil, continui jocul. Îţi aşezi o mînă peste ochi şi te uiţi numai printre degete. Ceilalţi fac la fel. Te apleci uşor. Toţi se apleacă uşor. Duci mîna la frunte ca un gînditor. Toţi duc mîinile la frunte ca nişte gînditori. Şi dacă te-ai aşeza în patru labe, cu siguranţă toţi s-ar aşeza în patru labe. Ceilalţi se comportă ca nişte maimuţe perfecte. Dacă te prefaci

că nu le dai importanță, se prefac şi ei. Dacă îi scrutezi, te scrutează şi ei. Gîndesc cu creierul tău, gesticulează cu mîinile tale şi văd cu ochii tăi. Nu poți să-i păcăleşti nici o clipă. Dar, pe nesimțite, jocul nu mai e parcă joc. Amuzamentul s-a transformat în plăcere şi chiar în uşoară beție. Toate oglinzile îți repetă "tu", "tu", "tu", şi nimeni nu te contrariază în această mulțime. Mai mult: ceilalți depind, în mod evident, de tine. N-ai decît să faci o experiență, îți studiezi palma şi nu mai vezi oglinzile. Ei bine, unde sînt dumnealor? Au dispărut! Tragi cu coada ochiului să verifici. Dar tresari. Ceilalți fac acelaşi lucru. Îşi studiază palmele şi trag cu coada ochiului. Nu pot fi înşelați, nici izgoniți. Aşa că, neavînd încotro, îi priveşti în față din nou: "Iată-mă, domnilor. Ați crezut că-mi era teamă? Nu-mi era teamă deloc. Eu ştiu bine că n-aveți viață proprie. Nu vă pot alunga, dar sînteți nevoiți să faceți ceea ce fac eu. Trebuie să mă imitați orbeşte. Sînt stăpînul vostru. Şi nici măcar nu e nevoie să vă poruncesc. E destul să fac ceea ce vreau să faceți voi." Deodată, însă, în plină euforie se strecoară un fior de teamă. Mulțimea care te împresoară, care nu te pierde o clipă din ochi, te studiază, te încîntă şi, totuşi, te sperie. Încerci să te convingi că în realitate eşti singur, într-un deşert de oglinzi, că mulțimea e aparentă, o febră a oglinzilor, un delir vizual, ajunge! zici, te-ai săturat de acest joc care nu mai e nici măcar distractiv. Te simți cuprins de o panică nelămurită deoarece nu mai ştii dacă eşti stăpînul sau prizonierul celorlalți, dacă ei depind de tine sau tu depinzi de ei, dacă ei te imită pe tine sau tu îi imiți pe ei, şi dacă îi imiți pe ei nu înseamnă că eşti gîndit de creierul lor? şi încerci să pui capăt acestui joc primejdios de care ți s-a făcut frică. Dar cauți să fii, totuşi, calm: "Domnilor,

îmi pare rău că vă produc necazuri. Nu vă puteți odihni din pricina mea". Nu, stratagema nu ți-a reuşit. Ceilalți îşi exprimă şi ei regretul că te-au deranjat. Şi iată că, amețit cu totul în vîrtejul, în febra acestei confuzii dintre tine şi ceilalți, speriat de descoperirea că nu poți să-ți dezlipeşti privirea de oglinzi, te simți hăituit, amenințat... Doamne, ce se întîmplă? Vei fi atacat de această fiară cu mii de capete care gîndeşte cu creierul tău sau de care eşti gîndit?

Mi-am impus să stau nemişcat ca să mă liniştesc. Ceilalți au rămas şi ei nemişcați. Cu ochii țintă la mine, aşteptînd. Eram ca un cobai închis într-o cuşcă luminoasă de sticlă, supravegheat de mii de paznici care aveau, toți, chipul meu şi-mi ghiceau gîndurile. Ştiau cînd voi deschide ochii, cînd voi mişca un deget. Eu însumi mă transformasem în haită contra mea. Eram haită şi hăituit. Gîndul acesta m-a făcut să izbucnesc într-un rîs nervos. Dincolo de pereții de sticlă strălucitori, ceilalți au rîs, bineînțeles, şi ei.

Rîsul acesta avu darul să-mi descarce nervii. Privirea mi-a căzut pe fotoliile de răchită. Probabil, mi-am zis, Bătrînul nu se arătase anume, ca să mă sperii singur. Şi reuşise. El se obişnuise cu partea plăcută a sălii cu oglinzi, cea care îi gîdila vanitatea, el era pacientul şi adevărul bolii sale, dar eu gustam prima oară din această beție şi din riscurile ei. Eram novice. Poate altădată...

Cînd am trecut pe lîngă Francisc şi am ajuns pe coridoarele obişnuite ale azilului, mijeau zorii; ferestrele se înălbeau de o lumină murdară şi mă simțeam obosit; parcă toată noaptea mă luptasem cu vedeniile unui coşmar strălucitor.

## 20

*(Din caietul cu visuri)* Bătrînul rîse şi împreună cu el mii de alți "el" s-au pornit să rîdă în sala cu oglinzi. După care a repetat invitația.

— Îndrăzneşte, domnule sculptor. Nu e nimeni aici în afară de noi doi.

— Noi doi? Cuvintele acestea n-aveau nici o noimă. Din oglinzi reverberau nenumărate chipuri care semănau cu "noi doi".

Am înaintat în lumina rece şi feerică pînă la masa de răchită acoperită cu o pînză galbenă. Bătrînul nu mi-a întins mîna. Mi-a făcut semn să mă aşed pe celălalt fotoliu, fixat în duşumea, încît nu putea fi nici apropiat, nici depărtat.

— Ei, zise el, aşteptînd în mod vădit ca eu să încep conversația.

Dar mie mi se încleştase gura. Nu ştiam ce să spun. Tăceam şi mă uitam la omul din fața mea.

Era destul de robust, dar uzat de vîrstă, cu obrazul împăienjenit de riduri şi pătat de o culoare bolnăvicioasă, specifică bolnavilor de ficat. Avea ochi reci, pleoape fără gene şi pungi seroase sub ochi. Părul îi căzuse pe creştet, iar cel rămas împrejurul capului îi atîrna, rar şi cenuşiu, în neorînduială. Purta un costum alb, cu cravată şi îşi ținea piciorul stîng pe o pernă de postav roşie. La acest picior gheata era uriaşă şi diformă. Ceva mă izbea în aerul Bătrînului făcîndu-mă să-l bănuiesc nefericit. N-aş putea preciza ce anume, poate ochii, înghețați, fixați ca două bucăți de gheață albăstrie în pleoapele fără gene, sau poate petele suspecte din obraz îmi dădeau impresia că era măcinat de o nefericire fără leac, ca de o boală. Din

cînd în cînd îşi mîngîia bărbia cu degetele groase, noduroase.

— Nu vă deranjez? am izbutit în cele din urmă să îngaim.

— Eu dorm ziua, domnule sculptor. Doar seara revin la viață.

Ascultîndu-i, îl vedeam în acelaşi timp vorbindu-mi din oglinzi. Cuvintele lui ieşeau parcă din mii de guri, adresîndu-mi-se prin toate. Şi nu mi se adresau numai mie. Se adresau şi imaginilor mele din oglinzi, care stăteau ca o mulțime tăcută, ascultînd.

— Ai început să cioplești prima piatră funerară? mă întrebă el.

— Desigur, domnule, l-am asigurat imediat. Cimitirul acesta vă va purta numele peste veacuri.

Bătrînul roşi şi protestă vag.

— Va fi opera dumitale, nu a mea.

— Nu, nici vorbă, am sărit imediat. Eu voi fi un simplu executant.

I-am spus că un proiect atît de măreț ar fi avut nevoie de dalta unui Michelangelo. Păcat că nu trăise în vremea lui Michelangelo. Trăia în vremea mea. Dar prețuiam cum se cuvenea faptul că-mi încredințase mie o asemenea misiune. Dacă eram onorat? Doamne! Eram strivit de atîta onoare! Şi nu vroiam să-l dezamăgesc.

— Bei ceva, domnule sculptor? mă întrebă el brusc şi m-am grăbit să zic "da". Mi-a părut rău după aceea, însă nu mai puteam să dau înapoi. Bătrînul bea numai limonadă, o limonadă gălbuie şi sălcie pe care o ținea la îndemînă într-o căldare cu gheață. Am băut cu noduri o jumătate de pahar.

— Într-o zi, spuse el, te voi ruga să-mi sculptezi şi mie un bust. Deşi un vrăjitor african mi-a prezis că în

ziua cînd voi avea un chip de piatră voi muri.

Îl priveam cu un sentiment de teamă amestecată cu compasiune. Stătea în sala cu oglinzi ca un leu în cuşcă. Leul îmbătrînise şi era bolnav. Se aşeza seară de seară la masa de răchită ca un rege, dar nu mai cunoştea nimic din ce se întîmpla în regatul său.

— Crezi, domnule sculptor, că moartea e un punct final? mă cercetă Bătrînul cu ochii lui reci şi scormonitori.

Am înghițit în sec. Mă temeam că răspunsul meu nu-l va mulțumi. L-am lăsat de aceea pe el să continue.

— Eu zic că asta e o viziune vulgară. Nu, nu mă gîndesc la viața de apoi, preciză el zîmbind. Nu sînt naiv. În schimb, aş vrea să-ți vorbesc într-o zi despre conştiința cosmică. Dacă ar trebui s-o asemănăm cu ceva, viața e ca un rîu care se varsă în mare. În clipa cînd se varsă în mare, rîul se eliberează de tot noroiul pe care l-a cărat pînă atunci şi devine străveziu. Cortina nu cade, ci se ridică.

Bătrînul s-a sculat din fotoliu şi a început să se învîrtă prin sală şchiopătînd. Apoi s-a oprit în fața mea şi m-a fixat cu o privire autoritară.

— Ei, ce zici?

Eram înfricoşat şi vrăjit. În ochii lui exista o nebunie dogoritoare care mă fascina.

— Ce faci, domnule sculptor, mă somă Bătrînul, ai căzut pe gînduri?

Mă străduiam să-mi aduc aminte ceva, o vorbă, o frază care să mă scoată din impas şi nu reuşeam. El mă privea în continuare, ochii lui se fixaseră de mine ca nişte lipitori. Mă credeam pierdut. Nemulțumit, Bătrînul s-a aşezat în fotoliul de răchită, şi-a întins piciorul stîng pe perna roşie, cufundîndu-se într-o

tăcere absentă. Reflecta parcă asupra hotărîrii pe care trebuia s-o ia în privința mea. Am stat aşa o vreme, apoi, cu prudență, ca să nu-l deranjez, am încercat să mă ridic şi am constatat cu groază că nu mă puteam desprinde. El rîse.

## 21

Cînd m-am trezit, era spre amiază. Afară soarele strălucea puternic, incendiindu-mi fereastra. "O baie ar fi minunată acum, mi-am zis, apa trebuie să fie foarte caldă". Apoi mi-am amintit de sala cu oglinzi. M-am întins la loc în pat şi mi-am aprins o țigară. De pe coridor se auzeau paşi; în general paşi obosiți, stinşi, de oameni care nu mai aveau putere să calce apăsat ca în tinerețea lor. Ce să le spun oare bătrînilor? m-am întrebat. După o scurtă chibzuială, m-am hotărît să nu suflu nici o vorbă despre aventura mea nocturnă. Era mai bine. Poate visasem totul şi atunci m-aş fi făcut de rîs.

Mi-a fost foarte greu să mă abțin. Ca să înlătur orice ispită, m-am grăbit să fac o baie, după care, deşi nu mă puteam concentra deloc, am cioplit la piatra funerară a individului cu mers de pisică, încercînd să-mi umplu cu ceva timpul. Eram convins că în sala cu oglinzi nu putea. m să pătrund decît seara, că ziua chiar şi pentru mine acel teritoriu era interzis, de aceea mă uitam mereu cu nerăbdare la cer şi cînd, în sfîrşit, soarele a coborît undeva dincolo de bălării, m-am întors la azil, am mai stat o vreme în camera mea, întins în pat, şi după ce fereastra s-a întunecat am ieşit pe coridor, îndreptîndu-mă spre locul păzit de

Francisc.

A doua noapte în sala cu oglinzi a fost încă şi mai feerică. Trecuse primul şoc. acum mă stăpînea numai emoția că din moment în moment putea să apară Bătrînul, în rest eram copleşit de o stare care semăna cu fericirea. Ieşisem dintr-un tunel umed, friguros şi murdar, într-o sală strălucitoare în care vechiul cioplitor de cruci se simțea răzbunat. M-am aşezat pe fotoliul mai scund, rezervat oaspetelui, mi-am înfipt coatele în masa de răchită şi am început să mă privesc cu o plăcere nesfîrşită. Cum spusese Victor? Că va veni ea era rațiunii? Ba să nu vină, sau să nu revină niciodată, m-am gîndit, dacă era rațiunii închidea sala cu oglinzi şi mă lăsa, din nou, să mă văd numai în ciobul de oglindă de care mă foloseam cînd mă bărbieream. Era rațiunii nu-mi dăduse decît şcoli de corecție şi cruci de cioplit. Mă admonestase mereu, atrăgîndu-mi atenția să-mi văd lungul nasului, mă silise să mă culc într-un pat rece, să mă îmbrac peste pijama cu puloverul şi să mă învelesc cu două pături şi tot să-mi fie frig; mă vîrîse la închisoare fără să fi avut nici o vină, mă pusese în situația să-mi linguşesc gardienii ca să le intru în voie. Nu, mă săturasem de atîta rațiune. Trăiască oglinzile, trăiască reveriile! Ele mă scoteau din cuşti, îmi ofereau libertatea. Erau ca un somn strălucitor, în care mă puteam crede orice. Şef de trib? Am surîs. Asemenea vise naive erau bune pentru era rațiunii. Acum puteam să-mi sporesc ambițiile şi pretențiile. Puteam să fiu pilot de furtună, Michelangelo şi chiar mai mult. Nu mi se dase, prin destin, aproape nimic? Ei bine, vroiam totul. Nu mă mulțumeam să fiu creatorul unui cimitir de marmură. Vroiam să fiu admirat, ascultat cu răsuflarea tăiată, vroiam, de ce nu? să-mi pot ciopli mie însumi într-o zi

un monument. Toate acestea nu mi le putea oferi era rațiunii. În schimb, oglinzile da. Sala în care mă găseam părea făcută anume ca să nu mai visez cu capul vîrît sub pătură. Acum puteam să visez cu ochii deschişi, instalat comod într-un fotoliu de răchită, gustînd din cînd în cînd limonada din carafă. Sub lumina scînteietoare a candelabrului spînzurat de tavan, nu mă mai limita nimic, nu mă mai stingherea nimic, puteam să cred despre mine orice, că eram genial şi pregătit să devin nemuritor. Nu mă contrazicea nimeni. Îmi venea să mă scol în picioare şi să mă salut eu însumi: "Bună seara, domnule Daniel Petric". Păcatul meu originar triumfa. Eram destul de avid de glorie, în ciuda mediocrității sau tocmai din pricina mediocrității mele, încît să mă încînte imaginea mea răsfrîntă în mii de exemplare în toate oglinzile. Şi eram destul de laş încît să mă simt bine acolo în miezul însuşi, strălucitor, al minciunii; aveam dintr-odată totul, fără să fac nici un efort şi fără să merit nimic. Eram tocmai omul pe care Francisc trebuia să-l dezinfecteze de fiecare dată de urmele vieții reale, ca de o murdărie. Nimic nu-mi lipsea în defecte şi în experiența de viață ca să fiu musafirul ideal într-o astfel de sală; poate doar curajul de a mă aşeza pe fotoliul Bătrînului, mai înalt cu cîțiva centimetri decît celălalt.

A doua zi cînd m-am sculat eram hotărît să le vorbesc bătrînilor despre sala cu oglinzi. Nu mai puteam rezista să nu mă laud. Dar, bineînțeles, nu le puteam vorbi despre o sală goală. Le puteam trezi bănuiala că Bătrînul îşi bătuse joc de mine, că nici nu se sinchisise de persoana mea. Cine ştie ce făcea Bătrînul în vreme ce sculptorul stătea ca un caraghios în fața fotoliului de răchită gol? ar fi rînjit Mopsul.

Poate stătea culcat în cortul de tuareg, distrîndu-se pe seama lui şi urmărindu-i printr-o crăpătură. Nu, nu puteam risca asta.

Am avut o oarecare emoție cînd am ieşit pe coridor şi am observat că bătrînii mă întîmpină cu reținere; parcă-mi imputau îndrăzneala de a fi pîngărit un loc unde nimeni n-ar fi trebuit să pună piciorul. Dar în cele din urmă curiozitatea s-a dovedit mai puternică şi mi-a venit inima la loc. "Chiar ați fost?" m-a întrebat, bănuitor, Domnul Andrei. "Am fost, sigur că am fost". "Şi?" "Şi ce?" "Cum arată?" "Cine?" "Ei, asta-i bună, sala, domnule", izbucni Mopsul. Rezervele s-au topit dintr-odată şi toți m-au înconjurat, trepidînd acum de nerăbdare, dornici să mă tragă de limbă. Şi? Şi? insistau ei, rugîndu-mă să nu trec peste nici un amănunt, să le povestesc totul, absolut totul, fără să neglijez nimic. Erau ca nişte copii care căscau gura la cineva întors dintr-o lume misterioasă, inaccesibilă lor, la care visau, pe care o comentau în fel şi chip, în legătură cu care emiteau nenumărate ipoteze, care îi fascina şi de care se temeau totodată. Cum era sala? Unde stăteam eu? Dar Bătrînul? Şi, de fapt, cum mai arăta Bătrînul? Cu fața plină de riduri, bineînțeles. Timpul, domnule, timpul.

A trebuit să le povestesc în amănunt cum m-am spălat pe mîini, şi care a fost prima impresie în sala cu oglinzi.

— Şi cum e să te vezi în atîtea oglinzi? mă iscodi Domnul Andrei. Doamne, ce interesant trebuie să fie.

— Păi cum să te vezi, le-am explicat eu blazat. Transformat în mulțime. Toți care aveau chipul meu de jur împrejur făceau acelaşi lucru ca mine.

— Grozav, suspină Leon.

Îi interesa totul. Dacă sala era pătrată sau dreptun-

ghiulară, dacă fotoliile şi masa erau într-adevăr de răchită. Şi, mai ales, Bătrînul.

— Cum are ochii? Chiar albaştri? întrebă Dominic, foarte mîndru că şi ochii lui erau de aceeaşi culoare.

— Albaştri, reci şi fără gene.

— Cum, domnule, se miră Nelson, chiar aşa fără gene? Şi nu-l desfigurează asta?

I-am asigurat că lipsa genelor îi dădea, dimpotrivă, un aer deosebit.

— Şi nu v-a fost frică? interveni sfios Dodo.

— Frică de ce? m-am prefăcut eu că nu înțeleg.

— Ei, cum de ce? se văzu obligat Anton să precizeze. Frică de el, de Bătrînul.

Mi-am luat un aer contrariat:

— Domnilor, uitați că eu sînt un artist? Bătrînul mă aştepta, ridicat în picioare, nerăbdător. De ce întîrziasem atît? A trebuit să-i explic că îngerul său păzitor, Francisc, se arătase deosebit de exigent la ritualul spălării mîinilor. Ceea ce i-a făcut plăcere Bătrînului. Doar era vorba de o regulă sacră.

— Ați discutat şi despre cimitir? se interesă Călugărul.

— Bineînțeles... Dar nu mult. M-a înduioşat singurătatea în care trăieşte, iar vorbele mele i-au plăcut. "Aici nu-mi face concurență nimeni, domnule sculptor, nici măcar copacii sau animalele" a zis el şi a rîs.

Pe măsură ce vorbeam, prindeam şi mai mult curaj. Îmi lăsam fantezia să zburde, uimit eu însumi de cît eram de dotat în această privință.

— "Hai să-ți arăt ceva", mi-a zis pe neaşteptate Bătrînul. S-a ridicat din fotoliul lui de răchită şi a pornit şchiopătînd înaintea mea. În coridor, după cîțiva paşi, a deschis altă uşă şi m-a introdus mai întîi într-o

încăpere plină cu păsări împăiate, apoi în alta cu reptile modelate în argilă şi, în sfîrşit, în una cu fluturi morți, fixați cu ace de gămălie pe mari panouri albastre şi aurii. "În aceste încăperi mă retrag uneori cînd am poftă să văd lumea", mi-a explicat el cu un vădit subînțeles ironic, după care ne-am întors şi ne-am reluat locurile în fotoliile de răchită. Mi-a zis cu vocea înecată de amintiri: "Într-o zi, mi-a fost dor să mă reîntorc în deşert. Şi cum nu m-am mai putut întoarce, mi-am construit unul aici. Acesta e deşertul meu, domnule sculptor. Lipsesc muştele care mă însoțeau în deşert — şi a rîs din nou — dar multe lucruri seamănă cu pustiul adevărat. Te-ai întrebat, poate, de ce nu ies de aici niciodată?" "Sigur", m-am grăbit eu. "Ei bine, domnule sculptor, mi-a zis, în deşert înveți să fii înțelept pînă la cruzime. Acolo soarele verifică în fiecare seară, înainte de a apune, că nimeni nu i-a supraviețuit. Stînd nemişcat în acest fotoliu de răchită, eu merg în fiecare noapte zeci de kilometri prin pustiu. Îmi ajunge. Nu mai vreau să văd altceva. Un proverb arab zice că deşertul îi întăreşte pe cei tari şi îi slăbeşte pe cei slabi, dar mă îndoiesc că unul care a umblat doar pe străzile oraşelor înțelege cum am traversat eu deşertul".

— Nu ne spuneți şi nouă? se rugă Siminel care, în sfîrşit, avea prilejul să audă ceva despre țările calde.

— Mîine, domnilor, mîine. Acum mă duc să fac o baie. Lungit la soare, m-am întrebat de ce nu mi se arăta totuşi Bătrînul. N-avea încredere? Mă studia în continuare din spatele oglinzilor ca să vadă cum reacționez? Sau era într-adevăr plecat?

Cu Dinu, care aflase între timp totul, m-am rezumat la o ironie: "I-am propus Bătrînului să organizeze dumineca excursii, pe grupuri, în sala cu

oglinzi. Mi-a zis «Mai tîrziu, domnule sculptor, cînd va deveni muzeu»" A zîmbit, dar n-a făcut nici un comentariu. În schimb, dîndu-mi de înțeles că pornisem o avalanşă pe care nu mai puteam s-o opresc, alții vroiau să ştie tot. Ce ticuri avea Bătrînul. Ce obiceiuri. Ce manii. Ce idei. Mai credea oare că moartea poate fi începutul nemuririi? Şi ce intenții avea cu cimitirul? Toți urmau să fie îngropați acolo? Dar despre ei ce zicea? Nu cumva era nemulțumit şi îi aşteptau surprize neplăcute? Erau obişnuiți să se considere legați prin destin de el, de legenda lui, iar pe de altă parte să se teamă că li se putea întîmpla oricînd ceva rău, de aceea căutau să scoată de la mine totul. A trebuit, la insistențele lui Siminel, să născocesc şi o întreagă poveste despre traversarea deşertului, episod de care, în povestea mea, Bătrînul îşi amintea cu nostalgie.

## 22

«Vasul nostru eşuase în apropierea unui port african, după ce se luptase, purtat de valuri ca o coajă de nucă şi scîrțîind din toate încheieturile, cu o furtună oribilă de forța 9 pe scara Beaufort. Ne-am salvat părăsind totul şi Înotînd pînă la țărm. A trebuit mai întîi să-mi fac rost de haine, apoi m-am angajat pe o pubelă plutitoare, un charter fluvial cu tabla ruginită şi lemnăria putredă, o epavă care făcea curse spre satele din savană unde o groaznică nenorocire se abătuse asupra populației. De cîțiva ani nu plouase deloc, vitele mureau de sete şi de foame. Noi transportam, în numele unei societăți filantropice,

hrană destinată înfometaților, păstrînd o parte pentru noi şi vînzînd-o în contul nostru; asta ne ajuta să înfruntăm căldurile înnebunitoare de peste 50 de grade şi tristețea de infern a savanei arse. Era sezonul cel mai înăbuşitor, cînd păsările nici nu puteau să zboare, erau vînate cu bățul, iar noaptea nori întregi de muşte bîzîiau de-a lungul malurilor tăbărînd pe animalele moarte. Unul dintre maşinişti, muşcat de un păianjen veninos, a aiurat două zile şi două nopți înainte de a închide ochii. L-ara aruncat printre hoiturile animalelor răpuse de secetă, după care ne-am încăierat fiindcă nu ne înțelegeam cum să-i împărțim lucrurile. Din această istorie am ieşit rău: fără nici un ban şi dat jos de pe epava plutitoare. Noroc că am întîlnit o echipă care venise să facă un film despre o vînătoare de bivoli sălbateci în care trebuia să se folosească doar arcul.

Eram şase în avion. Pilotul, un bărbat tăcut, cu barba scurtă, roşcată; nu deschidea gura decît pentru a înjura. Un atlet fotogenic care învățase să tragă cu arcul, un tip nesuferit, foarte mîndru de tenul lui bronzat şi de muşchii lui. Operatorul, care îşi comandase pentru acea ocazie o pereche de ochelari speciali, cu sticla fumurie. Producătorul, cam prea grăsuț pentru pantalonii lui kaki strînşi pe picior. Soția lui, o naturalistă, care părea foarte serioasă. Şi eu, care trebuia să mă ocup de aprovizionare, să țin evidența materialelor şi, în plus, să fac şi figurație în film. Avionul zbura peste păduri necunoscute cînd, deodată, se auzi un horcăit suspect la motor. Pilotul înjură groaznic văzînd că aparatul pierdea din viteză şi din înălțime, în ciuda faptului că el se chinuia din toate puterile să-l redreseze. Între timp se făcuse noapte. Toți priveam îngroziți cum pata neagră de jos

se apropia amenințător. Aşteptam din moment în moment să ne zdrobim de ceva. Cîteva hurducături violente ne-au anunțat că aparatul atinsese pămîntul. Aripile s-au frînt ca un vreasc, dar avionul s-a oprit fără să ia foc. Pilotul stătea nemişcat în scaunul său. Aşteptam de la el o precizare, o explicație, dar cînd s-a întors spre noi am crezut că ne va înjura. Nu ne-a înjurat. Ne-a spus să ieşim afară, unde am constatat că scăpasem cu viață printr-o minune aterizînd din întîmplare într-un luminiş. Puțin mai devreme sau puțin mai tîrziu, avionul s-ar fi zdrobit de pădurea ecuatorială.

Îngrijorați, am aprins un foc ca să ne apărăm de eventualele amenințări pe patru labe şi ne-am strîns tăcuți în jurul lui. Pilotul era singurul care nu părea îngrijorat. Se juca învîrtind o nuia în foc. Atît ne-a spus: "Voi încerca să repar mîine aparatul de radio-emisie". După care a amuțit. "Lei", şopti deodată, tremurînd, naturalista. Atletul, operatorul şi producătorul îngălbeniră. Pilotul, calm, învîrtea mai departe nuiaua, arsă pe jumătate, în foc. Am ciulit urechile. Undeva în pădure se auzea zgomot de crengi rupte şi foşnet de frunze uscate strivite de labele unui animal greu. Nu după multă vreme am văzut patru ochi fosforescenți sticlind în întuneric. "Stați liniştiți, ne-a zis pilotul, ridicîndu-se şi aruncînd un maldăr de crengi uscate care au ațîțat flăcările. După un timp, cei patru ochi fosforescenți au dispărut. Poate şi fiindcă fulgerele începuseră să brăzdeze cerul. S-a pornit o ploaie torențială şi rece care ne-a înghețat pînă la os, dar ne-a rezolvat problema apei. Am umplut toate recipientele pe care le-am găsit. Uzi leoarcă şi înfrigurați ne-am înghesuit unii în alții, aruncînd alte maldăre de crengi pe foc. Spre

dimineață, înteţindu-se vîntul, flăcările au ajuns pînă la avion. Aşteptam, încremeniți, explozia, cu gîndul la aparatul de radio-emisie, unica noastră speranță. Dar flăcările au lins carlinga şi s-au îndepărtat. Atletul s-a repezit atunci la bagaje, şi-a luat arcul, încercînd să doboare păsările care zburau deasupra noastră. Era într-o stare de mare agitație. Fiindcă n-a nimerit nici una, s-a trîntit la pămînt şi a început să plîngă în hohote. Naturalista îl privea înțelegătoare, însă pilotul l-a înjurat.

A doua zi, în vreme ce pilotul se chinuia să repare aparatul de radio-emisie, am pornit prin pădure; crezînd că voi da peste o urmă omenească. Nu mersesem prea mult, cînd m-a înţepat ceva la picior, o muscă mare, de culoarea cobaltului. N-am dat importanță acestei înţepături, dar după vreun sfert de oră am început să am dureri şi ameţeli. Piciorul mi se umflase. Am strigat, dar nu mi-a răspuns decît foşnetul frunzelor mari, clătinate de vînt. Simţeam cum îmi creştea febra şi abia mai puteam să pun piciorul în pămînt. De fapt, nu ştiu cum am reuşit să mă întorc în luminiş. Mai ţin minte doar că deasupra mea copacii dansau parcă, atletul, fericit, mă zgîlţîia şi striga "Sîntem salvaţi! Sîntem salvaţi!", iar naturalista plîngea. După aceea m-am trezit, singur, fără să ştiu cum am ajuns acolo, într-un spital instalat în barăci, unde mă mîncau păduchii.

Cineva mi-a explicat că, pentru a ajunge la ţărmul oceanului, trebuia să străbat un deşert. M-am hotărît să încerc. Localnicii mă priveau lung, neîncrezători. Cum, fără cămilă? Mi-au dat totuşi fructe. Apă. Un fierar mi-a făcut un cărucior cu care să-mi transport proviziile. Şi am plecat. Auzisem o frază, "acolo unde există o voinţă, există un drum" şi mi-o repetam

mereu. Înaintam, trăgînd după mine căruciorul pe nisip. Cînd sufla vîntul, îmi acopeream fața cu o cîrpă. Un nor de muşte mă escorta tot timpul. În schimb, noaptea era frumos. Mă vîram în sacul de dormit şi, numai cu capul afară, mă uitam cum ardeau stelele. Eram ca un rege care domnea peste o mare tăcere. Cerul înstelat strălucea parcă anume pentru mine şi, deşi mă durea piciorul, adormeam fericit. După ce mi s-a stricat căruciorul, mi-am luat sacul în spinare. Pe drum, de fapt care drum? în întinderea aceea nesfîrşită de nisip am întîlnit un necunoscut. N-am vorbit nimic unul cu altul toată ziua. Seara ne-am oprit să ne odihnim şi am împărțit hrana. Întrucît el n-avea sac de dormit, m-am ruşinat să mă vîr în al meu. Am rămas şi eu pe nisip şi îmi clănțăneau dinții de frig. Abia spre dimineață am ațipit. M-a trezit soarele dogoritor; am observat atunci că necunoscutul îmi şterpelise sacul de dormit şi dispăruse. De-acum trebuia să îngheț în fiecare noapte. Din fericire, mi-am adus aminte de doi tuaregi pe care-i văzusem în marginea unei localități unde se turna un film. Erau îmbrăcați în tunici albastre şi priveau agitația echipei de filmare zîmbind. Cînd s-au lămurit că nu merita să-şi piardă timpul, s-au îndepărtat. Şi au surîs continuu pînă nu s-au mai zărit. Zîmbeşte ca ei, mi-am zis. Şi am continuat să merg, atent mereu la apa pe care o beam, ca să n-o termin, cu umerii roşi de curelele rucsacului, îndurînd suferințele piciorului bolnav şi frigul nopților din deşert. Într-o zi, mi-am recunoscut sacul de dormit de departe, după culoarea lui portocalie. Necunoscutul care mi-l furase se afla lîngă el. Era mort. I-am luat apa, fructele şi un săculeț de diamante. De celelalte lucruri nu m-am atins».

## 23

N-am pus niciodată preț pe virtuțile care mi-au cerut să renunț. Le-am preferat pe cele care mă lăsau să trăiesc şi puțin mi-a păsat că, unora, aceste virtuți li s-au părut mai degrabă vicii. Încît destul de repede povestea a început să-mi placă. Devenisem în azil "cineva", am înțeles asta din o mie de amănunte. Mi s-a rezervat o masă la cantină, iar portarul mă saluta cu şi mai mult respect. Cînd m-a prins singur, mi-a mărturisit, roşindu-se, că ar fi vrut să-i vorbesc Bătrînului despre el. Nu cerea să fie avansat, i-ar fi făcut însă plăcere să ştie că Bătrînul îl cunoştea cît de cît. Leon m-a căutat să-mi arate că păstra cu sfințenie statueta pe care i-o dădusem. "O țin ascunsă, domnule sculptor, ca să nu mi-o găsească. Tuberculosul ar sparge-o, aşa mi-a zis Filip, şi ar fi păcat. E frumoasă, aş suferi să rămîn fără ea". Într-una din zile, Călugărul i-a dat de băut Mopsului şi acesta, mai puțin obişnuit, s-a îmbătat criță. A început să zbiere, să insulte crunt pe cine se nimerea. A doua zi i-a tras de limbă pe toți: "Ce-am spus? Nu cumva am făcut o prostie?" Se temea parcă să nu fi dezvăluit o taină pe care o ținea ascunsă cu grijă. Ceilalți l-au liniştit: "Ai avut noroc. Erai gata să-l loveşti pe Dominic, care te-ar fi strivit în bătaie". Mopsul s-a dus la Dominic, i-a cerut iertare, ceea ce pe "dragul nostru idiot" l-a mişcat pînă la lacrimi, încît l-a luat în brațe şi l-a sărutat pe amîndoi obrajii, devenind din ziua aceea prieteni la cataramă. De la Domnul Andrei am aflat apoi că Mopsul se interesase în mod special dacă nu mă supărase cu ceva pe mine la beție, fapt care m-

a măgulit şi era un indiciu clar; pînă şi cei care îmi purtau pică pricepuseră că steaua mea urca pe boltă.

Nu mai eram, acum, aproape nici o clipă singur. "Asta-i partea neplăcută a gloriei" a rîs Dinu. Mereu îmi zîmbea cineva, mereu eram întrebat "ați dormit bine?", fiecare ar fi fost fericit să-mi poată face un mic serviciu, ca să-l observ, ori ar fi vrut să mă roage ceva, tot ca să-l observ şi să-mi intre în voie. Se gîndeau, poate, că în calitate de intim al Bătrînului aveam perspective să joc un rol şi mai însemnat în azil şi urmăreau să se pună bine cu mine din vreme. Mai tîrziu ar fi fost prea tîrziu. Ca la ruletă, cînd n-ai mizat pe numărul cîştigător. Aristide devenise foarte îndatoritor şi îl deranja vizibil faptul că-l preferam pe Dinu. Sonia nu-mi mai vorbea cu "ascultă, dragă", ci trecuse la "dumneavoastră", la "opera dumneavoastră". Numai Victor stătea mai departe cufundat în tăcerea lui, închis în ea şi aşteptînd era rațiunii. În rest, pînă şi Moaşa devenise parcă mai prevenitoare cu mine. Nu mă mai privea de sus şi renunțase la ironii. Iar Arhivarul abia îşi ascundea duşmănia sporită, printr-un plus de servilism. Căci începuse, mi-am dat seama, o rivalitate surdă între noi. El avea ca armă trecutul tuturor, pe care-l păzea cu gelozie, eu aveam nopțile din sala cu oglinzi care-mi dădeau un nimb de invidiat. Şi de ce să mint? Nu mai aveam nici urmă de modestie. Îmi plăcea să fiu privit pe furiş, salutat pe coridoare, temut, căutat, măgulit. Era o senzație pe care n-o cunoscusem pînă atunci, amețitoare, plăcută. Beția puterii nu e o născocire.

Nu pricepeam, e adevărat, un lucru. De fiecare dată cînd mă duceam în sala cu oglinzi ritualul era acelaşi. Francisc se dădea la o parte şi pornea după mine ca un servitor bine stilat. În dreptul lavaboului se oprea

şi tuşea semnificativ. Cunoşteam semnalul. Trebuia să mă spăl pe mîini. O făceam sub privirile atente ale cerberului mut care, cînd terminam, se dădea politicos la o parte. După acest ritual simbolic, eu pătrundeam într-o sală pustie, dar Francisc rămînea afară, să păzească mai departe. Ce păzea? Pe cine? În afară de mine nu era nimeni acolo, iar după plecarea mea rămînea în acelaşi loc, cu brațele încrucişate.

Intrînd în sală, mă miram din ce în ce mai rar de absența Bătrînului. Uneori, în prag, înainte de a mă obişnui cu lumina scînteietoare a candelabrului reverberată în oglinzi, mă aşteptam să aud o voce uscată întîmpinîndu-mă: "Ei, domnule sculptor, ce-ai mai născocit pe seama mea?" Dar asta dura numai o clipă. Pe urmă mă aşezam în fotoliu şi mă priveam în oglinzi; nu se mai auzea nimic, murea şi marea, murea lumina stelelor, murea totul; rămîneam eu şi "ceilalți" care închideau ochii odată cu mine, mă pîndeau cu pleoapele întredeschise şi, dacă mă mişcam într-o parte, în aceeaşi fracțiune de secundă se mişcau şi ei; caraghios şi înfricoşător de prompți. Cît priveşte figura Bătrînului, ea devenea din ce în ce mai îndepărtată de realitate şi mai aproape de vis, ca a unui zeu în care crezi fără să-i strîngi mîna; care există tocmai fiindcă e invizibil şi care a intrat într-un cerc vicios; e ascuns şi prezent, insesizabil şi real, comunicînd cu alții prin mutenia lui. El era stăpînul, Francisc era gardianul tainei sale şi al puterii sale, dar între oglinzi mă îmbolnăveam eu însumi, treptat, de boala deşertului. Şi într-o noapte chiar mi-a fost frică în clipa cînd m-am gîndit că într-o zi eu însumi, poate, pe fotoliul acela mai înalt...

Altul în locul meu ar folosi, poate, pentru încîntarea mea de atunci un cuvînt urît. Eu n-o fac, cu toate că

n-am nimic împotrivă. Mă mulțumesc să spun că mi s-ar fi părut mai normal să mă scol dimineața' şi să nu mai găsesc marea, să descopăr în locul ei un deşert de nisip, decît să nu mă mai duc în sala cu oglinzi. Fulgerătoarea mea ascensiune în ochii celorlalți, autoritatea de care mă bucuram acum în azil fără să dețin totuşi nici o funcție administrativă, le datoram, ştiam, lucrurilor pe care le povesteam despre Bătrînul şi despre întîlnirile mele cu el şi n-aş fi putut să mă arunc singur în pulberea unei existențe banale, numai de dragul de a respecta adevărul. Dacă minciuna mă servea, cu atît mai bine; mă foloseam de ea ca să scap de mediocritatea ce-mi fusese ursită. Dar, deşi îmi e greu, poate chiar imposibil, să explic asta, n-aveam sentimentul că joc o farsă. Mințeam şi nu mințeam, de fapt. Trăiam pe două planuri, ca bătrînii care nu mai erau siguri de trecutul lor după ce-l lăsaseră la arhivă ca pe un obiect şi care nu mai deosebeau prea bine adevărul de minciună. Şi la mine minciuna se hrănea din acelaşi sînge ca adevărul, devenise o formă de realitate. Iar de scrupule mă puteam lipsi. În definitiv, ceilalți din azil trăiau la fel. Eu nu făcusem decît să le semăn, să le urmez exemplul şi să devin mai bun decît ei, să îndrăznesc mai mult fiindcă toată viața mă pregătise parcă anume să joc acest rol.

Laura îmi povestise o întîmplare care fusese plină de învățăminte pentru ea: "Am avut un profesor de matematici acrit de meseria lui. Era bolnav sau, poate, disperat. Fapt este că ne-a ținut nişte cursuri deslînate din care nimeni n-a priceput nimic. Cînd s-a apropiat teza, am intrat cu toții în panică. Ne-am dat seama că nu ştiam nici măcar de unde pînă unde să învățăm din manual. De aceea ne-am hotărît să-l rugăm să amîne teza, iar cum eu eram cea mai bună

la matematici am fost rugată să exprim dorința clasei. Profesorul a făcut o criză de furie. A urlat, a bătut cu pumnul în catedră. Cînd a obosit să mai urle, a poruncit cu glasul răguşit: «Cine vrea să amîn teza să se scoale în picioare!» Toți au rămas aşezați. Ba, chiar s-au cocoşat şi mai tare în bănci cu urechile şi cefele albite de frică. Iar eu am simțit că vomit în mijlocul clasei, încremenită în picioare. De atunci nu mai țin să vorbesc decît pentru mine". Eu n-aş fi făcut niciodată greşeala ei. Nu mă însuflețea dorința de a mă expune de dragul altora. În schimb, mă înflăcăra bucuria de a mă vedea proiectat în centrul atenției generale. Alungam de aceea întrebările sîcîitoare, mă dezinfectam de ele, cum mă dezinfecta de fiecare dată Francisc, săvîrşind parcă un ritual simbolic. Nopțile îmi inoculau un fel de dulce beție de mine însumi şi de cîte ori porneam spre sala cu oglinzi mă temeam numai că totul se va sfîrşi, va reveni la normal, la existența anostă din azil.

Cu ochii la oglinzi, îmi puteam imagina orice; ca în copilărie în camera mea cu poze sau cînd stăteam lipit de gard privind cortul circului. În special, îmi plăcea, din pricina Laurei, să mă închipui pilot de furtună. Odată, m-am văzut stînd în barul unui aeroport, adîncit într-un fotoliu de piele verde, cu o ceaşcă de cafea în față. Abia mă întorsesem dintr-un zbor periculos. Purtasem avionul deasupra unui vulcan în erupție şi coborîsem foarte jos, ca să măsor temperatura trîmbelor de lavă şi fum. La un moment dat, nu mai văzusem aproape nimic, totuşi nu-mi fusese teamă. Sfidasem primejdia, coborîsem şi mai mult, dincolo de limita la care îndrăznise vreodată un alt pilot să coboare. Zburasem ca într-o noapte de foc şi de fum. Cînd am revenit în aeroport, toți erau muți

de admirație. Fotoreporterii dăduseră năvală. Interviuri. Fotografii. Am întors capul, zîmbind, întocmai ca piloții din poza pe care o ținea Laura. Apoi i-am rugat pe fotoreporteri să plece. Eram obosit. Vroiam să-mi beau cafeaua în linişte. L-am simțit pe funcționarul aeroportului apropiindu-se, dar n-am întors capul. "Să aştepte, pînă îmi beau cafeaua". Cînd am terminat, el a tuşit de cîteva ori, ca să-şi anunțe prezența. Mi-a explicat că undeva se dezlănțuise o furtună ieşită din comun. Cumplită. Cei doi piloți care zîmbeau atît de fotogenic refuzaseră să facă zborul. Le era frică. Nu îndrăzneau. Singura speranță rămîneam eu, "deşi abia v-ați întors, domnule". Am murmurat: "Laşii". Şi m-am îndreptat spre avion. "Vă mulțumim, domnule, vă mulțumim. Sînteți un adevărat erou", nu mai contenea funcționarul. Altădată l-am revăzut pe judecătorul care m-a trimis la închisoare. Lîngă el, în boxă, ascultînd actul de acuzare, se aflau tata, fosta mea soție şi procurorul care mă incriminase în proces. Toți mă priveau înfricoşați. Acum eu eram judecătorul. Soarta lor depindea de mine. Le-am dat pedepse grele, apoi i-am achitat, lăsîndu-i să plece, uşurați, fericiți că au scăpat, cu excepția procurorului. Acesta învîrtea o pipă între degetele lui lungi şi osoase. Probabil ca să-şi stăpînească agitația. Tremura. Faptul că rămăsese singur l-a speriat. Am aşteptat să-i crească panica, să-şi scoată din buzunar punga de tutun şi să-şi umple, cu degetele tremurătoare, pipa. Abia atunci l-am admonestat: "Unde crezi că te afli aici? La un bar?" încurcat, speriat, îngrozit, şi-a vîrît pipa în buzunar. După care m-a privit disperat. Nu ştia ce să facă acum cu mîinile. Ochi lui deveniseră rugători. Pînă la urmă l-am achitat şi pe el. Într-o noapte, mi-am închipuit că aveam în mînă un bici. Arătam ca un dresor de circ.

Un rîs lung, gîlgîitor a cutremurat oglinzile şi m-am speriat. După care mi-am revenit. Ce prost fusesem! De ce mă speriasem? Doar eu eram dresorul! Ieşind de-acolo puteam să le incendiez imaginația celorlalți.

Din păcate, nu şi pe cea a Laurei. Într-una din zile, cînd aveam o răceală banală, arătîndu-se foarte grijuliu cu sănătatea mea, Aristide m-a sfătuit să-mi fac nişte analize. În alte împrejurări i-aş fi rîs în nas. Atunci, însă, ideea mi s-a părut excelentă şi l-am făcut fericit pe Aristide mulțumindu-i afectuos. Aveam datorită lui un motiv să mă duc la laborator, la Laura, a cărei lipsă o simțeam chiar în acele condiții, fiindcă puterea fără plăcere nu valorează mai mult decît o zdreanță de lux.

— Domnişoară, i-am strigat din uşă Laurei a doua zi dimineață, am fost trimis la dumneata pentru analize.

— Cine te-a trimis? a întrebat ea încurcată.

Am vrut să-i răspund firesc: "Aristide". Dar ceva m-a împins în ultima clipă să fac pe miratul: "Cum cine?" Doream s-o intimidez arătîndu-i cu cîtă familiaritate vorbeam eu despre taine atît de importante: "Bătrînul N-ai aflat că l-am vizitat în sala cu oglinzi?" Mă aşteptam s-o văd fîstîcită şi mîndră de mine. Cînd colo, ea m-a întrebat serioasă.

— Tu nu eşti zdravăn la minte?

— N-ai auzit...? am încercat eu, crezînd că, stînd închisă în laborator, nu era la curent cu ultimele evenimente care făcuseră azilul să fiarbă. Dar Laura mi-a tăiat-o scurt.

— Mie să nu-mi îndrugi basmele pe care le îndrugi altora. Clar, domnule sculptor?

Am rămas aproape fără aer. După zile întregi de glorie, în care tot azilul se întrecea să-mi demonstreze că devenisem un personaj important, Laura mă

azvîrlea într-o realitate de gheață. M-am simțit gol şi ridicol.

Într-un fel, aceea a fost ultima răspîntie unde destinul a ezitat înainte de a o apuca definitiv pe drumul care duce aici. Am fost gata să-i întorc spatele Laurei, să renunț, furios, şi la analize şi la ea. Nu mai suportam ironiile. Îmi venea chiar s-o pun la punct. "Cum îți permiți...?" Dar o iubeam, nu-mi era uşor să renunț.

— Şi chiar vrei să-ți fac analizele? mă întrebă Laura, pe un ton de data aceasta afectuos. O înduioşase probabil perplexitatea în care mă găseam.

— Da... Eram atît de zăpăcit încît nu ştiam cum să reacționez. "Femeia asta..." mi-am zis în sinea mea. Dar nu mi-am dus gîndul pînă la capăt. Vroiam să spun: "e prea normală", dar îmi suna prost această constatare; ar fi însemnat că eu mă purtam anormal.

— Bine, spuse ea amuzată. Cu o condiție: mie să nu-mi vorbeşti despre Bătrînul. Ai mîncat?

— Nu.

— Atunci ridică mîneca la cămaşă, să-ți iau sînge. Şi cum eu stăteam în continuare buimăcit, s-a lipit de mine. Prostule! M-a sărutat, am simțit un val de căldură în tot corpul şi astfel ne-am împăcat. Fără alte explicații. Ne-am înțeles să ieşim după-amiază în bălării. Acum sînt toți cu ochii pe tine, rîse Laura, nu-mi pot permite să mai vin la tine în cameră. Dezavantajele gloriei, dragul meu... Dar gata, zise tot ea, îți promit că nu te mai tachinez.

"Femeia asta nu crede decît în ceea ce atinge cu mîna", m-am gîndit pe drum, după ce-am plecat de la laborator. "Cînd nu e vorba de furtunile ei e..." Nu găseam un cuvînt pentru realismul Laurei. Apoi m-am gîndit că poate eram nedrept cu ea. În fond, îmi

dovedise că nu mă iubea din calcul sau din interes, amăgindu-se şi amăgindu-mă. Mă iubea aşa cum eram. Ce-aş fi putut dori mai mult?... Şi totuşi, mi-ar fi plăcut ca Laura să mă iubească fără să mă coboare față de ceea ce reprezentam în ochii altora. Mă deranja felul în care îmi amintea că joi era joi, că azilul era azil şi că eu nu eram ceea ce mă credeam. Dar cum aş fi putut să-i cuprind umerii cu brațul şi să-i şoptesc la ureche ce doream?,, Minte-mă, Laura, dacă mă iubeşti. Nu-mi pune în față o oglindă în care să mă văd cum sînt. De ani de zile fug de această oglindă şi de adevărul ei neplăcut, sălciu, searbăd; şi, în sfîrşit, cînd am ajuns să cred că nu mai sînt un oarecare, că am devenit «cineva», tocmai femeia pe care o iubesc să-mi sfîşie acest vis? Că e o minciună? Bine, draga mea, să lămurim acest lucru. Poate că e, cum spui tu, pe jumătate minciună sau în întregime minciună. Dar e o minciună care mă ajută să mă ridic acolo unde nu m-aş fi putut ridica niciodată altfel. Şi ce are mai mult preț: un adevăr care te sîcîie şi care te strînge de gît sau o minciună care îți dă aripi şi în care poți pretinde pînă la urmă, şi în fața ta, că pe jumătate crezi? Tu nu vezi, tu nu te uiți în jurul tău? Nu observi că toți procedează la fel? că Sonia îmi vorbeşte acum cu "dumneavoastră", că Aristide îmi dă tîrcoale, de parcă s-ar fi îndrăgostit de mine, şi că bătrînii roiesc în jurul meu? De ce crezi că fac asta? Sau te deranjează că aş putea să-i dau ordine Arhivarului într-o zi?" Laura nu m-ar fi înțeles şi nici eu nu aveam curajul să-i spun chiar atît de direct: "Mă deranjează că mă iubeşti pentru mine însumi". Aşa că am renunțat să mă mai frămînt.

După-amiază, cînd ne-am întîlnit, ne-am dus dincolo de terenul pîrjolit de incendiu. Înaintam,

ferindu-ne de mărăcini. În jurul nostru, ierburile înalte, în parte verzi, înspicate, în parte uscate de căldură, foşneau tainic şi îmbietor. Am găsit o adîncitură şi acolo Laura şi-a dezbrăcat halatul. Apoi, tăvăliţi între mirosurile grele, de bălării cu sucuri amare şi iuţi, am uitat de toate în beţia plăcerii.

Mai lunecam încă în această beţie cînd am auzit un zgomot în spate. Am sărit ca ars în picioare. Apăruseră din bălării — sau se uitau de mai multă vreme la noi? — Profetul şi băieţandrul care nu se deslipea niciodată de el. Profetul ne privea, împietrit într-o tăcere care nu se mai sfîrşea; băieţandrul rînjea, satisfăcut că ne prinseseră într-un moment delicat. Mi-a trecut prin minte că pescarii se vor descotorosi cu acest prilej de mine, iar pe Laura o vor viola. Fără îndoială, nimeni n-ar fi auzit strigătele de ajutor. Dar Profetul care ridicase de jos halatul Laurei şi îl ţinea între degetele lui mari ca pe o zdreanţă, tăcea mai departe, absent, iar băieţandrul nu îndrăznea să aibă nici o iniţiativă, îşi plimba ochii de la mine la Laura care, îngrozită şi goală, s-a îndepărtat cîţiva paşi. M-am pomenit scoţînd un strigăt neomenesc, un fel de urlet, poate în speranţa că astfel îi voi face pe cei doi pescari să se întrebe dacă nu m-a auzit cineva, apoi m-am încheiat repede la pantaloni. Văzînd că nu se întîmpla nimic, am mai căpătat curaj. Băieţandrul m-a ajutat aruncîndu-mi o vorbă urîtă care m-a silit să-mi iau un aer revoltat. Eram cam caraghios, bănuiesc, în mîndria mea şi probabil asta l-a decis pe Profet să-mi azvîrle dispreţuitor halatul Laurei şi să-mi întoarcă spatele. Băieţandrul a repetat vorba urîtă, însoţind-o şi de un gest, a mai aruncat o privire pofticioasă spre Laura care plîngea, ghemuită, de spaimă şi a luat-o şi el pe urmele Profetului, dispărînd în bălării.

— Dacă mă violau? se văicări Laura după ce-am rămas singuri.

— Ia lasă prostiile, i-am zis destul de brutal, furios că nu mă arătasem la înălțime.

— Nu mai venim niciodată aici, bîigui ea şi îi tremura bărbia. Era încă sub impresia şocului.

În loc s-o liniştesc, am fost de-a dreptul mojic.

— Mai bine taci. Îmbracă-te şi hai să mergem.

Resentimentele pe care le înăbuşise pînă atunci dorința au ieşit la suprafață, agravate. Laura mi se părea vinovată de tot, că mă găseam acolo, că tremurasem, că mă simțeam umilit, şi tot drumul pînă la azil am tăcut duşmănos. Abia la despărțire am avut puterea să-i zic:

— Te rog, iartă-mă, uneori mă port ca un prost.

Întîmplarea aceasta a avut şi ea rolul ei. De fiecare dată cînd m-am simțit umilit, am devenit mai arogant cu cei care, dintr-un motiv sau altul, mă suportau sau trebuiau să mă suporte astfel. De aceea am început să-mi dau aere şi chiar să-i reped pe unii mai slabi de înger dintre bătrîni. Ca să nu fii considerat idiot, trebuie să fii scîrbos cu cei dispuşi să te considere aşa, era scuza pe care mi-o găsisem şi de care mă foloseam cînd mă purtam grosolan. Fiindcă, nu-i aşa? nu se sare uşor pe un fotoliu de răchită. E nevoie de o oarecare pregătire psihologică, de o educare a vanității. E ca trecerea de la cimpanzeu la om. Eu mai aveam încă păr pe mine, deşi nu mai eram cimpanzeu.

În ce o privea pe Laura, îi purtam pică din ce în ce mai mult pentru faptul că nu puteam să mă laud în fața ei. Trebuia să ocolesc singurul subiect care mă obseda şi să nu-i vorbesc despre ceea ce întreg azilul dorea să mă audă vorbind: despre nopțile mele în sala cu oglinzi. Din pricina asta, am început s-o caut mai

rar.

## 24

*(Din caietul de vise)* Fotoliul de răchită s-a transformat într-un fotoliu vişiniu. Stau la soare şi mă oglindesc în apa unei piscine. Dacă vreau, fac şi baie. Dar nu, asta mai tîrziu. Deocamdată mi-e lene. Sînt uşor obosit. N-am dormit bine azi noapte. Nenumăraţi admiratori au năvălit aici (nici nu ştiu la ce hotel mă aflu) şi s-au rugat să le dau autografe. Erau atît de insistenţi încît n-am rezistat. Am obosit zîmbind şi semnînd. A fost încă una din împrejurările în care mi-am blestemat celebritatea, cu întregul ei cortegiu de riscuri. Nu poţi să fii deloc liniştit. Vrei să aţipeşti şi te simţi pîndit, spionat. Cu siguranţă, dacă aş întoarce capul, aş constata şi acum că în hol s-au strîns multe persoane care aşteaptă să-mi fac siesta. Nu îndrăznesc să mă tulbure, dar nici nu pleacă. Mă condamnă să stau pironit pe fotoliul acesta vişiniu, să mă prefac că dorm sau că mă uit în apa piscinei. Şi, probabil, îşi închipuie că mă preocupă idei ieşite din comun din moment ce stau atît de concentrat. Adevărul e că nu mă gîndesc la nimic. Îmi e capul gol. Nici o idee cît de cît interesantă nu-mi trece prin minte, oricît de neplăcut îmi e să mărturisesc asta. N-aş avea chef decît să mă duc la bîlciul din apropiere, să cumpăr toate baloanele colorate puse acolo în vînzare şi să le înţep pe toate. Să nu mai existe în întreg bîlciul nici un balon umflat. Pe urmă aş lua o pîlnie şi aş striga să mă audă toţi: "Iată filosofia mea. Nu există decît două adevăruri. Unul care seamănă cu baloanele umflate,

altul care seamănă cu baloanele golite, fleşcăite, după ce-au fost înțepate. Fiecare crede în ce doreşte. Într-un adevăr umflat sau într-un adevăr desumflat. Cum vedeți, se găseşte însă un ac pentru fiecare balon..." Dar nu pot să mă duc. S-ar ține lumea după mine. Şi chiar acestui gest simplu şi vulgar i s-ar da o semnificație la care nici nu m-am gîndit. Ar zice unii: "Formidabil! Cum de nu ne-am gîndit? Aşa e, adevărurile mari sînt totdeauna ca oul lui Columb. Dar trebuie să ai puțin geniu pentru a..." Îmi pare chiar rău că nu mă pot duce. E singura idee care mi-a trecut prin cap şi ar merita să fac şi eu ceva după capul meu. Sau m-aş putea duce să cumpăr un roman polițist pe care să-l citesc. N-am mai citit romane polițiste din copilărie. Acum mă feresc. Mi-e frică să nu fiu văzut de cineva. Chiar şi funcționarii hotelului mă spionează. Ştiu că pot vinde curioşilor diverse amănunte despre viața mea intimă. Şi, sigur, s-ar răspîndi imediat zvonul: "Vai, ai auzit, citeşte romane polițiste! Nu-mi închipuiam. Îl credeam artist serios. Ce să faci, dragă, nici măcar geniile nu mai seamănă cu geniile de altădată. Lumea e în regres." Ca să fiu pe placul admiratorilor mei, ar trebui să mă hotărăsc să-mi decern Premiul Nobel, deşi nu ştiu dacă există un premiu pentru sculptură, organizîndu-mi după gustul meu ceremonia. Bineînțeles, dacă mă decid să-l accept. Poate fac ca Sartre. Dar nu, n-aş fi primul şi ar însemna să copiez gestul altcuiva. Nu-mi convine. Apoi, eu sînt un histrion de o altă factură. Încît, mai bine accept, nu le mai fac organizatorilor greutăți, nu mai pun juriul în situația jenantă de a-şi vedea disprețuită onoarea acordată. Bine, fie! Accept, domnilor. Dormiți liniştiți. Laureatul se va prezenta să-şi primească laurii. Trebuie numai să mă gîndesc

puțin la ceremonie. Aceea pe care o aplicați dumneavoastră e puțin învechită, prăfuită, iar eu aş vrea ceva nou, ieşit din comun, scandalos. De pildă, să mi se înmîneze premiul chiar aici pe marginea piscinei. Să se aducă un cordon de polițişti care să mă apere de aglomerație, căci. am această fobie, iertați-mă, şi n-aş vrea să fac o figură neplăcută chiar în timpul ceremoniei. Mai bine amînăm puțin. Am auzit că în Danemarca la înmormîntarea regelui au fost mobilizați toți polițiştii din țară şi tot n-au ajuns, s-au adus şi polițişti din import. Dar nu sînt dispus să le sugerez eu autorităților soluția. Să-şi spargă singure capul. Eu mi-am făcut datoria acceptînd laurii. Să-şi facă şi ele datoria asigurînd să nu fiu călcat în picioare cu acest prilej triumfal. Aşa că rămîn mai departe în acest fotoliu vişiniu, mă uit la apa din piscină şi caut mai departe o idee. Ce-ar fi să-mi imaginez că m-am sinucis? Ce emoție ar zgudui oraşul şi nu numai oraşul: "Celebrul sculptor Daniel Petric s-a sinucis. Poliția investighează cazul cu febrilitate ca să afle motivele. Se prevede că scandalul va lua proporții. Presa e în fierbere". Nu, e zarva prea mare. Parcă e mai practic să-mi citesc corespondența.

## 25

Dinu mi-a zis că ne aflam în septembrie. Mie, însă, de cîte ori mă sculam şi ieşeam afară mi se părea că de abia începea vara. Era într-adevăr foarte cald, soarele dogorea de cum se ridica deasupra mării, iar dinspre bălării venea acelaşi sunet uscat, de ierburi arse. Bătrînii mă aşteptau pe peluza din fața azilului

să le povestesc ce se mai întîmplase în noaptea dinainte şi cu ocazia asta profitau şi de soare. Treceam de fiecare dată pe lîngă ei fără să mă opresc, dar mulțumit că-i vedeam tropăind de nerăbdare, spunîndu-le că vroiam să fac mai întîi o baie. Înotam pînă mă dureau brațele, apoi mă uscam, culcat pe una din stînci. Nu mă grăbeam, îmi plăcea să fiu aşteptat, asta îmi dădea, mai ales în atîta lumină, o senzație care semăna foarte bine cu fericirea. Şi nici nu venea nimeni să mă sîcîie, să mă deranjeze, puteam să şi moțăi puțin, căci totul intrase într-un fel de ritual. Apăream pe peluză cînd doream eu. Atunci portarul îşi părăsea în grabă ghereta, venind să tragă şi el cu urechea, şi pînă la masa de prînz îmi luam rația zilnică de glorie.

Întins la soare, singur între stînci şi scaieți, şi cu zgomotul mării în urechi, nu mai aveam obişnuita teamă respectuoasă pe care o simțeam noaptea şi mă gîndeam cu înțelegere la motivele care-l putuseră împinge pe Bătrînul să se izoleze- în sala cu oglinzi. Cîte nu se putuseră întîmpla? Se scîrbise, poate, de lume. Nu mai suportase, poate, să vadă pe nimeni altcineva în afară de el. Preferase să stea cu piciorul bolnav întins pe o pernă şi să-şi cearnă amintirile departe de ceilalți. Sau, cine ştie, devenise victima propriei sale puteri din azil care arsese totul în jurul lui, ca un acid, şi-l lăsase singur. Odată scăpasem fără voie, înfierbîntat, această comparație: "e ca un călău bătrîn" şi imediat văzusem în privirile celor din jur o umbră de teamă; ştiau că un pustnic poate deveni oricînd un monstru pentru simplul fapt că a uitat cum arată lumea. Preferam de aceea în discuții, ca să nu par ireverențios, să compar soarta Bătrînului cu a lui Dumnezeu. Ziceam că fiecare ofrandă l-a făcut pe

Dumnezeu mai puternic şi mai singur, că Dumnezeu a plătit cu un deşert bunătatea de a fi necruțător, "şi dacă lui Dumnezeu i s-a putut întîmpla una ca asta, de ce să ne mirăm că i s-a întîmplat şi unui om?" întrebam, pentru a răspunde tot eu: "cei atotputernici sînt atotsinguri". Dar în sinea mea eram, fireşte, mai puțin preocupat de nuanțe. Toropit de căldura plăcută care-mi dogorea trupul, ajungeam chiar să-mi fie milă de Bătrînul şi să mă socotesc mai deştept, mai cîştigat decît el. Îmi ziceam: "E minunat să stai între oglinzi, dar cum să nu ieşi niciodată la soare, să nu bârfeşti cu nimeni, să nu fii aşteptat, privit pe furiş? Ce glorie e asta? Gloria trebuie trăită, altfel nu face două parale, or Bătrînul — ce caraghios î s-a închis în incubatorul unde-şi cloceşte utopia şi dacă ar ieşi de-acolo acum i-ar arde ochii ca la bufnițe. Eu pot să aleg în fiecare dimineață între mai multe posibilitați: să mă culc, să mă plimb, să înot, s-o caut pe Laura ori să mă duc în cătun. Pe cînd el e condamnat. Sala cu oglinzi e imperiul lui, dar şi mormîntul lui. Poate nici pe Moaşa n-a iubit-o. Într-un deşert, iubirea e la fel de rară ca apa". La ce-i servea puterea Bătrînului dacă nu se mai bucura de nimic? Era stăpîn absolut, dar şi captiv absolut. Trăia ca un ascet, ca un invalid, într-o peşteră strălucitoare, domeniul şi închisoarea lui, mîntuirea şi blestemul lui, unde era şi boală şi bolnav. Şi nu țineam, deloc să-i semăn, adică să mă frustrez şi eu. Nu mă mai întrebam de ce nu se duceau şi bătrînii în sala cu oglinzi, acum mi se părea normal ca Francisc să facă doar pentru mine o excepție şi chiar mă folosisem de nişte trucuri — nu rezistasem! — ca să-l pun la încercare. Odată, cînd mă spălam pe mîini, am lăsat să-mi scape săpunul jos şi am fost fericit că s-a repezit imediat să-l ridice. Altădată, l-am chemat să

schimbe limonada pretextînd că se încălzise şi, iarăşi, am răsuflat uşurat cînd Francisc a rînjit politicos, a dat din cap supus, a luat carafa şi a ieşit să-mi îndeplinească rugămintea. Modestia nu-mi mai atîrna demult ca o piatră de moară de picioare, dar nici nu țineam să mucezesc între oglinzi. Mi se părea mai avantajos să trag foloase pe rînd din toate, fără să mă leg nici măcar de visele care mă răzbunau.

Poate ar fi trebuit să văd în asta un semn alarmant, că nu eram capabil nici măcar de o boală completă, că trişam, mă comportam mediocru pînă şi în asta, în-cercînd să pun boala deşertului în slujba şi a vanității şi a plăcerilor mele, compromis care nu putea dura multă vreme, fiindcă într-o asemenea boală nu poți umbla cu jumătăți de măsură fără să-ți arzi degetele: ori te smulgi din ea, ori te îmbolnăveşti şi mai rău, devii un mistic al bolii şi vezi în fiecare celulă sănătoasă o primejdie. Dar eram prea mulțumit şi chiar mîndru de priceperea mea de a trăi pe două planuri, şi în vis şi în realitate, ca să mă încurc cu astfel de griji. Pe Laura o evitam, cît îmi permiteau sufletul şi trupul, tocmai din această pricină; mi se părea că în ochii ei zăream de fiecare dată o întrebare ironică: "Tot nu ți-ai revenit?" Cînd mă încolțea nevoia de dragoste, mă suiam uneori în barcă şi treceam în cătun, cu toate că Marta, din ziua cînd, beat, mă făcu-sem de rîs în fața pescarilor şi, plin de noroi, aproape o violasem, se purta din ce în ce mai rece cu mine; preferam uneori să înfrunt această răceală din ce în ce mai evidentă decît să mă uit în ochii Laurei. Dinu nici atît nu era un obstacol. El însuşi avea viața sa dublă, nelăsînd să se vadă, din cochilia în care se retrăgea ca un melc, de cum simțea un pericol, decît o politețe lipicioasă şi fadă.

Cît priveşte bătrînii, ei mă ajutau din toate puterile să fiu mulțumit de mine. li interesa tot ce spuneam şi mă ascultau sorbindu-mi cuvintele. Numai Filip şi Mopsul erau mai rezervați. Filip, dintr-o prostie. Se temea să nu-l pun la punct cînd mi se adresa cu "domnule scluptor". Mopsul, fiindcă nu era prost şi înțelesese din atitudinea mea că era mai bine pentru el să stea mai departe. Asta se întîmplase după ce Domnul Andrei îmi şoptise într-o zi: "Ştiți că Mopsul a fost director de închisoare?" Am rămas cu gura căscată. "Cum ai zis?" "Aşa cum vă spun, domnule sculptor". "Păi circul? Trapezul?" "Vorbe. Minciuni." Şi Domnul Andrei îmi comunică în mare taină că Mopsul fusese mai întîi grădinar, primit din milă de un stareț care-i dăduse adăpost. Îngrijea florile din grădina mînăstirii, iar în timpul liber juca zaruri la cafenea. Apoi se trezi cocoțat în postul de director de închisoare, unde s-a hotărît să se răzbune pentru toți anii în care trebuise să îndure viața printre flori. Cu o şiretenie diabolică născocea tot felul de metode pentru a-i chinui pe deținuți. Îi plăcea în special să-i fie aduşi deținuți tineri vîrîți în saci bine legați, pe care îi bătea cu bățul, fără martori, pînă obosea. Îl distra să vadă cum cei din saci se zbăteau pe podea, încercau să se ridice, țopăiau, făceau salturi caraghioase. S-a întîmplat însă o dată că sacii, poate intenționat, n-au fost destul de bine legați. Mopsul s-a pomenit vîrît el într-un sac şi bătut pînă la sînge. Prin urmare, de aceea mă duşmănea; oricine trecuse printr-o închisoare îi aducea aminte de cei care-l lăsaseră în nesimțire. "Dar de unde ştii?" l-am întrebat pe Domnul Andrei, care a început o altă istorie: "De la unul care a fost pe vremuri bătut de el şi care l-a recunoscut. A murit acum cîțiva ani, spunîndu-mi cu limbă de

moarte că ar fi dorit să i se scrie pe mormînt: «Nu rîdeți. Vă rog!», fiindcă la închisoare, Mopsul, de cîte ori trecea pe lîngă el îl scuipa şi rîdea, ceea ce a sfîrşit prin a-l scoate din minți". Domnul Andrei m-a rugat stăruitor să păstrez pentru mine acest secret. Se temea de Mopsul. I-am promis şi o singură dată am fost pe punctul să-mi încalc făgăduiala cînd am făcut o insolație şi m-a cuprins amețeala în timp ce vorbeam. M-am oprit să-mi revin. Se auzeau zgomotele valurilor, țipetele pescăruşilor şi, cînd bătea vîntul, foşnetul bălăriilor. Încolo nimic. Bătrînii nu scoteau nici un cuvînt, parcă ațipiseră cu toții în picioare, în jurul meu, hai treziți-vă îmi venea să le strig, dar ei tăceau din cauza mea, aşteptînd, tăceau ca şi cum ar fi spus, continuați, domnule sculptor, vă rugăm, continuați, de azi dimineață vă aşteptăm, mai întîi să vă sculați, apoi să ieşiți pe țărm, să faceți baie, să vă uscați la soare şi acum, cînd să ne spuneți şi nouă, tocmai acum tăceți? Mi-am adus aminte de necunoscutul care-i spusese Domnului Andrei că ar fi dorit să i se scrie pe mormînt: "Nu rîdeți. Vă rog". Care mormînt? Nu exista nici un mormînt în bălării, ierburile acopereau şi devorau totul, inclusiv mormintele. Bietul om, îmi părea rău că nu-l găsisem în viață, i-aş fi cioplit un mormînt în cea mai înaltă stîncă de pe țărm şi aş fi scris cu litere de o şchioapă, să se vadă de departe ca un avertisment teribil: "Nu rîdeți. Vă rog!" M-am gîndit apoi că puteam să sap această inscripție oricum, în definitiv mai existaseră cu siguranță şi alții care fuseseră scuipați şi cărora li se rîsese în nas. "Fire-ai al dracului, Mopsule, numai din pricina ta..." îmi venea să murmur, cînd cineva a spus: "Ulise, fă-mi puțin loc". Am izbucnit: "Ce Ulise? Nici un Ulise". Ceilalți s-au uitat la mine nedumeriți.

Nu înțelegeau. Domnul Andrei a plecat capul în pămînt, presimțind pericolul care plutea în aer. Tăcerea lui era parcă un reproş mut: "Vedeți, domnule sculptor? Nu era mai bine să nu vă spun nimic?" Mopsul mi-a înfruntat privirea. Se încruntase, dar nici un muşchi nu-i tremura pe față. Se ținea tare, canalia. Dominic îşi încordase gîtul de taur ca să priceapă ce se întîmpla. Dodo îşi frămînta mîinile, îmbătrînite dar încă frumoase, cu degetele lungi, Nelson îşi trecea dosul palmei peste banderola neagră, de parcă se ştergea la ochiul care-i lipsea. Călugărul îşi trăgea fularul care-i atîrna pînă la pămînt, Anton stătea sobru, marțial, cum se cuvenea pentru un judecător, iar Siminel visa probabil la țările calde. Cum nu reuşea să priceapă nimic, Dominic izbucni în rîs. Nelson îl imită. "Nu rîdeți. Vă rog", am strigat. Au tăcut pe loc, dar eu am continuat să strig: "Nu rîdeți. Vă rog! Nu rîdeți. Vă rog!" Bătrînii mă priveau înmărmuriți, fără să scoată o vorbă, serioşi, preocupați, numai Mopsul avea o satisfacție răutăcioasă în priviri care mă irita: "De ce rîdeți? V-am rugat doar. Sau nu vreți să înțelegeți? Nu rîdeți, vă rog", am continuat cu ochii la Mopsul. "Nu vă simțiți bine, domnule sculptor?" zise în sfîrşit Domnul Andrei. "Poate ați stat prea mult la soare", îşi dădu cu părerea Siminel. Dar mă răcorisem. "Am glumit", le-am spus şi toți s-au liniştit, după care mi-am reluat obişnuitele istorii zilnice, fără să-mi mai pese de Mopsul; îmi era de ajuns încîntarea din privirile celorlalți.

Nu-i silea nimeni să stea în soare şi să mă asculte. Dacă o făceau însemna că exista ceva în ce le povesteam eu care le trezea interesul. Ce? Poveştile mele despre Bătrînul? Ele nu erau altceva decît visele mele, pe care mi le notam în caiet, sau scene pe care

mi le imaginam. Şi totuşi mă făceau să mă simt între ei ca într-o altă sală cu oglinzi. Nici halatele roase în coate nu le mai observam. Azilul se transformase într-un fel de palat al Şeherezadei, adevărată ironie a destinului! Nici diferența dintre clădirea azilului şi palatul Şeherezadei nu era atît de mare cît prăpastia dintre mine şi un artist adevărat şi totuşi descoperisem pe neaşteptate utopia artei, de a nu se mulțumi să oglindească realitatea creată de Dumnezeu, de a vrea să creeze ea însăşi realitate. Devenisem Artistul, artistul prin excelență, țineam locul în azil şi al lui Homer şi al lui Shakespeare. Mă îmbolnăvisem cumva şi de plăcerea de a povesti ce visam, ce-mi imaginam, şi dacă alții reprezentau acolo, pentru că erau prea în vîrstă, ratarea vieții, eu reprezentam ratarea artei, ratarea poveştii. Palatul Şeherezadei eşuase într-un azil, povestitorul eşuase în persoana mea, iar cele 1001 de nopți eşuaseră în 1001 de zile, nu le-am numărat, dar mi se pare că au durat atît, pe care le-am trăit pe peluza din fața gheretei portarului între bătrînii care, cînd îi întrebam: "Mă urmăriți?", săreau imediat să mă asigure: "Fireşte, domnule sculptor, vă urmărim cu cea mai mare atenție". "Bine, bine, mă bucur", mormăiam eu mulțumit. Le scînteiau ochii cum pomeneam de oglinzile strălucitoare, ca de bal, deh, fuseseră şi ei tineri odată, sau de Bătrînul, care le inspira acelaşi sentiment tulbure de fascinație magică amestecată cu teamă. Uneori mă simțeam secătuit, nu mai ştiam ce să le spun. Atunci am înțeles cum devine uneori publicul, înfometat de poveste, un fel de Baal cartaginez. Zeul nu acceptă să taci după ce ai început să povesteşti. Trebuie să-ți continui opera şi să-i dăruieşti picătură cu picătură viața ta. Vrea să-i

vorbeşti continuu, să-l emoţionezi, pînă cînd te-ai golit cu totul, ai dat şi inima ta şi măruntaiele tale şi, în clipa aceea, zeul te sfărîma între măselele lui, te înghite şi uneori te uită după ce-ţi digeră inima. Bătrînii aceia anchilozaţi de reumatisme m-au învăţat ce e foamea de artă, foamea de realitate ireală sau de irealitate reală care este viaţa artei. Devenisem oarecum şi prizonierul lor, pentru că aşa e publicul, sau cel puţin aşa era auditoriul meu din azil, admiră şi devoră cu aceeaşi plăcere insaţiabilă. Bătrînii mă hăituiau să-i mint, nu-mi puteam permite prea multe crize de creaţie. O dată sau de două ori jocul mi s-a părut o corvoadă, o cruce pe care numai vanitatea mă ţinea pironit, dar am aplicat şi eu, ca să ies din impas, reţeta unor autori de succes: puţină aventură, puţin suspens, puţină culoare locală; în plus, să le dai celor care te ascultă ceea ce le lipseşte, ceea ce n-au trăit.

Asta îmi aminteşte că după ziua cu insolaţia am avut un vis. Eram tratat de medici pe care nu-i vedeam împotriva unei boli pe care n-o cunoşteam. Veneau la mine în cameră, se aşezau în colţul cel mai întunecos şi dacă vroiam să mă ridic în capul oaselor îmi spuneau: "Stai liniştit". Vocea părea aceeaşi mereu. Mă întreba: "Cum te simţi? Răspundeam încurcat: "Cum să mă simt, domnule doctor? Bine". La care, vocea mormăia nemulţumită: "Mă rog. Ai avut febră azi?" Mă grăbeam să zic "nu", dar vocea părea şi mai nemulţumită: "Mă rog. Va trebui să-ţi facem o injecţie cu..." Am ţipat: "Nu vreau, de ce să-mi faceţi injecţie?" "Taci", îmi porunci vocea. "Nu vreau, înţelegeţi? Nu vreau", am răcnit cît am putut.

— Daniel, ce e cu tine?

Am deschis ochii. Lîngă patul meu se afla Dinu, care aştepta să mă trezesc.

— Ce s-a întîmplat, Dinule? l-am întrebat după ce m-a consultat.

— Nimic deosebit, m-a liniştit el. Trebuie să te odihneşti o zi, două. N-ai voie nici un abuz. Clar? Stai la pat.

— Ca...?

— Întocmai, rîse Dinu. Iți aduc o carte de călătorii dacă vrei.

Ştia la ce mă gîndisem. Exista la azil o bătrînă paralitică pe care o vedeam uneori trecînd într-un cărucior pe rotile, cu o pătură galbenă pe genunchi. Avea un gît subțire şi fragil, gata să se rupă parcă la o mişcare prea bruscă a capului. De cîte ori zîmbea, întinerea. Obrazul i se lumina şi ridurile dispăreau. După aceea, peste chipul ei cobora din nou, ca o cortină mizerabilă, adevărul. Cineva o poreclise în derîdere "Taifunul Victoria", iar Dinu îmi spusese odată că i-ar fi plăcut să voiajeze prin lume pînă şi într-un cărucior de infirm.

Am rîs şi eu.

— Nici un abuz? Asta, dragă Dinule, nu e pentru un om ca mine. Ştii doar. Ceea ce nu e destul nu e nimic.

## 26

Într-o seară, tocmai cînd ieşeam pe uşă, m-am lovit de Moaşa. Bine dispusă şi aproape împungîndu-mă cu sînii ei triumfali.

— Ce faci, domnule sculptor, pleci? mă întrebă ea veselă. Te grăbeşti?

— Nu, doamnă...

M-am întors din drum, curios să aud ce dorea de la

mine. Nu mai stătusem de vorbă cu ea de cînd îmi spusese că un om de ținuta mea nu trebuia să sfideze neputințele bătrînilor cu o legătură chiar la azil... adică, nu se făcea ca eu s-o iubesc pe Laura. În rest, întîlniri pe coridoare, zîmbete, în ultima vreme familiare, aproape complice, amicale, de parcă ne legase taina sălii cu oglinzi, iar ea vroia să-mi spună "numai noi doi ştim..." Oare de ce venise acum? mă întrebam. În legătură tot cu Laura? Sau în legătură cu Bătrînul? M-am aşezat pe pat, oferindu-i, politicos, scaunul. Moaşa l-a dat însă la o parte şi s-a aşezat lîngă mine, pe pat.

— E mai comod aici, îmi explică ea. Şi reluă, veselă, întrebarea: Vroiai să pleci undeva?

— Da, să mă plimb, am mințit. Însă nu e nici o grabă.

Veselia ei, puțin forțată, m-a făcut să bănuiesc că venise în legătură cu Laura. Şi, într-adevăr, întrebarea veni:

— Ce relații ai cu Laura, domnule sculptor?

Mă privea în ochi. Parcă n-o interesa răspunsul, convinsă că voi minți, şi urmărea să surprindă singură adevărul.

— Nu înțeleg.

Rîse.

— Ei, nu-nțelegi.

— Chiar aşa, doamnă. Şi, apoi, ce vă interesează relațiile mele? Dacă nu mă înşel, aici nu e mînăstire.

Aşteptam. Mă aflam, cum se zice, la punctul de fierbere. Nu mai eram obişnuit cu obiecții. Şi deşi în ultima vreme o văzusem rar pe Laura, în cazul că Moaşa ar fi îndrăznit să-mi atragă atenția că nu era de dorit etc, etc, aş fi poftit-o să-şi vadă de administrație. Ea rîse din nou.

— Aşa e. Nu e o mînăstire. E un azil de bătrîni.

— Mă rog. Dar eu nu sînt bătrîn. Sînt...

— Uite ce e, domnule sculptor, mă întrerupse Moaşa pe un ton încă şi mai familiar, n-am venit să mă cert cu dumneata... Se opri. Mă examina în tăcere şi abia atunci am remarcat că nu mai avea buzele rujate. Era şi împurpurată la faţă.

— Ce mă priveşti aşa? reluă ea. Şi cum probabil ghicise că-i observasem roşeaţa din obraji, mă lămuri că tocmai făcuse o baie fierbinte.

Mă trata, aşadar, ca pe un imbecil care nu aştepta decît s-o strîngă în braţe. Acum, atitudinea ei nu mai lăsa loc la nici o îndoială, devenise limpede. Se aşezase pe marginea patului, picior peste picior, în aşa fel încît să i se dea, uşor, la o parte halatul. Şi, cu o spaimă voluptuoasă, am descoperit că era goală pe dedesubt. Ca să mă ajute să-mi înving o eventuală timiditate, făcu şi o mişcare greşită, lăsîndu-mă să-i văd coapsele grase şi albe pînă sus. Mă privea cu ochi galeşi, aburiţi de aşteptare şi cîteva clipe n-a vorbit în mine decît instinctul. Muşcat de dorinţă, hipnotizat de pulpele albe revărsate în despicătura halatului, eram gata să cad în păcat, cînd diavolul, tot diavolul, mi-a şoptit că poate şi cu Laura... M-am crispat, m-am scîrbit de propria mea dorinţă, m-am revoltat împotriva femeii care mi se oferea şi mi-am zis că trebuia să ies din situaţia aceea stupidă.

Acum puteam să judec cu o anumită răceală şi m-am întrebat ce anume o îndemnase să fie atît de ofensivă? Sîngele încălzit de baia fierbinte? Mă plăcea ca bărbat? Cea mai probabilă părea presupunerea că Moaşa se hotărîse să îmbine, ca mine, plăcerea cu interesul. Nu mă îndoiam că era bine informată, că aflase tot ce le povestisem bătrînilor. Îl zărisem adesea

pe Arhivar şuşotind cu cei care mă ascultau. Iar faptul că venise cu un aer atît de provocator la mine în cameră, trecînd peste ultima noastră discuție, era un semn: vroia probabil să încheie cu mine un pact. Căpătasem destulă putere în noul meu rol pentru a-i deveni partener. Luase în calcul, poate, şi un pericol. Dacă mă aşezam de-a binelea pe fotoliul Bătrînului? Pînă atunci nimeni nu-i pusese vreodată în cumpănă autoritatea, însă poveştile mele puteau să-i aducă neplăceri şi surprize. Mai sigur, mai prudent, mai înțelept era să împartă puterea cu mine, pentru a evita orice risc. Îmi propunea, deci, nici mai mult, nici mai puțin, să fim complici şi amanți, iar din această legătură să ieşim cîştigați amîndoi. Căci nimeni, evident, n-ar fi îndrăznit să ridice glasul împotriva noastră. Uniți am fi devenit imbatabili, încît în ziua cînd ne-am fi săturat să depindem de o legendă am fi putut omorî fantoma Bătrînului, organizînd o ceremonie funerară fastuoasă. Şi abia de atunci încolo azilul ar fi avut motive să tremure! Ne-am fi putut îndeplini toate capriciile, chiar şi cele mai deşănțate, ca acela de a ne duce, de pildă, să ne iubim în sala cu oglinzi, păziți de Francisc, unde m-aş fi culcat cu Moaşa cum m-aş fi culcat cu o mie de femei, după care am fi putut reveni în azil, sătui de dragoste, ca să ne arătăm întreaga ură față de bătrîni. L-aş fi putut scoate cu biciul din cameră pe Leon, de cîte ori ar fi împuțit podelele, sau pe Filip, apostrofîndu-l: "Să nu-mi mai spui «domnule scluptor» că te nenorocesc, auzi? Şi nu mai sînt «domnule sculptor» acum. «Stăpîne» să-mi zici de-acum înainte şi să nu te mai încurci că o păţeşti, ai înțeles?" Aş fi putut, dacă aş fi avut chef, să vîr groaza în toți, să-i oblig să mă salute ca portarul, aplecîndu-se din şale. Şi întregul timp

care mi-ar fi rămas aş fi putut să mi-l consacru, cioplind pe țărmul mării un monument care să-mi fie închinat. Iar după aceea aş fi trimis după Hingherul şi l-aş fi pus să crească o duzină de cîini fioroşi care să stea de pază lîngă monument, ca să nu se ducă nimeni, noaptea, pe furiş să urineze pe el. Pe Domnul Andrei l-aş fi putut face informatorul meu personal, cerîndu-i să strîngă toate zvonurile auzite prin azil şi avertizîndu-l că dacă le şoptea cuiva risca o pedeapsă drastică. Pe Dodo l-aş fi obligat să dea concerte după-amiaza cînd m-aş fi plictisit, iar pe Dominic l-aş fi putut lua cu mine în cătun, să stea la poarta Martei cîtă vreme făceam dragoste cu ea. Toate acestea mi-au trecut prin minte ca nişte descărcări de fulgere. Erau perspective care nu mi-ar fi displăcut, nu ele mă făceau să dau înapoi şi, în alte condiții, n-aş fi stat, poate, să cîntăresc prea mult nici riscul de a suporta ulterior gelozia autoritară a Moaşei. Dar un fel de dezgust punea stăpînire pe mine, împiedicîndu-mă să mă las în voia simțurilor, la gîndul că între ea şi Laura ar fi putut exista o legătură.

În timp ce Moaşa mă privea languros devenind din ce în ce mai nerăbdătoare, i-am luat mîna, întinsă spre mine ca să-mi stîrnească dorința, şi i-am înlăturat-o, după care, cu un nou efort, m-am retras, depărtîndu-mă. Mulțumit de această victorie parțială asupra mea, m-am grăbit s-o desăvîrşesc cît nu era prea tîrziu şi să trec Rubiconul, făcînd pe prostul. M-am ridicat în picioare şi m-am plîns că aveam o migrenă îngrozitoare; vroiam să iau puțin aer, să mă răcoresc. Roşeața i-a dispărut imediat din obraji. A devenit palidă de furie, s-a sculat şi ea din pat, şi-a aranjat halatul şi a ieşit după ce mi-a aruncat din mers:

— Bine, domnule, du-te şi te plimbă. Nici măcar nu-mi mai zisese, ca de obicei, "domnule sculptor".

M-am dus la Dinu, l-am trezit, fiindcă se culcase devreme, şi i-am relatat întîmplarea.

— Cred că va căuta să-ți plătească ofensa, a fost el de părere. N-o să ți-o ierte. Trebuie să fii cu ochii în patru de-acum înainte.

— Ia mai dă-o dracului, am bravat eu. Dar ce, sînt armăsar de montă? Mă culc cu cine vreau.

Ieşind de la Dinu, am pornit spre camera Laurei. Era încuiată. Am bătut uşor în uşă, dar, spre ghinionul meu, tocmai atunci apăru blestematul de Filip care se plimba pe coridor. Mă salută vesel: "Bună seara, domnule scluptor". Avea un motiv anume să fie vesel şi ținea să mi-l împărtăşească şi mie trecînd peste ranchiuna pe care mi-o purta. Găsise cu cîteva zile în urmă, undeva la marginea bălăriilor, o pasăre frumos colorată care parcă abia aştepta să fie pusă într-o colivie. Fericit, Filip o ținuse în sîn pînă ce îi împletise din crenguțe subțiri o cuşcă mică, delicată, în care o aşezase cu grijă şi dragoste pe un pumn de iarbă. Îi dăduse şi un nume. Prințul. "De ce Prințul, domnule Filip?" l-am întrebat ca să nu-l înjur. "Aşa. De ce să nu fie prinț? Poate că părinții lui au fost regi, într-o insulă îndepărtată". Bucuria aceasta era umbrită de griji. Căci Filip, cu ura lui sfîntă împotriva Tuberculosului, n-avea încredere nici în suferința vecinului său de cameră care tuşea şi scuipa sînge. Mă avertiză apucîndu-mă de mînă: "Cu ultimele puteri e în stare să aducă o pisică şi să i-l dea pe Prințul". Dar Prințul mă interesa pe mine? I-am întors spatele lui Filip şi m-am dus în cameră. M-am trîntit în pat, îmbrăcat, stînd o vreme cu ochii pironiți în tavan. După aceea m-am dus la fereastră. Afară marea se

vedea ca o insomnie neagră. Nu, nu puteam dormi.

Am ieşit să mă plimb. În spatele azilului, bălăriile se întindeau sub cerul înstelat ca o uriaşă pată tulbure. Aş fi avut poftă să-l întîlnesc pe Hingherul cu cîinii lui, dacă se mai afla cumva pe-acolo, dar mă temeam să pornesc noaptea prin jungla de ierburi. M-am îndreptat spre baltă, am luat o barcă şi am început să vîslesc în direcția cătunului.

Eram aproape convins acum, datorită surescitării în care mă găseam, că Moaşa o căutase pe Laura, plecînd de la mine. "Putoarea, am scrîşnit, nu se poate stăpîni. Sare pe pereți dacă nu se uşurează. Trebuia să-i strig pe coridor: «Vino înapoi, să te satur eu, las-o pe Laura în pace». N-aveam absolut nici un motiv cît de cît întemeiat să gîndesc astfel, dar noaptea, nervii, sentimentul că făcusem o gafă respingînd-o brutal pe Moaşa, gelozia toate mă împingeau dincolo de logică. O clipă, mi-am imaginat chiar cum arătau împreună cele două trupuri, unul gras şi altul unduios. Şarpele boa şi liana. Puah! O uram şi pe Laura în clipa aceea în aceeaşi măsură în care o iubeam. Balta era pustie. O lună, pe jumătate îndoliată acum de nori, plutea pe fundul bălții printre alge şi broaşte. Cerul se înnora, se apropia ploaia, atmosfera devenise înăbuşitoare. Vîslele clătinau apa neagră, putredă, adormită. Ceva ca o spaimă uşoară înfiora în jur balta. Dinspre maluri se auzeau țîrîituri de greieri care ciuruiau noaptea şi din cînd în cînd țipete scurte de pasăre. Umbre lungi atîrnau de trestii. Din nou m-am gîndit la Hingherul. Pe unde umbla oare? Dădea tîrcoale azilului sau se dusese în lume? Simțeam în aer mirosuri de furtună, care îmi sporeau şi mai mult surescitarea. M-am întrebat: de ce o iubeam pe Laura? De fapt, era mai degrabă interesantă decît frumoasă. Avea, cum zicea

Aristide, pe dracul în ea. Am lăsat vîslele să atîrne în apă. Nu mă grăbeam. O iubeam, oricum, altfel, cu totul altfel decît pe celelalte femei. Pînă la ea mersesem pe o cărare comodă şi neîntortocheată. Nu cerusem femeilor mai mult decît îmi puteau oferi şi nu le jignisem dîndu-le mai "mult decît erau dispuse să primească. Nu avusesem nici mari pasiuni, nici mari scandaluri care să-mi umple viața. Şi dintr-o dată apăruse această femeie ciudată, cu furtunile şi cu ironiile ei, cu exaltările şi cu realismul ei, bolnavă ea însăşi de o boală misterioasă, dar refuzînd să se îmbolnăvească de boala celorlalți, pe care simțisem nevoia s-o evit şi totuşi o simplă răutate colportată pe seama ei mă turba. Poate că era mai potrivită pentru mine o femeie ca Marta, care să nu-mi rezerve surprize şi care să mă domolească, o femeie sigură, blîndă, credincioasă, devotată, crezînd în tot ce credeam eu, dar inima are rațiunile ei, nu ascultă de rațiunile obişnuite. "Cu cîți bărbați te-ai culcat înaintea mea?" o întrebasem odată pe Laura. "Eu te întreb ce cauți în cătun?" îmi replicase ea tăios, aruncîndu-mi o privire neagră, pe care o interpretasem însă în felul meu, ca pe o dovadă de gelozie, ceea ce mă mişcase, încît fusesem gata să-i spun, "Nu fii proastă, Laura" pentru a o sili să-şi trădeze emoția în ochii oblici şi păcătoşi, umeziți de lacrimi. Barca abia înainta. Lin, ca în somn. Am privit în adîncul apei şi am tresărit văzînd broaştele cum se tîrau cu burta pe stele. Era o imagine aproape neruşinată. Parcă orăcăitoarele făceau dragoste cu astrele. Brusc, am înfipt vîslele adînc în apă ca să sperii broaştele; am tulburat balta şi nu le-am mai văzut țopăind. După care am întors barca şi am vîslit puternic în direcția azilului.

M-am dus sub fereastra Moaşei, am luat un pumn

de pietricele şi am început să arunc cu ele în geam. Propriu-zis, nu ştiu ce urmăream. Acționam în virtutea impulsurilor, ros, înveninat de o gelozie absurdă. Se auzi un pocnet de fereastră, apăru o umbră, un cap care se aplecă afară; eu mă lipisem de zid ca să nu fiu văzut. Apoi geamul s-a închis la loc şi se aşternu liniştea. M-am întors şi m-am suit din nou în barcă.

De cînd o violaseră cei doi pescari, Marta se baricada noaptea în casă. Am bătut insistent, pînă ce am auzit dinlăuntru un zgomot uşor şi o respirație. Dar nici un răspuns nu veni. "Marta, sînt eu, Daniel", am zis ca s-o liniştesc. După cîteva clipe am auzit cheia răsucindu-se în broască, un zăvor care se dădea la o parte şi uşa se deschise scîrțîind din balamalele ruginite şi neunse. "Tu eşti?" întrebă Marta. Părea surprinsă, şi nu foarte plăcut de apariția mea în plină noapte. "Da, Marta, eu, mi s-a făcut dor de tine". Mințeam. Marta stătea mai departe în uşă. Parcă nu se hotăra să mă primească sau nu. Am avut chiar senzația că ar fi vrut să mă roage să plec. Ezita în prag îmbrăcată într-o cămaşă lungă de in, cu părul încîlcit de somnul din care o trezisem. Un fulger violent brăzdă cerul şi îi lumină fața. Am simțit în spate o rafală de ploaie repezită de vînt. "Hai, intră", zise Marta cu o voce îndoită şi se dădu la o parte ca să-mi facă loc.

Nu m-am arătat mirat de ezitările ei. Nici nu aveam de ales. O criză de vanitate m-ar fi silit să plec, să înfrunt furtuna care era gata să se dezlănțuie. Pe de altă parte, mirosul de busuioc din cameră m-a calmat şi în clipa aceea chiar mi-a părut rău că o pierdusem, din cîte înțelegeam, pe Marta. Simțeam în ea un fel de ostilitate — auzise de Laura? se lămurise că n-o

iubeam? nu-mi ierta laşitatea?, dar n-avea rost să mă cert cu ea. Nu i-am reproşat nici cînd, lungindu-se într-un tîrziu lîngă mine în pat, s-a întors cu spatele, încercînd parcă să mă țină la distanță. Afară se auzi un nou tunet. Apoi altul. Apoi un muget îndepărtat. "Cerbii?" am întrebat. "Da, cerbii". Se porniseră să mugească, înfricoşați sau excitați de furtună. Curînd a început să plouă cu găleata, acoperişul de tablă gemea sub rafalele grele de apă, iar gutuiul sălbatec de la poartă amenința, după zgomote, să se rupă, în vreme ce ferestrele se înălbeau mereu de fulgere şi trăsnete. M-am lipit de Marta, am sărutat-o pe păr şi pe ceafă şi am uitat de infernul de-afară.

A doua zi, de cum am păşit în azil, mi-am dat seama că în cursul nopții se petrecuseră lucruri grave.

Întîi am aflat că murise Tuberculosul. M-am dus să-l văd şi a fost prima oară cînd un cadavru mi s-a părut mai misterios decît moartea. Pieptul scobit, obrajii supți aparțineau unui om despre care nu ştiam aproape nimic şi alături de care trăisem totuşi o vreme; un bătrîn, bolnav de plămîni, pe care nimeni nu-l iubise şi care se prăpădise în timp ce eu mă culcam cu Marta, pentru că aşa e făcută lumea asta, unii îşi dau sufletul, alții îşi umplu nările cu miros de busuioc. Cu cîteva zile în urmă, mă rugase din nou să-l ajut, să i se dea medicamente. Îi făgăduisem că voi vorbi cu Dinu, dar uitasem.

— Nu trebuie să-ți faci imputări, m-a consolat Dinu. Tot ar fi murit. Era în ultima fază.

Şi tot în noaptea aceea murise, în colivia lui, Prințul. Filip era convins că Tuberculosul purta vina. Dar cum, dacă Tuberculosul murise în aceeaşi noapte? Foarte bine, tocmai de aceea, explica Filip blestemînd. Nu vrusese să moară înainte de a-i mai

face un rău. Doar Prințul nu bolise înainte. Nici nu vroia să audă că un om în agonie nu mai putea să aibă grija unei păsări. Tuberculosul nu-şi luase ochii de la Prințul, pretindea el. Se îneca în accese de tuse, scuipa sînge, avea ochii aburiți de febră, dar privea cu răutate spre colivie. Că nu se putea ridica din pat? Dar ce importanță avea? Tuberculosul putea ucide şi cu ochii. "Un om rău poate orice, domnule scluptor. Orice".

"Lăsați-l în pace, nu-i dați atenție", îmi făcea semne din spate Domnul Andrei. În schimb, Victor i-a strîns mîna frățeşte lui Filip, după care a plecat să mai taie un cuvînt din dicționarul său.

S-au făcut fel de fel de ipoteze în legătură cu moartea Prințului. Unii erau de părere că murise de frică. Alții că îl îmbătase lumina fulgerelor şi că țopăise în colivie pînă căzuse răpus. Siminel era convins că Prințului i se făcuse dor de insulele din care veniseră, pe acel țărm, strămoşii lui.

Cînd m-am dus la stînci, să aleg locul pentru mormîntul Tuberculosului, m-am ciocnit de Aristide. Mă căuta. M-a întrebat, mai întîi pe ocolite, apoi, luîndu-şi inima în dinți, de-a dreptul, dacă nu eram de acord să-i sculptez un bust. "Fără să afle alții deocamdată, ca să nu fie invidii". În mod discret, ar fi venit în fiecare zi la stînci să-mi pozeze. Dinu îmi spusese că Aristide suferea de ciroză şi n-am vrut să repet întîmplarea cu Tuberculosul. Îl persecuta ideea sfîrşitului, probabil, şi dorea să se asigure că va rămîne în urma lui măcar un bust de marmură. I-am promis ceva vag, ca să nu-l jignesc. N-aveam însă de gînd să mă țin de cuvînt.

**28**

*(Din caietul de vise)* Jucam cărți cu Bătrînul. Nu era învățat să piardă şi nu vroia să piardă. Ca să fie mai sigur, trişa. Eu mă prefăceam că nu observ.

Uneori picotea cu cărțile în mînă, doborît de oboseală şi de vîrstă. Atunci îl aşteptam să-şi revină. Ca să nu ațipesc şi eu, mă ciupeam. Din greşeală, la un moment dat, m-am ciupit prea tare şi am scos un strigăt de durere.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Bătrînul, tresărind şi încruntînd sprîncenele.

— Nimic, am răspuns încurcat. O măsea care mă supără din cînd în cînd.

— A, înțeleg, mormăi el. Şi eu am suferit de măsele.

Avea o plăcere aproape copilăroasă să trişeze şi să cîştige. Cum făceam o gafă, care încheia practic partida, îşi freca mîinile mulțumit.

— Mai facem una? zicea.

Puteam să-l refuz? În schimb, dacă nu izbutea să încline balanța în favoarea lui de ajuns de repede, pufăia nervos şi bea mereu limonadă, din care pricină transpira abundent. Petele din obraz deveneau mai vizibile, iar degetele îi tremurau. Nu mai ridica ochii spre mine şi nici eu nu îndrăzneam să-l privesc decît pe furiş. Mă străduiam din răsputeri să pierd şi, ca să-i fac plăcere, mă acuzam că joc prost, că numai norocul mă salva. Enervat, el juca şi mai rău, încît, cu toate gafele mele voite se apropia o victorie amenințătoare... Pînă la urmă am trişat ca să-mi obțin înfrîngerea. Atunci, Bătrînul deveni radios.

— Sînteți un jucător irezistibil, i-am zis şi m-am pregătit să mă retrag.

— Să mai facem una, hotărî el.

Era ceva între rugăminte şi poruncă. Intre dorință şi amenințare. A trebuit să mă supun. Şi, din nefericire, ar cîştigat următoarea partidă. Bătrînul s-a enervat foarte tare.

— Încă una, zise el.

Se congestionase la față, tăcea arțăgos şi întreaga mea situație atîrna, simțeam, de un fir de păr. Respira greu şi scrîşnea din dinți. Trebuia să pierd neapărat. Am încercat să mă trişez, dar, ca un făcut, diavolul îşi vîrîse coada şi îmi veneau exact cărțile cîştigătoare.

Disperat, am apelat la ultima stratagemă. M-am gîndit să mă plîng de Moaşa. Îi distrăgeam astfel atenția de la partidă şi, în plus, aveam prilejul să-i vorbesc despre marele respect pe care i-l purtam. I-am mărturisit, declarîndu-i că-l veneram prea mult pentru a-i ascunde asta, că Moaşa venise la mine în cameră. Să mă culc cu ea. Ceea ce mă cutremurase. Cum să mă ating eu de o femeie pe care o atinsese El? Era de la sine înțeles că refuzasem. Şi am încheiat patetic şi idiot: "Niciodată nu voi proceda altminteri".

Bătrînul mă ascultase fără să-i tresară un muşchi. Cînd am terminat a azvîrlit cărțile.

## 29

De cîte fleacuri a depins viața mea! Uneori, mă întreb dacă destinul nu se exprimă prin fleacuri. E forma lui de perversiune. Nu apare ca în măştile înalte aşezate pe fundalul scenei în tragediile greceşti. Apare, de pildă, sub forma unei muşte. O muscă sîcîitoare care te bîzîie intr-o după-amiază, împiedecîndu-te să-ți

faci siesta. Încerci s-o alungi din cameră, dar n-ai nici dexteritatea, nici răbdarea portarului. Nu poți s-o prinzi. Dar nu poți nici s-o suporți. Ți se aşează pe cap, pe ceafă, bîzîie şi te enervează. Încerci s-o striveşti, dar nu reuşeşti decît să le loveşti la cap. Ceea ce te enervează şi mai rău. Adică cum, să depinzi de o muscă? Te ridici, iei un prosop, loveşti aerul (Don Quijote n-a murit, îmi vine să le strig guzganilor!) şi întrucît, după un timp, nu mai auzi bîzîitul, eşti fericit. Războiul, cam ridicol, e drept, dar război, dintre tine şi muscă s-a terminat, în sfîrşit, prin victoria ta. Musca a fugit sau a căzut, lovită, în vreun colț al camerei. Probabil, în acest caz va sucomba. Dar, vai, te-ai înşelat. Musca zboară şi supliciul se reia. Atunci, exasperat, cu nervii decimați, abandonezi tu cîmpul de luptă. Ieşi să te plimbi pe țărm, unde soarele arde nisipul, scaieții şi Stîncile. Nu-ți mai faci siesta, dar cel puțin ai scăpat de muscă. Pe drum te întîlneşti cu doctorul Dinu şi, deodată, îți trece prin minte un gînd crud: să răzbuni specia din care faci parte împotriva tuturor neajunsurilor provocate de celelalte viețuitoare. Da, o vînătoare de cerbi e tocmai ce ți-ar trebui, un balsam pentru nervii puşi ceva mai devreme la grea încercare. E adevărat că ai căutat să te scuturi complet de această mîrşavă ocupație, însă acum nu te mai împiedici de scrupule; musca a reuşit să-ți dea o justificare. Ca să nu mergi totuşi singur, îl rogi pe doctorul Dinu să te însoțească în această escapadă scîrboasă. El nu vrea. Tu insişti. El nu vrea în continuare. Îşi cere scuze, pretextează că-l doare capul, că se teme de o criză de astm; e prea mult polen în aer. Bănuieşti că minte. De unde atîta polen toamna? Şi insişti mai departe. Îi propui chiar un compromis; să te aştepte în cătun pînă îți desăvîrşeşti

răzbunarea. În cele din urmă reuşeşti să-i impui voința ta. Era normal. Cu timiditatea lui cam greoaie şi cuviincioasă, doctorul Dinu nu putea să-ți reziste la nesfîrşit. Şi porniți împreună. La baltă, un bătrîn se plimbă singur pe mal. Vecu. Deodată îți vine o idee năstruşnică, să-l duci pe Vecu la mlaştină. În calitatea sa de poet e omul cel mai potrivit pentru a-l impresiona. Doctorul Dinu îți aduce aminte, discret, că bătrînii n-au voie să treacă balta, aşa sună consemnul. Tu rîzi. Aşa e, dar în situația ta îți poți permite să treci peste acest mic obstacol. Un fleac. Vecu ştie însă şi el ceea ce doctorul Dinu ți-a spus discret. Scutură din cap. Nu vrea. Ceea ce te irită. Eşti atît de mărinimos şi-l inviți, iar el face nazuri? "La întoarcere n-ai decît să pretinzi că te-am luat cu forța", îi zici lui Vecu, apucîndu-i de gulerul halatului şi, pentru că s-a înnorat între timp şi chiar tună, rîzi: "Ha, ha, Dumnezeu însuşi s-a hotărît, se pare, să devină vînător de cerbi, o să mă iau la întrecere cu el, vino, moşule, nu fi prost, să vezi ce n-ai văzut niciodată, un animal nobil şi frumos transformat într-o jalnică grămadă de carne înfricoşată". Dar Vecu e îndărătnic. Nu vrea cu nici un chip. Încearcă chiar să se smulgă din mîna ta. Alunecă şi cade, murdărindu-se de mîlul de pe marginea bălții. Rîzi din nou, dar, deodată, te opreşti din rîs uluit: dinaintea ta, acum, nu mai e bătrînul şters, prăpădit; de jos, s-a ridicat un om aproape necunoscut, cu părul atîrnînd în dezordine, cu bărbia tremurînd şi cu ochii plini de mînie, care te priveşte fără să zică nimic. A început să plouă mărunt, părul lui Vecu se udă, i se lipeşte de frunte, de ceafă, de urechi. Brusc, bătrînul se desprinde din împietrire, te scuipă, pentru că l-ai jignit? pentru că te disprețuieşte?, şi pleacă legănîndu-

şi în ploaie silueta deşirată. Scuipatul lui, cleios şi galben, ţi s-a lipit de obraz, ca un vierme, lîngă gură. Te ştergi încet, aproape paralizat de surpriză; altfel ar trebui să fugi după Vecu şi să-l obligi să înghită un pumn de mîl. Te urci în barcă, doctorul Dinu te urmează nehotărît, dar neîndrăznind după tot ce s-a întîmplat să-ţi propună să renunţaţi, apuci vîslele cu duşmănie şi te uiţi la cer: "Afurisită ploaie". Din pricina ploii, nu te mai duci la mlaştină. Dealtfel, ţi-a pierit cheful de vînătoare. Rămîi cu doctorul Dinu la văduva unde-şi ţine el puşca, o femeie tăcută, şi ceri ceva de băut. Mai simţi încă pe obraz scuipatul lui Vecu, îţi e silă de tine, ca să uiţi bei, un fleac şi ăsta, pînă ce te pomeneşti cuprins de o veselie nătîngă. "Dacă renunţi şi la asta, îi zici lui Dinu, arătîndu-i sticla, nu mai ai decît o şansă. Să trăieşti ca un călugăr pînă ce ajungi în pămînt, cu ţărînă în gură. Apoi devii şi tu ţărînă şi cazi în gura altora care au murit după tine. Ha, ha. Depinde ce noroc ai şi în gura cui nimereşti. Oricum pute. " "Lasă prostiile şi nu mai bea", încearcă doctorul Dinu să-ţi ia sticla din mînă. Dar tu te înfierbînţi: "Ascultă. Dacă eşti deştept, trăieşti fără să te mai gîndeşti la nimic. Ca păduchii. Sau ca broaştele. Atunci nu ţi se mai întoarce stomacul pe dos. " Îţi aduci aminte ceva şi te umflă rîsul: "Am auzit că Aristide de cîte ori se îmbată rău, înainte de a cădea cu capul pe masă, bombăne aceleaşi cuvinte: «Şi-acum la treabă!» După care adoarme". Dar văzînd că omul din faţa ta n-a gustat gluma, devii serios: "Ce uşor ajunge omul porc, Dinule". Îţi vîjîie capul, ai un gust rău în gură, ai vrea să te culci, însă doctorul s-a ridicat în picioare...

Cam aşa aş vorbi dacă aş fi dispus să dau vina pe fleacuri şi să persiflez destinul care a colaborat, ironic,

cu defectele mele mereu; de cîte ori n-am avut puterea să greşesc singur, m-a ajutat el să greşesc şi mai grav decît aş fi îndrăznit să greşesc din proprie inițiativă. Dar acesta n-ar fi decît un truc. Şi există o limită a rezistenței în fiecare. Cînd e atinsă, nu mai ai poftă să te justifici. Dureri de cap, proastă dispoziție, ghinion, fleacuri. Nu. Destinul e un sac de antrenament pentru atîția laşi şi neputincioşi, m-ar lăsa şi pe mine în marea lui nepăsare să-l insult, dînd vina pe el şi pe fleacuri, dar nu vreau să profit de asta. Prefer să spun că eu însumi am transformat fleacurile în catastrofă, din vanitate. Într-o existență ca aceea pe care o duceam trebuie să te adaptezi mereu; să ştii pe cine să saluți tu şi pe cine să laşi să te salute el, să ştii cui să-i spui "tu" şi cui să spui "dumneavoastră", să ştii cînd să închizi ochii la o injurie şi cînd să te revolți din nimic. Or, mie mi se tociseră tocmai reflexele de adaptare. Pe vremea cînd nu eram decît un simplu cioplitor de cruci, mă arătasem atent la reacțiile celor care-mi puteau pricinui neplăceri. Acum îmi pierdusem această deprindere. Mai mult, eram convins că-mi puteam permite absolut orice şi nu mai aveam nici o măsură. Dovadă şi ce i-am replicat lui Dinu cînd, pentru a mă convinge să renunț la vînătoare, mi-a spus că e un păcat să ucizi un animal în asemenea condiții. Am rîs: "Dacă Dumnezeu ne-a creat astfel încît să ne atragă noroiul, de ce l-aş feri eu de obligația de a-şi privi creaturile aşa cum arată? Adevărul e, dragă Dinule, că şi noroiul e de origine divină, ca florile; că murdăria şi caracterele infecte au aceeaşi origine ca puritatea. Sau crezi cumva că există două lumi, una creată de Dumnezeu şi alta complotată de diavoli?" Tirada asta arată, singură, că pe culmile vanității devenisem opac. Lumea azilului avea logica ei

pe care, plin de mine, o ignoram mergînd ca un urs acolo unde trebuia să înaintezi ca o vulpe. Ceea ce a urmat n-a fost de aceea decît un şir de gafe.

Am ajuns la azil tocmai cînd, pe coridorul de la intrare, Moaşa o bruftuluia pe Laura, care o asculta tăcută, fără să schiţeze nici un gest de împotrivire. Mi s-a urcat un val de sînge la creieri şi am înfruntat-o pe Moaşa ca pe o servitoare, făcînd-o de două parale sub privirile îngrozite ale Laurei. Moaşa s-a înroşit violent, rămînînd cum rămăsesem eu în faţa lui Vecu. Nu i se întîmplase aşa ceva niciodată. Şi măcar dacă scena s-ar fi petrecut undeva fără public. Dar pe coridor, la ora aceea, foiau mulţi bătrîni care au asistat, de la o oarecare distanţă, la mitocănia mea. Toţi, mâi puţin eu, au înţeles din fulgerele care au înveninat privirea Moaşei că incidentul va avea urmări neplăcute pentru mine, chiar dacă nu neapărat imediat, şi s-au risipit prin camere, preferînd să nu fie văzuţi că fuseseră martori. Şi eu care am crezut atunci că plecau ca să poată rîde în voie!

Dinu a venit după mine.

— Te rog, întoarce-te şi cere-i scuze.

— Eu?

— Da, tu.

— Nici nu mă gîndesc.

— Nu uita că depinzi totuşi într-un fel de ea, încercă Dinu.

— Eu nu depind de nimeni, i-am declarat cu aroganţă. Eu nu depind decît de talentul meu.

Dinu mai făcu o încercare:

— Nu crezi că un bărbat n-are voie totuşi să se poarte ca un bădăran cu o femeie?

Numai că a stricat totul vrînd să întărească efectul vorbelor sale.

— Daniel, e un fleac. Îi ceri scuze şi, gata, ai închis incidentul. Nu mai ai dureri de cap.

Am fost gata să-i amintesc lui Dinu povestea cu bătaia pe care o primise ca să se însoare cu Augusta şi să-l pun la zid: "Eu nu sînt făcut ca să fiu legat de pat şi bătut, eu decid singur. " Dar m-am mulțumit să mormăi un "O să văd eu" şi am plecat să iau puțin aer, să mă liniştesc. Cînd am ajuns la ghereta portarului m-am hotărît, m-am întors şi am vrut s-o pornesc pe coridorul ce ducea la administrație. Dar ghinion. Arhivarul stătea ca o momîie în dreptul unei ferestre aşteptînd parcă pe cineva. Nu puteam trece fără să mă vadă. Se găsise, idiotul, să-şi roadă unghiile, tocmai acolo sau poate o făcea intenționat. În orice caz, din pricina lui, fiindcă nu vroiam să vadă că mă temeam, am lăsat pentru a doua zi scuzele pe care intenționam să i le cer Moaşei, iar "a doua zi" n-a mai existat. Căci dimineața am bătut în retragere: "Şi ce să-i spun? Cu ce să încep? A, nu. Mai bine aştept s-o întîlnesc întîmplător. Atunci îi zic: Doamnă, sper că n-ați dat importanță vorbelor mele. Nu eram într-un moment tocmai bun."

Cîteva zile, ca să se liniştească apele, am evitat întîlnirile cu bătrînii. După ce înotam, mă apucam de lucru, la piatra funerară a Tuberculosului, şi ciopleam pînă seara, cu o scurtă întrerupere la prînz cînd mă opream să mă odihnesc, ronțăiam nişte biscuiți cu ochii la balta de spumă pe care o făceau valurile la țărm, sau chiar ațipeam puțin. Dar cînd am vrut să-mi reiau rolul obişnuit, am constatat că peluza era goală şi că nimeni nu mă aştepta. M-am mirat. Nu înțelegeam. Dinu s-a dovedit însă mai lucid: "Nu vor să intre în conflict cu Moaşa din pricina ta. Prețul poveştilor tale e deocamdată prea scump". Peste cîteva

zile, tot Dinu mi-a spus că Mopsul mă bîrfea, anunțînd fericit că întreaga istorie avea să se sfîrşească rău pentru mine: "Şi degeaba, de-gea-ba îşi închipuie el că scapă. Se crede deştept? O să vadă pe dracu!" Nici pe Laura n-o ierta canalia: "Pe noi ne repede, face pe sfînta, în timp ce se culcă cu el, tîrfă!" "Toate sînt tîrfe, domnule", îl consolase Dominic. "Ce vrei, Daniel, a încercat Dinu, la rîndul său, să mă consoleze pe mine. În aproape fiecare bărbat se ascunde un porc gata să scoată rîtul. " Filip povestea şi el că nu-l ajutasem să obțină colivia canarului. "Şi l-am rugat în genunchi, fraților. I-am zis: «Domnule scluptor, eu fără o pasăre nu mai sînt om». Şi ce credeți? A rîs." Ba şi Leon m-a învinuit, pe drept, recunosc, că-mi mirosea neputința lui, iar Dominic, din prietenie pentru Mopsul, o pîndea pe Moaşa pe coridor, încercînd să desluşească pe figura ei soarta mea. "Prea are fumuri, n-ar fi rău să i se dea puțin peste nas", ar fi zis el. Domnul Andrei mă ținea la curent cu ce spunea unul şi altul, căutînd să nu fie văzut cînd făcea asta. În schimb, Călugărul, care nu venise niciodată pînă atunci la mine în cameră, mă căuta mereu, ca să-i dau ceai pretexta el, deoarece prefera să bea ceai în loc de apă cînd n-avea vin. Siminel, Anton şi Dodo, cînd îi întîlneam, mă salutau la fel ca înainte sau chiar îmi zîmbeau. Atît că nu se mai opreau ca altădată să facă roată în jurul meu.

Singurul eveniment mai aparte petrecut în acele zile a fost ieşirea din muțenie a "Taifunului Victoria". O întîlneam foarte rar pe coridor. De fiecare dată îmi zîmbea din căruciorul pe rotile pe care-l deplasa cu ajutorul mîinilor, eu o salutam şi treceam mai departe. Îmi era milă de ea, dar nu mă omoram cu firea, după cîțiva paşi o uitam. Într-o zi însă m-am auzit strigat

din spate şi m-am întors surprins. Bătrîna se oprise şi mă fixa, avînd o lucire voioasă în privire. Nu schimbasem niciodată o vorbă cu ea şi habar n-aveam cine era şi ce fusese înainte. Eram încurcat, nu ştiam ce să spun cînd, cu o mişcare destul de energică, ea a învîrtit roțile căruciorului apropiindu-se de mine. Am presupus că vroia să mă roage ceva ori să mi se plîngă de vreun necaz, ceea ce altădată m-ar fi agasat, dar acum, în noua situație care se crease, nu-mi displăcea. Spre mirarea mea m-a întrebat însă dacă aveam eu necazuri. "Am auzit că ai zăcut cîteva zile în pat", zise ea. Nu înțelegeam ce urmărea şi am negat. "N-a fost nimic deosebit, doamnă. Doctorul Dinu mi-a interzis să... " Dar nu m-a lăsat să termin. A mai învîrtit o dată roțile căruciorului şi s-a apropiat şi mai mult. "Domnule sculptor, să nu te încrezi niciodată în doctori. M-ai auzit?" Mă simțeam foarte stingherit în fața acelei femei care ar fi trebuit să fie, în mod normal, acră, înrăită de boală şi posacă, dar care mi se arăta dintr-odată foarte volubilă, ba, mai mult, vorbea cu tonul impertinent pe care-l foloseam eu uneori în discuțiile cu Dinu. Susținea că o boală e o binefacere, fiindcă îți deschide ochii. "Singurul păcat al acestor binefaceri e că sînt uneori incurabile", rîse ea arătînd spre căruciorul în care stătea înțepenită. Îşi potrivi pe genunchi pătura galbenă şi, remarcînd perplexitatea mea, rîse din nou. "Aşa e pe lumea asta, tot ce e frumos e provizoriu. De ce mă priveşti mirat, domnule sculptor?" "Vă înşelați, doamnă", m-am apărat. Dar fără s-o conving. "Ba da, te miră că nu scrîşnesc din dinți sau că nu-mi pun capăt zilelor. Ei nu, domnule, prefer să rîd." Ideea ei era că pentru tristețe e totdeauna prea mult timp. De aceea singurul lucru înțelept e să-l micşorăm prin toate mijloacele. Mi-a

spus aproape cu detaşare: "Am citit că omul este animalul cel mai bolnav şi tocmai de aceea cel mai interesant. Aşa am aflat şi eu de ce sînt atît de interesantă. Ca să fiu sinceră, mi-ar fi plăcut să fiu mai anostă, dar — şi rîse din nou — nu putem atinge toți idealul de brută reuşită, fără probleme." Ascultîndo, mă gîndeam că n-am cunoscut niciodată oamenii. Le-am pus mereu etichete, i-am judecat după aparențe şi m-am mişcat nu între oameni, ci între părerile mele despre ei. Nu bănuisem niciodată că dincolo de bătrîna cu gîtul lung şi fragil, încremenită într-un fotoliu de infirm, se putea ascunde şi altceva decît o suferință penibilă, o boală care reuşise în cele din urmă s-o doboare. Nu-mi trecuse prin minte că o asemenea femeie îşi putea îngădui să dea cu tifla soartei. Îi auzeam vorbele şi nu-mi venea să cred că ele erau rostite de bătrîna cu fața plină de riduri dinaintea mea: "Am o o voce răguşită, cum observați, domnule sculptor. Deloc muzicală. N-am putut să cînt. La desen nu m-am priceput. În literatură, unde am făcut cîteva încercări, am aflat la timp că, pe măsură ce încerci să fii mai inteligent, devii mai prost. Singurul lucru care mi-a rămas a fost să vîntur lumea. Numai că, din păcate, m-am hotărît tîrziu, după ce-am mucezit între prejudecăți. Renunțasem la fumat, mă culcam la oră fixă, devreme, şi țineam regim, zicînd că în felul ăsta opresc boala de care mă speriasem. Ajunsesem un fel de călugăriță în libertate, care nu-şi îngăduia nici un fel de exces. Îmi luasem cărți de medicină şi le studiam cu grijă. Cînd am simțit însă că picioarele îmi înțepeneau, mi-am zis: «Proasto, în felul ăsta nu faci decît să goleşti şi anii pe care-i mai ai de trăit». Şi m-am schimbat cu 180 de grade. M-am reapucat de fumat, nu-mi mai păsa de nopțile pierdute şi de regim,

iar într-o dimineață m-am hotărît să văd ce mai pot vedea din lume înainte de a ajunge într-un cărucior ca ăsta. Am început să mă fardez violent, fiindcă nu vroiam să mă simt ca o cutie goală de conserve aruncată la gunoi. Dar, vai, era cam tîrziu. Din nefericire, devenim înțelepți cînd asta nu ne mai e de mare folos. Mai e nevoie să vă spun că n-am avut timp să recuperez? În Grecia m-am împrietenit cu un poet bolnav de plămîni care muncea ca hamal în porturi ca să-şi strîngă bani, să-şi tipărească plachetele de versuri. Era un tip ciudat şi interesant. Plachetele de versuri le tipărea în cîteva sute de exemplare pe care le împărțea străinilor, în port. «Ei nu înțeleg nici o boabă greceşte, dar cărțile mele sînt pe toate meridianele pămîntului»-, zicea el. Nu-i păsa că-şi dădea toți banii pentru a tipări nişte cărți pe care le oferea unor necunoscuți care nu le citeau, le uitau în primul hotel sau le aruncau în mare. Cînd a văzut la mine poza Parthenonului, a început să plîngă. El de dor de Atena, eu de dor de lumea aceasta pe care n-o voi vedea niciodată. Deşi nu ştiu, domnule sculptor, cum e mai rău: să-ți pară rău de ce ai făcut sau de ce n-ai făcut. Asta niciodată n-am reuşit să mă decid... Dar mint, reluă ea după o pauză. Cineva zicea că pe măsură ce-i scad puterile, îi scad şi dorințele. Adică nu mai ai putere să fugi, nu mai ai dorința să fugi. Eu cred că lucrurile nu stau aşa. Dacă nu mai ai putere să bei e şi pentru că nu-ți mai e de ajuns de sete. Şi, la drept vorbind, asta-mi reproşez. Că atunci cînd puteam merge nu mi-a fost de ajuns de sete. Că am avut forța să renunț. Îmbătrînisem, domnule. Cînd omul e cît de cît tînăr, în ciuda anilor, e slab în fața dorințelor. N-are puterea să renunțe, cedează în fața lor. Se apleacă spre izvor fiindcă nu-şi poate stăpîni setea. Cînd face pe

înțeleptul, gata. S-a terminat. Vedeți prin urmare că n-am glumit spunînd că bolile ne deschid ochii. Ascultați-mă pe mine, viața e un miracol ticălos de scurt. " Şi zicînd asta, "Taifunul Victoria" întoarse brusc căruciorul şi dispăru.

Am luat din această întîlnire ceea ce mi-a convenit. Dorințele clocoteau în mine, deci aveam dreptate! Asta m-a împiedicat să văd că plăcutele mele 1001 de zile intraseră în eclipsă poate şi din vina mea, fiindcă n-am încercat nici o clipă să risipesc temerile bătrînilor. Dimpotrivă, jignit de prudența lor, îi priveam de sus. Eram convins că într-o zi mă vor ruga să-i iert şi-mi pregăteam replicile usturătoare pe care urma să le arunc atunci ca să-i pedepsesc. "Deoarece aşa sînt unii făcuți, i-am zis lui Dinu, nu te respectă decît dacă îi calci în picioare sau îi trimiți în fundul iadului. Altfel te cred slab sau imbecil."

Laura mi-a propus în acele zile de cîteva ori să plecăm din azil. Părea îngrijorată de situația mea. Numai că eu am suferit mereu de această meteahnă sau de acest blestem: cei care doreau să mă cîştige mă pierdeau. "Unde să mergem? îi răspundeam. Lasă că o să treacă."

## 30

În timp ce-mi curățăm puşca în curtea Martei, am atins din greşeală trăgaciul şi, în aceeaşi clipă, am simțit o durere ascuțită în palma dreaptă. Marta a scos un țipăt.

Buimăcit de durere şi de spaimă, i-am strigat să tacă şi i-am cerut un prosop cu care să-mi înfăşor

mîna care sîngera. Am vrut s-o pornesc apoi spre azil, dar m-am temut să nu pierd sînge din pricina mişcărilor; m-am trîntit pe spate, cu mîna ridicată, ca să împiedic, gîndeam eu, hemoragia şi am rugat-o pe Marta să ia barca şi să-l aducă pe Dinu.

Rămas singur, îmi treceau prin cap tot felul de grozăvii. Mă temeam mai ales de o cangrenă, ignoranța mea în materie de medicină fiind desăvîrşită. Mă şi închipuiam cu brațul tăiat, apostrofat de Moaşa pentru că nu mai puteam ciopli pietre funerare şi nu mai era nevoită să mă trateze ca pe un artist: "Treci la bucătărie, imbecilule, şi la spălat vase. Dacă te descurci cu o singură mînă. Dacă nu, ia-ți catrafusele şi pleacă unde vrei. Roag-o pe curva ta din cătun să te țină dacă vrea. Aici să nu mai calci. Încă nu eşti destul de prăpădit ca să beneficiezi de azil." Poate că şi Laura ar fi încetat să mă iubească odată ajuns spălător de vase. Iar Mopsul şi Filip s-ar fi simțit răzbunați. Parcă îi şi auzeam luîndu-mă peste picior: "Hei, băiete, n-ai spălat bine farfuria asta". Şi ar fi trebuit să înghit toate măgăriile lor, n-aş fi avut încotro. M-au trecut fiori reci. Suferința, mai e nevoie s-o spun? mi-a repugnat totdeauna, sub orice formă.

Mirosurile bălții se amestecau în aer cu arome de fructe coapte. Insectele foiau prin urzici, amețite de căldură, şi le auzeam zgomotele subțiri. Era o gravă nedreptate acel accident stupid! Cînd a venit însă Dinu şi a desfăcut prosopul, m-a liniştit. "Nici o grijă, mai ai pînă cînd va trebui să-ți pregăteşti piatra funerară, dragă Daniel", a rîs el de sperietura mea. Mi-a spălat rana, care din fericire era superficială, m-a pansat şi am pornit împreună spre azil.

Era spre seară. Laura se plimba în preajma gheretei portarului. Mă aştepta, probabil. Am vrut să mă prefac

că n-o văd, ca să evit orice explicație, dar ea s-a apropiat şi m-a prins de mîna rănită. "Hei, ce-ai pățit?" "Nu mă strînge, mă doare", m-am apărat. "Săracul de tine, te-ai rănit", rîse Laura; un rîs nervos care se transformă repede în plîns. Politicos şi jenat, Dinu şi-a continuat drumul, lăsîndu-ne singuri.

Aş fi preferat să discut cu Laura a doua zi, dar nu găseam nici un pretext ca să plec. Avea fața urîțită de lacrimile care, ştergîndu-i fardul, lăsau urme şi am încercat să glumesc: "Nu mai plînge, te urîțeşte". Am simțit-o cum se încordează şi credeam că va urma un gest violent, că-mi va da o palmă, oferindu-mi astfel pretextul de care aveam nevoie; dar nu se întîmplă nimic. Laura se oprise din plîns şi mă privea cu o tristețe adîncă, dureroasă, uscată, care m-a înduioşat, încît în loc să plec am devenit tandru. Am strîns-o cu brațul teafăr şi am stat lipiți unul de altul pînă ce mirosul ei m-a amețit. Atunci am pornit pe coridor, ținînd-o de mînă, deşi nu era nevoie; îi trecuse supărarea şi mergea alături de mine. Numai după ce şi-a dat seama că trecusem de uşa camerei mele m-a întrebat cu o voce voalată de emoție: "Unde mergem?" I-am spus doar atît: "Vei vedea".

Francisc era ca de obicei la post. Stătea cu brațele încrucişate. Cînd am ajuns în dreptul lui, s-a dat la o parte şi ne-a urmat. Am dus-o pe Laura să se spele pe mîini. Francisc ne-a dezinfectat pe amîndoi şi am pătruns în sala cu oglinzi.

Mă aşteptam ca Laura să fie uluită, sufocată de surpriză şi m-a decepționat prima ei reacție. Se uita în jur mai degrabă amuzată decît copleşită. Cînd îi propusesem, odată, să mă însoțească în sala cu oglinzi, zîmbise clătinînd capul: "N-ai decît să te duci tu dacă-ți place. Mie îmi ajunge o singură oglindă".

Dar n-a văzut!, mă gîndeam atunci. Acum, faptul că nu se zăpăcise dînd cu ochii de atîtea oglinzi incendiate de lumina scînteietoare răspîndită de masivul candelabru atîrnat de tavan, mă descumpănea. Abia cînd m-a întrebat: "Dar cu fotoliile astea de răchită ce e?" am desluşit în glasul ei o emoţie reţinută. Părea uşor intimidată de nenumăratele imagini răsfrînte în oglinzi şi se mişca de colo colo pentru a verifica parcă dacă imaginile se ţineau după ea. În cele din urmă însă cochetăria feminină a triumfat. S-a apropiat de unul din pereţii căptuşiţi cu oglinzi, studiindu-se încîntată, înclinîndu-se, învîrtindu-se şi zîmbind. "Îmi place aici", mărturisi ea pe neaşteptate şi începu să sară într-un picior, după care se opri, îşi ridică gulerul halatului, îşi aranjă părul şi se privi din nou, aplecînd capul cînd într-o parte, cînd în alta. "Femeia tot femeie", mi-am zis, înduioşat de mirarea copilăroasă cu care se examina acum în oglinzi. Făcu cîţiva paşi de dans. Apoi, prinzîndu-şi halatul cu mîinile ca o rochie de bal, începu să valseze de una singură, ameţită şi fericită. Cînd a obosit, s-a aşezat în fotoliul Bătrînului. "Hai şi stai pe fotoliul din faţa mea", mi-a strigat. M-am aşezat şi ne priveam unul pe altul. Ea, obosită şi îmbujorată la faţă, eu uimit: pătrunderea Laurei acolo schimbase dintr-odată totul. Sala cu oglinzi nu mai era un deşert, ci o strălucitoare sală de bal. Mă gîndeam că o singură femeie e de ajuns uneori pentru a suprima deşertul unui bărbat. Eram fericit eu însumi, uitasem de mîna rănită, de cerbi, de Moaşa, de bătrîni, nu mai trăiam decît clipa aceea, plină de o bucurie simplă, la care rîvnisem mereu. Cînd am fost tînăr n-am umblat decît pe la baluri mizerabile, în săli care miroseau a transpiraţie şi a parfum ieftin, cu lumina chioară şi cu

fete urîte, cele mai multe, care trebuiau să danseze singure, ceea ce mi se păruse îngrozitor de trist. Era prima oară cînd mă simțeam într-o sală somptuoasă de bal, luminată scînteietor, cu o femeie frumoasă, care în plus mă iubea.

Deodată spuse încet: "Ajunge, hai să mergem". Revenise la tonul obişnuit. N-o mai impresiona sala. Minunea, iluzia luaseră sfîrşit. Ar fi trebuit să mă ridic chiar în clipa aceea, dar, din păcate, renunțăm greu totdeauna. Am vrut să mai prelungesc starea care-mi încălzise sufletul înainte. Am făcut o greşeală. A urmat singura frază pe care n-o aşteptam: "Mă întreb cîtă vreme o să continui această minciună". Am tresărit. "Care minciună?" "Cum care? Cu Bătrînul. Şi restul..." Stricase totul. Bucuria mea s-a spart ca un vas de porțelan. Fără să sesizeze că înainta, de fapt, pe cioburi, Laura a socotit că era cazul să insiste: "Nu vezi că azilul trăieşte în minciună? Aş prefera, te rog să mă crezi, să plecăm de aici". Am mai făcut o încercare să strîng cioburile, să le lipesc la loc: "Cum poți să fii atît de prozaică? Sper că glumeşti". Fatală încercare! "Ba nu glumesc deloc", izbucni Laura într-un acces de rîs sănătos. După care deveni serioasă şi pe un ton grav, de care n-aş fi crezut-o capabilă, m-a întrebat: "Tu chiar nu-ți dai seama?" "Nu", i-am răspuns. S-a uitat în ochii mei şi a început să vorbească. Nu mai țin minte cuvintele, dar înțelesul lor acesta era; că minciuna e ca un virus care atacă totul după ce pătrunde în om, atacă şi simțurile, aducîndu-te în situația să nu mai vezi limpede, să nu mai auzi clar, să nu mai deosebeşti ceea ce trebuie deosebit; zici că te slujeşti de minciună şi ajungi să fii stăpînit de ea; nu te mai poți descurca altfel decît mințind şi cerînd să fii mințit. "Or, încheie Laura, eu prefer să ştiu că pe

mine mă cheamă Laura şi că tu eşti un simplu cioplitor de cruci."

M-am sculat şi i-am zis rece: "Hai să mergem". Ea m-a întrebat dacă mă supărasem şi fiindcă tăceam a adăugat, ridicîndu-se din fotoliu şi încercînd să treacă peste jena care se aşezase între noi: "În definitiv, fă cum vrei". Mă simțeam groaznic. Acum ştiam ce credea despre mine; eram pentru ea un simplu cioplitor de cruci. Artist? Palatul Şeherezadei? Nopțile dintre oglinzi? Realitatea prelungită în vis sau visul prelungit în realitate? Nu, domnule Daniel. Să-ți intre bine în cap că n-ai fost nici o clipă altceva decît un simplu cioplitor de cruci! În zadar, vrei să te minți. În zadar, vrei să-i minți pe alții. Trebuie să te consolezi cu acest adevăr, nu-ți mai da aere, nu te mai învîrti ca un păun, fereşte-te de ridicol, domnule Daniel. Laura semăna într-un fel cu tata. Vroia să mă *vîre* din nou în cuşca mediocrității mele, să mătur de-acolo toate cojile viselor mele, să renunț la tot, să-mi vîr nasul ca într-o murdărie în adevărul meu jalnic, să nu-mi pierd timpul în sălile cu oglinzi, şi de ce? Cum de ce? Ca să respectăm adevărul, domnule Daniel. E neplăcut, dar îți ajunge şi o singură oglindă ca să vezi cine eşti, de fapt: un ins oarecare. Gata, comedia a durat şi aşa prea mult, nu crezi, domnule Daniel? Ei bine, nu, mi-am zis, înverşunîndu-mă la gîndul că femeia din fața mea vroia să mă coboare ca să mă iubească. "Dar aviatorii tăi?" am întrebat-o. "Ce-i cu ei?" s-a mirat Laura, încruntîndu-şi sprîncenele. "Ei nu sînt tot minciună?" A rămas pe gînduri. "Poate că ai dreptate, murmură într-un tîrziu. Hai să mergem." Şi am pornit, tăcuți, spre ieşire.

La capătul coridorului l-am zărit pe Mopsul. Încerca să dispară ca să nu-l observăm şi mi-am dat seama că

ne spionase. În ciuda miopiei de care se plîngea, Mopsul vedea exact ce vroiau ceilalți să-i ascundă. Cum ştiam că-şi va bate gura, am încercat să-l intimidez. Am alergat după el şi l-am ajuns. "Şi zici că te plimbi, canalie bătrînă?" Mopsul s-a întors spre mine speriat. Nu se aşteptase să-l atac atît de direct. Şi-a revenit însă repede. "Ce, domnule sculptor, n-am voie?" Tonul era chiar impertinent. "Sigur că ai voie, canalie bătrînă, dar cum se face că ți-a venit să te plimbi tocmai pe aici?" "Dar ce se întîmplă aici?" făcu el pe prostul şi am preferat să nu lungesc discuția. Oricum era inutil. Ştiam ce urma să aud. Şi nici nu-mi păsa prea mult după discuția cu Laura.

În cameră, m-am lungit pe pat fără să mai aprind lumina. Mă simțeam epuizat, nu mai aveam energie nici măcar să-mi fac un ceai ca să-mi liniştesc stomacul. Şi luam mereu aceleaşi gînduri de la capăt. Sigur, o iubeam pe Laura, dar de ce-mi cerea imposibilul? De ce-mi cerea să renunț la ceea ce nu mai puteam şi nici nu doream să renunț? Ar fi vrut să fiu undeva o mediocritate oarecare, numai să fiu o mediocritate adevărată? să mă înăbuş în adevărul meu, în destinul meu îmbîcsit şi strîmt? Şi ce viață am fi dus? Ea laborantă, iar eu, eu ce? un amărît care să depindă de morți şi de pietatea celor vii? Asta visa să devin? La ce-mi trebuia un adevăr mizerabil care mă cobora? Trecuse de miezul nopții, ba poate chiar se apropiau zorile, şi eu continuam să-mi pun întrebări, să mă cert în gînd cu Laura. În loc să fie alături de mine, ea ținea să mă silească să-mi miros, domesticit, ratarea. Prefera o dragoste meschină şi lucidă. Cînd puteam să stăm amîndoi în sala cu oglinzi, ea pe un fotoliu, eu pe altul, bînd limonada sălcie care intra în ritual şi visînd fiecare în voie... nu, ea prefera să mă

azvîrle în pulbere de pe treapta pe care mă suisem. Nu înțelegeam cum se întîmplase că într-un azil unde şi doctorii erau bolnavi Laura continua să fie sănătoasă, dar eram încredințat că-mi cerea prea mult cerîndu-mi să fiu un om normal, mai ales într-o lume bolnavă. Aş fi vrut s-o fac să priceapă problema mea; faptul că mă născusem fără nici o vocație, dar cu o mare şi dureroasă ambiție, mă împinsese să intru în conflict cu propria mea neputință, mă adusese în situația să mă revolt împotriva destinului meu, iar în această revoltă nu mă puteam bizui decît pe imaginația mea înfierbîntată; deci, n-aveam cum să trăiesc în linie dreaptă; îmi lipseau şi forța care e necesară pentru asta şi resemnarea care te ajută să fii un vierme autentic, împăcat cu toate. Dar cum să explici cuiva că nu doreşti să fii izbăvit? Pentru mine exista o singură cale, să fiu cît mai bolnav. Drum înapoi nu mai era. Laura mă trăgea îndărăt fără să-şi dea seama că drumul meu ducea înainte, spre împlinirea şi distrugerea mea totală. Cei care ne iubesc se încăpățînează uneori să ne salveze, vrîndu-ne altfel decît sîntem, fără să bănuiască o clipă că prin grija lor ne împing să devenim ingrați. Am adormit cu hotărîrea de a mă feri de Laura.

"Ce s-a întîmplat între tine şi Laura? V-ați certat?", m-a întrebat peste cîteva zile Dinu. Avea în glas un soi de tristețe. Eram gata să-l rog să nu se amestece în treburi care nu-l priveau, cînd, întorcîndu-se de la fereastră, unde stătuse privind marea, el adăugă: "Nu te porți normal, dragă Daniel". Atunci am priceput că stătuse de vorbă cu Laura şi i-am zis pe un ton destul de arțăgos: "Cum ar trebui să mă port normal? Să spăl pahare murdare într-o cîrciumă? Să caut un meşter de cruci căruia să-i fie milă de mine? Ori să mă întorc la

puşcărie, să fac portretele gardienilor şi să deschid o expoziție într-o celulă?" Dinu a venit şi s-a aşezat şi el pe pat. "Şi crezi că aici în azil...?" zise el, fără să termine întrebarea. Am înțeles ce vroia. Tocmai de aceea i-am răspuns brutal: "Aici, cel puțin, îmi iau puşca şi mă uit cum se bălăcesc cerbii în mlaştină. Sînt eu vînătorul. Mă aleg doar cu scîrba, nu-mi intră şi noroiul în gură. Laura e o naivă." "Bănuiesc că, de fapt, n-o iubeşti", mi-a zis Dinu, după care omul acesta care nu fusese niciodată iubit mi-a declarat cu o mare căldură că el socotea dragostea un noroc, unul din puținele prilejuri ce le avem pentru a nu ne risipi viața în fleacuri şi ambiții neroade. "Crezi că întîmplător s-au pornit cu tot felul de scorniri scîrboase împotriva Laurei?" m-a întrebat. Avea chiar o teorie despre forța subversivă a dragostei care, zicea el, se cuibăreşte în adevărul ei ca într-o oază; de aceea orice flagel tinde în mod natural s-o înăbuşe ori măcar s-o murdărească. L-am ascultat, dar am rămas opac la argumentele lui. Ştiam una şi bună. Că Laura reprezenta pentru mine un risc. Putea să mă zdruncine cu realismul ei şi nu vroiam. Cîtă vreme eram bolnav, mă simțeam apărat. În schimb, sănătatea mă putea omorî. Acestei idei fixe, în care am crezut orbeşte cu tot răul din mine, îi datorez că mă aflu aici şi-mi simt viața ca un vis de nebun într-o lume înțeleaptă.

## 31

*(Din caietul de vise)* La un restaurant, tata şi Luchi. Orchestra cînta. Luchi era îmbrăcată într-o rochie cu

multe romburi albe. Tata, în redingotă. De masa lor s-a apropiat să le ofere un buchet de flori o femeie în care am recunoscut-o pe femeia mutilată de tren. Avea un singur braț întreg, celălalt fiind ascuns sub o eşarfă neagră. După ce-a lăsat florile pe masă, a scos o cheie, a deschis uşa restaurantului, care era încuiată, şi mi-a făcut semn s-o urmez. Am mers după ea, pe o cărare subțire, foarte subțire, pînă ce m-am pomenit pe țărm, între Stîncile de marmură. Acolo femeia a dispărut. Se înnorase şi marea începuse să fiarbă. Am auzit un zgomot şi m-am întors. Filip lovea cu o bară de fier în piatra funerară a Tuberculosului, icnind la fiecare izbitură. Se răzbuna pentru moartea Prințului. I-am strigat: "Ce faci? Îți bați joc de munca mea?" Văzîndu-mă, Filip s-a aşezai în genunchi. Tremura din tot corpul şi avea o privire de animal îngrozit. "Să nu mă spuneți, domnule scluptor", s-a rugat el. "Bine, dar să nu te mai prind pe aici", i-am zis. Am căutat-o apoi pe femeia mutilată de tren. Trebuia să aflu de la ea ceva foarte important privind trecutul meu. N-am găsit-o însă nicăieri. M-am dus la Arhivar şi l-am întrebat dacă nu cumva cunoştea el numele femeii şi locul unde o puteam găsi. Arhivarul a rîs răutăcios. Îi făcea plăcere, în mod evident, că mă aflam în încurcătură. Pe coridor, mi-a Venit o idee. Am căutat-o pe Moaşa, i-am făcut ochi dulci şi m-am culcat cu ea. După ce-am iubit-o, în timp ce Moaşa se îmbrăca, am rugat-o ca din întîmplare: "Draga mea..." Ea s-a în-cruntat. Nu-i plăcuse oare că-i ziceam "draga mea"? Am repetat: "Draga mea, aş vrea să văd şi eu... te rog să dai ordin..." "Ce ordin?" se strîmbă Moaşa, țuguindu-şi ironic buzele, deşi înțelesese foarte bine, se vedea asta din ochii ei. I-am explicat că vroiam să văd ce scrisese Arhivarul despre trecutul meu în

hîrțoagele lui. "Ştii, draga mea, nu mai sînt foarte sigur..." "Cu atît mai bine, exclamă veselă Moaşa. Nu-mi place să mă culc cu bărbați prea plini de trecutul lor. Sînt primejdioşi." Şi rîse întocmai ca Arhivarul, dispărînd. În urma ei apăru în uşă surdul pe care l-am mai visat o dată. "Povesteşte mai departe, altfel vei muri, îmi zise el. Numai după aceea îți vei putea lua viața de la capăt." Am ridicat din umeri. "Nu se poate lua nimic de la capăt, nu mergem decît înainte, doar asupra viitorului putem interveni", am murmurat, aşteptînd să se întîmple ceva, în vreme ce pe malul unei mlaştini pline de nuferi galbeni m-am văzut pe mine, mai tînăr, ridicînd puşca.

## 32

Probabil, oricît m-aş strădui n-aş putea să redau ce s-a întîmplat atunci. Totul îmi e atît de clar încît limpezimea se întunecă şi bîjbîi prin ea ca un bezmetic, lovindu-mă de ziduri, de mine însumi şi nu mai ştiu încotro să mă îndrept şi ce să cred. A fost un accident? Ceas rău? Sinucidere? Vendetă? Oboseală de a mai trăi? Revoltă? Sau scîrbă? Cînd ne atinge într-un fel sau altul direct, moartea arată ceea ce este de fapt: un scandal. Atunci, în sfîrşit, ne dăm seama că nu există moarte normală, nici măcar cînd omul îşi dă sufletul cu un suspin la o vîrstă respectabilă, şi că morțile revoltătoare nu se mai ascund în haine de călugăriță, venită, chipurile, de la Dumnezeu, ci țopăie neruşinate, silindu-ne să întoarcem privirea. Sînt vinovat oare că n-am avut tăria să mă uit? Nu din pudoare n-am făcut-o, ci dintr-o neputință împotriva

căreia n-am fost în stare să lupt. Cel mai important lucru mi se părea atunci să nu mai simt nimic, să mă cufund într-o nesimțire salvatoare şi am făcut asta cu o spaimă pe care n-am încercat s-o combat, era inutil.

Dimineața mi-am petrecut-o pe baltă, în barcă. După-amiază am avut poftă să dau o raită prin bălării. Nu mai plouase de mult, ierburile se uscau şi putrezeau de căldură; păreau un hoit pe care-l devorau alte ierburi, tinere, însetate de viață şi necruțătoare. Trebuia mereu să-mi deschid drum cu mîinile, să mă apăr de mărăcini care se găseau aproape la tot pasul, printre flori mai ales. Am mers pînă n-am mai auzit zgomotul mării. Sub cerul decolorat şi gol, liniştea stăruia ca o iepuroaică gravidă ascunsă în bălării, gata să nască, încordată, adulmecînd pericolele. Doar cîte o pală de vînt o tulbura în răstimpuri cu scurte vîrtejuri de foşnete. Eram gata să mă întorc cînd, spre marea mea emoție, l-am zărit la vreo douăzeci, treizeci de paşi înaintea mea pe Hingherul, pe care l-am recunoscut imediat după bascul lăbărțat pe cap. Călca apăsat, fără să se uite înapoi. Am vrut să-l strig, însă Hingherul fusese totdeauna un tip ciudat, de la care nu ştiai ce să aştepți. Şi, din moment ce-şi făcuse sălaş acolo în bălării, însemna că avea ceva în cap şi că nu vroia să fie văzut; altminteri ce rost avea să se ascundă? Apărat de ierburile mai înalte decît mine, m-am ținut un timp după el, din curiozitate, pînă ce am auzit un lătrat de cîine undeva în față. Atunci n-am mai avut curaj să merg mai departe. Am cotit şi am ieşit pe marginea bălții, unde lumina scăzută a soarelui ce cobora spre asfințit aurea pata neagră a ierburilor arse şi trestiile. Cine s-ar fi gîndit că o asemenea zi se va sfîrşi rău? În clipa aceea parcă totul conspira să-mi

dea senzația fericirii. Peste două ceasuri, la azil, am aflat de moartea Laurei.

În primul moment am crezut că era o glumă idioată. Am alergat la morgă, am dat să pătrund între zidurile vechi, dărăpănate, am zărit prin întuneric cadavrul întins pe masa de piatră şi m-am oprit; mi s-a făcut frig şi frică, m-a cuprins o disperare năucă şi tremuram; am fugit înapoi în cameră, am scos de sub pat sticlele de coniac pe care mi le dăduse Aristide în contul bustului făgăduit şi m-am îmbătat ca un porc. M-am bălăcit într-o beție tulbure, ca în noroi, cîteva zile; cum mă ridicam din ea, gata să-mi revin, mă repezeam la sticle. Aveam un singur gînd în cap, gelatinos, laş, să fug de cadavrul pe care-l zărisem, să nu sufăr, să mă apăr.

Din acele zile n-am amintiri. Am aflat după aceea că Dinu mi-a adus în cîteva rînduri mîncare şi că tot el m-a împiedicat să iau parte la înmormîntare; în halul în care mă găseam aş fi făcut o figură lamentabilă. Nu mai țin minte decît că într-o zi am şters praful de pe masă, am spălat scrumiera, mi-am adunat lucrurile aruncate prin cameră şi mi le-am aranjat, mi-am făcut patul, minuțios, mecanic, ca un somnambul, golit cu totul de gînduri, îndobitocit. Apoi m-am ras, m-am spălat îndelung, mi-am pus o cămaşă curată şi cînd n-am mai avut ce face m-am înfipt în scaun şi cu ochii fixați pe peretele din fața mea, fără să văd nimic, mi-am zis: "Acum ce urmează?" Într-un tîrziu am avut senzația că Laura se strecurase în cameră, că se aşezase pe pat şi aştepta să-mi ies din starea de îndobitocire în care mă aflam, ca să discute cu mine; avea răbdare, nu se grăbea, nu vroia să mă trezească brusc, poate visam... Nu visam? Ştiam că ea era acolo, în spatele meu, îmbrăcată ca de obicei cu halatul alb

şi zîmbind, dar nu vroiam să întorc ochii de la perete. Apoi am luat o foaie de hîrtie şi am început să scriu. Vroiam să-i las un bilet pe masă şi să ies fără să mă uit la ea. "Mi-ai reproşat că mă duc în sala cu oglinzi, că trăiesc în minciună. În felul acesta m-ai jignit. Îmi pare rău, dar nu pot să ți-o iert. Ar fi trebuit să ştii că eu nu sînt făcut pentru vanităţi mărunte." Dar, brusc m-am oprit. Era complet idiot ce făceam. Am rupt hîrtia şi am înghițit tot coniacul care se mai găsea în sticlă.

Cînd panica mea animalică a scăzut şi am îndrăznit să mă întorc, bîjbîind, la realitate, m-am interesat ce se întîmplase. Dar nimeni nu ştia de ce se înecase Laura. Domnul Andrei mi-a zis întîi că de vină fusese probabil un cîrcei. Apoi mi-a şoptit misterios că nu era exclus ca portarul să fi jucat un rol necurat în toată povestea, deoarece tocmai în dimineaţa respectivă avusese loc o scenă pe care el, Domnul Andrei, o văzuse cu ochii lui. Portarul o prinsese de mînă ("fiindcă o iubea, domnule sculptor"): "Cu alţii de ce...?" a apucat să zică, dar Laura i-a dat o palmă. "Şi ştiţi şi dumneavoastră, adăugă Domnul Andrei, că un om gelos şi furios pe deasupra e capabil de multe. În orice caz, pe la trei-patru după-amiază, la scurtă vreme după ce Laura pornise să înoate în larg, se hotărîse şi portarul să facă o baie. El care nu-şi părăsea niciodată ghereta în timpul zilei şi-a încuiat-o şi s-a dus în larg. "Cînd s-a mai pomenit aşa ceva? se mira Domnul Andrei. Nici măcar duminica. Nu se spală niciodată, e un împuţit. Şi tocmai atunci l-a apucat. Dacă nu cumva — şi Domnul Andrei coborî şi mai mult vocea — primise ordin; în ziua dinainte Laura declarase că s-a hotărît să plece din azil."

Simţeam că Domnul Andrei nu-mi spusese totul. L-

am strîns de braț şi l-am scuturat. "Îmi ascunzi ceva, hai, dă-i drumul". "Ce să vă ascund, domnule sculptor?" încercă el să se eschiveze, dar fără prea multă convingere, fiindcă în realitate nu aştepta decît să fie silit să-mi relateze scena grotescă la care asistase şi care mă face şi azi să mă cutremur de dezgust de cîte ori îmi imaginez ce s-a întîmplat acolo în bălării unde Laura, plecată să caute nişte ierburi de ceai, fusese surprinsă şi atacată de un grup de bătrîni. Dominic, Nelson, Filip, Mopsul şi Leon se luaseră după ea şi cînd nu mai putuseră fi văzuți din azil săriseră asupra Laurei şi o trîntiseră jos. "Eu, mi-a spus Domnul Andrei, am încremenit. Nu-mi venea să cred. Eram la cîțiva paşi în urma lor, ascuns de un mărăcine. I-am văzut cum i-au smuls halatul ca s-o lase goală. Fiecare trăgea de ce putea. Laura se zbătea, se lupta cu ei, l-a muşcat pe Nelson de mînă, l-a zgîriat pe Dominic şi a țipat cerînd ajutor. «Taci, pu-toare, a scrîşnit Mopsul. Destul te-ai... cu alții. Acum mai... şi cu noi». Filip a smuls o mînă de iarbă, i-a vîrît iarba în gură şi i-a strigat lui Leon: «Aşează-i, mă, palma pe gură». Dominic şi Mopsul o țineau de picioare, trăgînd de ele ca să i le despartă, Nelson o ținea de mîini, iar Filip şi-a dat jos ismenele, rămînînd cu halatul pe el, şi s-a vîrît între picioarele Laurei. Parcă era un vierme, domnule sculptor, zău aşa. Se chinuia, transpira, se înroşea, fără să reuşească să-i facă nimic. Dominic l-a înhățat atunci de halat şi l-a dat la o parte, zicîndu-i: «Hai, ține-o tu de picioare, că se zbate ca o iapă. Lasă-mă pe mine». Dar nici el n-a fost mai breaz. Ce credea, că dacă a trăit prin bordeluri asta îl ajută pînă la moarte? Stătea ca un păianjen uriaş pe trupul bietei fete şi pentru că se făcea de ruşine în fața celorlalți s-a înfuriat, a devenit

violent şi a lovit-o. Era ceva foarte scîrbos, jur, domnule sculptor. Îmi venea să le strig: «Mă, nenorociților, dacă nu puteți lăsați fata în pace, n-o mai chinuiți». Dar îmi era frică. Erau atît de întărîtați că puteau să mă omoare. Tropăiau pe margine, se aşeza cînd unul cînd altul între picioarele Laurei, doar, doar... Înțelegeți dumneavoastră ce vreau să spun, dar degeaba. Şi nici nu se hotărau să-i dea drumul. De parcă biata fată era de vină că ei erau neputincioşi. O pălmuiau, o chinuiau, se răzbunau cum puteau. Îşi dăduseră toți jos ismenele şi halatele, rămăseseră îmbrăcați numai în cămăşile de la pijamale şi țopăiau aşa prin iarbă în jurul fetei. Îmi era din ce în ce mai frică şi m-am făcut mic în spatele mărăcinelui ca să nu mă simtă cumva. La sfîrşit, Mopsul a făcut din halatul lui şi al lui Dominic un fel de sac, a vîrît-o pe Laura în el şi a bătut-o cu o ramură groasă de mărăcine. Cînd au plecat de-acolo, erau toți roşii în obraji şi cu ochii tulburi. Sărmana fată a rămas în neştire. În drum spre azil, l-am văzut pe Arhivarul îndreptîndu-se spre bălării. A fost o întîmplare, poate, n-am de unde să ştiu. Nu m-am luat după el, fiindcă mie, recunosc, îmi e frică de ăsta. Mi-e frică să nu spună cine ştie ce despre mine. Aşa că am rămas pe trepte, să aştept. Tîrziu, pe după-amiază a apărut şi Laura. Era ca beată şi cu halatul zdrențuit. S-a dus direct pe țărm, a lepădat halatul şi a intrat în apă. Şi, cum v-am zis, la o vreme a plecat şi portarul după ea."

Nici azi n-am reuşit să uit sila care m-a cuprins în timp ce-l ascultam pe Domnul Andrei care mai înflorea poate şi el scena la care fusese martor. Era ceva absolut dezgustător în acel viol ratat (pînă şi violurile trebuiau să fie ratate acolo i) şi poate că Laura, scîrbită de propriul ei trup după asta, într-o criză de

disperare, se azvîrlise în mare cu gîndul să se spele şi să nu se mai întoarcă.

Cum nu țin să fac mea culpa pe pieptul altora, sînt gata să înfrunt şi zvonul lansat de Mopsul, că vina o purtam totuşi eu. Fiindcă mă purtasem cu Laura cum mă purtasem. Numai că răul într-o asemenea situație nu e să fii învinuit, ci să crezi că ai puțină dreptate. Prin vinovăție te mai poți mîntui. Arzi rana cu fierul roşu şi, dacă nu mori, se vindecă. Dar mie nu mi-a fost dată, se pare, decît infecția. N-am fost în stare să regret ruptura brutală cu Laura nici măcar după moartea ei. Dimpotrivă, am acuzat-o în sinea mea şi atunci că nu m-a înțeles. Vroia să ne trăim cu sinceritate viața şi dragostea, fără să le murdărim, asta, desigur, sună frumos în principiu. Ce retorică reconfortantă, pe care nici măcar n-o poți combate fără să te compromiți sau fără să dai senzația că eşti cinic. Şi n-o combat. Ba, sînt gata chiar să strig: Ce erori facem, Doamne! Ne lăsăm fascinați de ispita de a juca un rol excepțional, în loc să observăm că fericirea e de obicei mediocră. Ne furăm singuri, ne frustrăm singuri. În loc să intrăm pur şi simplu în țara făgăduinței care se află la îndemînă, la colțul străzii sau chiar în camera noastră, alergăm după vanități ieşite din comun. Vrem să Te concurăm, uitînd că Tu ai plătit cu singurătatea Ta absolută gustul funebru al puterii absolute. Da, nu mă feresc să recunosc că drama mea e drama renunțării la mediocritate. Am vrut să devin neapărat "cineva" şi am disprețuit fericirea "oarecare". Asta încă de pe vremea cînd am refuzat să mă joc cu pisicile şi mi-am umplut camera cu poze de lei şi pantere, cu "gunoaiele" pe care tata vroia să le mături de pe pereți ca să mă vîre cu nasul în realitățile din care mă refugiam. Şi mai tîrziu cînd

n-am pierdut nici un prilej pentru a repeta întruna: eu, mie, eu simt, eu, pentru mine, eu... Am fugit de drumurile normale, pe care, cu puțin noroc, îți poți umple viața iubind, chiar dacă n-ai pictat Capela Sixtină. Dar eu semănam demult cu taurii din arenă care nu mai văd la un moment dat decît o mică bucată de pînză. Şi pot fi învinuiți taurii pentru asta? Nici măcar azi, cînd am altă perspectivă asupra lucrurilor, nu pot să regret că nu m-a mulțumit să cioplesc cruci într-un atelier oarecare, că mi-a fost silă de mediocritatea mea. Pot să regret numai că am vrut să renunț la ea prin orice mijloace. Nu-mi reproşez că n-am căutat pămîntul făgăduinței în ceea ce aveam, ci că l-am. căutat într-un deşert. Tocmai de aceea mă pomenesc uneori vorbind cu guzganii: "Cînd va veni furtuna, vă voi lăsa trecutul meu, hămesiților. Sfîrtecați-l. Devorați-l. Faceți ce vreți cu el. Vă aparține. E numai bun pentru voi". Vorbind altfel aş rata şi ultima şansă, de a desăvîrşi ceea ce am distrus incomplet. Uneori trebuie plătit ca să ne apărăm de propriul nostru dispreț, chiar dacă există şi pustiuri ce nu pot fi traversate deoarece nu ajungi la marginea lor.

Înțelegeam că Laura se temuse, poate. Fiind insolent de sănătoasă, risca să fie prigonită de cei bolnavi. Şi poate că încercarea de viol din bălării fusese tocmai o formă de prigoană, deoarece sănătatea ei reprezenta o sfidare. Nu văzusem eu însumi în ironiile Laurei un risc, care-mi punea în pericol încîntările din sala cu oglinzi? Dar eram furios pe ea fiindcă nu avusese tăria să mă iubească împotriva mea însumi. Nu era ceva nou în asta, mereu aruncasem apa primită în dar, aşteptînd clipa cînd mi se va da să beau cu forța, iar clipa aceea n-a venit niciodată,

numai că de Laura fusesem legat mai mult decît de oricine altcineva, încît golul lăsat de ea îl simțeam în mine pînă în măruntaie. Cîtă vreme ea trăise, eram în stare să las să treacă zile întregi fără s-o văd, ştiind că oricînd aş fi avut posibilitatea s-o caut dacă vroiam. Gîndul că aşa ceva nu mai era cu putință, că nimic nu mai putea fi îndreptat, îmi dădea o nesuferită senzație de gol de care nu reuşeam să scap. Încercam să mi-o închipui pe Laura bătrînă, ofilită, plină de riduri, dar fiecare val care se izbea de țărm îi ştergea ridurile închipuite şi fața ei strălucea din nou tînără. Retrăiam noaptea cînd arseseră bălăriile şi cînd mă culcasem prima oară cu ea. Alt val ştergea şi această amintire. După care revedeam masa de piatră pe care era pus, sub cerul înstelat, trupul Laurei plin de alge şi cu burta umflată, pentru ca totul să se prăbuşească în gol... Abia în asemenea momente îți dai seama că nu poți înțelege moartea. Te izbeşti de ea ca de un zid vîscos. Cum adică? Ochii care au văzut nu vor mai vedea? Urechile care au auzit nu vor mai auzi? Buzele care ți-au vorbit nu vor mai vorbi? Niciodată? Aşadar, totul a încetat? Ca un foc care s-a stins? Vrusesem să mă feresc de Laura, să rămîn liber şi singur. Ce prostie! Cum să fii liber dacă eşti singur? Singur nu eşti liber niciodată. Singurătatea nu e libertate, ci sclavie. Nu sîntem liberi decît legați profund de un om sau de o idee.

Am aflat că la înmormîntare, la sfîrşitul ceremoniei, a cerut voie şi Vecu să spună cîteva cuvinte. Toată lumea a devenit curioasă fiindcă era prima oară cînd Vecu ieşea din tăcere în public. S-a apropiat de groapă şi cu o voce înăbuşită a rostit o singură frază, ciudată, pe care mi-a reprodus-o Dinu şi la care m-am gîndit mult: "Aş vrea să cred că Judecata de Apoi va avea loc

în timpul vieții noastre". Chiar aşa a spus: "Aş vrea să cred că Judecata de Apoi va avea loc în timpul vieții noastre". Şi am fost sigur că Vecu spusese această frază gîndindu-se la mine. Îmi mai trecuse furia atunci şi am acceptat că, poate, eu şi Laura fusesem amîndoi de vină. Fireşte, nimic de zis, era frumoasă teoria lui Dinu că, într-o lume care murdăreşte, dragostea e ca o oază de puritate. Dar un corectiv trebuia adus la teoria lui. Uneori cei care locuiesc în aceste oaze aduc murdăria pe picioare, pe mîini şi, treptat, murdăria îi îmbolnăveşte fără să-şi dea seama cum s-a întîmplat. Pe cine să învinuiască atunci? Moaşa simțise bine că n-avea nevoie să-mi interzică s-o văd pe Laura. Putea conta pe azil şi pe slăbiciunile noastre, pentru ca dragostea mea cu Laura să se învinovățească doar pe ea însăşi părăsind oaza pe care a vrut s-o cultive.

A urmat recunoaşterea cea mai dificilă şi cea mai neplăcută, la care am fost constrîns totuşi să ajung. Într-o dimineață m-am trezit cu sufletul uscat, fără nici un ecou. Secase în mine orice suferință şi am înțeles atunci un lucru care m-a pus pe gînduri. Luasem disperarea mea drept durere cînd, de fapt, era altceva. În realitate nu mă zguduise moartea femeii pe care o iubisem, ci moartea femeii care mă iubise! Simțeam moartea Laurei ca pe o nedreptate care mi se făcuse mie! Mă socoteam pe mine o victimă, condamnînd-o pe Laura că mă obligase la singurătatea mutilată de a fi cu ea în absența ei.

Aş spune că neputința mea de a fi la înălțimea acestei drame mi-a dat o lovitură mai grea decît moartea Laurei. O mare durere m-ar fi înălțat în ochii mei şi aş fi căpătat prin ea dreptul să mă privesc altfel: "Daniel, în sfîrşit ai fost capabil de o pasiune puternică, după care nu mai poți să fii un om întreg".

Apoi, cu vremea, totul ar fi intrat în normal, m-aş fi obişnuit cu moartea Laurei, aş fi zis, cum zic şi alţii în asemenea cazuri, "aşa era scris în cartea destinului", sau, mă rog, ceva de genul acesta pînă ce m-aş fi liniştit pe deplin, m-aş fi golit de regrete şi aş fi uitat-o, rămînînd cu satisfacţia că măcar o dată n-am fost o jumătate de om. Dar în loc de o suferinţă greu de suportat, pustiitoare, exista în mine o biată părere de rău. Căzusem de la mică înălţime, nu din stele. abia aveam cîteva vînătăi. Laura reuşise să clatine nepăsarea din mine, dar nu o alungase. Încă o dată confundasem, poate, patul cu dragostea. Şi ce însemna asta altceva decît că eram, de fapt, incapabil de o dragoste mare, că eram o fiinţă atît de mediocră încît nu puteam aspira decît la o iubire mediocră? Dacă într-o dragoste adevărată trebuie să fii puţin sclav pentru a fi liber, adică să nu mai vezi uneori nimic în jur, eu nu puteam fi nici pe deplin liber, nici cu totul dependent. Această constatare m-a speriat.

Priveam marea de la fereastră. Sticlele primite de la Aristide zăceau azvîrlite sub pat, fără nici o picătură de coniac în ele. Nu mă mai puteam îmbăta. Trebuia să-mi suport luciditatea, golul. Secătuit cum eram, aş fi vrut să sîngerez, să am un nod în gît, la urma urmei ce importanţă avea că ardeam de dorinţa de a mă întoarce în sala cu oglinzi? şi tiranii suferă uneori, şi ei pot fi, o clipă, umanizaţi de suferinţă, iar eu doream să vărs această lacrimă sinceră tocmai pentru a şterge descoperirea neplăcută că şi sufletul meu era mediocru. Dar nu se întîmpla nimic. Nimic decît o goală şi înfricoşătoare indiferenţă care creştea şi mă lăsa să întrezăresc, prima oară, proporţiile ratării mele, mult mai adîncă decît crezuse Laura. Ea îşi închipuise că iubeam măcar minciuna şi trăiam sub

steaua ei. Nu. Eram gata să schimb o minciună cu alta, aşa cum schimbasem adevărul dragostei cu minciuna. Nu credeam în nimic, nu eram legat de nimic, eram singur, îngrozitor de singur, insuportabil de singur... aceasta era boala deşertului, semănînd cu celulele canceroase care proliferează pînă distrug şi ucid...

Întîmplarea a făcut să am atunci şi alte stări proaste, alunecînd, din nou, în plină zi într-un fel de întuneric gelatinos, în care scînteiau cioburi de lumină orbitoare. Aceste stări s-au repetat cîteva zile la rînd, fără să dureze niciodată prea mult. N-am spus nimănui nimic. Nici lui Dinu nu i-am vorbit despre ele, am aşteptat să treacă singure. Şi, ca să le ascund, ieşeam foarte rar din cameră. Stăteam trîntit în pat, cu ochii în tavan, cu capul golit de gînduri sau, cînd şi cînd, năpădit de amintiri. Mă revedeam uneori la şcoala de corecție, fumînd prin closete, sau la închisoare îndesînd cîrpe între bocanci şi pielea jupuită. La Belle Arte pierdusem un examen numai fi-indcă mă încăpățânasem să pretind că orice sculptor ar trebui să sufere de agalmatoremafobie, adică de teama că statuile vor vorbi. Întîlnisem acest cuvînt complicat pe lista fobiilor, îmi plăcuse cum suna şi mă străduisem să-l învăț. Susțineam că eu aş fi ales candidații la Belle Arte întrebîndu-i un singur lucru, ce părere au despre agalmatoremafobie. Celor care ar fi considerat-o o boală, le-aş fi spus să plece. Era păcat să-şi piardă timpul cînd sînt atîtea meserii de făcut. Mi-am amintit şi de o întîmplare pe care mi-o povestise Dinu, despre o femeie căreia îi murise bărbatul de cancer şi care spunea tuturor la înmormîntare, printre bocete fără lacrimi şi grija de a nu fi cumva furată de rudele mai puțin pioase, cum scumpul ei soț o certase,

"Stricato, nu mă mai tîrî pe la toți doctorii, că oricum o să mor", după care a îngenuncheat teatral în fața sicriului strigînd "Voi îndeplini tot ce mi-ai spus tu", în timp ce afară, fanfara, în mod expres nedorită de răposat, își continua marşul funerar făcînd să geamă alămurile. Apoi, fără nici o noimă mi-au venit în minte vrăbiile care se jucau în praful cald de pe uliță în cătun, cîinele care se oprise şi urina pe trunchiul gutuiului de la poarta Martei. "Îți împute gardul", îi spusesem, iar ea izbucnise în rîs. Frînturi de viață. Cioburi de oglindă spartă. Ce legătură exista între ele? Eu. Eu care crezusem totdeauna că lumea se împarte în două categorii, egoişti care au curajul să recunoască faptul că sînt egoşti şi egoişti care din diverse motive o ascund. Uneori, trecutul nu mai era o amintire a cărnii mele, ci un fel de obiect pe care-l purtam după mine. Marta îmi povestise că Profetul păstrase un ceas care arăta exact ora cînd venise acasă cu limba smulsă. Trîntise atunci ceasul de pămînt şi îi sfărîmase mecanismul. Parcă aşa ceva se petrecuse şi cu memoria mea. Mi-ar fi trebuit, mă gîndeam, puțină milă de mine însumi, dar dacă în deşert şi în. junglă am fost în vis, în țara milei n-am ajuns niciodată.

## 33

*(Din caietul de vise)* Eram pe țărm. În jur, nici noapte, nici zi, ci o lumină specială, palidă, care nu emana de la nici un astru. Mă oprisem lîngă un salcîm uriaş, cu coroană bogată, al cărui trunchi era înlănțuit de crengile unui smochin. Frunzele late şi fructele

smochinului se amestecau cu frunzele salcîmului şi mă miram cum reuşiseră să crească astfel. Apoi, deasupra țărmului s-au strîns nenumărați pescăruşi care au acoperit cerul. S-a întunecat, iar în timpul cît a stăruit întunericul nu ştiu ce am făcut. Cînd lumina s-a revărsat din nou, am înțeles că se petrecuse ceva. M-am uitat în jur. Pescăruşii erau, toți, culcați pe nisip, printre scaieți şi pe stînci. Dormeau sau erau morți. Dar nu, nu era asta. Am continuat să caut cu privirea şi am descoperit că smochinul se găsea ceva mai departe, după o stîncă. Probabil, îl tăiase cineva. Cînd m-am uitat la salcîm, el arăta mult mai sărac, cu coroana împuținată, cu frunzele rare şi mici. M-am dus să iau o smochină, am dus-o la gură, dar n-avea un gust bun. "Ce rele sînt, de ce oare?" m-am întrebat. Mă preocupa în continuare cine tăiase smochinul şi deodată am auzit pe cineva tuşind în spatele meu. M-am întors, era Francisc, încălțat cu pantofi de pînză (ce ciudate sînt amănuntele într-un vis). Vroia să închidă uşa. Am făcut un pas înainte, am intrat în sala cu oglinzi şi m-am oprit. Bătrînul era acolo.

Nu mă vedea. Stătea cu spatele la mine. Însă îi zăream fața în oglinzi şi m-a surprins expresia crudă, dementă care îi răvăşea trăsăturile. Lîngă el, tremurînd de încordare, cu bale de sînge pe buze, un buldog voinic, de culoarea vulpilor, se smucea, uitîndu-se fix spre oglinzile din capătul sălii. Am ridicat privirea intrigat şi m-au trecut fiori de groază. În oglinzi eram eu! Bătrînul ținea strîns cîinele şi îi şoptea ceva la ureche, întărîtîndu-l. Împreună, alcătuiau o singură ură. Se auzi apoi un ordin scurt: "Ucide-l!" Cîinele țîşni, ajunse din cîteva salturi la oglinzile în care mă reflectam, sărindu-mi la beregată. Am închis ochii, dar un hohot de rîs umplu sala şi am

deschis ochii ca să văd ce se întîmplase. Cîinele se izbise cu colții şi cu ghearele de oglinzi şi se tăvălea pe jos de durere, în vreme ce Bătrînul se distra.

## 34

M-am întors la vanitatea mea care, ca totdeauna, îmi rămăsese credincioasă, şi abia atunci am observat că golul din jur se extinsese. Cei mai mulți dintre bătrîni mă evitau încă şi mai vizibil decît înainte, stimulați poate şi de comportarea mea ciudată din ultima vreme. Anton mă acuza că mă purtasem execrabil față de Laura. "Proasta l-a iubit, bombănea el. Aşa sînt femeile. Iubesc pe cine nu merită." Diavolii din mine au început imediat să se agite, să scoată capul. Mă sfătuiau, îmi şopteau la ureche: "Arată-le că nu-ți pasă. Vrei să-i dai satisfacție Mopsului? Sau Arhivarului?" Şi, în stilul meu, am ațîțat focul care-mi pîrlea degetele. Aruncînd la coş pilulele pe care mi le prescrisese Dinu, am ieşit şi mai rar pe coridoare, Călugărului nu i-am mai dat ceai, iar pe Domnul Andrei l-am lăsat să înțeleagă că mă deranja prea des şi că nici nu mă mai interesa să aflu ce murdării scuipa Mopsul.

Nu ştiam nici ce vroiam, nici ce trebuia să dovedesc şi aveam nevoie de întreaga mea înverşunare ca să zac în balta de tăcere care se lățea în jurul meu, acceptînd să putrezesc în pat decît să ies pe coridor şi să mă port normal. Eram convins că mai devreme sau mai tîrziu bătrînii vor veni singuri să mă roage să-i iert pentru ingratitudinea lor; depindea de mine totuşi cum va arăta mormîntul lor; datorită mie, poarta eternității,

neunsă de atîta vreme şi scîrţîind din toate încheieturile, începuse să se deschidă. Doreau să le-o trîntesc în nas? Foarte bine!

— Nu cumva le-ar plăcea să mă sinucid şi eu? i-am replicat lui Dinu cînd m-a sfătuit să fiu rezonabil. Te pomeneşti că mi-ar organiza o înmormîntare frumoasă, la care ar veni cu toţii, ar spune vorbe plăcute şi ar ruga-o, poate, pe Moaşa să arunce o floare pe mormîntul meu. Dar n-am chef, află, să mă sacrific ca să le întreţin moralul. Să se descurce şi fără mine. Şi, într-o zi, pe toţi care se iau acum după Mopsul o să-i vîr cu nasul în propriile lor excremente.

Nici pe Victor nu-l mai puteam suferi. Nu-mi făcuse nimic, dar îmi amintea un lucru iritant, de cîte ori îl zăream de la fereastră sau în rarele prilejuri cînd, vrînd nevrînd, ieşeam din cameră. Nu el ne ameninţase cu era raţiunii? Care însemna pentru mine ce? Cioplitor de cruci, fără geniu, fără auditoriu, fără oglinzi, fără vise, asta îmi rezerva faimoasa lui eră a raţiunii. Ei bine, nu, să şi-o ţină Victor pentru el, îmi ziceam. Nu eram dispus să mă întorc în praful drumului din care mă ridicasem. Nu eram dispus cîtuşi de puţin.

Chiar şi unei cămile îi trebuie din cînd în cînd apă, nu poate trăi din nimic. Simţeam nevoia să ies afară, să sparg capul cuiva, Mopsului sau Arhivarului, să trîntesc de podea farfuria din care mîncam, să trîntesc uşi sau să răcnesc cu sălbăticie. După asta, dacă nu eram alungat pentru scandal din azil, m-aş fi liniştit, poate, lăsînd pentru mai tîrziu, ca Moaşa, răzbunarea. Şi pentru că nu făceam decît să mă învîrt ca un cal de moară prin cameră, mă izbeam din ce în ce mai tare de un adevăr pe care altădată doar îl bănuisem: bătîndu-mă cu lumea, n-am reuşit decît să depind de

ea. Aşteptam să fiu invitat, rugat să-mi reiau locul obişnuit pe peluză, să fiu ascultat, admirat, flatat şi pe măsură ce treceau zilele, fără ca nimic să se întîmple, mă copleşeau ciuda şi un soi de panică. Îmi dădeam seama că nu voi rezista multă vreme, că bătrînii erau mai puternici în neputinţele lor decît mine. Ei aveau de partea lor o armă împotriva căreia nu puteam face nimic, contradicţiile mele. Tot ce-mi stătea la îndemînă era să amîn înfrîngerea, capitularea. Atît. În zadar înghiţeam somnifere ca să pot adormi şi visam că într-o bună zi, sculîndu-mă, îi voi vedea pe toţi îngenuncheaţi pe coridoare, aşteptînd să trec printre ei şi să-i iert. Mă minţeam. Nu puteam să încui uşa, să zic "nu mă interesează, domnilor, muriţi liniştiţi, lăsaţi vorbă să mă cheme cineva cînd aţi murit toţi, ca să vă cioplesc pietrele funerare." Trebuia să cedez şi eram furios. Aceasta era ironia sorţii care a pus la un loc, în mine, şi deşertul şi setea. Nu puteam să fiu alături de alţii fără să fiu singur şi nu puteam să fiu singur fără să am nevoie de alţii. Cum se puteau împăca două lucruri de neîmpăcat? Era ca şi cum ai vrea să logodeşti apa şi focul. Dincolo de uşa camerei nu se afla un bulevard cu firme strălucitoare, se afla coridorul unui azil, pe care umblau bătrîni îmbrăcaţi în halate uzate, a căror mizerie fizică îi împingea cîteodată să caute cu ochi lacomi nenorocirea altuia pentru a-şi stimula pofta de viaţă; printre ei erau şi Mopsul şi Filip, şi ceilalţi care tăbărîseră pe Laura în bălării; unii mă bîrfeau, mă evitau, pe drept sau pe nedrept; dar nu mă puteam lipsi de ei la nesfîrşit. Gîndul acesta mă făcea să-i urăsc, iar această ură mă lega, de fapt, ca un fel de dragoste de ei.

Mopsul şi Dominic vîrau uneori capul pe uşă, îmi aruncau priviri iscoditoare şi închideau repede. Eram

convins că adulmecau starea mea, vrînd să nu piardă nici un amănunt din spectacol, şi mă vîram sub pătură prefăcîndu-mă că dormeam. Mă purtasem rău cu unii dintre bătrîni, nu-i spusesem oare lui Dominic "dragul nostru idiot"? nu-l admonestasem pe Filip? nu rîsesem de Leon? dar alungam aceste întrebări, cum alungi o muscă nesuferită, şi ajungeam la gesturi caraghioase. Cînd Filip a întredeschis într-o dimineață uşa, am scos limba la el. Apoi m-am pomenit vorbind singur cu o furie rece: "Nu, puişorilor, nu vă mai zgîiți la mine. Încă n-am poftă să crăp. Mai bine trăiesc şi vă pun eu cu botul pe labe. Aveți răbdare numai." Ca să mă calmez, mă ridicam din pat, mă duceam la fereastră, o deschideam larg, priveam zborul şi vînătoarea pescăruşilor care țipau cîteodată asurzitor. După un timp, iarăşi mă năpădeau însă neliniştile, înverşunările şi redeveneam stupid. Le zîmbeam ca un imbecil celor care deschideau uşa, mă trînteam din nou în pat şi strîngeam sub pătură pumnii: "O să-mi plătiți voi toate astea". Nici o clipă nu mi-a trecut prin cap că, de fapt, primul cu care trebuia să mă răfuiesc eram eu însumi, că nu eu alesesem țărmul acela, ci el mă alesese pe mine din pricina caracterului meu şi că trebuia să se întîmple tot ce s-a întîmplat. În schimb, mi-am adus aminte ce pățisem la şcoala de corecție cînd un supraveghetor bădăran, ca să mă pedepsească, mă silise să mă dezbrac în pielea goală şi să mă urc pe o masă, pe care o ocolea lovindu-mă de cîte ori putea peste testicule cu nuiaua, în timp ce colegii mei se prăpădeau de rîs. Pe coridor, dacă ieşeam, aveam impresia că văd în ochii celor cu care mă întîlneam un avertisment ironic: "Daniel Petric, eşti un om terminat. N-o să mai faci mulți pureci la azil, aşa că, scuză-ne, dar nu merită să ne mai pierdem

vremea cu tine". Moaşa îmi răspundea rece la salut, fără să-mi arunce nici o privire, arătîndu-mi astfel că nu uitase ofensa pe care i-o adusesem. Încît de fiecare dată mă grăbeam să ies cît mai repede, să ajung pe țărm sau să mă duc în bălării. Rar, foarte rar mai luam barca să trec în cătun. Marta se lămurise că nu însemna pentru mine decît o legătură oarecare şi nu-mi mai ascundea răceala, iar la mlaştină mă persecuta ideea că, în timp ce ținteam cerbul, altcineva în spatele meu mă ținteа pe mine; din pricina asta mă întorceam întruna să mă asigur că nu riscam un glonte în ceafă sau să fiu îmbrîncit în mlaştină şi, ultima oară, nici nu împuşcasem cerbul ca să plec mai repede de-acolo, urmărit de tăcerea tainică şi amenințătoare a pescarilor.

Îmi rămînea, noaptea, sala cu oglinzi. Acolo uitam de toate şi mă visam răzbunat de toate. Poate datorită ei m-am hotărît în cele din urmă să fac un efort pentru a ieşi din impas, să-mi recîştig interesul celorlalți şi autoritatea, prin viclenie. Mi-am lins rănile şi am surîs. Silindu-mă să mă simt ca un vierme, mă sileau să mă vreau înălțat şi mai sus pe soclul meu tainic.

## 35

*(Din caietul de vise)* Bătrînul şi-a potrivit piciorul bolnav pe perna de postav roşu, apoi s-a uitat la mine bănuitor şi rece. Vroia să-mi dovedească astfel că ştia ce se întîmplase după moartea Laurei? Mă privea cum ai privi o insectă care se crede liberă lîngă laba unui tigru, dîndu-mi de înțeles că răbdarea lui avea limite.

— Regret că n-ai mai lucrat în ultimul timp, zise el

după ce bău din carafa cu limonadă. Vorbele sunau ca un avertisment.

I-am declarat că eram un artist şi că, la urma urmei, cimitirul era opera mea, o cream în funcție de momentele mele de inspirație. M-a ascultat fără să mă întrerupă. La sfîrşit, m-a măsurat lung, în vreme ce mîinile aşezate pe masă îi tremurau uşor. Eu înghețasem. Niciodată nu avusesem o asemenea îndrăzneală.

— Hai să facem o partidă, zise el stăpînindu-şi emoția şi furia, întinzînd spre mine pachetul de cărți. Dacă vei cîştiga, renunț la orice pretenție în legătură cu cimitirul. Dacă vrei, las şi un testament în sensul acesta, că întreaga glorie ți se cuvine. Dar dacă pierzi, să nu mai îndrăzneşti niciodată să vorbeşti ca acum.

Glasul îi devenise amenințător. Mi-a aruncat o privire tăioasă şi a zîmbit strîmb. Un zîmbet care îi schimonosea figura.

— Vrei? Accepți?

Am fost pe punctul să mă ridic şi să zic "nu". Dar am intuit că n-aveam să mai ajung în camera mea. Aşa că m-am stăpînit şi am zis cu întregul calm de care eram în stare.

— Bine.

El a început să împartă cărți. Dar nu mă grăbeam să le ridic pe ale mele. Ştiam ce va urma. Bătrînul n-ar fi început niciodată o asemenea partidă dacă n-ar fi fost sigur că avea s-o cîştige. Prin urmare era hotărît să trişeze. Îmi rămînea numai să mă prefac că n-am înțeles. Am luat cărțile de jos şi, fără să le privesc, am aruncat două dintre ele la întîmplare pe masă.

— Vreau două.

Cu ochii fixați în ochii mei, Bătrînul mi-a întins cărțile cerute. Le-am luat şi le-am aşezat lîngă

celelalte. Nu-mi era gîndul deloc la joc, aşa că n-am dat atenție faptului că el bombănea nemulțumit, din ce în ce mai furios, plîngîndu-se de ghinion. Jucam mecanic. Şi am înmărmurit în clipa cînd am constatat că, fără voie, cîştigasem. Mi-au căzut cărțile din mînă. Eram palid ca un mort. El m-a privit cu o ură nestăpînită. Avea un zîmbet slut, lățit pe toată fața. Şi a scrîşnit.

— Ai cîştigat, domnule sculptor. Ai cîştigat.

Dar aceste vorbe sunau ca o condamnare la moarte. În clipa aceea mi-a venit o idee salvatoare. Am rîs şi am împins cărțile din fața mea.

— De fapt, am trişat.

## 36

Îmi luasem obiceiul să dau cîte o raită prin bălării şi, într-o zi, am descoperit în luminişul dintre sălcii, cu o mare emoție, un manechin de paie, hărtănit, care o reprezenta pe Moaşa. Deci, Hingherul vroia să se răzbune acum împotriva ei!? Probabil, dresa un cîine care s-o atace şi s-o omoare, la fel cum îl omorîse pe individul cu mers de pisică.

Întors la azil, am tăcut mîlc. Nici lui Dinu nu i-am spus nimic. În zilele următoare m-am dus din nou în bălării, m-am aşezat la pîndă în spatele sălciilor şi mărăcinilor, dornic să-l văd la lucru pe Hingherul care-mi devenise, dintr-odată, foarte drag. Dar nu era nimeni acolo, iar manechinul devenea din zi în zi mai jalnic. Paiele putrezeau, se înnegreau. Fularul roşu al Moaşei, pus în jurul gîtului acelei caricaturi postume care semăna cu un cadavru în descompunere,

putrezea şi el. În curînd n-avea să se mai recunoască nimic. Am început să-mi pierd speranța şi să mă întreb ce se întîmplase. Renunțase oare Hingherul la planul său? Se scîrbise să mai stea în bălării şi plecase în lume? într-o după-amiază am găsit manechinul răvăşit de şoarecii care îşi făcuseră culcuş în el. Asta însemna că nu mai aveam nimic de aşteptat acolo.

Mi-am zis atunci că manechinul era, cel puțin, o bună ocazie ca să mă împac cu Moaşa. L-am încropit la loc cum am putut şi m-am dus s-o anunț. Ea m-a ascultat cu atenție, dar am simțit din privirea ei că denunțul meu nu-mi mai era de mare folos. "Bine, domnule sculptor, mi-a zis politicoasă. Îți mulțumesc că m-ai anunțat". Şi m-a lăsat să înțeleg că avea treabă. Nici un semn care să-mi îngăduie să sper în revenirea frumoaselor timpuri de odinioară.

A doua zi cînd m-am dus în bălării, manechinul dispăruse. Privind, culcat în iarbă, luminişul gol, inundat de soare, cred că am adormit cu gîndul la visele mele de mărire spulberate, fiindcă am avut un vis în care lucrurile se petreceau pe dos. Oglinzile se întunecaseră, ca de aburul unei respirații otrăvite. Murise Bătrînul. L-am chemat imediat pe Francisc să-i dau dispozițiile necesare: să stea de pază la morgă, ca să nu intre nimeni acolo — ce să vadă? o umbră? — apoi să sigileze sicriul şi să permită accesul celor din azil. Privind doar capacul sicriului îşi puteau imagina orice. Le ajungea atît ca să se închine. Pentru mine am rezervat obligația de a ține un discurs emoționant. După înmormîntare am luat-o pe Moaşa de mînă, îndreptîndu-ne spre azil. În sala cu oglinzi m-am dus singur. Păzit de Francisc, m-am privit din fotoliul de răchită al Bătrînului multă vreme. Apoi l-am trimis pe Francisc după Moaşa, s-o invite în cortul meu de

tuareg... Trezindu-mă, am dat cu nasul de mărăcini. Vasăzică din frumoasele mele vise de glorie nu mai rămînea nimic? Nimic altceva decît o zdreanță în care să învelesc afurisita mea memorie care, ruptă în bucăți, îmi amintea totuşi mereu cine eram în realitate? Ba, riscam, poate, să mă văd tratat ca un păduche. Dumnezeule mare, eu! Arhivarul avea să mă cheme, probabil, într-o zi, să-mi comunice că nu mai puteam pleca fără învoire în cătun. Trebuia să cioplesc pietre funerare şi atît, să devin un veritabil vierme de mătase.

M-am întors la azil şi încă din acea zi am început să pun în aplicare un plan. Mai întîi m-am străduit să mă reapropii de bătrîni şi chiar să le recîştig cît de cît simpatia celor care n-aveau motive să-mi poarte pică. Arătam ca un om ieşit din convalescență, dornic, din nou, de viață, de bîrfeli, de societate, fără urmă de ranchiună în atitudinea mea. Dimpotrivă, am pus toată arta de care eram în stare pentru a-i convinge pe bătrîni că, prin rezervele lor față de mine, mă ajutaseră să mă cunosc mai bine şi să-i îndrăgesc mai tare. Cu unii a fost ceva mai simplu, mai ales că Domnul Andrei şi Călugărul mi-au fost de mare folos şoptindu-le că, din moment ce-mi revenisem, însemna că mă împăcasem cu Moaşa. Numai Mopsul, cu mintea lui diabolică, a mirosit că era ceva necurat la mijloc şi m-a privit chiorîş. Dar şi el a trebuit să-şi înghită antipatia pe care mi-o purta, după ce i-am înmuiat inima lui Filip spunîndu-i că tot umblînd prin bălării mă lovise dragostea pentru păsări şi i-am stîrnit lui Dominic amintirile de prin bordeluri istorisindu-i cîteva întîmplări deocheate. Lui Siminel a fost de ajuns să-i vorbesc încă o dată despre deşerturi, iar pe Anton l-am flatat mințindu-l că-l visasem judecînd un mare

proces. Într-o zi, le-am povestit iarăşi ceva despre întîlnirile mele cu Bătrînul. M-au ascultat cu atenție. Şi cînd am crezut că venise clipa potrivită, am izbucnit în rîs mărturisindu-le că totul, dar absolut totul fusese pur şi simplu o născocire de-a mea. Nu discutasem, de fapt, cu nimeni, nu exista nimeni în sala cu oglinzi şi, sincer vorbind, eram convins că Bătrînul murise demult! Speram că prietenii mei mai în vîrstă, "pentru că vă socotesc prietenii mei" le-am zis, nu se vor supăra că abuzasem de încrederea lor. Mă prostisem, da, ăsta era cuvîntul, ca să mai treacă timpul. Domnul Andrei îşi încrețise pielea de şopîrlă a obrazului într-o grimasă pe care nu ştiam cum s-o interpretez: stupoare? neîncredere? Dodo îşi frămînta degetele lungi, osoase, îmbătrînite. Dominic stătea solemn şi ridicol. Anton părea să nu fi auzit nimic. Mopsul îşi freca întruna cu palma părul aspru, scurt, şi mă cerceta bănuitor. Călugărul trăgea de fularul care-i atîrna, ca totdeauna, pînă aproape de pămînt. Pînă şi Victor ieşise din absența lui şi se apropiase. Siminel i-a făcut loc între ei. Filip a rupt primul tăcerea. "Glumiți, domnule scluptor". "Ba nu glumesc deloc", i-am răspuns. Aşteptam să-i aud reproşîndu-mi: "Bine, domnule sculptor, se poate? Dar ce sîntem noi, copii?" După care în mod normal trebuiau să vină alte întrebări, alte curiozități: "Totuşi sala există, nu? Atunci care e rostul ei? Şi Francisc care stă ca un... păzind un deşert! Zău că trăim într-o lume din care nu mai înțelegi uneori nimic." În loc de asta, Mopsul îmi aruncă un afront: "Măcar dacă ar fi fost o glumă bună". Pe măsură ce şi-au revenit din perplexitate, au plecat unul după altul pînă ce m-am trezit singur. Uluit. Ce se întîmplase? Numai această reacție n-o prevăzusem.

În zilele următoare m-au ocolit din nou şi, treptat, a trebuit să înțeleg de ce: în ciuda asigurărilor mele, ei doreau să creadă că Bătrînul exista în sala cu oglinzi. Nu se puteau dispensa de el, de fascinația şi de teama pe care le-o inspira imaginea lui. Era Dumnezeul lor, un Dumnezeu bolnav, şchiop, îmbătrînit, chinuit de gută şi maniac, cu toate atributele unui idol local, unui vraci de care aveau nevoie şi pe care vroiau să-l ştie la locul lui, chiar fără să-l vadă, cu atît mai de temut cu cît era mai invizibil, pe care să-l bîrfească şi de care să depindă, care să-i sperie şi pe care să-l compătimească în sinea lor, în zilele cu soare, pentru singurătatea în care propria lui putere, aproape magică, îl înlănțuise. Fără asta mecanismul azilului ar fi scîrțîit şi, cu vremea, s-ar fi blocat, poate. Mirajele, prudențele, presupunerile, temerile, îndoielile, şoaptele n-ar mai fi fost justificate, totul ar fi intrat într-o logică prozaică, limpede, aspră care nu i-ar mai fi legat de nici o taină; şi cu ce să umple golul pe care li-l da această desprindere pe nişte coridoare care n-ar mai fi dus nicăieri? Bătrînul reprezenta cordonul lor ombilical şi totodată motivarea pentru nişte griji care le dădeau o ocupație, o justificare chiar, şi care, căzînd, le-ar fi dezvăluit — de asta se fereau probabil instinctiv — spaima că nu aveau de cine să se teamă, nici pe cine să arunce vina că-i uitase. Şi erau atît de bolnavi de omul de pe fotoliul de răchită încît, o clipă, m-am întrebat dacă nu fusesem un instrument al bolii lor. Poate că, la început, se speriaseră auzind de sosirea mea; dacă, Doamne fereşte, eram cu totul imun? îmi vorbiseră cu rețineri, în răspăr, tatonîndu-mă, apoi răsuflaseră mulțumiți, eram chiar mai bolnav decît ei, şi mă ascultaseră încîntați, îmbolnăvindu-se odată cu mine din. ce în ce mai mult, pînă cînd

incidentul meu cu Moaşa îi silise să bată în retragere... Oricum, fără sala cu oglinzi, fără Bătrînul, întreg azilul devenea în ochii lor de o goliciune ucigătoare. Asta era limpede. Mai limpede decît cerul pe care toamna îl aşeza deasupra mării. Boala reprezenta suportul vieții lor, boala îi ținea în viață, încît fără să vreau îi lovisem în inimă, în ceva care îi ajuta să treacă mai uşor peste mizeriile existenței.

Tăcerea care se făcea acum în jurul meu de cîte ori ieşeam pe coridoare şi încercam să mă apropii de bătrîni arăta altfel decît cea dinainte şi nu-mi lăsa dreptul la nici o amăgire: mă considerau primejdios. Adevărul amenința să-i lase singuri şi de aceea nu-mi iertau atentasem la nevoia lor de a se minți. Nu acceptau să fie sărăciți, despuiați de scuze şi temeri, cum nu admit fanaticii să li se spună că Dumnezeu a murit. Ce mai, mergeam din uimire în uimire. Printr-o ironie a destinului, apăream acum ca luptător împotriva minciunii tocmai eu care nu pusesem niciodată preț pe adevăr şi rîsesem spunîndu-i într-o seară lui Dinu: "Adevărul are un defect grav, nu poate fi schimbat, e ca un bolovan care, dus în spinare, îți stinghereşte mişcările, te face să gîfîi, pe cînd minciuna, oho, poate fi modelată cum vrei. Dacă te pricepi, bineînțeles".

— Poate că unii sînt atît de laşi încît n-au încredere decît în cămaşa de forță, au impresia că numai ea îi apără, i-am spus, înfuriat, lui Dinu. Sclavii din ei nu pot trăi liberi. Cum, să nu se mai sperie de nimeni? Nu se poate. Aşa ceva li se pare de neîndurat. A fi liber e, probabil, pentru ei un pericol, un risc. Află că mă cam plictiseşte povestea asta. Îmi închipui ce liniştiți ar fi unii, care nu mai au ochi pentru mine, să-l vadă acum pe Bătrînul ieşind din sala cu oglinzi cu biciul în mînă,

pleznindu-i pe rînd peste obraz şi apostrofîndu-i: "Ați crezut că sînt mort, nemernicilor, cum v-a spus ticălosul de sculptor? Ei, nu, iată că trăiesc. În genunchi, păcătoşilor, şi pentru că ați îndrăznit să credeți în moartea mea veți răbda o săptămînă de foame. " Îți spun eu, Dinule, ar fi fericiți. Ar răbda de foame nu o săptămînă, ci şi mai mult, numai să nu se ştie orfani şi liberi.

Dinu mi-a atras atenția că nu găsisem momentul cel mai potrivit pentru astfel de ieşiri.

— Dar cînd e momentul potrivit? am sărit eu, încă mai aprins. Dacă ți-aş fi vorbit aşa acum o lună mi-ai fi zis că "nu e cazul, rişti să afle Bătrînul cum gîndeşti şi să te pui în pericol". Acum cînd Bătrînul e mort, te temi de moartea, lui, cum te temeai înainte de viața lui. Şi zici la fel: cum, tocmai acum cînd...? În cazul ăsta mereu sîntem inoportuni, trăim într-o continuă inoportunitate, toată viața noastră nu e decît un şir de inoportunități...

Bietul Dinu. Aproape paralizat de frică, a încercat a ultimă ieşire din această discuție.

— Aşa ai fost tu totdeauna. Ai bravat.

Psihiatrul uitase că astfel mă ațîța. Am sărit ca ars.

— Am bravat? Dimpotrivă, am fost mai modest decît trebuia. Le spuneam proştilor că ei sînt extraordinari, iar eu nu sînt decît un nenorocit care-şi merită soarta. Dar m-am săturat de atîta ipocrizie.

— Datorită ție se întîmplă tot ce se întîmplă, îndrăzni Dinu cu jumătate de gură.

— Adică cum? Te rog, explică-te, l-am somat.

— Ce ți-a trebuit toată povestea asta cu... ce-ai spus despre Bătrînul?

— Dinule, i-am zis uitîndu-mă în ochii lui, tu crezi că Bătrînul există într-adevăr? Dar sincer.

— Sincer?
— Da.
— Ei bine... nu ştiu. Cine ştie?
Poate că această discuție mi-a dat ideea. Trebuia să ucid fantoma din sala cu oglinzi, iar dacă țineau să fie tiranizați, mă puteam oferi să-i tiranizez eu! Aşa mi-a încolțit gîndul de a deveni un ucigaş.
Era un risc, fireşte. Dacă Bătrînul era mai mult decît o umbră, un abur, o taină a cuiva care murise demult sau plecase în lume? Dar n-aveam altă soluție. Vroiam să trăiesc viața, nu să fiu trăit de ea (deşi s-a întîmplat mereu tocmai invers!). Mi-am făcut cruce şi am rătăcit o vreme prin bălării ca să caut un loc potrivit pentru mormîntul Bătrînului. Mă gîndisem să sap într-o noapte o groapă, să o umplu cu un maldăr de frunze, să o acopăr cu pămînt şi pe urmă să răspîndesc zvonul în azil că Bătrînul formulase cu limbă de moarte un greu blestem împotriva celor care ar îndrăzni să se atingă în vreun fel de mormîntul lui. Nici ceremonie funerară nu dorise. Hotărîse să fie înmormîntat noaptea şi numai eu să asist. Eu să-i sap groapa, eu să-l aşez pe frunze în pămînt şi apoi să acopăr cadavrul. Nu dorise să-l vadă nimeni mort, în afară de mine. Ba şi pe mine, pe care mă alesese executor testamentar, mă silise să spun preventiv o minciună, că sala cu oglinzi ar fi fost goală, că nu stătusem de vorbă cu el, pentru ca în felul acesta să fie înşelați eventualii curioşi care s-ar fi putut strecura în bălării să asiste la înhumarea lui pe care o vroia desfăşurată în cea mai strictă discreție.
Planul mi se părea bun. Într-o noapte, m-am strecurat din azil, m-am dus în bălării şi am făcut întocmai. Am săpat o groapă mare, am umplut-o cu frunze şi am astupat-o. Apoi am revenit în azil, m-am

spălat, am băut un ceai cald şi m-am culcat. Dimineața, le-am spus bătrînilor ce se întîmplase. Ca să previn eventualele îndoieli, i-am luat pe Domnul Andrei, pe Dominic şi pe Călugărul să le arăt mormîntul: "Să nu vă închipuiți cumva că mint". Cînd ne-am întors, ei au confirmat spusele mele.

Crezusem că odată cu moartea Bătrînului totul se va lămuri. Dar în aceeaşi zi am început să mă dumiresc că mă înşelasem. Azilul arăta ca un stup speriat, cuprins de panică. O îngrijorare ciudată, apăsătoare, coborî ca o ceață pe coridoare, în camere, pe figurile bătrînilor şi îngrijitorilor. Prima oară nu mă crezuseră, dar acum exista o dovadă, un mormînt! Nici măcar o eclipsă de soare n-ar fi provocat atîta spaimă, atîta alarmă. Am înțeles atunci că moartea unei legende poate fi chiar mai gravă decît moartea unui om. Totul fusese clădit acolo pe fantoma Bătrînului, pe mitul lui; surpîndu-se acest stîlp de susținere, întreaga construcție a azilului se clătina, amenința să ne strivească pe toți. Bătrînii umblau buimaci, descumpăniți, discutau în şoaptă, se uitau unii la alții şi se întrebau ce se va întîmpla acum. În locul legendei în care crezuseră şi de care se temuseră atîta vreme, se căsca un gol, un abis în care riscau să se prăbuşească; rămaşi fără reținerile de care şi rîseseră uneori, dar care erau totuşi o certitudine!, nu mai ştiau ce suport să dea atîtor neputințe care îi măcinau. Se simțeau în pericol. Pînă atunci, umbra neîndurătoare şi magică a Bătrînului veghease asupra existenței lor mizerabile, silind-o să rămînă în matcă. Acum erau liberi, dar ce puteau face cu libertatea lor? Ea îi speria, lăsîndu-i la cheremul întîmplării, al tuturor amenințărilor. Unii umblau cu ochii umeziți, izbucnind din senin în accese de tuse care erau,

bănuiesc, hohote stăpînite, alții păreau înfricoşați. Se uitau cu teamă spre baltă, spre cătun, convinşi că pescarii, ținuți pînă atunci la respect de fantoma invizibilă a Bătrînului, puteau veni acum să ocupe azilul, să-i alunge de-acolo sau să-i arunce pe toți în mlaştină.

Confirmînd parcă aceste temeri, bufnița începu si lanseze în fiecare noapte, de pe țărm, semnalele lugubre. Abia spre dimineață, cînd întunericul se subția şi marea ieşea din mîlul nopții, se retrăgea obosită, pentru a reveni în noaptea următoare, anunțînd de fiecare dată, asemenea corurilor antice, tragedii pustiitoare. Nimeni nu mai îndrăznea s-o prindă. Era poate un mesager al destinului, un oracol, spaima avea ceva sacru, de nepătruns. Cei mai mulți dormeau acum, pe apucate, ziua. Noaptea doar cei cu nervii tari reuşeau să mai ațipească. Toți ceilalți stăteau cu luminile stinse, ascultînd vuietul mării şi blestemul sacadat al bufniței. Uneori, acest blestem se depărta, părea acoperit de valuri. Atunci respirau mai uşurați. Dar cînd să-şi aşeze capul pe pernă, să adoarmă în sfîrşit, după lungile nopți de insomnie în care reuşiseră să devină palizi, străvezii, blestemul reizbucnea. Bătrînii se rugau să vină nopți cu furtună, cu trăznete şi tunete care să alunge bufnița. Numai atunci, cînd canonada fulgerelor şi trăznetelor se abătea ca un apocalips asupra mării şi asupra zidurilor azilului, se mai putea ațipi. Acele nopți mirosind a sulf erau singurele mai suportabile.

Nimeni nu îndrăznea să se depărteze prea mult de azil fiindcă nimic nu mai era previzibil. Şi toți se întrebau de unde putea să vină pericolul, dinspre bălării? sau dinspre cătun? Nu mai aveau încredere decît în mare, de aceea o priveau cu o dragoste pe care

n-o simțiseră niciodată înainte. În fapt, n-ar fi ştiut să explice de ce anume se temeau, dar teama exista, se cuibărise în fiecare. Moaşa însăşi părea să fie preocupată, căci evita să mai iasă pe coridoare.

Eram dezorientat şi m-am gîndit că făcusem o imprudență. I-am mărturisit totul lui Dinu, ca să mă sfătuiesc cu el. Dinu a holbat ochii mari.

— Cum, ai făcut asta?

— Da.

— Şi pentru ce?

Era stăpînit de o agitație neobişnuită. Părea îmbătrînit brusc, obosit, cu ridurile accentuate din pricina panicii. Am avut senzația că în fața mea se găsea alt om. Un necunoscut. Ce însemnam eu pentru el? Ce reprezenta el pentru mine? Tensiunea nervoasă transforma în întrebare tot ce ne legase pînă atunci. Poate nu mai eram decît un caz sau un motiv de îngrijorare. Nu cumva trebuia să plătească şi el pentru prostia mea? I-am explicat cum am putut mai bine ce fusese în capul meu.

— Şi acum ce ai de gînd? m-a întrebat el.

— Aştept.

— Ce?

— Să se potolească psihoza.

— Şi dacă nu se va potoli?

— Adică tu crezi că...

— Eu nu cred nimic, mă întrerupse, nervos, Dinu. Te-ai jucat cu lucruri cu care în general nu te poți juca nepedepsit. Roagă-te să nu fie curiozitatea Mopsului mai puternică decît teama de un blestem.

Despărțindu-mă de Dinu, am pornit spre sala cu oglinzi. Se făcuse seară şi n-aveam nici un chef să mai ascult avertismentele bufniței. Preferam să uit, sub lumina scînteietoare a candelabrului, atmosfera de

panică din azil. Pe deasupra, trebuia să mă deprind cu noua situație, să-mi capăt curajul de a mă aşeza într-o noapte, cu orice risc, pe fotoliul Bătrînului, fiindcă nu mai exista drum înapoi.

Francisc m-a invitat să mă spăl, ca de obicei, pe mîini. O clipă am fost ispitit să-l reped. Apoi m-am gîndit că. n-avea rost să mă cobor la o confruntare cu el. Riscam să mă enervez şi n-aş mai fi avut nici o plăcere înlăuntru. M-am conformat deci şi i-am întors spatele namilei cu oarecare ostentație, ca să vadă că nu mai eram cel dinainte.

Eram şi emoționat. Dacă totuşi Bătrînul... Îmi bătea inima cînd am pătruns în sală, de parcă atunci intram prima oară. Deodată, am încremenit. Pe fotoliul de răchită al Bătrînului se afla, într-adevăr, un individ, iar acel individ nu era nimeni altul decît Arhivarul! Cîteva clipe am rămas năucit de surpriză. Îmi vuia capul. Cum, el, Arhivarul era Bătrînul? Ce farsă sinistră! Din fericire, n-a durat mult şi am putut răsufla uşurat. Individul nu se comporta totuşi între oglinzi ca un stăpîn. Înghițea cîte o duşcă de limonadă, după care se lingea pe buze şi plescăia, se muta pe celălalt fotoliu, ridica picioarele pe masă şi iarăşi se scula, țopăind între oglinzi, maimuțărindu-se. De emoție, pentru că plăcerea îl emoționa vizibil, îşi tot fixa ochelarii pe nas şi zîmbea, arătîndu-şi dinții îngălbeniți. Pe mine nu mă observase. Nu avea ochi decît pentru el. Ce grandoare pentru un asemenea neisprăvit ros de ambiții ascunse să se vadă în atîtea oglinzi, m-am gîndit. Nu cumva visa să ajungă el stăpînul azilului? Mama lui de porc. Asta ar fi însemnat o adevărată nenorocire. Sfîrşitul. Nu mi-ar fi rămas decît să mă arunc şi eu în mare să mă înec. Eram cu atît mai tulburat cu cît înțelegeam că n-ar fi

fost de mirare ca în mintea Arhivarului, îmbîcsită de praful înghițit între hîrțoage, să se fi cuibărit o asemenea idee. Poate chiar îşi închipuia, viezurele, că într-o zi îmi va porunci dispreţuitor să-i sculptez mutra în marmură. M-am crispat şi am regretat că nu lăsasem fantoma Bătrînului să putrezească în sala cu oglinzi, să se acopere acolo de mucegai, să se adune peste ea praful ca peste o coroniță de premiant... Apoi m-am retras, să nu mă vadă Arhivarul.

S-au petrecut şi alte evenimente. Dinu observase că i se umbla prin lucruri în absența lui. Se aflase probabil că ținea un jurnal pe care nu-l predase la arhivă. Cei care-l căutau, negăsindu-l, fiindcă jurnalul se afla acum la mine, se enervaseră şi lăsaseră cărțile răvăşite, aruncate pe jos.

Într-o după-amiază a venit la mine extrem de tulburat.

— M-a chemat Moaşa. Era acolo şi Arhivarul care nota tot.

— Şi?

— M-au întrebat dacă ştiam...

— Dacă ştiai ce? m-am enervat, căci mă călca pe nervi uneori cu ezitările lui.

— Dacă ştiam despre combinațiile urzite de tine. Lucrurile luaseră o întorsătură amenințătoare. Mopsul săvîrşise totuşi sacrilegiul de a deschide mormîntul Bătrînului şi găsise maldărul de frunze. Venise şi povestise totul Moaşei, acuzîndu-mă că măsluisem acel mormînt ca să ascund adevăratul mormînt al Bătrînului. Fiindcă, adăugase Mopsul, îl omorîsem cu siguranță pe Bătrînul, altfel n-aş fi organizat toată mascarada cu mormîntul fals. Probabil, îl înjunghiasem şi dacă ar fi asistat cineva la înmormîntare s-ar fi descoperit crima. Ca s-o ascund,

înjghebasem o farsă. Îl înmormîntasem pe Bătrînul noaptea, ca un tîlhar, fără martori, undeva în bălării, şi apoi săpasem un mormînt fals în altă parte ca să şterg orice urmă. "N-am nici o îndoială că aşa s-au petrecut lucrurile, zicea indignat Mopsul. Şi cu ce scop? Asta-i bună! Vrea să se aşeze pe fotoliul Bătrînului, să bea din limonada lui, nelegiuitul".

— Înțelegi, Daniel, eşti învinuit de crimă. Şi eu alături de tine. Ce facem acum?

Arăta palid. Pretinsese odată că el făcea o distincție între onoare şi bunul simț şi că în fața lui Dumnezeu onoarea nu înseamnă nimic. Acum mă convingeam că asta nu fusese o simplă butadă. Avea un tremur nervos în tot corpul şi ceva gelatinos în slăbiciunea lui; o frică moale care îi aburea privirea, dîndu-i o nesiguranță de miop. Ceva mai devreme îl zărisem pe coridor, ridicînd brațele afectuos şi slugarnic spre Aristide. Dacă n-aş fi ştiut cît îl disprețuia, aş fi putut crede că-l bîntuiau cine ştie ce porniri ruşinoase. În realitate, se agăța de cine putea; instinctul lui de conservare intrase în panică. L-am repezit iritat.

— Dacă nu te țin nervii, du-te şi le spune că regreți totul. Nu-ți închipuiai că eu voi merge atît de departe. Ca orice criminal ambițios am abuzat de naivitatea ta, ți-am ascuns adevăratele mele intenții ca să mă pot folosi de tine fără scrupule. Cunoşti stilul.

— Nu glumi, Daniel, te avertizez că situația e serioasă.

Vorbise aproape rugător. Parcă mă implora să-l scot dintr-o primejdie în care nimerise numai din vina mea. Asta mi-a dat foc. Am explodat.

— Şi ce, eu n-am vorbit serios? Iți pui cenuşă în cap, te dezici de prietenia cu mine, mă condamni, şi aşa, să sperăm, scapi cu fața curată din afacerea asta

murdară în care ai picat fără să vrei. N-are rost să-ți legi soarta de soarta mea din moment ce eu am ratat ținta. A, da, în cazul că aş fi reuşit, atunci aveai şanse să parvii, pentru că te-aş fi făcut colaboratorul meu cel mai apropiat, jur, intimul meu. Te-aş fi primit uneori seara în sala cu oglinzi, ți-aş fi oferit prilejul să dormi o noapte în cortul de tuareg, ca să te poți lăuda cu această cinste, şi, cine ştie, aş fi procedat poate ca eschimoşii, ți-aş fi oferit-o în noaptea aceea şi pe Moaşa. Da, scumpul meu Dinu, n-ai avut noroc să ajungi şi tu cineva alături de mine în azil. Păcat. Îmi pare foarte rău, crede-mă. Planurile mele au dat greş. Şi ştii cum se întîmplă în asemenea situații. Riscul de mărire implică şi riscul de a fi micşorat cu un cap. În loc să dorm în cortul de tuareg, voi putrezi probabil aruncat şerpilor şi păsărilor în bălării. De ce să ai aceeaşi soartă? În definitiv, tu n-ai fost decît complice şi n-ar fi drept să plăteşti pentru mine. Aşa că du-te şi dă-i drumul. Spune tot ce-ți trece prin cap rău despre mine fără să-ți fie nici ruşine, nici teamă. Din partea mea nu te vei putea aştepta la reproşuri. Nu voi mai avea, bănuiesc, ocazia să ți le fac. Trebuie să fii totdeauna de partea celor care cîştigă, nu de partea celor învinşi. Ar fi o prostie să ai scrupule tocmai acum. Spune, eventual, că ai făcut pe tine de frică, asta produce impresie, înduioşează.

— Eşti cinic, şopti pierdut Dinu.

— Eu cinic?

— Îmi vorbeşti de parcă aş fi un şobolan oarecare. Vorbea cu ultimele resurse de mîndrie jignită.

— Ştii ce eşti? i-am zis. Un căcăcios. Tremuri ca un vierme.

S-a înroşit violent şi a înghițit în sec.

— Tot ce mai pot face pentru tine, am continuat, e

să-ți cioplesc o piatră funerară frumoasă. Atît. Dacă voi fi lăsat.

Dinu mă privea fără să zică nimic. Buza de jos îi tremura de indignare şi de ruşine. Mă aşteptam să mă insulte la rîndul lui, dar în loc de asta s-a întors şi a trîntit uşa.

## 37

Trei zile şi trei nopți l-am aşteptat. Pe urmă am început să intru la idei. Nu se întîmplase niciodată să lipsească atît. A patra zi m-am hotărît să-l caut în cătun. Eram convins că se ascundea acolo; dacă nu cumva făcuse o criză de astm.

În timp ce vîsleam, examinam balta. Abia atunci am observat că apa devenise parcă mai neagră şi sporise mătasea broaştei. Barca tîra după ea adevărate zdrențe verzi. Pilcurile de stuf sporiseră şi ele. Dacă nu era curățată, balta avea să devină în curînd impracticabilă, înăbuşită de alge, de stuf şi de mîl. Probabil, mi-am zis, pescarii nu mai vroiau s-o curețe. Nu-i interesa. Peşte nu exista acolo, iar ca să întrețină un drum pentru cei din azil nici atît.

Cînd am ajuns la mal, am pornit-o pe ulița prăfoasă direct spre cafenea. Trecuse de amiază, soarele ardea ca un disc de sare chiar deasupra caselor mici şi pămîntii, toropind cîinii, pisicile şi duzii albiți de praf. Văzîndu-mă, pescarii s-au aplecat asupra ceştilor de aramă, preocupați, brusc, de cafeaua răcită din ele. Totul era ca de obicei. Bătrînul arțar plin de omizi, mesele, tăcerea. M-am înfipt lîngă masa la care se găsea Profetul.

— Unde e doctorul?
Cîțiva au ridicat privirile, dar nimeni nu mi-a răspuns.
— Unde e doctorul? am întrebat din nou, ridicînd tonul şi bătînd cu pumnul în masa de tablă.
Am desluşit un fulger de mînie în ochii Profetului. Băiatul de lîngă el s-a sculat în picioare, gata să sară la bătaie, dar Profetul l-a apucat de braț şi cu o mînă de fier l-a tras îndărăt pe scaun. Îi vedeam bine, de aproape, fața încadrată de barba stufoasă şi albită, ochii teribili, care ardeau în orbite, şi cicatricea înfricoşătoare care îi spinteca buza. Dacă s-ar fi ridicat, ar fi fost cu două capete mai înalt decît mine şi, masiv cum era, m-ar fi putut doborî cu un singur pumn.
— Unde este...? am mai îndrăznit o dată, cu glasul ceva mai slab. Îmi venea să plîng de neputință. În fața pescarilor mă părăsea mereu curajul şi oricît aş fi dorit să-i înfrunt, simțeam cum se şubrezeau resorturile voinței mele. Tăcerea lor mă strivea. Ca şi cum mi-ar fi ghicit gîndurile, unul dintre pescari luă în palmă o omidă care căzuse pe masa lui, o examină cîteva clipe cu scîrbă şi apoi o strivi cu unghia de piciorul mesei. Am plecat abătut spre casa Martei.
În odaia întunecoasă, mirosind a busuioc, am remarcat pentru prima oară că deasupra perdelelor murdare se găsea o icoană veche, cu vopseaua scorojită pe margini, înfățişînd un sfînt. Fire de praf jucau în lumina care pătrundea prin uşa larg deschisă.
— Nu l-ai văzut pe doctor? am întrebat-o pe Marta.
— Care doctor? tresări ea.
De ce mă întreabă "care doctor?" m-am gîndit. Nu cumva... nu cumva s-a împăcat cu Aristide? Asta ar fi

explicat şi mai bine răceala din ce în ce mai făţişă pe care mi-o arăta de la o vreme.

— Dinu.

— Nu, nu ştiu, nu l-am văzut, zise Marta cu o grabă suspectă datorită căreia mi-am dat seama că minţea. Ce nevoie avea de o minciună inutilă? Exista o singură explicaţie. Se zăpăcise. Mă uitam la icoană, tăcut, şi mă întrebam: de ce se împăcase totuşi cu Aristide? din cauza mea? fiindcă respirase uşurată, nu mă puteam înşela în această privinţă.

— De ce mă minţi?

Cred că tonul meu uscat şi absent a făcut-o să nu se cramponeze de minciuna pe care i-o dictase primul impuls. Atunci am aflat ce se întîmplase.

Dinu s-a dus la cafenea, a cerut trei cafele una după alta, apoi s-a dus la văduva unde îşi ţinea puşca de vînătoare şi a băut toată noaptea. Dimineaţa, abia se mai ţinea pe picioare. S-a îndreptat, clătinîndu-se, spre pădurea de sălcii şi a gonit de-acolo, el care nu suporta vînătorile de acest fel, doi cerbi în mlaştină. Ca de obicei, pescarii se strînseseră la marginea cătunului şi se uitau. Au văzut cum a fost împuşcat primul cerb. Apoi al doilea. Dar Dinu îşi pierduse parcă minţile. Din pricina beţiei? A fricii? Era disperat? Nu ştiu. A mai hăituit doi cerbi. Noroiul se umpluse de sînge. Cînd Dinu a gonit alţi doi cerbi din pădure, Profetul s-a desprins dintre pescarii care urmăreau nemişcaţi, tăcuţi, masacrul, a înaintat cu paşi grei, l-a luat în braţe ca pe un bolovan şi l-a aruncat în mlaştină. Dinu a început să ţipe. Făcea semne disperate, ruga, implora, plîngea să fie scos, se zbătea, dar zbătîndu-se nu făcea decît să se afunde şi mai rău în vreme ce pescarii stăteau la fel de tăcuţi, în acelaşi loc, fără să schiţeze nici un gest. În cele din

urmă noroiul l-a înghițit. Atunci pescarii s-au întors la cafenea şi au continuat să-şi bea cafeaua răcită.

"Şi-a făcut-o cu mîna lui", mai zise Marta şi tăcu. Îmi relatase totul, la fel cum îmi relatase moartea bărbatului ei, cu o simplitate rece care mi-a dat o mare uscăciune în tot trupul. Eram dezgustat de cele auzite, de liniştea Martei şi de mine. Ar fi trebuit în mod normal să urlu. În loc de asta am murmurat: "Dumnezeu să-l ierte". Atît. Pe urmă am vrut să plec. Dar unde să mă duc? Nu, la azil nu mă grăbeam să ajung. Mai mult ca să fac ceva, i-am cerut Martei să-mi dea ceva de băut. Beția e ca un laxativ pentru durere, îmi spusese cîndva Emilia. Dar Marta nu s-a ridicat să-mi aducă obişnuita sticlă cu rachiu de coacăze. A rămas neclintită. Parcă nici nu mă auzise. "Te-am rugat să-mi dai ceva de băut", am insistat şi atunci ea se hotărî: "Nu-ți dau". Era un refuz ne-aşteptat de tăios care nu putea avea decît o pricină, că dorea să mă vadă plecat cît mai repede. M-am prefăcut că nu înțeleg. "Hai, Marta, te rog". "Nu, nu-ți dau", repetă ea încăpățînată. Mi-a străfulgerat prin minte că-l aştepta pe Aristide; vroia să scape de mine ca să-l poată primi. "Altfel nu plec", i-am zis şi, ca s-o încerc, am adăugat: "Fii liniştită, n-o beau aici. Mă duc pe malul bălții, să plîng în voie". Am văzut-o ezitînd, nu ştia dacă să mă creadă sau nu, apoi s-a dus în pivniță, a adus sticla şi, în picioare, cu brațele încrucişate, aştepta să mă țin de cuvînt. "Să gust numai", am mințit-o, pentru că acum nu mai vroiam să plec. Am tras o duşcă zdravănă care mi-a umplut stomacul cu un muşuroi de furnici fierbinți. Cînd fierbințeala s-a stins, am mai băut o dată. "Aş vrea să mă culc, mă doare capul", se prefăcu Marta. M-am uitat la ea, am dus din nou sticla la gură şi după ce-am şters rachiul

care-mi cursese pe piept, i-am zis încet, aproape în şoaptă: "Eşti o cățea. Dar nu-i nimic, mie îmi plac cățelele".

M-am pomenit în întuneric, un întuneric lăptos, ascultînd ploaia care bătea darabana pe un acoperiş de tablă. Eram la închisoare iarăşi? Acolo ascultam uneori, astfel, ploaia. Sau visam? Neştiind unde mă aflam, mă temeam să fac vreo mişcare ca să nu mă dau de gol. Între timp ploaia curgea din ce în ce mai tare lovind în acoperişul de tablă ca într-o tobă. M-am ghemuit. Mă urmăreau oare? Dar care dintre ei? Îi văzusem într-un luminiş din bălării pe Călugărul, pe Mopsul şi pe Nelson. Călugărul, trîntit în iarbă, se descălțase ca să-şi odihnească picioarele. Din cînd în cînd se ridica şi se aşeza cu mai multă grijă. Mopsul avea o puşcă de vînătoare, iar Nelson rîdea de el, frecîndu-şi palmele de bucurie. "Hei, fiți atenți", a strigat Mopsul şi a ridicat puşca. Țintea o pasăre neagră, cu pete albe, aproape de mărimea unei găini, cocoțată în vîrful unui gutui sălbatec, ca acela de la poarta Martei. A răsunat împuşcătura, dar pasărea n-a căzut. A tresărit doar, înspăimîntată de moarte. "N-ai nimerit, n-ai nimerit", rîdea Nelson, iar ochiul lui, singurul, i se învîrtea ca un titirez în orbită. Glontele atinsese, în schimb, urechea unui cățel care începuse să schelălăie. Apăru atunci din senin, cu bascul Hingherului pe cap, doctorița Sonia, luă cățelul în brațe, îi şterse cu grijă sîngele, bolborosindu-i ceva la ureche, ca un descîntec. Cînd a terminat, s-a întors în sfîrşit spre mine: "Bine, dragă, că i-ați făcut de petrecanie lui Dinu ăla". "Cum adică «i-ați?»" m-am revoltat eu. Sonia m-a consolat, strîngînd cățelul la piept: "Lasă, dragă, nu trebuie să regreți. Se poate, dragă, să regreți ceva atît de interesant?" Şi dispăru în

bălării. Am revenit să-i caut pe Mopsul, pe Călugărul şi pe Nelson. Nu mai erau nici ei. Doar pasărea neagră cu pete albe stătea mai departe, înfricoşată, în vîrful gutuiului. "Încă nu te-au doborît", îmi şopti o voce cunoscută şi m-am răsucit, uluit, pe călcîie. Era vocea lui Dinu. "Cum, n-ai murit?" am exclamat gîtuit de emoție. El nu mi-a răspuns. Îşi umezea buzele cu limba. Coborî apoi buza de sus peste cealaltă, o supse, repetă operația şi invers, gestul avea ceva senzual şi scîrbos, ca o împreunare de lipitori şi abia cînd termină îmi vorbi: "Aceasta-i partea cea mai neplăcută a morții mele. Întotdeauna emoțiile mari mi-au uscat gura, mi-au ars-o, şi nu mai puteam vorbi pînă ce nu salivam puțin, fără să fiu observat. Nu ți-ai dat seama? Acum, din pricina noroiului, e însă şi mai greu." Cuvintele îi ieşeau din gură stîlcite, încleiate. Am luat-o la fugă, m-am împiedicat de o rădăcină, am căzut şi peste puțină vreme am auzit sunetul de tablă lovită de ploaie. Am întins cu grijă picioarele, încercînd să pipăi cu ele locul unde mă aflam, dar am dat peste ceva rece şi le-am retras imediat. După aceea am rămas nemişcat, aşteptînd un indiciu care să-mi îngăduie să mă lămuresc. Într-un tîrziu, am înțeles că pata de întuneric mai compact din fața mea nu era altceva decît icoana de deasupra perdelelor din casa Martei... Mi-a venit să rîd. Vasăzică... Probabil, Marta se chinuise să mă tîrască în pat după ce mă îmbătasem. "Frumos din partea ei", m-am gîndit cu recunoştință. M-am răsucit s-o mîngîi, s-o trezesc, să-i jur că n-o voi mai supăra niciodată, dar locul de lîngă mine era gol. "S-a dus, poate, afară", mi-am zis, pregătindu-mă să aştept. Nu putea să întîrzie prea mult. Din moment în moment trebuia s-o aud lipăind cu picioarele goale, venind. Vroiam să mă prefac că dorm, s-o las să se

urce în pat şi abia atunci s-o îmbrăţişez. Dar sfîntul din icoană obosea binecuvîntîndu-mă, orbit de întunericul tulbure din cameră, fără ca Marta să apară. Nerăbdător, m-am dat jos din pat, am căutat uşa, dibuind, şi am ieşit afară pe trepte. Cerul era încă plin de stele, cu cîţiva nori în direcţia bălţii, unde noaptea se decolora prevestind zorile. Prin urmare, visasem că ploua. M-am aşezat pe scară să aştept şi căutam cu privirea pe cer Carul Mare, cînd am auzit o tuse de bărbat în spatele casei. N-a fost nevoie decît de cîţiva paşi ca să-i descopăr pe Marta şi pe Aristide dormind, îmbrăţişaţi, pe un maldăr de iarbă uscată. M-am întors iute în casă şi am băut tot ce mai rămăsese în sticla cu rachiu de coacăze. După aceea m-am simţit cumva atîrnat în gol. Nu ştiam ce să fac. Să plec? Să aştept? Ce? Lungit în pat, am stat, pînă s-a albit fereastra, faţă în faţă cu un sfînt care mă binecuvînta îndemnîndu-mă să iubesc pe toată lumea şi să iert totul. Cînd s-a luminat de ziuă m-am hotărît să n-o mai deranjez niciodată pe Marta. Mi-am luat puşca şi am ieşit. Pe trepte, mi-a venit o idee. "Cel puţin să-i sperii". Şi am tuşit zgomotos. Pînă să ajung la cotul casei, Aristide se ridicase, speriat, şi se încheia la pantaloni grăbit, cum făcusem eu în bălării în faţa Profetului; văzîndu-mă cu puşca în mînă încremeni, cu pantalonii pe jumătate descheiaţi. "Domnule Daniel, bîigui el, ca o scuză, să ştii că eu..." Se temea că-l împuşc? Idiotul. Doar nu era să-mi sporesc păcatele cu el. Marta era mai liniştită. Îşi aranja întruna părul. "Doctore, cînd vrei să-ţi sculptez bustul?", l-am întrebat rînjind pe Aristide. "Sau nu mai doreşti?" Simţeam nevoia să-l umilesc în fata Martei. Asta mă răzbuna. "Încheie-te, vezi să nu răceşti", şi cu ţeava puştii i-am arătat nasturii de la

pantaloni, după care m-am întors spre poartă. O cioară dormea în vîrful gutuiului. Am ochit-o, am tras, cioara căzu între urzici, însîngerată. Am apucat-o de o aripă şi am azvîrlit-o spre Marta: "E cadoul meu pentru voi".

Soarele se ridica, în spate, deasupra cătunului cînd am ajuns la mlaştină. Nu vroiam să vînez. Pentru Dinu mă dusesem acolo; să pun o floare în noroi pentru el. În aer plutea o putoare greu de suportat, de mîl încălzit; cum de rezistasem oare, altădată, să stau acolo cu orele? Şi ce plăcere putusem să găsesc în nişte vînători în care un om normal şi-ar fi vărsat şi inima, nu numai maţele? Cerul limpede, strălucitor, tot atît de limpede pe cît era mlaştina de murdară, miasmele rele, infecte, care ardeau în lumină, duhorile de stîrv putrezit, pe care dimineaţa le mirosea ca o hienă scîrbită, îmi arătau ce erau de fapt ceasurile petrecute acolo. M-am aplecat spre un ochi de apă tulbure, noroioasă, şi mi-am văzut chipul. Îmi căzuse o parte din păr. Apăruseră şi cîteva riduri noi. Începeam deci să îmbătrînesc. Şi ce realizasem? O scurtă perioadă de glorie, cîteva pietre funerare în Stîncile de marmură şi cam atît — cum, asta era tot? — da, cam atît, prea puţin ca să nu simt un gust de noroi în gură. Iubisem în felul meu o femeie, sigur că o iubisem, dar mă lepădasem de ea. Dinu îmi fusese singurul prieten la azil. Acum zăcea, poate din pricina mea, în fundul mlaştinei. Tot ce atingeam murdăream aşadar şi transformam în pustiu. Nu mai exista nimeni care să-mi fie aproape, nu mă mai lega nimic de alţii, făcusem tot ce depinsese de mine ca pustiul din jurul meu să fie cît mai mare şi ca să nu mai am nimic sfînt. Mă întorceam mereu, oricît mă zbăteam, acolo de unde n-ar fi trebuit poate să mă scol

niciodată, în soarta — ce soartă? băltoacă stătută — pe care Emilia o acceptase pentru că ea "nu avea energia necesară". Şi nici măcar tragedie nu era viața mea. Ce tragedie e să simți că ai pierdut de două ori? Nici nu iubisem cu toată ființa mea, nici nu trădasem cu destulă furie ce iubisem. Procedasem mizerabil, ca la moartea Laurei; nu-mi rupsesem beregata de disperare, dar mă îmbătasem ca să ies din impas. Încît nu mă alesesem decît cu fărîmituri; fărîmituri de afecțiune, fărîmituri de glorie, fărîmituri de putere. Îmi venea să-mi zic: Bravo, Daniel Petric, te felicit. Ai reuşit să ajungi un nimic. Nu eşti decît un bufon al minciunii, căruia i se aruncă fărîmituri de la marele ospăț al vieții, la care alții, mai dotați, cu un egoism mai viguros sau cu ambiții mai îndrăznețe, îşi satisfac toate poftele. În fața pescarilor mă purtam ca o zdreanță. Şi nici măcar pe Mopsul nu îndrăzneam să-l trimit în fundul iadului. Singurii pe care reuşisem să-i înfrunt fuseseră cei care se arătaseră binevoitori cu mine. În fața lor, da, fusesem tare. În rest? Cînd Moaşa venise la mine să mi se arunce în brațe, o repezisem. De cînd mă ținea la distanță, îi cerşeam pe coridoare un zîmbet, o privire prin care să-mi arate că mă iertase. Îmi plăcea bineînțeles să mă admir în sala cu oglinzi, dar nu cumva era mai potrivită pentru mine oglinda aceea de apă noroioasă? Din pricina căldurii care îmi frigea ceafa începusem să transpir şi-mi cădeau picuri de transpirație de pe frunte care făceau să tremure apa şi să mi se şteargă pentru cîteva clipe figura. Ca într-un vis. După care iarăşi mă vedeam. Uitasem să mă rad şi poate că asta mă îmbătrînea. Simțeam pe buze, în gură, gustul sărat al transpirației, mă obosea lumina prea multă, prea curată, prea orbitoare, strălucitoare ca în sala cu oglinzi şi mi se

făcuse sete, am vrut să întind mîna după carafa cu limonadă, stai nebunule, mi-am zis. aici nu eşti în fotoliul de răchită pe care te-ai aşezat fiindcă ai crezut, n-ai crezut aşa? că nu avem decît ce dominăm. Da, aşa crezusem şi mai credeam încă, deşi eram departe de a avea anvergura autocraților adevărați care au fost totdeauna în sinea lor mizantropi, nu i-a tulburat suferința cărnii omeneşti decît dacă a fost vorba de carnea lor, însă Laura şi Dinu mă făcuseră să mă întreb dacă nu cumva avem doar ce iubim. În acest caz eram şi mai sărac. Şi nehotărît pe deasupra. Disperarea caldă care mă cuprindea la gîndul că Dinu murise cu plămînii plini de noroi era un semn clar de slăbiciune. Îmi venea să-i strig: "Idiotule, ce-ai făcut? De ce te-ai îmbătat? De ce-ai venit singur aici? De ce-ai făcut pe tine de frică? Nenorocitule, dragule". Dinu avea şi el vina lui în ce se întîmplase. Prin moliciunea lui mă îndemnase mereu să-l tiranizez. Era ca o pastă moale care te provoca să-ți înfigi degetele în ea. Dar gîndul că şi cei care sînt aruncați în mlaştini au partea lor de răspundere nu mă oprea să constat că nu mă ridicasem la înălțimile unde domnesc, nepăsători, marii egoişti, marii bolnavi, care nu-şi mai pun probleme şi n-au nici un regret. Chiar faptul că stăteam pe marginea mlaştinei dezgustat de mine era un indiciu că nu reuşisem să obțin o inimă de fiară cum îmi dorisem de cîte ori mă supărase cineva. Uitasem chiar propriile mele cuvinte, că sentimentele sînt bune pentru cei care se mulțumesc cu puțin. Ce altceva decît o jalnică izbucnire de tandrețe era furia mea plîngăreață împotriva lui Dinu? Doamne, mi-am zis, în loc să am beția libertății, bucuros că nu mă mai simt legat de nimeni şi de nimic, mă bat tot alte gînduri... că nu putem fi liberi decît depinzînd de ceva, de o

dragoste, de o credință sau măcar de o nebunie, dar eu şi nebunia mi-o trădam... că într-un deşert nu există libertate, acolo te afli într-o închisoare unde eşti şi gardian şi deținut... că poate asta dăduse naştere Bătrînului, acel amestec de despot şi victimă, care ne fascina şi ne înfricoşa în acelaşi timp, care devenise din ce în ce mai singur, pe măsură ce devenise mai arbitrar, ca un Dumnezeu ratat, silit să ispăşească el însuşi defectele creației sale şi să constate că s-a însingurat în zadar deoarece n-a adus mai multă modestie pe lume, oricum nu în cazul meu... nu mă sfiisem să mă doresc un eretic, să-l înfrunt pe tata şi apoi ambițiile cele mai nesocotite, fără să reuşesc altceva decît să mă izbesc de mediocritatea mea ca de un zid şi să mă smiorcăi ca o babă de dorul unor sentimente pe care nu eram în stare nici să le trăiesc, nici să le uit cu totul... Soarele îmi ardea creierii, dar nu mă mişcam. Parcă vroiam să mă pedepsesc pentru faptul că printr-o parte din pori încă respiram normal. Daniel Petric, îmi spuneam, pentru ce-ai mai devenit un nesăbuit dacă n-ai curajul să fii pînă la capăt? De ce trebuie să-ți fie greață aici? Mlaştina e cea mai bună şcoală de corecție. Dacă nu strîmbi din nas, noroiul te învață să-ți stăpîneşti slăbiciunile. Încearcă să aspiri putoarea lui ca pe un parfum sălbatec, întăritor, fără să ți se mai întoarcă stomacul pe dos. Dacă ai energia necesară pentru asta, n-o să te mai surprindă nimic. Vei înțelege de ce ai greşit cînd ai uitat că marile vanități îți cer să sacrifici vanitățile mărunte, că trebuie să te prefaci din cînd în cînd respectuos pentru a ajunge să nu mai respecți pe nimeni şi să te prefaci din cînd în cînd modest pentru a căpăta dreptul la o trufie fără limite. Fiindcă, din păcate, pînă acum te-ai purtat ca un borfaş. Ai jefuit

ce-ai putut la repezeală şi la întîmplare, risipind apoi totul dintr-o prostie. Ce mai urmează? Să cerşeşti bunăvoința Arhivarului? Să-i faci bustul lui Aristide? Să-ți scurmi cu unghiile un mormînt ca să te ierte Mopsul? Asta vrei? Nu, nu vroiam asta. Nu venisem la azil ca să fiu tot un oarecare. Peste antipatia celor care nu mă înghițeau puteam să trec; ea semăna din multe puncte de vedere cu admirația. Dar trebuia să storc din mine ultimele rămăşițe de compasiune şi de tact. Nu aveam nevoie de ele. Nu trebuia să mă gîndesc decît la mine însumi, îmi repetam. Celorlalți, să le arunc, ca Martei, o cioară moartă. Mănuşa mea, provocarea mea. Aşa procedează cei care sînt adevărați vînători şi vor să nu devină niciodată vînat! O clipă de ezitare şi-ți smulge altul puşca din mînă; apoi te împinge înainte şi-ți lipeşte țeava de ceafă.

Îmi venea să strig acum: "Mulțumesc, Dinule, că mă ajuți să mă scutur de ultimele sentimente. Complet fără inimă, voi fi de temut". Deodată, am încremenit. În ochiul de apă noroioasă, aproape de urechea mea stîngă apăruse o gaură neagră, metalică. Prin urmare, viața mă confirma pe loc! Întotdeauna un vînător ne urmăreşte. În spatele lui e un alt vînător şi aşa, la nesfîrşit, fiecare vînează pe cineva şi fiecare constituie o țintă. Toți sîntem cu degetul pe trăgaci şi toți avem ceafa expusă. Aşteptam să aud detunătura. Adică nu; mi-am adus aminte că un creier găurit nu mai poate auzi nimic. Aveam să fiu ucis în linişte, sub un cer albastru, curat şi indiferent. Cum meritam. M-am mişcat puțin ca măcar să văd chipul celui care mă vîna şi am tresărit violent auzind o bufnitură în spate. Gata, s-a terminat, mi-am zis. Şi mă miram că nu se făcea noapte în creierul meu. A trecut ceva timp pînă să înțeleg că, de fapt, căzuse puşca pe care o

sprijinisem lîngă mine de ciotul unei sălcii. Poate ar fi trebuit atunci să izbucnesc în rîs. Vînătorul eram tot eu! Tot eu vînătorul şi tot eu vînatul. N-am rîs. În schimb, am azvîrlit puşca în mlaştină. Degeaba mă înverşunasem.

## 38

*(Din caietul de vise)* Lumea aparține celor care au insomnii, aşa credeam în adolescență. Pe atunci îi invidiam pe cei care nu pot dormi; îmi ziceam că în vreme ce alții dorm şi visează, ei rămîn singuri stăpîni peste străzile abandonate. Mai tîrziu mi-am schimbat părerea şi mi-am aşteptat răsplata din direcția inversă. Dar pe măsură ce am umplut acest caiet am descoperit că nu mai disting bine granița dintre realitate şi vis. Parcă merg pe o linie subțire şi alunecoasă şi alunec cînd într-o parte, cînd în alta, fără să-mi dau seama exact în care anume. De aceea s-ar putea ca aceasta să fie ultima însemnare pe care o mai fac aici. De unde ştiu că nu visez chiar faptul că scriu? Şi n-aş vrea ca destinul să surîdă ironic, aplecat peste umărul meu, după ce mi-a mai acordat o amînare, cum s-a întîmplat şi puțin mai devreme... Strigoii amintirilor ieşiseră dintre stînci şi dansau în jurul meu. Apoi s-au pornit să mă gonească spre cătun. Balta secase. Cînd am ajuns la casa Martei, am încercat să intru, să mă ascund. Dar portița era încuiată. N-am avut încotro şi am mers mai departe. La cafenea, pescarii m-au privit indiferenți, în vreme ce din arțarul care îşi arunca umbra peste mese ciorile țipau ca papagalii: "E un cerb! E un cerb!'" Cînd am

încercat s-o iau spre pădurea de sălcii, cineva mi-a strigat: "Nu pe-acolo, pe aici". Era tata. Avea buzele vopsite cu roşu şi făină pe faţă. "Ţi-am spus, băiete, că trebuie să te laşi domesticit. N-ai vrut", mi-a reproşat el cu tristeţe în glas. Am vrut să-i explic că partea proastă nu era că nu mă lăsasem domesticit, ci că văzusem şi în dragoste o cuşcă. Şi pe el îl iubisem, dar... Tata dispăruse însă între timp. Nu mai aveam cui să-i spun. Am simţit că alunec şi m-am trezit. Sau am visat că m-am trezit.

## 39

Mă durea capul şi-mi era frig. De-afară venea un vînt rece, cu ploaie, valurile se îngălbeniseră, deveniseră lutoase, tulburi. Izbeau puternic în stînci. Într-o zi o să mă acopere apa, m-am gîndit. Mirosea violent a putreziciune. Probabil, peştii morţi, scoşi de valuri pe plajă se descompuneau. Sau algele. M-am ridicat şi am închis fereastra, după care m-am vîrît din nou sub pătură, dar valurile se auzeau, inexplicabil, şi mai tare, de aceea am renunţat să mai stau în pat. Am ieşit afară unde mă aştepta o nouă* mirare, fiindcă acum cerul era strălucitor.

Nu mă interesa ziua aurie de toamnă, era mai important pentru mine să mă liniştesc şi am plecat, fără să ştiu prea bine de ce, spre arhivă. Pe drum, nu înţelegeam de ce din toate părţile se auzeau uşi trîntite, dar n-aveam timp să cer lămuriri nimănui. Vroiam să nu-l pierd pe Arhivar.

L-am găsit stînd la masă şi primul lucru pe care l-am remarcat a fost că-şi adusese un fotoliu în locul

scaunului. Individul m-a privit prin ochelari fără smerenia de altădată, întrebîndu-mă cu răceală: "Ce doreşti?" Era prima oară că mă tutuia. Arăta foarte sigur de sine şi mulțumit, ca în sala cu oglinzi. Mi-a încolțit o bănuială: "Nu cumva...?" Şi fuma, pe deasupra. Răsturnat în fotoliu, lovea cu un creion în masă şi scotea rotocoale de fum din gura cu dinți îngălbeniți şi mici, de rozătoare. Aştepta să-i explic de ce venisem şi gusta cu plăcere, ticălosul, încurcătura în care mă aflam, intimidat de metamorfoza lui. Nu părea deloc dispus să fie amabil, iar tăcerea se prelungea, stînjenitoare, în avantajul lui. M-am aşezat pe scaun fără să mai aştept să fiu invitat. Din pricina asta sau dintr-un motiv care-mi scăpa, privirea îi deveni sticloasă şi întinse degetul spre o sonerie, care nu existase altădată pe masă, un deget îngălbenit de tutun, cu o unghie roasă, urîtă. Dar cînd să atingă soneria se răzgîndi. "Mai bine..." mormăi el. Şi ieşi. Avea şi un alt fel de mers acum, plin de importanță. Rămas singur, am aruncat o privire în jur. Erau aceleaşi etajere burduşite de hîrțoage de sus pînă jos, pe care le remarcasem prima oară cînd sosisem la azil, aceleaşi dosare pline de praf şi aceeaşi lumină care pătrundea prin fereastra largă, aurind mobila vopsită grosolan. Numai că pînă şi amintirile despre această încăpere se decoloraseră parcă, arătau ca nişte fotografii uitate, găsite întîmplător într-un sertar, despre care nu mai ştii ce să crezi; sînt ale tale sau nu? M-am ridicat de pe scaun şi apropiindu-mă de unul din pereți mă întrebam dacă nu cumva ne trăim mereu doar trecutul, însă după cîțiva paşi m-am oprit. Poate că Arhivarul ieşise pentru a mă pîndi prin gaura cheii; poate că stătea afară şi mă observa. M-am aşezat la loc pe scaun şi m-am felicitat pentru asta în

clipa următoare fiindcă individul a apărut exclamînd: "Ah, Doamne!" Era bine dispus. Răsturnîndu-se în fotoliu, m-a întrebat: "Aşadar, ce doreşti?", de parcă atunci mă zărise. I-am explicat că bătrînii vorbeau despre mine vrute şi nevrute, mă învinuiau chiar de crimă. "Aşa?" s-a mirat el şi în vremea asta se uita fix la mine. "Şi cu ce vrei să te ajut eu?" Îşi scoase ochelarii să şi-i şteargă. Eu aşteptam. Era parcă foarte important să-şi pună ochelarii ca să-i pot răspunde. Dar în clipa cînd Arhivarul îşi potrivi în sfîrşit ochelarii, uitasem ce anume mă întrebase. El se enervă. "Mă faci să-mi pierd timpul, domnule..." "Sculptor", am vrut să-i şoptesc, dar m-am oprit. Evitase, probabil, intenționat să-mi spună astfel. Între timp, începuse să se audă din nou zgomot de uşi trîntite, iar eu mă gîndeam ce aştepta Arhivarul. Să-i cer iertare? Nu, asta nu. Aveam şi eu un rest de mîndrie pe care nu-l puteam călca în picioare. Luînd din nou creionul şi jucîndu-se cu el, mi se adresă pe un ton veninos: "Poate ne spui — şi mă izbi formula «ne spui» — ce anume ai căutat în atîtea nopți în sala cu oglinzi". "Cum adică ce-am căutat?" m-am mirat. Şi nu m-am putut stăpîni să adaug: "Dar tu ce-ai căutat?" Arhivarul deveni țeapăn. Dincolo de lentilele ochelarilor, ochii lui mă fixau mici şi plini de ură. Se sculă de la masă şi mă lăsă să înțeleg că nu mai avea timp de pierdut cu mine. Pe coridor am observat cu surprindere că se făcuse seară. Bătrînii ieşiseră din camere să se plimbe, dar nimeni nu se apropia de mine. Cum mă îndreptam spre cineva, respectivul se grăbea în altă parte. Pînă şi Domnul Andrei s-a ferit, jenat. Numai Mefista nu m-a ocolit. M-a măsurat liniştită şi am invidiat-o pentru calmul ei. Furios şi oarecum speriat, am tras concluzia că Arhivarul, cînd

mă lăsase singur, spusese ceva despre mine, deoarece şi Aristide, care zorea spre ieşire, m-a anunțat fără nici o altă explicație că renunțase la bustul pe care mă rugase să i-l fac. Altădată, îmi închipuisem că azilul s-ar fi dărîmat ca zidurile Ierihonului fără mine. Acum descopeream că uitasem de vanitățile şi interesele celorlalți.

Ca să-mi ridic moralul, m-am hotărît să mă duc în sala cu oglinzi unde nu mai fusesem de la moartea lui Dinu. Şi abia acolo m-am speriat de-a binelea. Căci Francisc nu mi-a mai permis să intru. Mi-a barat calea. Am crezut că nu m-a recunoscut, am încercat să trec pe lîngă el, însă o mînă cu degete puternice mi s-a înfipt în umăr, trăgîndu-mă îndărăt. Bruta m-a privit cu ochi de gheață, neînduplecați, de parcă nu mă văzuse niciodată. Am vrut să-i explic ceva prin semne, dar Francisc s-a încruntat amenințător şi am priceput că n-avea rost să insist. Umilit, am pornit înapoi pe coridor, rugîndu-mă să nu mai întîlnesc pe nimeni.

De aici amintirile mele se încurcă. Am înghițit două somnifere care, în loc să mă doboare, mi-au dat parcă o luciditate sporită. Priveam marea şi mă tot întrebam unde îmi pierdusem dalta, fiindcă vroiam să mă duc pe țărm unde luna scălda Stîncile într-o lumină neobişnuit de intensă. Intre pietrele funerare din cimitir nu m-ar fi ocolit nimeni. Morții sînt întotdeauna mai cuviincioşi. Şi în timp ce stăteam la fereastră, m-am pomenit asediat de furnici. Nişte furnici roşii, obraznice, care intraseră printr-o crăpătură din zid şi, mişunînd prin cameră, mi se urcau pe picioare. Trebuia să ridic pantalonul şi să le omor, ceea ce mi-a amintit de portar; el vîna muşte, eu vînam furnici; fiecare cu insectele lui. Aşa m-a găsit,

prins în această ocupație dezgustătoare, Călugărul. "Stai să vezi ceva distractiv", i-am zis. Şi am aruncat o fărîmitură de pîine jos, iar cînd furnicile au început să se învîrtă în jurul ei, besmetice, şi au încercat s-o tîrască, le-am pus bețe de chibrit în cale. Parcă renăscuse în mine copilul de odinioară. "Nu vă plac furnicile" mi-a spus Călugărul. Ar vrut să-i răspund că nu mi-au plăcut niciodată, deoarece nu ştiu să fie singure, nu pot trăi decît în muşuroi, dar el se îndreptase spre uşă.

Mă întrebam dacă era cazul să mai iau un somnifer, cînd uşa s-a deschis din nou şi, de data asta, şi-a făcut apariția însuşi Bătrînul. M-am ciupit de mînă ca să verific dacă visez. El a observat gestul şi a zîmbit. "Nu te aşteptai să mă mai vezi, nu-i aşa, domnule sculptor? Mai ales după ce Francisc nu ți-a dat voie să treci". "Da, aşa e", am bîiguit eu. Pe geam se zărea un petic de cer înstelat, cu o lună enormă, roşie, şi am auzit respirația obosită a mării. Bătrînul s-a aşezat pe marginea patului; avea fața încă mai plină de pete, semn că boala de la ficat evolua; apoi s-a ridicat, ferindu-se să-şi lase greutatea trupului pe piciorul bolnav, s-a dus la masă, a mirosit, cu o strîmbătură, cana mea de ceai, a pus-o la loc şi s-a întors spre mine. Părea că vroia să-mi comunice un anumit lucru şi că-şi cîntărea cuvintele. În cele din urmă începu: "Sînt mulțumit, domnule sculptor. Chiar foarte mulțumit. Crede-mă, mă plictiseam să disec fluturi şi broaşte. Doream demult să disec şi inima unui om. De aceea te-am invitat aici. Am fost poate crud transformîndu-te în cobai, dar țineam să studiez pe viu rezistența la ispitele bolii. Am bănuit totdeauna că nu există o ierarhie a bolnavilor, ci o ierarhie a ispitelor. Dar nu eram sigur. Am stat de aceea cu

emoție în spatele oglinzilor şi ți-am studiat reacțiile. Constituiai un caz aparte, care mă interesa: un mediocru recalcitrant. Acum, datorită acestei disecții, am scăpat de orice îndoială; ştiu că boala de care sufăr are aceeaşi evoluție, aceleaşi simptome şi acelaşi apogeu. Îți mulțumesc, domnule sculptor, ai fost un cobai perfect. Mi-ai luat o piatră de pe inimă. Şi, crede-mă, nu te urăsc mai mult decît urăsc broaştele şi fluturii pe care îi disec. Din contră, mi-ai devenit aproape simpatic văzînd cît de repede te-ai obişnuit în sala cu oglinzi. Îmi pare rău că trebuie să te sacrific; e soarta tuturor cobailor. " S-a întors şi a dispărut în coridor. O vreme i-am mai auzit paşii. Apoi am aşteptat. Ce? Nu ştiu. Dar pe măsură ce tăcerea devenea mai apăsătoare, îmi pierdeam curajul. Eram din ce în ce mai demoralizat. Mi-am amintit din nou gesturile mecanice ale fetei care spăla paharele la bodega de lîngă gară şi vorbele bețivului cu care stătusem la masă: "Viața e mai necruțătoare decît justiția, ea nu iartă". Viața? li cerusem prea mult sau îi dădusem prea puțin? Ce-mi reproşa? încercam să găsesc un răspuns la această întrebare cînd Domnul Andrei s-a furişat cu mii de precauții ca să-mi şoptească, grăbit, o veste rea: instigat de Mopsul, Anton constituise un tribunal care-mi intentase proces. Eram învinuit de două crime. Prima, că l-am ucis pe Bătrînul. A doua, că am complotat să-i iau locul. Mopsul era extrem de revoltat. "Cum a îndrăznit? striga el. Şi de ce a săpat un mormînt pe care l-a umplut cu frunze? Vroia să-i aparținem nu numai morți, ci şi vii. " La plecare, Domnul Andrei a mai adăugat ceva încîlcit, că Arhivarul n-ar fi fost străin de toată înscenarea, după care m-a rugat stăruitor să nu-l dau de gol că venise să mă anunțe.

"Mă nenorociți dacă se află că v-am spus eu. Şi nu vă supărați că n-o să pot să vă iau apărarea. Ştiți cum e". Ştiam, desigur. L-am liniştit.

Eram hotărît să fiu calm şi eu, dar cînd m-am pomenit cu bătrînii în cameră, am izbucnit într-un rîs isteric, idiot, din care nu mă mai puteam opri. Veniseră toți, în cap cu Mopsul care nu mă slăbea din ochi. Anton îşi regăsise severitatea profesională. Dodo îşi frămînta ca de obicei degetele. Dominic îşi purta halatul ca o uniformă de majordom, iar Călugărul părea ruşinat că trebuia să ia parte la o asemenea treabă. Victor stătea deoparte, cu dicționarul lui pe genunchi şi tăia din cînd în cînd cîte *un* cuvînt. După ritmul în care tăia acum cuvintele, amenința să rămînă mut. Eu rîdeam mai departe. Mă lăsaseră nervii după atîta încordare şi mă eliberam prin rîs. Bătrînii mă ascultau atenți, cu un aer foarte serios. Apoi au început să devină stînjeniți. Nu îndrăzneau totuşi să mă oprească. Mopsul mă măsura bănuitor, pe figura lui se citea limpede întrebarea: "Ce ne facem dacă sculptorul nu încetează cu rîsul?" Singurul pe care rîsul meu îl bucura era Siminel. El mă încuraja din ochi: "Nu vă opriți, domnule sculptor. Ah, se întristă el brusc, de ce v-ați oprit?" Nu mai aveam chef să fac pe prostul şi, pe deasupra, observasem amuzat că Siminel îşi îndesase ziare sub pulover ca să nu-i fie rece. Anton profită de tăcerea mea ca să-i întrebe dacă mă considerau vinovat. Ultimul care a dat din cap a fost Domnul Andrei, foarte jenat, uitîndu-se în altă parte. "Şi tu Siminel? ricană Mopsul. Ce faci, dormi?" Siminel răspunse sec: "Eu cred că e nevinovat" şi se apropie de mine: "Domnule sculptor, nu mă aşteptam la asta".

După plecarea bătrînilor noaptea deveni

zăpuşitoare. Aveam febră, ameţeli şi dureri de cap. Parcă nu mai puteam nici să mă mişc şi aşteptam, pîndind zgomotul paşilor de pe coridor. Nu se auzea nimic, eram foarte nedumerit din această cauză. Într-un tîrziu uşa se mai deschise o dată şi, fără zgomot, intră Hingherul. "Ce mai faci Ehoan?" l-am întrebat. Fără să-mi răspundă, Hingherul s-a aşezat pe scaun, şi-a privit o vreme picioarele butucănoase, după care m-a anunţat că fusesem condamnat la moarte. "Cum adică?" am întrebat eu liniştit. "Tribunalul a luat această decizie". Eram în continuare liniştit. "Şi cum urmează să fiu executat?" "Dresez acum un cîine special pentru dumneavoastră, mă lămuri posomorît Hingherul. Vă va sări la beregată." "Moarte prin muşcătură, vasăzică." "Da, domnule sculptor", încuviinţă el. "Şi de ce-ai venit să mi-o spui?" "Pentru că vă simpatizez". Bănuisem totdeauna că un om care iubea cîinii atît nu putea fi în întregime rău. "Dacă m-ai simpatiza într-adevăr, n-ai executa această mîrşăvie", i-am reproşat calm. Dar Hingherul a ridicat din umeri. "Dumneavoastră care aţi cunoscut autoritatea, ştiţi ce înseamnă. Cînd v-au trimis la şcoala de corecţie, a trebuit să vă supuneţi. Cînd v-au condamnat la închisoare, a trebuit să mergeţi într-o celulă. Eu nu sînt decît executorul unei sentinţe. Îmi pare rău, dar n-am ce face." "Bine, dar şi dumneata, Ehoan, îl dispreţuieşti, mi se pare, pe Mopsul. Atunci de ce îl asculţi?" Hingherul mă privi lung înainte de a-mi răspunde: "Eu pot să-i dispreţuiesc pe fiecare în parte, dar împreună, strînşi într-un tribunal, înseamnă legea". "Dar dacă legea ţi-ar cere să omori un cîine?" l-am încercat. N-a ezitat deloc: "Aş încălca legea". Şi abia atunci m-am revoltat. "Eu valorez, deci, mai puţin decît un cîine?" Aruncîndu-mi o privire

mustrătoare, înnegurată, semn că obiecția mea îi făcuse o proastă impresie, Hingherul s-a ridicat.

Era şi timpul. Afară se luminase de ziuă. Vălătuci de ceață atîrnau deasupra țărmului şi a mării, sub un cer sumbru şi rece. M-am sculat să-mi pregătesc ca de obicei un ceai. Îmi tremurau însă mîinile încercînd să aprind lampa cu spirt, m-am enervat şi am luat o țigară fără să ană mai sinchisesc că, fumînd pe stomacul gol, îmi zgîndăream ulcerul. Numai gustul rău al țigării m-a silit să renunț. M-am întors în pat. Tremuram de frig, poate din cauza febrei, şi am tras, grăbit, pătura peste mine. Deodată am avut sentimentul ciudat că-mi supraviețuisem propriei morți. Asta m-a făcut să uit de migrenă. M-a cuprins pe loc o euforie nervoasă. Mă gîndeam: "Aşadar, alții, sărmanii, mor şi habar n-au ce se petrece în urma lor. Nu mai văd nimic, nu mai aud nimic. Stau cu pămînt în gură şi în urechi. În timp ce eu pot privi ceața şi pot simți frigul. " Îmi venea să deschid uşa, să ies pe coridor, să le strig celor care mă condamnaseră: "Bă, proştilor, n-am murit încă. Stau în cameră şi vă studiez pe toți ca pe nişte insecte. Nu vedeți că eu nu miros a cadavru? Nu observați că din camera mea nu vine nici un miros de putreziciune? Înseamnă că sînt viu şi dacă sînt viu oricînd pot să... pot să..." Nu ştiam cum să-i ameninț mai rău. Deodată mi-a venit o idee şi am sărit din pat. Vroiam să stric pietrele funerare pe care le cioplisem. Nu mi-am găsit dalta, dar în starea de surescitare în care mă aflam nu mai puteam rămîne în cameră. Am ieşit pe țărm. Ceața dispăruse, iar marea ardea orbitoare în lumină. Cred că intenția mea a fost doar să-mi descarc nervii cînd am luat de jos o piatră şi am azvîrlit-o spre azil. Piatra a nimerit însă într-un geam, făcîndu-l țăndări şi imediat la

ferestre au apărut cîteva capete. Arhivarul, portarul şi Mopsul, întîmplarea a vrut ca ei să fie cei mai curioşi şi să dea cu ochii de mine. "Ce vă holbaţi? le-am strigat. Sau poate vreţi să vă dau foc, să ardeţi ca nişte şobolani?" L-am auzit pe Mopsul izbucnind într-un hohot de rîs. Apoi pe Arhivarul. Se aplecaseră ca să vadă mai bine şi rîdeau. Asta m-a făcut să-mi pierd şi mai mult cumpătul, înverşunîndu-mă: "N-aveţi decît să vă spintecaţi gurile rîzînd, tot veţi arde. Să ştiu bine că aduc din iad o flacără". "A înnebunit sculptorul", a izbucnit într-un nou acces de rîs Mopsul. "A înnebunit", ţopăia Filip lîngă Dominic. "A înnebunit?", a întrebat profesional Anton. "Da, a înnebunit", a răspuns Arhivarul ţinîndu-se cu mîinile de burtă.

"Ai avut coşmare, domnule sculptor?", m-a întrebat Aristide. L-am privit lung. Ce vroia de la mine? Nu-l chemasem, nu mă plînsesem de nimic. Se simţi obligat să-mi dea lămuriri: "Domnul Andrei m-a trimis. Zicea că te-a auzit strigînd". I-am răspuns sec: "Se poate". După plecarea lui Aristide, am rămas cu ochii pironiţi în tavan. Perna udă de transpiraţie îmi dădea o senzaţie neplăcută, o simţeam caldă şi lipicioasă în ceafă, dar n-aveam putere să mi-o smulg de sub cap. Mi s-a părut că aud glasul ars de alcool al Soniei întrebînd ironic: "Şi ce-a păţit, dragă?" Îmi venea să arunc cu perna în uşă, să ies în coridor şi să latru la ea. Mă purtasem prea prevenitor pînă atunci. Nimeni nu ne dă înapoi politeţea risipită, m-am gîndit. Apoi mi-am amintit de Laura. Pentru cine o părăsisem? Pentru nişte... Nici eu nu eram mai bun, dar eu eram eu. "S-o ia dracul de viaţă", mi-am zis auzindu-1 pe Mopsul rîzînd gălăgios.

Se lăsase noaptea sau poate că întunericul provenea de la ceaţa care se lipea de fereastră,

secretată de o atmosferă plină parcă de melci. Marea gemea afară. "Ce ai de gînd, Daniel Petric?" m-am întrebat. Am tresărit. Trebuia deci să iau o hotărîre? M-am încordat să ascult zgomotul valurilor, parcă de asta depindea răspunsul, după care mi-am zis: "Îi voi face voia lui Vecu. Vroia ca Judecata de Apoi să aibă loc în timpul vieţii noastre? Foarte bine. Voi purifica azilul de toate păcatele, scutindu-l de un purgatoriu prea lung. Va dura numai o noapte. După aceea va începe paradisul. Un paradis de cenuşă, dar Arhivarul şi Mopsul nu merită altul mai bun. Va fi un paradis pe măsura lor. Îi voi lăsa să locuiască în el pînă cînd îi vor copleşi bălăriile şi cîinii"...

## 40

Francisc, simţind probabil mirosul acru, de fum, dispăruse. Am pătruns în sala cu oglinzi, m-am aşezat pe fotoliul liber şi i-am zis Bătrînului:

— Aş vrea să mai facem un joc.

— Cu trişorii... rîse el batjocoritor...

— N-am trişat, l-am întrerupt, căci n-aveam timp de pierdut.

A devenit palid şi buzele i s-au strîns de furie. Cîteva clipe a ezitat.

— Bine, a zis cu o voce care în alte condiţii m-ar fi îngrozit. Şi a început să împartă cărţile.

Mă stăpîneam să nu mă întorc spre uşă. Pîndeam, în schimb, oglinzile. Nu se vedea încă nici un fir de fum.

Acum, pentru prima oară, am observat că degetele Bătrînului tremurau foarte rău. De aceea strîngea cu

toată puterea cărțile. Se încleşta parcă de ele. Mi s-a făcut milă, dar tocmai atunci s-a văzut primul semn al incendiului.

— Ei, am zis, ai pierdut.

— Cine, eu? a rîs înfricoşător Bătrînul. De abia acum am cîştigat.

— Nu, ai pierdut, am zis din nou, cu ochii la fumul care pătrundea prin uşă. Şi ai pierdut chiar ultima partidă.

S-a uitat şi el la fumul negru, amenințător, şi a priceput. În sfîrşit, aveam să-l văd afară, la soare. Va orbi cînd va da cu ochii de soare, m-am gîndit.

— O, nu, domnule sculptor, eu voi rămîne aici, murmură el. Voi muri în mijlocul oglinzilor, cum mi-am dorit.

Am înmărmurit. Murea ca un căpitan de corabie care nu-şi părăseşte vasul! Încercasem să-l alung din cuibarul lui de sticlă, să-l umilesc, şi nu reuşeam decît să-i dau o aureolă eroică. În loc să moară ca un vierme bătrîn, prea bătrîn ca să se mai poată prelinge afară, murea ca un personaj legendar. Am insistat. Aproape m-am rugat de el.

— Trebuie să pleci, totuşi, de aici. În curînd va pătrunde focul.

— Să fug? a exclamat. Să mă salvez? Eu? Să cer ajutor, să țip, să devin ridicol? Nu pot să fac aşa ceva. Unul ca mine n-are voie să se arate în ismene. Un mit trebuie să rămînă un mit, domnule sculptor.

De undeva de pe coridoare se auzeau chemări înfundate. Ochii începuseră să mă înțepe şi tuşeam din pricina fumului. Se auzi şi un urlet de cîine care m-a înfiorat. În acest timp, Bătrînul stătea, provocator, în mijlocul trîmbelor de fum ce se îndeseau tot mai mult. Se ridicase în picioare şi ochii îi străluceau.

Observînd că intrasem în panică, m-a îndemnat ironic:

— Grăbeşte-te, domnule sculptor, dacă vrei să scapi cu viață. Grăbeşte-te.

Aşadar, îşi permitea să fie şi generos. În ultima clipă mă umilea. Mi-a venit să-l îmbrîncesc, să-l lovesc, dar mi se făcuse frică şi am ieşit de-acolo.

Azilul ardea ca un putregai uriaş. Mă surprindea însă că nu vedeam pe nimeni. Coridoarele erau pustii, iar camerele goale. Un praf gros, care nu era totuşi funingine, acoperea uşile, mobilele, cimentul coridoarelor, de parcă nu locuise nimeni acolo de foarte multă vreme. Uşile erau, cele mai multe, deschise şi se bălăbăneau în țîțînile ruginite, din pricina curentului produs de foc. Nu mai înțelegeam nimic. Afară, dimineața se vedea frumoasă, strălucitoare, iar marea scînteia. Numai fumul şi funinginea îmbolnăveau acea dimineață luminoasă, prin care pescăruşii zburau liniştiți, fără să le pese de focul ce mistuia azilul. Un geam s-a spart, pocnind probabil din pricina căldurii. Apoi fumul s-a îngroşat şi aproape nu mă mai puteam orienta. Mergînd la întîmplare pe coridoarele întunecate de fum, m-am pomenit din nou în pragul sălii cu oglinzi. M-am hotărît să intru şi să-l scot totuşi pe Bătrînul. "Hai, ieşi afară! am strigat. Ieşi!". Dar nu-mi răspundea decît un cîine care urla undeva sfîşietor. "Ieşi! Ieşi!" am repetat, dar în sala cu oglinzi nu era nimeni. Fotoliile de răchită se aflau la locul lor, goale, cu un strat gros de praf depus pe ele. Eram din ce în ce mai nedumerit. Deodată m-am uitat cu spaimă în oglinzi. Chipul meu căpătase exact trăsăturile Bătrînului. Mi-am pipăit obrazul, cu pete cafenii, pleoapele fără gene. Ce se întîmplase? De ce semănam atît de bine cu el? Din cauză că...? N-am avut nici curaj, nici timp să duc

gîndul pînă la capăt. Din toate părțile au început să năvălească în sală furnici roşii care se suiau pe oglinzi unde mureau, acoperind oglinzile strălucitoare ca o rugină sau ca o flacără în agonie. Furnicile năvăleau parcă chiar pe mine, devorîndu-mi treptat picioarele, mîinile, umerii şi în cele din urmă ochii, urechile, nasul, bărbia. Am măturat cu palma furnicile de pe una din oglinzi şi mi-am revăzut figura. Da, arătam întocmai ca Bătrînul. Eram chiar el. Nici nu mai tremuram. Am mai auzit o dată cîinele urlînd. Furnicile sau flăcările s-au urcat după aceea pe toate oglinzile, ca o rugină vie, stingîndu-le. Şi, în sala cu oglinzi, s-a făcut o noapte roşie.

## 41

Asta e tot. De-acolo am venit în acest pod şi, recunosc, nu mă aşteptam să vă întîlnesc aici. Chiar nu pricep cum a ajuns icoana Martei lîngă un aeroport... de ce mă priviți astfel? În hangar nu e decît un avion mic şi vechi, ieşit din uz, am văzut şi eu. Cu atît mai bine, lucrurile se simplifică. Voi înfrunta furtuna cu el, fiindcă acum înțeleg de ce surîdeau piloții Laurei. Piloții de furtună sînt puri pentru că ei mor la fiecare decolare. Mă binecuvîntați? Nu, vă asigur, nu e cazul. Singurul meu merit e că nu mai vreau să dorm în acelaşi pat sau pe aceeaşi rogojină cu trecutul meu... că îmi caut, încă, declarația mea de dragoste. Şi nu vă grăbiți să-mi atrageți atenția că pentru a ne face declarațiile de dragoste trebuie mai întîi să trăim. Asta m-ar sili să vă aşez în categoria celor care te iartă cînd bănuiesc că vrei să te sinucizi. Cum trăieşti, asta-i

problema ta, te priveşte. Important e că te-au iertat. Şi pe urmă eu nu vreau neapărat să mor. Am chiar momente cînd aş vrea ca furtuna să nu mai vină. Îmi spun că lumina e dulce şi că nevoia de a iubi nu moare, cum nu moare setea, decît odată cu noi. Dar furtuna e ultima şansă ca să mă ridic deasupra mediocrității măcar acum; altfel aş vedea şi în podul acesta a cuşcă, în care aş rămîne, domesticit de guzgani... De cum ies din ascunzătorile lor, guzganii îmi pîndesc răsuflarea, mă caută, ar vrea să mă atingă. Mă întreb chiar ce vor face fără mine. Nopțile lor vor rămîne pustii. Fără un scop. Nu vor mai şti, bieții, încotro să se îndrepte. Le va lipsi trupul meu, farul lor. Cred că vor sfîrşi prin a se devora între ei. Dar nu pot să rămîn aici o veşnicie. Nu vreau o moarte de guzgan. Asta mă ajută să aştept disperarea pură a furtunii.

Şi acum, Scuzați-mă, e cazul să mă pregătesc, fiindcă furtuna începe, mi se pare. De ce-ați lăsat capul în pămînt? Puțin mai devreme cînd m-am uitat printre scînduri să văd dacă a nins, întrucît am simțit un miros ciudat de zăpadă, cerul era încă plin de stele, dar o simt. O aud. Şi dacă judec după vuietul vîntului, e aşa cum mi-am imaginat-o, aşa cum mi-am dorit-o. Înfricoşătoare. Parcă lumea se năruie pentru a se naşte din nou. O, fii binecuvîntată noapte care naşti! Da, domnule, destinul n-are decît să behăie acum ca o capră. Nu mai am chef să-l acuz. Nici pe el, nici azilul. Dealtfel, azilul n-a făcut decît să dezvăluie ceea ce exista în mine. Îl purtam în mine, fără să ştiu, ca pe un virus. Sînt totuşi un om norocos! E jalnic să-ți iroseşti viața şi să n-ai curaj să te înalți măcar o clipă deasupra a ceea ce ai. stricat, ai pierdut, ai irosit, să te ridici într-o furtună purificatoare. Numai de nu m-aş

împiedica de ceva înainte să cobor în hangar, înainte să decolez, rămas bun, domnule... Înainte să simt prima rafală de vînt... ah, cum. curg stelele... Înainte să...

... sigur, uite fereastra acoperită de gheață, dulapul de lîngă ușă... pereții goi... dacă am vîndut aproape tot! Dar cine naiba bate la poartă?... Uf! "Ai răbdare!" Bănuiesc că e bătrîna meşterului. Afurisită femeie, scoală oamenii cu noaptea în cap! Dacă nu mă trezea ajungeam poate la sfîrşitul visului, însă a ciocănit în somnul meu ca într-un ou pînă l-a crăpat... "Stai că vin, potoleşte-te!"... N-are cine să fie altcineva. Şi va trebui să ies de sub pături, pe frigul ăsta, văd că nu renunță, bate întruna, fără să se descurajeze. Parcă e surdă. Dacă muream, mă obliga să vin de pe lumea cealaltă, să-i deschid, să-i răspund, ce-o fi vrînd? Şi-mi e groază numai de podeaua care, sigur, arde de înghețată ce e. Cîinoasă iarnă... "Aşteaptă, femeie, să pun ceva pe mine!"... Hai, uşurel, Daniel Petric, pregăteşte-te să cobori în era rațiunii... s-ar putea să-ți clănțăne puțin dinții, dar e vina ta, în era rațiunii nu se dă nimic gratuit, iar tu n-ai fost în stare nici măcar să-ți aduci nişte lemne... "Stai că stîrneşti cîinii din cartier!", na că a şi început unul să latre. Probabil, bătrîna vrea să ştie dacă mai plec sau nu la mare, la azilul unde am fost chemat, şi ce să facă cu lucrurile mele în cazul că, Doamne fereşte, simte apropiindu-i-se ceasul înainte de a mă întoarce eu... Sau visez încă? Dar atunci cine bate?

---------------------------